HOMERI

NEPENTHES

SEV

DE ABOLENDO

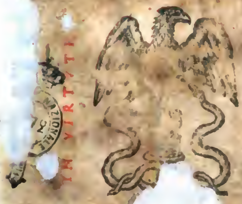
LVCTV LIBER,

[illegible] partes, quarum

I. [illegible] de Frugalitate.
II. [illegible] de Medicamentis.
III. [illegible] de Consolatione.
IV. Anagogica de Virtute.
V. Sympleroti[illegible] de Auocamentis.

Opus doctrina, & eruditione refertum, in quo & nonnulla vtriusque linguæ scriptorum loca illustrantur, emaculantur.

AVCTORE PETR[illegible] LA SEIN[illegible]

Sumpt. L[illegible] dis Rouille.

AMICOS MEOS ORNATISSIMOS, ET LECTORES, ſaluere iubeo.

NON poſſum vobis non aperire conſiliũ meum, quî fiat; vt tantopere ab huius operis editione abſtineam, & priuata commendatione (ſi quæ pietati laus tribuitur) paucorúmq; hominum theatro contentus, omnem famæ ambitionem puſillanimi quadam modeſtia depoſuerim: qui nuper, vel gloriolæ cupidus, vel oſtentator ingenij pleraſque Italicas nugas in publicam lucem mittere audebam, & non nihil etiam typis excudere maturauerim.

rim. Etenim, vt cum amicis amicè agam, nullísque vèrborum offuciis, id quidquid est dicam ingenuè. Genius (vt hinc exordiar) mihi semper ad bonas literas. Sed, quæ fuit Parentis sancta & lactea quædam simplicitas, bonis trador, haud doctissimis viris erudiendus. Cúmque ferulæ manum subduxi, nulla Rhetorica declamatio, non Poëtarum numeros tracto, nec ad dialecticum acumen intendo. Rapior populari receptóque more ad ius ciuile; grassatur in incultissima arte ingenium. inde trudor in forum, vt incomptior, cætera omittens, lutulentiórque efficerer. At serò tandem, quæ furcâ natura expellebatur, rediit, sumóque aliquid mei iuris, & dum succisiuo labore, vernaculos ludos, & Pelasgæ linguæ rudimenta balbutio: tyronem, ætate non exercitio prouectũ, in conopeum suum cepit me Miner-

ua

ua recipere. Addidere animo igniculos repetiti in hac Ciuitate feliciſſimis auſpiciis nobilium doctiſſimorúmque virorum cœtus, quos Academias vocant. Vno enim præcipuo adminiſtro Ioanne Baptiſta Manſo Villæ Marchione mira dexteritate ingenij viro, & elegantiſſimis literis exculto, adeò φιλολογία huiuſmodi congreſſibus nobilitata, vt in Ioannis Iouiani Pontani tempora inciđiſſe dicerem, & quodam quaſi poſtliminio reuerſos beatiſſima illa literarum numina Sannazarios, Altilios, Carbones, & ab Alexādro. Cœpi etenim admirari haud publici cōſuetíque ſaporis doctrinam, ſtatíſque diebus conſeſſus repetere, & ne nihil viderer agere, doliolum meum hinc inde priuatim commouere. Sed inde mihi omne adiumentum, cum me in veſtrum obſequium fauens ipſa, & propitia Pallas addixit.

Sanè ingratus essem, si quæ debeo μακαρίτῃ illi viro Modestino Stelliolæ hic reticerem, cuius colloquia non ad μαθήματα solum, sed ad omnem ingenij cultum affulsere. Inuidit hoc mihi fatum, vt magis tecum necessitudine deuincirer, Magne vir & admirabilis Nicolae Antoni Stelliola, ætatísque nostræ Pythagoras, quem ne dum vultu & prisca quadam bonitate refers, sed encyclica illa pædia, qua à principibus viris, & doctis omnibus prædicaris, mirum in modum effingis. Dici haud potest quantum mihi luminis, & librorum copiam ex Ioannis Baptistæ Longi comitate adsciuerim, nec enim in Astrologia, in qua ad miraculum excellit, sed in omni scientiarum genere versatur, cuius admiratione olim doctissimum Ioannem Pinedam exclamasse aiunt: Non est liber, qui manus suas effugerit. Nec

malis

malis auibus te in meam adiunxi amicitiam Francisce Nola; nam præter iucundam, quę inter nos consuetudinem intercedit, & sermones satis crebros, vel de Ptolemęo, quem vnicè in Astrologicis sequeris, vel de Galeno, quem in re medica anxiè exosculáris; nonnullos mihi professionis tuæ homines conciliasti, vt Io. Baptistam Masullum, cum Andrea Sgambato sodali suo, Thomam Fouinũ, Donatum, Antonium Stellam, & Dominicum Antonium de Alexio, quos omnes propter literas haud vulgares, eorúmque monumenta ingeniorum amare, & colere debeo. At quis non sentiat se ad liberales artes inflammari, qui inclyti, & eruditissimi viri Bartholomæi Caraccioli (ἔμψυχον illam βιβλιοθήκην Antonium è Theatinis gentilem suum, ob venerationem prætereo) solitudinem, vt sic dicam, comitetur,

tur, audiatque pro patriis rebus Horatium Feltrium facundissimè declamitantem, & de politicis scriptoribus Alexandrum Palmerium dissetentem. Aut qui huius Regni antiquitates à Francisco Antonio Purpura, Marco Antonio de Caualeriis, Ioanne Baptista la bella, & Bartholomæo Chioccarello exquirat. Nec prætermittam magnum mihi calcar adhibuisse Franciscum Scriuam, & magis etiam in dies admouere Felicem Milensium. Hic in vniuersa Germania, Polonia, & Dalmatia sui ordinis iam Visitator generalis: modo Cæsaris Ferdinandi II. à consiliis, & meliori fortuna dignissimus, quotidie stilum acuit, & digna cedro meditatur, & parat. Ille similiter honoribus in sua Dominicana familia clarus, duplici pro grauissimis negotiis ad Catholicam Maiestatem legatione clarissimus, plura

pro

pro sua humanitate scitu digna, & recondita indicauit, Græcásque Homeri Rhapsodias, sub Antonio Arcudio quondam Soleti Archipresbytero, priuatim apud nos profitente, audire, & conferre non est dedignatus. Quo studio, iam tunc temporis Poëtarum maximo addictus, factum est, vt nunc aliquid in eum elucubrari sim ausus: & has lucubrationes, quales quales, circumducto libello, opto vos inter domesticos parietes inspicere, & iudicare. Scio enim vt qui serò & saltuatim (vt dixi) has litteras attigi, plurimum mihi deesse solidæ eruditionis, & inculpatæ Latinitatis, vt transalpinis auribus placere possim. Detritis quippe lacernis, nec mundis, nec olosericis in forum templáque prodire, cuicumque vitio dabitur, cum tamen liceat sine sordium labe eas inter notos, & coniunctos induere. Confido igitur

me non in cassum bonos & beneuolos exorasse. Deus vos sospites, & diu seruet incolumes. Saluete vos etiam amatissima lumina, & literarum columina, Fabi Columna, Mari Schipane, Helia Palagane, Constantine Sophia: & quotquot mecum humanitatem amatis, excolitis, valete. Neapoli XI. Kal. Decembr. LCƆXXI.

AVCTO

AVCTORVM INDEX,

QVORVM LOCI HOC in opere laudantur, exponuntur, vel emendantur.

Cassio

Caſsiodorus.
B. Caſſianeus.
Cenſorinus.
Chiſtophorus à Coſta.
Chryſippus.
Claudius Verderius.
Clemẽs Alexãdrinus.
Columella.
Critias.
Cteſias.
Conradus Rittershuſius.
Daniel Heinſius.
Demetr. Phalereus.
Didymus.
Dioſcorides.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Lambinus.
Dionyſ.Cato.
Dio Chryſoſtomus.
Diogenes Laërtius.
Donatus.
Ennius.
Epictetus.
Epicurus.
Eraſmus.
Eunapius.
Euripides.
Euſtathius.
Fabius Columna.
Florens Chriſtianus.
Franciſcus Floridus.
Franciſc.Valleſius.
Franciſc.de Cordoua.
Galenus.
Galeottus Martius.
Garſias ab Horto.
Gentianus Heruetus.
Gloſſæ veteres.
Gorgias.
Gregorius Nazianz.
Gregor.Magnus.
Gregor.Nyſſenus.
Gulielmus Budæus.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Herodotus.
Heſiodus.
D.Hieronymus.
Hieron.Cardanus.
Hieron.Mercurialis.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Iacobus Dalecampius.
Iacob.Thuanus.

Iacobus

VII

Iacobus Trigautius.
Iacob.Gutherius.
Iacob.Massonus.
Iosephus Scaliger.
Ioseph.Quercetanus.
Ioannes Gorræus.
I.Nunnesius.
I.Stobæus.
I.Langius.
I.Baptista Persona.
I.Meursius.
I.Goropius.
I.Spondanus.
I Kirchmannus.
I.Bellonus.
I.Baptista Pius.
I.Sambucus.
I.Sauaro.
I.Baptista Guarenus.
I.Baptista Silecasius.
I.[illegible]tzes.
Is[illegible]ius Zetzes.
Isa[illegible]s Causabonus.
Isidorus Pelusiota.
S.Isidorus.
Isocrates.
Iulius Capitolinus.
Iul.Cæsar Scaliger.
Iul Cæsar Capacius.
Iul.Pollux.
S.Iustinus Martyr.
Iustinus Historicus.
Iustus Lipsius
Lactant.Firmianus.
Lelius de Lelijs.
Leonardus Lexius.
Leuinius Lemnius.
Lilius Gyraldus.
Lucianus.
Lucanus.
Ludouicus Cornarus.
Lud.Castelnetrius.
Lycophron.
Macrobius.
Manilius.
Marbodæus.
Marinus Neap.
Marsilius Ficinus.
Marc.Ant. Moretus.
Martialis.
Marcellus Virgilius.
Mathias Lobel.
Maximus Tyrius.
Megaclides.
Menander.
Melchior Guillandin.

Michael

AMICOS MEOS ORNATISSIMOS, ET LECTORES, ſaluere iubeo.

NON poſſum vobis non aperire conſiliū meum, quî fiat; vt tantopere ab huius operis editione abſtineam, & priuata commendatione (ſi quæ pietati laus tribuitur) paucorúmq; hominum theatro contentus, omnem famæ ambitionem puſillanimi quadam modeſtia depoſuerim: qui nuper, vel gloriolæ cupidus, vel oſtentator ingenij pleraſque Italicas nugas in publicam lucem mittere audebam, & non nihil etiam typis excudere maturauerim.

rim. Etenim, vt cum amicis amicè agam, nullíſque verborum offuciis, id quidquid eſt dicam ingenuè. Genius (vt hinc exordiar) mihi ſemper ad bonas literas. Sed, quæ fuit Parentis ſancta & lactea quædam ſimplicitas, bonis trador, haud doctiſſimis viris erudiendus. Cúmque ferulæ manum ſubduxi, nulla Rhetorica declamatio, non Poëtarum numeros tracto, nec ad dialecticum acumen intendo. Rapior populari receptóque more ad ius ciuile; graſſatur in incultiſſima arte ingenium. inde trudor in forum, vt incomptior, cætera omittens, lutulentiórque efficerer. At ſerò tandem, quæ furcâ natura expellebatur, rediit, ſumóque aliquid mei iuris, & dum ſucciſiuo labore, vernaculos ludos, & Pelaſgæ linguæ rudimenta balbutio: tyronem, ætate non exercitio prouectũ, in conopeum ſuum cepit me Miner-

ua

uã recipere. Addidere animo igniculos repetiti in hac Ciuitate felicissimis auspiciis nobilium doctissimorúmque virorum cœtus, quos Academias vocant. Vno enim præcipuo administro Ioanne Baptista Manso Villæ Marchione mira dexteritate ingenij viro, & elegantissimis literis exculto, adeò φιλολογία huiusmodi congressibus nobilitata, vt in Ioannis Iouiani Pontani tempora incidisse dicerem, & quodam quasi postliminio reuersos beatissima illa literarum numina Sannazarios, Altilios, Carbones, & ab Alexãdro. Cœpi etenim admirari haud publici cõsuetíque saporis doctrinam, statísque diebus consessus repetere, & ne nihil viderer agere, doliolum meum hinc inde priuatim commouere. Sed inde mihi omne adiumentum, cum me in vestrum obsequium fauens ipsa, & propitia Pallas addixit.

Sanè ingratus essem, si quæ debeo μακαρίτῃ illi viro Modestino Stelliolæ hic reticerem, cuius colloquia non ad μαθήματα solum, sed ad omnem ingenij cultum affulsere. Inuidit hoc mihi fatum, vt magis tecum necessitudine deuincirer, Magne vir & admirabilis Nicolae Antoni Stelliola, ætatísque nostræ Pythagoras, quem ne dum vultu & prisca quadam bonitate refers, sed encyclica illa pædia, qua à principibus viris, & doctis omnibus prædicaris, mirum in modum effingis. Dici haud potest quantum mihi luminis, & librorum copiam ex Ioannis Baptistæ Longi comitate adsciuerim, nec enim in Astrologia, in qua ad miraculum excellit, sed in omni scientiarum genere versatur, cuius admiratione olim doctissimum Ioannem Pinedam exclamasse aiunt: Non est liber, qui manus suas effugerit. Nec

malis

malis auibus te in meam adiunxi amicitiam Franciſce Nola; nam præter iucundam, quę inter nos conſuetudinem intercedit, & ſermones ſatis crebros, vel de Ptolemęo, quem vnicè in Aſtrologicis ſequeris, vel de Galeno, quem in re medica anxiè exoſculàris; nonnullos mihi profeſſionis tuæ homines conciliaſti, vt Io. Baptiſtam Maſullum, cum Andrea Sgambato ſodali ſuo, Thomam Fouinũ, Donatum, Antonium Stellam, & Dominicum Antonium de Alexio, quos omnes propter literas haud vulgares, eorúmque monumenta ingeniorum amare, & colere debeo. At quis non ſentiat ſe ad liberales artes inflammari, qui inclyti, & eruditiſſimi viri Bartholomæi Caraccioli (ἔμψυχον illam βιβλιοθήκην Antonium è Theatinis gentilem ſuum, ob venerationem prætereo) ſolitudinem, vt ſic dicam, comite-

tur, audiátque pro patriis rebus Horatium Feltrium facundissimè declamitantem, & de politicis scriptoribus Alexandrum Palmerium disserentem. Aut qui huius Regni antiquitates à Francisco Antonio Purpura, Marco Antonio de Caualeriis, Ioanne Baptista la bella, & Bartholomæo Chioccarello exquirat. Nec prætermittam magnum mihi calcar adhibuisse Franciscum Scriuam, & magis etiam in dies admouere Felicem Milensium. Hic in vniuersa Germania, Polonia, & Dalmatia sui ordinis iam Visitator generalis: modo Cæsaris Ferdinandi II. à consiliis, & meliori fortuna dignissimus, quotidie stilum acuit, & digna cedro meditatur, & parat. Ille similiter honoribus in sua Dominicana familia clarus, duplici pro grauissimis negotiis ad Catholicam Maiestatem legatione clarissimus, plura

pro

pro sua humanitate scitu digna, & recondita indicauit, Græcásque Homeri Rhapsodias, sub Antonio Arcudio quondam Soleti Archipresbytero, priuatim apud nos profitente, audire, & conferre non est dedignatus. Quo studio, iam tunc temporis Poëtarum maximo addictus, factum est, vt nunc aliquid in eum elucubrari sim ausus: & has lucubrationes, quales quales, circumducto libello, opto vos inter domesticos parietes inspicere, & iudicare. Scio enim vt qui serò & saltuatim (vt dixi) has litteras attigi, plurimum mihi deesse solidæ eruditionis, & inculpatæ Latinitatis, vt transalpinis auribus placere possim. Detritis quippe lacernis, nec mundis, nec olosericis in forum templáque prodire, cuicumque vitio dabitur, cum tamen liceat sine sordium labe eas inter notos, & coniunctos induere. Confido igitur

me non in cassum bonos & beneuo-
los exorasse. Deus vos sospitet, &
diu seruet incolumes. Saluete vos
etiam amatissima lumina, & litera-
rum columina, Fabi Columna, Mari
Schipane, Helia Palagane, Con-
stantine Sophia: & quotquot me-
cum humanitatem amatis, excolitis,
valete. Neapoli XI. Kal. Decembr.
IↃCXXI.

AVCTO

AVCTORVM INDEX,
QVORVM LOCI HOC in opere laudantur, exponuntur, vel emendantur.

Cassiodorus.
B. Cassanens.
Censorinus.
Chistophorus à Costa.
Chrysippus.
Claudius Verderius.
Clemẽs Alexãdrinus.
Columella.
Critias.
Ctesias.
Conradus Rittershusius.
Daniel Heinsius.
Demetr. Phaleræus.
Didymus.
Dioscorides.
Diodorus Siculus.
Dionysius Lambinus.
Dionys. Cato.
Dio Chrysostomus.
Diogenes Laërtius.
Donatus.
Ennius.
Epictetus.
Epicurus.
Erasmus.
Eunapius.
Euripides.
Eustathius.
Fabius Columna.
Florens Christianus.
Franciscus Floridus.
Francisc. Vallesius.
Francisc. de Cordoua.
Galenus.
Galeottus Martius.
Garsias ab Horto.
Gentianus Heruetus.
Glossæ veteres.
Gorgias.
Gregorius Nazianz.
Gregor. Magnus.
Gregor. Nyssenus.
Gulielmus Budæus.
Heliodorus.
Heraclides Ponticus.
Herodotus.
Hesiodus.
D. Hieronymus.
Hieron. Cardanus.
Hieron. Mercurialis.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Iacobus Dalecampius.
Iacob. Thuanus.

Iacobus

Iacobus Trigautius.
Iacob.Gutherius.
Iacob.Maſſonus.
Ioſephus Scaliger.
Ioſeph.Quercetanus.
Ioannes Gorræus.
I.Nunneſius.
I.Stobæus.
I.Langius.
I.Baptiſta Perſona.
I.Meurſius.
I.Goropius.
I.Spondanus.
I Kirchmannus.
I.Bellonus.
I.Baptiſta Pius.
I.Sambucus.
I.Sauaro.
I.Baptiſta Guarenus.
I.Baptiſta Silecaſius.
I. [illegible]tzes.
Iſ[illegible]ius Zetzes.
Iſa[illegible]s Cauſabonus.
Iſidorus Peluſiota.
S.Iſidorus.
Iſocrates.
Iulius Capitolinus.
Iul.Cæſar Scaliger.
Iul.Cæſar Capacius.
Iul.Pollux.
S.Iuſtinus Martyr.
Iuſtinus Hiſtoricus.
Iuſtus Lipſius
Lactant.Firmianus.
Lelius de Lelijs.
Leonardus Lexius.
Leuinius Lemnius.
Lilius Gyraldus.
Lucianus.
Lucanus.
Ludouicus Cornarus.
Lud.Caſteluetrius.
Lycophron.
Macrobius.
Manilius.
Marbodæus.
Marinus Neap.
Marſilius Ficinus.
Marc.Ant.Moretus.
Martialis.
Marcellus Virgilius.
Mathias Lobel.
Maximus Tyrius.
Megaclides.
Menander.
Melchior Guillandin.

Michael

Michael Maierus.
Nardus Ant. Recchus.
Nicandrus.
Nonius.
Oppianus.
Oribasius.
Origenes.
Orpheus.
Orus Apollo.
Ouidius.
Palesphatus.
Palladas.
Pausanias.
Paulus Iouius.
Paul. Aegineta.
F. Petrarcha.
Persius.
Petronius Arbiter.
Petrus Victorius.
Petr. Belo.
Petr. Ronsardus.
Pindarus.
Phauorinus.
Philostratus.
Philemon Comicus.
Philarchus.
Philo Iudaus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plinius Nepos.
Plutarchus.
Porphyrius.
Posidonius.
Proclus.
Prosper Alpinus.
Pierius Valerianus.
Pythagoras.
N. Rigaltius.
Rufus.
Rutilius Claudius.
Sabinus I.C.
Scæuola Sammarthanus.
Scholiastes Aristophanis.
Schol. Apollonij.
Schol. Sophoclis.
Schol. Nicandri.
Schol. Pindari.
Seneca.
Sextus Empyricus.
Q. Serenus Samm.
Seruius.
Simplicius.
Simonides.

Sido

Sidonius Appollinaris.
Socrates.
Sophocles.
Speron Speronus.
Statius Papinius.
Strabo.
Suetonius Tranquillus.
Suidas.
Synesius.
Tatianus.
Tacitus.
Tertullianus.
Terentianus.
Terentius.
Theages.
Theon.
Theognis.
Theodoritus.
Theocritus.
Theophrastus.
Themistius.
Tucidides.
M.Tullius Cicero.
Valerius Flaccus.
Valer.Maximus.
Varro.
Vlysses Altrocoandus.
M.Victorinus.
Virgilius.
Vidus Faber.
R.Volaterranus.
Xenophon.
Zenon.
Zetzes.

Ioannes

IOannes Claudius de Ville in ſacra Theologia Doctor, in S. Pauli Lugdunenſis Canonicus, & in hac diœceſi à D. Dionyſio Simone de Marquemont illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo in librorum cenſuram incumbere iuſſi: Fidem facimus, nos hunc librum, cui inſcriptio eſt, *De Homeri Nepenthe*, &c. vidiſſe, nec in eo aliquid contra Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ ſanam doctrinam, aut bonos mores inueniſſe. Lugduni apud S. Paulum Idib. die 17. die 17. Februarij 1624.

DE VILLE.

Conſenſus Procuratoris Regij.

LIbrum hunc, qui inſcribitur, *Homeri Nepenthes*, ſeu *de Aboiendo luctu*, Auctore PETRO LA SEINE: Ego Conſiliarius, & Procurator Regius Typis mandari, & in lucem exponi conſentio. Lugduni, die 17. Februarij 1624.

PVGET.

Facultas imprimendi.

LIbrũ *De Homeri Nepenthe*, Auctore PETRO LA SEINE, à Ludouico Proſt Hærede Rouille Bibliopola Lugdunenſi, in lucem dari permittimus, ſimul ne quis citra factam ei poteſtatem denuò excudat, interdicimus. Datum Lugduni, die 17. Februarij 1624.

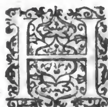
DE CHAPONAY.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS PARASCEVASTICA, QVÆ ET DE FRVGALITATE.

HOMERVS poëtarum & sapientum eximius, multa, eáque prçclara de Menelao narrat: verùm illud præter cætera haud prætereūdum, cum magnum hunc populorum pastorem, nato sibi filio μεγαπένθης nomen prodit imposuisse. Quòd si ex Eustathio eruditissimo Homeri interprete libet indagare: nō aliter id actum deprehendemus; nisi quia ei natus esset, quo tempore propter Helenæ pulcherrimæ vxoris raptū, tota Græcia oppleta mœrore lugeret. Visum proinde fuit non aliud proli huic indere nomen:

Homer. odyss. δ.

Eustath. ibid.

Genes. 6.p.35. quemadmodum in sacris libris, Benoni, filium doloris, natum puerum, sed ad matris interitum, vocandum existimabat Racheles. Magnum enim luctum, si vox Græca Latinè reddatur, magnámque tristitiam significabit. Quod nescio quo fato, propter obitum Virginiæ sororis carissimę mihi contigisse experior, cum altera non minus Helena, quàm Racheles, pulchra videlicet, atque (quod sępiùs desiderandum) castissima fœmina: non minorem suo funere amaritudinem mihi, fratríque alteri viro cæterísque consanguineis incussit. At si

Synes. epistol. 1. verũ est, quod inquit Synesius, *παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην*, *liberos ego libros genui*, hoc est, fœtum, sobolémq; hominum esse ingeniorum monumenta: edidi similiter hoc mœroris tempore, partum huiusce

Lucianus Deor. dial. 8. commentarij, & velut alter Luciani Iuppiter, iuxta antiquiores fabulas, capite Mineruam parturij; sed ictu duræ bipennis, id est tam graui, & tam inopinato casu perculsus: idque opus perfeci, vt illud quod citato loco addit mellitissimus scriptor, bona cum venia de hoc vno vsurpem li-

Synes. ibi. bello, *ἀπὸ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας, καὶ τῆς συνναοῦ ταύτῃ ποιητικῆς*. id est, *ex venerabili Philosophia, & ex Poëtica, quæ in eodem tem-*

plo

plo cum ipsa colitur. Quandoquidem Philoſophorum γνώμαις, poëtarum addidi inuenta, & vt omnia cum iam dictis conuenirent: materia ſeſe obtulit ſcribendi, noménque ſcriptioni contigit; quod cum Menelai Megapenthe conſonum eſt. Περὶ Νεπένθους ergo ſermonem inſtituo, & ab Homero non diſcedendo, à quo ſum præfatus, de natura & viribus Νεπένθους pharmaci diſſero, quod in quarto Odyſſeas deſcribit. Cuius carmina, ita vario explicandi genere, nouíſque ſenſibus illuſtrantur, vt opus in plures partes vtiliter ſimul, & periucundè excreſcat: quarum hæc prima, quæ ad παρασκευὴν, & totius operis fundamentum, ex Italico Petrarchæ; imò vt rectius dicam, ex Hetruſco Pindaro, quo duce primùm me in hanc viam dedi, initium ſumet. Ne autem hic eius vernaculum inſeratur, cauſa eſt, quod elegantiſſimè ſimul, & ad viuum Perötius noſter in Latinam linguam expreſſerit. Quod præſtat magis afferre.

Petr.Rhythm.par.1. ſenul.45.

Iacobus Perontius, cuius eruditiſſima opera fortaſſe lucẽ aſpicient.

Prima genis requiem dent munera, neu tere fletu
Amplius immeritos, dulcis amice, ſinus.
Parcius & domino poſthac te crede, ſuorum
Qui tegit heu ſubita tempora canitie.

Altera iter læua claudant de parte ministris,
Inde aditus olim qui reperere suos.
Teq́, vel Augustus videat, vel Ianus eundẽ,
Nam longæ penitus meta reposta viæ.
Acres herbai seruant quos tertia succos
Dulcescent, vbi mox venerit inde salus.
Me qua sede solet condi semel hausta voluptas,
Hac stygis impauidum conde; nisi alta peto.

Hoc carmen, cum tribus in locis referat se ad res aliunde petendas, non descriptas, nec quouis modo à Petrarcha in suo tetradecastico designatas: obscuritatis vitio laborare, nulli dubium est. Itaque sit ipsum, vel alicuius epistolæ pars, vel appendix & additamentum nonnullis rebus ab auctore, vt est interpretum communis opinio, dono datis. Quod genus carminum ἀποστολικῶν Græci vocabant: nimirum vt Proclus habet, quod διαπεμπόμενοι πρός τινας ἐποίουν, *dum quid mitteretur ad aliquem fiebat:* absque tamen earum rerum notitia, longè quis ab operis sensu cogitur aberrare. quis facilè sciet, nisi diuinus sit, vel ariolus, quid sit illud quod ad malam suffulciendam commendat? item illud aliud, quo iter à sinistris reprimendum? & tertium quod reliquum

Proclus in Chrest. apud Pho.

quum est ad herbæ ſucci hauſtum ſubſeruiens? profectò Oedipum requirunt: & ſenſus ſola lectione expiſcari, niſi per coniecturam, eámque ſatis incertam haud poteſt. An quis, niſi alterius facti adminiculo, aut aliquo præmonſtratore diuinaſſet: tria illa incognita, ad puluinar, librum breuiarium, & ſcyphum ſiue cantharum eſſe referenda? nam tria hæc dona miſiſſe autumant interpretes. Quorum auctorum licentia, & incogitantia à me, vel nolente riſum excutiunt: etenim niſi quis plumbeus, vel lignum ſit, haud ferat hominem aſſerentem, Poëtam ſanctæ & Romanæ Eccleſiæ Cardinali, vel Epiſcopo, carmen hoc ſcripſiſſe: eidémque de Pſalterio, & ſacris precationibus remedium propoſuiſſe; & non potius proprium opus miſiſſe de Remediis vtriuſque fortunæ, aut Senecæ libros, vel Platonis dialogos. de quo auctore apud veteres. Gesualdus, & A. Vellutellus in cõmentar. ad hunc locũ. Diogenes Laër. in Platone.

Καὶ πῶς, εἰ μὴ Φοῖβος ἀν' Ἑλλάδα φῦσε
Πλάτωνα,
ψυχὰς ἀνθρώπων γράμμασιν ἠκέσατο.
Καὶ γὰρ ὁ τοῦδε γεγὼς, Ἀσκληπιός ἐστιν ἰητὴρ
σώματος, ὡς ψυχῆς ἀθανάτοιο Πλάτων.

Quod ita ex Ioſepho Scaligero interpretatur. Scal. epigr. opuſculo.

Ni Plato de Phœbo Græcis foret editus, ecquis
Qui morbos animis arte leuaret erat?
Nam veluti morbos satus hoc Aesculapius omnes
Corporeos animæ sic leuat ipse Plato.

Res certè indecora, & fustuario digna: viro Principi & Ecclesiastico, sacrarum paginarum recitationes, quas absque piaculo prætermittere non licet, ad malarum passionum medelam, misso ad eum psalterio, pharmacum commendasse. *Maledictum* Senec. de benef. li. 1. *enim incipit esse*, inquit Seneca, *non munus, in quo vitium accipientis agnoscitur.*

Sed quidquid sit de his muneribus; nam nimis longum foret pensiculatius examinare: aliud nunc non inquiram. Haud tamen prætereundum huiusmodi dona antiquissimorum inuentum: & Scythas ad Darium Persarum regem misisse, eorúmque exemplo isthæc Petrarchę fortasse excogitata. Operæpretium igitur historiam Herod. in Melpom. ex Herodoto paucis recensere: quæ demum in tractationis argumentum euadet, nec prægustasse diligentem, curiosúmque Lectorem pœnitebit; siquidem, nisi me fallit opinio, noua expositione inclarescet. Darius igitur cum Scythis bellum moueret, & in eorum regione traiecto Istro, eos vndique

vndique fugientes & pugnam detrectantes insequeretur:tandem amplius insectãdi pertæsus, Indathirso Regi misso equite mandat denunciari à fuga desisteret, vel ei præberet pugnam, si se idoneum recognosceret: sin minus cum eo, tamquam hero suo, munera offerens terram, & aquam, (mos est enim Persarum Regem cum muneribus adire)in colloquium veniret. Quo nuncio, velut audito nomine seruitutis, indignatus Scytha, singillatim ad omnia responsum dedit. Quod verò ad munera spectat, pro terra & aqua, quam petierat Darius; dixit missurum, quæ decerent ad eum venire dona: & pro eo quod se herum asseruerat, iussit flere. Cæterum Scythæ vbi animaduerterunt Persas tumultuantes; quòd diutius in Scythia illi commorarentur, & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciundum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebãt pecora, quo facto, cum sæpius id tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id Reges Scytharum intelligentes mittunt ad eum Caduceatorem, δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθα τε,

καὶ μυῶ, καὶ βάτραχομ, καὶ οἰστοὺς πέντε. hoc eſt, *cum muneribus, aue, mure, rana, & quinque ſagittis.* Perſæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarent; iſte negare ſibi aliud eſſe mandatum, niſi vt cum illa tradidiſſet, celerrimè rediret; iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona vellent? Hoc cum audiſſent Perſæ conſultabant. Et Darij quidem ſententia erat, Scythas ſe ipſos ei donare, & terram, atque aquam. Qui enim impensè cupiunt, ſuis votis vndecumque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt; ὃ γὰρ βούλεται, τοῦθ᾽ ἕκαστος καὶ οἴεται. *quod quiſque vult, hoc etiam putat:* nec in mentem veniebat δῶρα hoſtium ἄδωρα, vt dici ſolet. Et iſtud hac ratione coniectabat; quod Mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, Rana autem in aquis naſcatur, Auis verò equo ſit aſſimilis: at ſagittis dandis, quod ſe ipſos tradere viderentur. Sed Gobrias hæc dicere dona coniectabat. *O Perſæ, niſi effecti vt Aues ſubuoletis in cælum, aut effecti vt Mures ſubeatis terram, aut effecti vt Ranæ inſiliatis in paludes, non remeabitis vnde veniſtis, his ſagittis confecti.* Et Perſæ quidem illa munera ſic interpretabantur, inquit

S. Iſidorus Peluſ. epiſtol. 146.

Sophocles in Aiace flagell.

inquit Herodotus. Sed antequam aliud aggrediar; non reticebo Athenæum, & summum Theologum Clementem Alexandrinum, aliter hanc proferre historiam. Ath. deipnos. lib. 8. Clemens Alex. stromat. lib. 5. Hic muneribus velut auctarium quoddam aratrum adiungit: & faustam interpretationem, non ipsi Dario tribuit, sed Orontopago eius exercitus Tribuno. Insuper Idanturam pro Indathyrso, nisi mendum irrepsit in codices, & pro Gobria Xiphodrem ponit. Ille Murem prætermittit, & vnam pro sagittarum quinione conscripsit: additque non dissimile de magnis piscibus & recentibus ficis donum; quod Patroclus ad Antigonum misit, vt eo velut mutâ quadam legatione, ἢ θαλαττοκρατεῖν, ἢ τῶν σύκων τρώγειν ediceret, *aut maris imperio potiri, aut in delicijs ficulneum fieri*. Huius generis Galeacij Sforzæ vulpes cauea inclusa, & Bartholomei Coleonis Tinnunculus loro, & argenteis tintinnaculis, accipitrum more compeditus: quibus donis se inuicem, vt refert Iouius, velut per officium perstrinxere. Iouius in elog. Bar. Col. At nos ad Scythica munera redeuntes, eorum sensum nec Gobriam, nec minus multo Darium tetigisse dicimus. Si quidem certum est, vt ex supra relatis colligitur, Scythas non ad gra-

tiam cum Dario ineundam dona misisse; sed ad minas obiiciendas: quapropter falso, vel ex hoc sibi ipsi adblandiebatur Darius. & si ad exercitus domuitionis, vt ita dicam, difficultatem respexisset: vtique pro Mure & Rana, aliqua alia, & propriora symbola misisset. Haud est enim Murium subire terram, sed scrobiculis latibulum quærere: Ranæ in ripis degunt, & in limo palustri saititare & coaxare tantummodo valent. Aliter ergo existimandum: sed antequam id quod sentio explicem: sciendum est Herodotum summo artificio, vt nobis ad veram intelligentiam capessendam iter pararet, non statim explicauisse dona ab Indathyrso ad Darium missa; quàm duo necessariâ animaduersione interiecisset. Vnum est, Persas rerum omnium inopia laborasse, & Scythas animos ad stratagemata intendisse: nam relictis pecoribus & pastoribus seorsum recedendo: Persas præda adlectos, inutili cunctatione in maximam viuendi necessitudinem deduxere. quam cùm non prius comperissent: munera iam à Darij legatione meditata, eiúsque Caduceatori pollicita, mittere distulerunt. Ex quibus potest liquidò coniectari quæ fuerit donatoris mens.

mens. Nam meo iudicio id voluit significare: Perſas inſidiis, fame, & ſiti, hoc eſt omnium rerum penuria ab ipſis peti: quæ ſi ad eos confligandos non ſatis eſſent, aperto marte, & ſagittarum copia eos confeciſſent: nam pro aue ſtratagemata ſignificari, ſuadet ratio, vel quia in his ingenio opus eſt: & ingenij auis ſymbolum eſt, vel quia aucupiis illaqueantur, & ex inſidiis aſtúque in caueam alliciuntur. Niſi quis malit fugam interpretari, propter alitum pernicitatem, quod & ſupradictis congruit, mihíque arridet. cum olim Scythæ, οὐχ ἧττον φεύγοντες, vt inquit Plato, ἢ διώκοντες μάχεσθαι, *non minus fugiendo, quàm inſequendo pugnare ſoliti.* (Plato in Lachete.) Murem famem denotare, rationi accedit auctoritas. Patet ex Ioſepho Scaligero diligentiſſimo antiquitatis inueſtigatore, & omnis ſelectæ eruditionis magiſtro. (Scalig. de eméd. tép. lib. 2. & in annotat. in Maniliú.) Is in libro de emendatione temporum, loquens de Chaldaica dodecaëteride, poſt verba Cenſorini: (Ceſ. de die nat. c. 18.) quibus demonſtratur Genethliacos propriam habuiſſe ex annis vertentibus duodecim, cui anno Chaldaico nomen, non ad Solis Lunæque curſus, ſed ad obſeruationes alias accommodatum: quod in eo dicāt tempeſtates, frugúmque prouentus,

ac ſterilitates, item morbos ſalubritatéſque circumire. *Hanc dodecaëterida*, inquit, *etiamnum retinent Chaldæi, Perſæ, Sinæ, Indi, Chataij, Turcæ, Syri, Arabes, Totari, ſiue Tartari Putant re vera ſterilitates, morbos, prouentus eâ redire, vt ſcripſit Cenſorinus, ideo ſingulos annos dodecaëteridis animalium nominibus appellant: quæ affectum eius anni indicent puta annum fertilitatis Leporem, annum bellicorum tumultuum Equum, annum felicis agriculationis Taurum, annum famis Murem.* hactenus Scaliger, qui etiam huius periodi diagramma ſex linguis ſubiicit, ſed nobis ſufficiat hæc ſolummodo excerpſiſſe. Quibus ſanè probatur Murem famis ſymbolum, vel apud barbariſſimas gentes receptum. & cũ Ægyptiorum notis conſentire videtur: qui per Murem τὸν ἀφανισμὸν, hoc eſt, *ſubuerſionem, ac interitum* ſignificant. ἐπειδὴ πάντα ἐσθίων μιαίνει, καὶ ἀχρειοῖ. *Nam ab Muribus*, inquit Arnobius, *genus omne occiditur, atque arroditur frugum*: de qua re Ariſtoteles agens tam inaudito modo eos aliquando oriri teſtatur, vt nullam frumentationem relinquant: itaque nonnulli mediocres Agricolæ cum pridie metendum ſtatuerint, poſtridie mane cum meſſoribus accedentes ad ſegetem,

Orus in Hierogl.

Arnobius li. 1. aduer. gent.

Ariſt. hiſt. anim. li. 6. cap. vlt.

tem, absumptam inuenerint totam. Hoc damnum cum in Gallia, & propriè in Heduensi præfecturâ contigisset (vt iucundam historiolam de Bartholomæo Cassaneo Iurisconsulto nõ omittam, quam summus Historicus Iacobus Augustus Thuanus memoriæ prodidit) & nullum præsentius remedium inueniretur: Episcopus Mures diris deuouit, & ternis præconiis forensibus in ius vocat; vt res ad sententiam deueniret, dato eis aduocato, fuit is Cassaneus, in fauorem Murium iudicium conuersum fuit. Et sanè veteribus huiusmodi iudicia, quæ fortasse nec legitima dici debent, nec vllatenus suscipienda: exerceri non improbatum: cum in Prytanæo, vt testatur Pausanias, *τῷ σιδήρῳ*, ne dum his bestiolis, *καὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἀψύχοις δικάζουσιν, de ferro, alijsque inanimis iudicium fiat.*

Thuanus lib. 1. hist.

Cassaneus Consil. 1.

Pausan. in Atticis.
Plutarc. in Timol.

Sed nunc de Ranis pauca: & harum naturam sitim exprimere, puto adeò omnibus consentaneum visum iri: vt superuacaneum iudicent in hac re probanda argumenta congerere. Nam quis est, qui ignoret animalculum hoc amphibium, quod in terra & in aquis degat, licet proliferum, laticis tamen gutta aliquando viuiscens: aquis

aquis perpetuò delectari, quibus solummodo nutriatur? rectè apud Athenæum legitur:

Athenæus deipnos. lib. 5.

οἱ πίνουσιν μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες.

Qui bibunt solum ranarum modo nihil comedentes.

Vnde locus prouerbio. *Ranæ aquam infundere*, id est, bibulo potum, vel alicui rem maximè gratam, & necessariàm præbere: & similiter, *Ranis vinum infundere*. Quod adagium nouo sensu ditamus, non solum ad abstemios & inuinios (vt veteres loquebantur) deflectendo; sed vt parem cum alio retineat vsum: *siticulosis οἰνοχοεῖν*, etiam ad vinum inuitare exponimus. Itaque & Mure, & Rana velut periphrasi quadam absolutus explicatur nutricationis defectus. Quapropter meo consilio, non alio modo accipiendum est, quod de Abderitis Thraciæ populis legitur apud Auctores: quod scilicet cum à Muribus & Ranis vexarentur, coacti sint natale solum vertere, hoc est, quod ex summa caritate, & victus penuria patriam deseruerint, vt in vberiori agro, & fœcundiori vitam agerent. Infra tamen ex his quæ dicturus sum, hoc longè melius dignoscetur.

Nunc

Nunc ad Scythica munera redeundũ:& hanc meam opinionẽ, quam de iam dictis exposui, aliquo auctoris testimonio cõfirmabo. nam quod ad sagittas attinet: non indiget explicatione, nisi fortè Ctesiæ locum indicare, hic videatur opportunum: qui Darium & Scytharum Regem sibi mutuò arcus misisse narrat, & credo, vt ea ratione alter alterum prouocarent, & inuicem extrema comminarentur. quod etiam vir doctissimus affirmauit. At verò opinionem meam probat irrefragabili auctoritate Plutarchus: cuius dictum cum in hoc scriptore offendissem, mirum est, dicam liberè, quantum mihi ipsi suffenus de meo iudicio plausi. Testem namque veritatis producit alium Scytharum Regem, cui Ateas nomen, siue vt quædam habent exemplaria, Anteas. Huius dictum memorabile in suis Apophthegmatib. recensens, hæc scribit, Ἀτέας ἔγραφε πρὸς τὸν Φίλιππον. σὺ μὲν ἄρχεις μακεδόνων ἀνθρώπων μεμαθηκότων πολεμεῖν. ἐγὼ δὲ Σκυθῶν, οἳ καὶ λιμῷ, καὶ δίψῃ μάχεσθαι δύνανται. id est, *Ateas ad Philippum hæc scripsit. Tu quidem viris Macedonibus qui bella gerere didicerunt imperas. ego verò Scythis qui fame & siti pugnare possunt.* Et ita tutiùs vertitur, quàm

Ctes. in Persicis.

Carol. Pascal. de legat. c. 62.

Plutarc. in Apoph.

vt passim legitur, *cum fame & siti.* omnino autem Xilandri postrema versio reiicienda: quæ *aduersus famem sitimq;* habet. nam ὀργανικῶς sunt exponenda illa verba, vt minimè talis sensus eliciatur: Scytham inediæ, atque sitis pati posse incommoda: quod de Hispano milite effertur. quamuis toti huic genti iam olim id proprium, vt

Ath. dei pnos. li. 2.

ex Philarcho tradit Athenæus, ὑδροποτεῖν, καί τοι πλουσιωτάτους ἀνθρώπων ὄντας, καὶ μονοσιτεῖν τε αὐτοὺς ἀεὶ διὰ μικρολογίαν, ἐσθῆτας δ' ἡ φορεῖν πολυτελεστάτας. id est, *Hiberos quamuis hominum ditissimos aquam bibere, & semel in die cibum capere ob parsimoniam, indui tamen sumptuosissimis vestibus.*

Dalec. in Ath. versione. Erasm. in Adag. Hiberæ næniæ.

Falluntur autem in his verbis Dalecampius, & Erasmus, qui μονοσιτεῖν, pro μονοφαγεῖν acceperunt: *& solos cibum capere* sunt interpretati. quod nec ad verbi significationem, nec ad Hispanos. licet nunc Italico penu, mutatis moribus: haud μονοσιτεῖν, sed δὶς, καὶ τρεὶς per diem σιτεῖσθαι, & prandiis, cœnísque aditialibus opipara commiscere ientacula didicerunt. At verò suam gentem in hoc extollebat acutissimus inter Scythas, nempe quod ipsa quãuis belli gerendi peritia rudis: quoscumque tamen arte militari scientissimos, qui

instructo exercitu ad eam contenderent: armis quibusdam, quæ solùm poterat nouerátque tractare; hoc est famem, & sitim inferendo; & vt suis propriísque symbolis dicam, Murem, & Ranam ad illos mittendo debellare potens erat. vt inde exprobraret Philippo: tantum se valere in sua regione, cum suo imperito milite, & rerum omnium rude, quantum non ipse Macedo cum suis delectis phalangibus. Testis Lysimachus ille qui apud Getas Scythicam gentem, contra Dromichetem ipsarum Regem profectus, eadem necessitudine adactus, se ipsum cum exercitu captiuum tradidit, & frigidam cum hausisset; vt id etiam cum Plutarcho addam, *ὦ θεοὶ*, inquit, *ὡς βραχείας ἡδονῆς ἕνεκα μεγάλην εὐδαιμονίαν ἀποβαλόμην. Dij boni, quam ob breuem voluptatem summam amisi felicitatem!*

Horat. ode 24. lib. 3.

Plutar. de san. tuend.

Sed cui fortasse hæc supra captum barbaræ nationis, nec tantum his Regibus tribuendum: vt sentire de se tam altum, tam acutè, eleganter, atque symbolicè se se exprimere valuisse credat: is velim cum Clemente Alexandrino, aliud huius Atœ (ita etiam scriptū) admiretur epistolium, quod ex Aristocriti libris contra Hera-

Cle Alex. lib. 5. stro.

B cleodo

cleodorum refert : & sic habet. *Rex Scytharum Ateas populo Byzantino. Nolite afferre detrimentum meis vectigalibus, ne mei equi aquam vestram bibant.* Et symbolicè, addit Stromatæus : bellum, quod eis erat illaturus significauit Barbarus. Nulla igitur ratione ambigendum ad Murem Ranámque Indathyrsi alterius Regis verba pertinere : & nostram explicationem tam ad illius munuscula, quàm ad huius epistolam propriè & vnicè spectare, vt iam demonstratum.

Quantum verò fuga, fames, sitis, sagittę Schytarum rebus contulerint : non est præsentis disceptationis examinare. Contenti igitur hæc Petrarchæ Herodotóque appinxisse; ad alia properabimus. Nam his expositis, ὡς ἐν παρεκβολαῖς μέρει : ad Homeri poëmation, quod *βατραχομυομαχίαν* inscripsit, hoc est, *de Ranarum & Murium pugna*, ádque propositam frugalitatis materiam descendemus. Hinc quidem nouam, concinnam, mirámque expositionem eliciemus : quam inuidere φιλομούσῳ Lectori haud debeo. Sed prius eum rogatum volo, ne putet, quia ludicrum poëma examinandum suscipimus, ad tenuia viliáque descendere; nam Leonem

nem pro Mure, & Dianam pro Rana inuersis Vulgi dicteriis ostendam: hoc est in iocoso poëmate, haud oscitantem, & vt ait Latinus quidam Scholiastes, minimè dormientem Philosophorum sapientiam demonstrabo: cum verum sit quod Eunapius, & ante eum Xenophon dixerat: τὸ παίγνιον τῆς ἀρετῆς ἄξιον λόγου, hoc est, *virtutem etiam, quæ in ludicris apparet, memoratu dignam esse.* Vt autem id ordinatè agam: præmonere amplius oportet: Homerum Batrachomyomachiam hanc, nec enim eius esse in dubium reuoco, licet doctis viris adhuc incertum, & Tigreti cuidam Cari in quodam perantiquo codice anonymo ascribatur; item Cecropas, & Epicichlidas, & alia omnia, quæcunque iuuenilia, ludicráque fecit; in gratiam iuuentutis condidisse, & filiorum heri cuiusdam Glauci hospitis sui, quos erudiendos formandósque susceperat; vt auctores sunt Herodotus, Suidas, & Aristobulus. Ex quo colligi datur, si quæ in ea lateat è Philosophis petita admonitio, quod talis sit, qualis adolescentulorum vitæ congrueret magis & vtilis esset. Proinde minimè probare possum: quod voluit Philippus ille, cuius scholia ad hoc poë-

Eunap. in proem. ad Soph. vitas.

Xenoph. in sympos.

Io. Nunnesius in Not. ad Phryn. in voce βίλοι.

Herod. in vita Homeri.

Suidas in verb. Homerus.

Aristobulus in præfat. ad Galeom.

ma leguntur. nempe eo consilio Homerum hoc opus scripsisse, vt adolescentibus odium turbarum, & seditionum insereret. Quod quidem nec rebus in Batrachomyomachia expositis consentire posse videtur. nec multo minus his conuenit, ob quos fuit ab Homero composita. Siquidem eius est in ciuitate, alióve conuentu, turbas seditionémque excitare; qui propter ambitionem, metum, contumeliam, excellentiam, πλεονεξίαν, aliásque causas, quas Aristoteles docet exagitatus: consilio, manu, vel lingua, & factione sit potens. Hoc autem valere non est puerorum munus: nec illius ætatis imbecillitas, & inexperientia sustinet. Tale igitur περὶ τῆς πολιτείας docere, *nec nostrum decebat*, vt cum Persio dicam, *barbatum magistrum*,

Aristot. de Republ. lib. 5.

Pers. sat. 4.

nec Chij iuuenculis
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venerat.

Vt igitur non est puerilis ætatis τὸ στασιάζειν: sic de seditione auertenda præcepta capere οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός, haud quamquam ad pedis rationem, vt loquitur Lucianus. proinde Homerus, qui nullum

lum prætermisit vtile documentum: hoc in magna Iliade sibi reseruauit demonstrandum sub persona Thersitæ. θερσίτης enim, inquit Maximus Tyrius, εἰκὼν ἀκολάστου δήμου, hoc est, *populi effrenis imago.* Imò totum Iliadis poëma, ad hanc seditionem accusandam spectare: Aristides Orator dicebat. Quantum verò ad βατραχομυομαχίαν pertinet: alia proculdubio est Homeri intentio. Voluit enim maximus temperantiæ, & frugalitatis præceptor; vt vel hac ratione Lacedæmoniorum Poëta vocandus: iuuentutem ad puram, & moderatam educationem: hoc est ad victus potúsque continentiā informare. Quod primas γαστρὸς μὲν πρώτιστα, inquit Pythagoras, in optima educatione sibi partes vendicat, & obliuisci haud poterat, qui eam tanti fecit: vt etiam Heroibus ad frugalitatis exemplum, καὶ ἰσχύος ἕνεκεν, *& roboris caussa*, vt Dion obseruat, assa tantummodo Boum tergora apposuerit; nec ipsa ad esuriginem prouocandam curata, sed ad sedandam famem nullo cultu, nullóque apparatu exhibita. Quamobrem, & à Platone summopere commendatur. An hoc iuuenibus sit curandum? Xenophon docet suauissimus,

Max. Tyr. serm. 16.

Aristid. Orat. de cōcord. ad ciu. Asiat.

Cleomen. apud Plut. in Lacon.

In aur. car. Pyth.

Dio. orat. 2. de Regno.

Plato de Iusto. Vide Suid. in Homer.

Xenoph. de Cyr. instit. libr. 1.

B 3 &

& prudentissimus scriptor, qui in sua Cyri Pædia, hoc ἀρετῆς ταμιεῖον, & fundamentum, vt alibi vocat, totius bonæ institutionis proponit. διδάσκουσι δὲ, inquit, καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς, καὶ ποτοῦ, μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες: καὶ ὅτι οὐ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημαίνωσι. φέρονται, καὶ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δὲ κάρδαμον. πιεῖν δὲ, ἤν τις διψῇ, κώθωνα ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. hoc est, vt vertit Leunclauius. *Docent eos & ventris ac potus abstinentiam, nec parum ad hoc adfert adiumenti, tum quod seniores quoque non prius ventris caussa discedere vident, quàm suis à præsidibus dimittantur; tum etiam quod apud matrem pueri non pascuntur, sed apud Magistrum, postquam id Præsides eis significant. Adferunt autem domo panem quidem ad cibum, nasturtium verò ad obsonium.* Vim enim vigorémq; animi suscitat. & in socordem & ignauum ἔσθιε κάρδαμον, *ede nasturtium* prouerbio vsurparunt veteres, *item ampullam, vt si quis sitiat è præterfluente hauriat.* Aliis in locis, hanc summam fuisse Persarum exercitationem demonstrat Xenophon; tum præcipuè cum narrat:

Idem li. 1. de dictis Socratis.

Xenoph. de Cyr. pædiâ. eo. li.

rat: turpe duci apud Persas expuere palam, & emungi, ac excernendi lotij ergo secedentem aliquo cōspici: quæ propria & vera sunt intemperantię signa, inquit Clemens Alexandrinus: quæque etiam vt cauerent: idem adiuuabat obsonium Nasturtium enim ea omnia cohibere: duobus in locis à Suida est annotatum. & proinde non est tacendum: ad hoc etiam deflecti posse laudatum prouerbium, vt in homines huiusmodi intemperantia deformes elegantissimè vsurpemus.

Cle. Alex. pæd. lib. 2. cap. 2.

Suidas in verb. κάρδαμον, & in verb. σπασμῶ.

Hanc sobrietatis virtutem, ab omnibus seculis quicumque sanæ mentis fuere homines, exercitatione sunt assecuti: nec defuere qui eloquentia & doctrina spectabiles, eius laudes & beneficia scriptis commendarint. Inter præsentis seculi auctores vnus omnibus excellit Lessius: eo opusculo, quod adiecto Ludouici Cornari, siue Aloisij Cornelij, vt Moretus vocat libello, *Hygiasticon* inscripsit. quorum dicta nec meis augere confido: nec huiusmodi omnis mihi necessitas est adiuncta. Id tantum nunc oneris habeo: quomodo sese explicauit Homerus, & non sine ipsius temperantiæ laudibus, breuiter edocere. Vt autem hoc facilè in-

Leonar. Lessius in Hygiast. Lud. Corn. de vita sobria. Vide Moretum in Senec. cap. 58.

telligas pro Mure edacitatem, & pro Rana bibacitatem. hoc est, in victu potúque vitia, meo periculo interpretare. Ingluuiem siquidem, & ὀψοφαγίαν per Murem significari, non est à rebus, quas supra docuimus alienum; cum sanè probatum fuerit non alia de causâ famem notare, quia animal edax sit: & similiter Ranam sitim exprimere, quia bibula sit; vnde ad bibacitatem deflecti & rationi sit consentaneum. Ita autem esse: vel locus hic demonstrabit, in quo gulosi characterem describit, & affectata curiositate struices quamplurimas patinarias enarrat. πῶς δ', inquit Psicharpax Mus Physignatum Ranam alloquens, φίλον ποιῇ με τὸν εἰς φύσιν οὐδὲν ὅμοιον; *Hom. Batrachom.*

σοὶ μὲν γὰρ βίος ἐστὶν ἐν ὕδασιν. αὐτὰρ ἔμοιγε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποις τρώγειν ἔθος· οὐδ' ἐμὲ λήθει·
ἄρτος τρισκοπάνιστος ἀπ' εὐκύκλου κανέοιο,
οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλὴν σισαμίδα,
οὐ τόμος ἐκ πτέρνης, οὐκ ἥπατα λευκοχίτωνα,
οὐδὲ τυρὸς νεόπηκτος ἀπὸ γλυκεροῖο γάλακτος,

οὐ χρη

οὐ χρηστὸν μελίτωμα, τὸ καὶ μάκαρες ποθέουσιν,
οὐδ᾽ ὅσα πρὸς θοίνην μερόπων τεύχουσιν μάγειροι
κοσμοῦντες χύτρας ἀρτύμασι παντοδαποῖσιν.

Quorum ſententia ex Simonis Lemnij verſione hæc eſt:

Qui tibi me ſocium iunges non æqua petentem?
Diſsimilem natura facit. tibi vita ſub vndis
At mihi conſuetum dulcem conquirere victum,
Et quaſcumque licet rapias mortalibus eſcas
Conuehere. At panis Cereris ter fruge ſubactus,
Ter quoque piſtus aqua non me latet, inq; caniſtris
Lecta Ceres eſca non me fugit vlla rotundis,
Nec ſiſamida ferens crebram prælata placenta.
Nec liquidæ pernæ pinguentia fruſta, nec albis
Cum tunicis iecora. aut nuper dulcedine lactis
Caſeus expreſſus niuei, aut melitomata grata,
Melléque confectas eſcas quaſcumque deorum

 Exoptant

Exoptant turbæ nec quis conuiuia mensis
Lauta coqui ornantes ollas, atque ignis ahena
Delicijs varijs humentia fercula ponunt.

Nonne diceres alterum Peniculum in scenam prodire, strenuum abliguritorem, & heluonem ter maximum? eique bene conuenire, quod à Physignato respondetur:

Homer. ibid.

Ξεῖνε λίαν αὐχεῖς ἐπὶ γαστέρι.
O Hospes valde gloriaris ob ventrem?

Parasitos, & huiusmodi gulones alienis mensis inhiantes, Muscas veteres vocarunt: & Mures itidem, vel ex his Homericis verbis dici possent. ac etiam vulgata paræmia *Mures ad caseum.* Diogenes istud innuit, cum subrepentibus ad eius mensam muribus: *ἰδὲ*, inquit, *καὶ Διογένης παρασίτους τρέφει*, *ecce & Diogenes parasitos nutrit.* Vtrisque enim assimilis est natura, & nominis originatio: si Isidori verba hoc valent. *Musca ex Græco venit, sicut & Mus.* Quibus etiam Porcum, ad triadem malorum completissimam, adiungimus. nam qui eduliorum est appetens, maxillísque indulgens, is re vera Mus, Musca, appellandus, & amica luto sus: nec immerito. Et si Grammaticorum loculos excutimus:

Laërt. in Diog. vita.

Isid. orig. lib. 12. c. 8.

Socr. apud Xenoph lib. 1. memorab.

ὁ σῦς

ὁ σῦς non aliunde, quàm ἀπὸ τοῦ ὕός, ex quo fonte ὁ μῦς, & μύα deriuata vocabula, in hoc certè plures consentiunt: ex ὕραξ *soricem*, vel vt ex veteri dicam glossario *suricem* deductum. Latini enim in dictionibus, quæ apud Græcos dasea notantur, cum eas in suum idioma transferrent: f aspirationis loco ponebant, vt ὕες *sues*, ὅλκος *sulcus*, ἕρπω *serpo*. ὕραξ verò apud Ætulos *suem* significat. Et quod non caret admiratione, Nicandrus eximius Poëta, & Medicus, loquens de Aconito: illud à quibusdam μυοκτόνον vocatum inquit: & addit,

Gloss. vet. M.Vict. de orthogr. lib. 1.

Nicand. in Alc. phar.

ἦ γὰρ ἀν' ἰγρὰς.
παμπήγλω ὕρακας λιχμήρεας ἠρήμωσεν.

hoc est, vt quod

Gustantes soleat prope fontes perdere Mures.

ὕρακας ἢ νῦν τὰς μύας ἐκάλεσε, verba sunt eruditissimi interpretis, διόπ παρεοίκασι χοίροις τοῖς ῥάμφι. Porcorum autem nomine Nicandrus Mures vocauit: propter similitudinem, quæ est inter eos. Hinc clariùs Martialis iocus elucescit:

Nic. schol. ibid.

Fines Mus populatur, & colono,
Tamquam sus Calydonius timetur.

Martialis lib. 11.

Tanta enim concordia naturæ consentiunt, vt quod Magi tradunt: si quis Muris

ris iecur in ficu porco vorãdum dederit, nullo edito grunnitu vltrò deinceps adſectetur quoquò ierit: & Patauij factum, nonnullorũ iuuenum aſtu meminit Pyerius Valerianus, non ſine totius viciniæ querelis, vt ipſe inquit, quæ ſibi porcos incertis auctoribus abduci lamentabatur. nec aliorſum, quam ad hanc ὁμοφυΐαν reſpicere, quod à Muhameticis fabulatur. cum ex ſuillo ſtercore nato in ãrca Mure, tabuláſque arrodente periculum immineret: ex Leonis fronte Felem ad illius internicionem procreatam oblaterant.

Pyer. Val. Hierogl. lib. 13.

Vide igitur Lector, quàm appoſitè Homerus, harum beſtiolarum ſymbolis, vitium obiurgarit perniciofiſſimum. Ad quod etiam pertinent aliæ ſui poëmatis partes. Bellum enim quod inuicem mouent: turbas ſignificat, quas hominum corporibus cient. Quâ de causâ Diogenes apud Antonium Monachum, dicebat: τῶν οἰκιῶν, ἔνθα πλείστη τροφὴ πολλοὺς μῦς εἶναι, καὶ γαλᾶς, καὶ σώματα δὲ τὰ πολλὴν τροφὴν δεχόμενα, καὶ νόσους ἰσὰς ἐφέλκεσθαι. *Quibus in ædibus magna eſſet ciborum copia, ibi multos Mures, & Feles eſſe ſolere dicebat: ac ea corpora, quæ multum cibi caperent, multos morbos contrãhere ſolere.* Ex victu namque ho-

Ant. Mon. ſerm. 87.

minibus

minibus quam plurima obueniunt detrimenta, quoniam, vt inquit Solon apud Plutarchum; non ſolum viuendi, ſed etiã moriendi materia eſt alimentum. & Deos, non alia de cauſâ immortales canit Homerus: quia, Plutarc. in ſympoſ. Homer. iliad. 1.

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον,

Nam nec edunt panem, nec Bacchi munera potant.

Omnes igitur comitantes corporibus morbi, malæque habitudines à cibi, potúſque intemperantia, vsúque exlegi. vt ſi perniciem ex humoris exuberãtia, quam ὕδρωπα Medici vocant, in hac ranarum pugna requiras: mirum in modum in Pſicharpace, his verbis expreſſam inuenies.

ὑδρώσας ὠχρὸν δέμας ὕδατι λευκῷ.

Elauans pallidum corpus aqua alba.

Iuxta illud Perſij: Perſ. ſat. 3.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre lauatur.

Sed propiùs ad rem Horatius. Horatius carm. li. 2. ode 2.

Creſcit indulgens ſibi dirus Hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Nec ſcrupulum iniicere debet, ſi Homerus epitheton, quod ventri Perſius, & corpori

corpori tribuit Horatius: aquæ dederit. nam eadem dixit figura, quâ apud eundem Horatium *Pallida* dicitur *mors*, cum ex humore,& intercuti aqua pallidum,albúmque reddatur corpus.

Horat. carm. li. 1. ode 3.

Nec aliena videtur ab argumento consideratio: quod hi hostes, datâ quadam operâ in tam graui & militari conflictu per ventrem, & medium hepar transfodiuntur: & quod

Homer. in Batrach.

πρῶτος δ' ὑψιβόας λειχήνορα οὔτασε δουρὶ
ἑστάοτ' ἐν προμάχοις κατὰ γαστέρα εἰς μέσον ἧπαρ.

Primus autem Hypsiboas Lichenorem vulnerauit lancea stantem inter propugnatores per ventrem & medium epar.

Haud enim frustrà & temerè id à Poëta factum: quod Dion Chrysostomus in Antinoi & Pandari nece notauit, addidítque. εἰ γὰρ εἰ, εἰ τύχη τινὶ συμβαίνει τὰ τοιαῦτα, ὅμως ἐπὶ πολλῶν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τοῦτον μὲν τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῆς γαστρὸς δεῖ πληγέντα ἀποθανεῖν, τοῦτον δὲ διὰ τῶν αἰδοίων, τοῦτον δὲ διὰ τοῦ στόματος. *Nam & si fortuna quadam huiusmodi accidere soleant, tamen circa multos dicere licet, quod hunc quidem per ventrem percussum mori oportuerit, illum verò per pudenda, alium per os.* Nec omisit Heraclides, inquiens, Homerum agere, vt legislatores,

Dio. orat. de Hom.

Her. Pont. in alleg. Hom.

tores, qui illã præcipuè partem mutilant, quæ scelus commisit Et hæc consideratio alia ratione nos iuuat. obscurissimum enim Plauti locum ita elucidat: vt mirum videatur non id hactenus, quod sciam, ad eius explicationem obseruatum Lepidissimus Plauti iocus est in Bacchidibus.

Plaut. actu 4. scen. 6.

Si tibi machæra est, nobis veruina est domi,
Qua quidem te faciam, si tu me irritaueris,
Confossiorem soricina nænia.

Ad soricinam hanc næniam explicandam: multa Donatus apud Terentium, Turnebus, Lambinus, & ingens illud doctrinæ miraculum Iosephus Scaliger, postremò nullo cum compendio prolixus Franciscus quidam de Cordoua. Sed meo iudicio nugæ, næniæque sunt meræ. nam nulli dubium esse debet: Plautum ad Homeri hoc poëmation respexisse. Nihil nouum in comœdia palliata, nec ipsi auctori: qui eodem dramate, & scenâ statim sequente Iliadem totam in iocum vertit.

Donat. in eunuch. Turneb. aduer. lib. 24. c. 11. Lamb. ad hũc locũ. I. Scalig. in Festum Pomp. F. Cordou. didasc. cap. 40.

Atridæ duo fratres cluent fecisse facinus maximum.
Cum Priami patriam Pergamum.

Plaut. in Bacchid.

Et quæ deinceps.

Talis

Talis igitur per aliam μετωνυμίας speciem erit sensus. *Confossiorem te faciam soricina nænia*, loquitur Chrysalus seruus Cleomacho militi, & id ait: non minus te totum confodiam, quàm ranæ soricésque tui similes, proprium latens, & festiuum conuicium, in nænia, hoc est, iocoso & pueríli Homeri poëmate, transfiguntur. In quo, vt denuò rem nostram agamus, quod facit vt Iuppiter Palladem alloquatur, nunquid Muribus esset auxiliatura: id eo proposito facit, vt exprimeret quantū γαστριμαργία, hoc est, in alimentis intemperantia, & insania: animæ vim hebetaret ad sapientiam. Palladem enim τῆς φρονήσεως ἔφορον οὖσαν, vt ait Sophoclis Scholiastes, hæc allocutam fuisse inquit.

Scholiast. Soph. in Aiace.

Homer. in Batrach.

ὦ πάτερ οὐ ἄν πώποτ' ἐγὼ μυσὶ τειρομένοισιν
ἐλθοίμην ἐπαρωγὸς, &c.

O Pater non certè vnquam ego Muribus cum vexarentur
venirem auxiliatrix.

Odio ranas, murésque Mineruam prosequi: illud est, quod dicitur: *Sapient. in sicco residet, non in paludibus & lacunis.* γαστέρα μισόσδε θεός, καὶ βρώματα γαστρὸς, id est, *ventrem odit Deus*, Deus namque est

Palladas apud Homer. lib. I. cap. 79.

est animus, inquit Cato, *& epulas ventris.* Etenim pinguis aqualiculus, haud gignit sensum tenuem. Sed vt ex Heracleto Musonius dicebat, αὐτῇ ξηρῇ, ψυχὴ σοφωτάτη, ϰ ἀρίστη, *luce sicca, anima sapientißima optimáque.* Dio. Cato lib. 1. Apud Stobæū serm.

Quod aliter non minùs eleganter, quàm ad rem nostram appositè, ab ipsa antiquitate demonstratum: & par est ad huiusce virtutis documentum, cognitione percipere: *Cicadas scilicet, haud Cochleas, amare Apollinem.* illas ex auro efformatas, antiquissimi Atheniensium capillis implicitas gestabant; velut ei numini sacras: cui sapientiam & diuinationem tribuêre. Gaudent cochleæ humectatione, roscidóque humore prouocantur & ad eum exeunt: tarditate motus, oculorum orbitate, insigne prodeunt inertiæ, & fatuitatis exemplum. Cicadæ ex aduerso calore gestiunt, excitátque eos sol ardens: & in eo canunt. Fuisse olim hæc animalcula fabulatur Plato (at fabella Platonis est) musicos homines, qui cantu adeò allicerentur, vt præ modulatione cibum, potúmque negligerent: eóque demum macilentiæ redactos, vt in cicadas abierint, quas solum ex iis, quæ viuunt, & sine ore Tucid. histor. lib. 1. Plato in Phædro.

esse dicuntur, & sine foramine ad excrementa. Tales esse debere docet Porphyrius, qui Deo coniungi : & diuinitate, quâ datur in hac mortalium vita enutriri volunt. Et vt Epicteti verbis concludam, ex quo hæc hausimus, καὶ θεάζειν, καὶ ᾄδειν τὰ τῆς δικαιοσύνης λόγια : *& diuinare, & iustitiæ oracula canere.* Quod verissimè in Apostolicis viris, primitiuæ Ecclesiæ θεραπευταῖς, sub hac comparatione Philo Iudæus extollit : & ad eorum laudem, nostrique seculi confusionem, & Græcè, & Latinè præstat audire. ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῇ ψυχῇ τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς. σιτίον δὲ ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν προσενέγκαιτο πρὸ ἡλίου δύσεως ἐπειδὰν τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσιν εἶναι, σκότους δὲ τὰς σωματικὰς ἀνάγκας. ὅθεν τῷ μὲν ἡμέρας τῇ δὲ βραχύ τι μέρος τῆς νυκτὸς ἔνειμαν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς πλείων ὁ πόθος ἐπιστήμης ἐνίδρυται. τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἑστιώμενοι πλουσίως, καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν, καὶ μόλις δὲ ἓξ ἡμερῶν ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας, ἐθισθέντες, ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι τῆς ᾠδῆς ὡς γε οἶμαι τὴν ἔνδειαν ἐξευ-

Porphyr. abst. lib. 4. cap. 4.

Epictet. apud Stob. ser.

Phil. de vita cont.

μαρι

μυριζούσης. *Temperantiæ*, inquit, *tamquam fundamento in anima iacto virtutes cæteras superstruunt. nec cibum, nec potum quisquam sumit ante solis occasum, quod sapientiæ studium luci conuenire iudicent, tenebris verò curam corporis. ideo totos dies alteri, alteri verò exiguam noctis partem tribuunt. nonnulli ex his vix tertio quoque die famem sentiunt attenti magis ad disciplinarum scientiam. nec desunt qui prælautè accepti epulo sapientiæ copiosè præbentis sua placita, perdurant duplum eius temporis, & vix sexto die degustant cibum necessarium, assueti sicut cicadæ rore viuere, canticis opinor solantes inediam.* Ex quibus omnibus, non parum lucis accipiunt hæc quæ de cicada, ex monumentis Ægyptiis Orus effatur. ἄνθρωπον ἢ μυστικὸν, καὶ τελεστὴν βουλόμενοι σημῆναι, τέττιγα ζωγραφοῦσιν: *rebus sacris ceremoniisque addictum hominem, significantes, Cicadam pingunt.* Et quod non minus scitu dignum, penè in cognitionem ducimur alterius Homeri poëmatis: quod κέρκωπας inscriptum, iam suprà memorauimus. Etenim inter cicadarum genera: vnum est, quod *Cercopa* vocant, inquit Ælianus. Quod si de his cecinisse Homerum concedatur: in quo argumento symbolicè versatum, facilè erit

Orus Apo. in Hierogliph.

Ælia. hist. anim. libr. 10. cap. 44.

vnicuique ex prædictis existimare.

Homer. Battach. Addit deinceps Homerus: enumerans damna, quæ à Muribus Palladi obuenerunt.

ἐπεὶ κακὰ πολλὰ μ' ἐόργαν,
στέμματα βλάπτοντες, καὶ λύχνους εἵνεκ' ἐλαίου.
πέπλον μοῦ κατέτρωξαν, ὃν ἐξέφηνα καμοῦσα.

Quoniam mala mihi multa fecerunt,
Coronas destruentes, & lucernas causa olei.
Peplum meum corroserunt quod texui elaborando.

Pausanias in Atticis. De coronis lucernísque adiecit, vt id obiter & in transcursu dicam. Nam veteres vtrasque diis appendebant: sed lucernas cultu peculiari Palladi dicatas. Arnob. aduers. gent. lib. 4. Arnobius *eam luminis ministram, & lucernarum modulatricem* vocat: ex eo quod apud Homerum, præluxisse aureum lychnũ Vlyssi, filióque Telemacho narratur. Quod nedum gentibus exprobrandum duxit Cle. Alex. in Protr. Clemens Alexandrinus, & ab eo desumens Arnobius; sed & ipsimet Poëtarum Aristid. Orat. in Serap. nationi obiicit Aristides. Ægyptij similiter lucernarum veneratione Palladẽ coluere: quam celebritatem Græci λυχνομίαν, id est, *lucernarum gestationem* vocabant; non in Sai modò, sed per vniuersam Ægyptum solemnem, vt Herodotus,

&

& Themiſtius aiunt. Sed quid hic lychnus, vt occultiora ſectemur, niſi mens ipſa; lumen, quo totus homo illuſtratur, quod clariſſimum eſt, & ex ſacris ſymbolis accipit auctoritatem? Prudentes enim ſunt virgines, quæ lumen, & oleum ſecum tulerunt. Quid autem eſt quod mentem obtenebret, ingeniúmque obruat: quàm ventris repletio gulæque luxuria? Nec caret expoſitione: ſi ad hunc ſenſum coronam reuocabis. Prouerbiorum enim libro ſanctiſſimum ineſt documentum. *Acquire ſapientiam, & intellectum tibi compara, ne obliuiſcaris, vt capiti tuo coronam det gratiarum.* Et ſi lubet de peplo inſuper aliquid addere. ποικίλον, id eſt, *varium*, ipſum deſcribit Homerus:

Herodot. in Euterpe. Themiſt. orat. 3.

Cle. Alex. ſtrom. li. 5.

Prouer. 4.

Homer. iliad. 5.

ὅν ῥ' αὐτὴ ποιήσατο, καὶ κάμε χερσίν.

Quod ipſa fecerat, & elaborarat manibus.

Cuius varietatem, inquit Euſtathius, τὸ πολυειδὲς prudentiæ oſtendit: & quod ipſa ſibi peplum fecerit, ipſam prudentiam ſibi ſufficere, hoc eſt, vt ipſe ait ἀπροσδεῆ, καὶ αὐτάρκη εἶναι τὴν φρόνησιν. omnia propter cibum, ne dum per ingluuiem, interturbata ſapientiæ munia.

Euſtath. apud Homer. ibid.

Sed hæc leuiter tetigiſſe ſufficiat, non enim librum ſcribimus commentarium,

vt minutatim ſingulas huius poëmatis partes percurrere opus ſit. Satis ex his noſtra inclaruit ſententia; & anſa miniſtratur, cui quod amplius dici poſſet inueſtigare libebit. & ne ſolum ad materiæ pōpam, vt inquit Plinius, reſpexiſſe videremur: corpus temperantia curandum docuimus. Quod operis fidem intuetur, & in præparatu Nepenthus noſtri vtilis, imò neceſſaria parænesis, cum omnium virtutum & diſciplinarum ſit fundamentum, & ea omnia remoueat, quæ vſum mentis impediunt, vel difficilem, inamænum, laborioſúmque reddunt; & ſimul ea ſuppeditet adminicula, quibus functiones animi reddantur illuſtres, faciles, & delectabiles. Quæ idcirco etiã nos docere oportebat, nam ex his, quæ infra erant dicenda, Nepenthes Chironium eſſe medicamentum; id eſt, Chironis Centauri præceptis, & diſciplina comparari euidens fiet; qui frugalitatem potiſſimum curabat. Eos enim quos formandos ſuſceperat, inquit Statius meus:

Statius in Achil. li. 5.

Nonnullos ex more cibos habuiſſe, nec almis
Vberibus ſatiaſſe famem, ſed ſpiſſa leonum
Viſcera, ſemianimeſq́ʒ lupæ traxiſſe medullas.

Vt

Vt crudo hoc vitæ morúmque rudimento, ad columen masculæ virtutis euaderent: sed de Chirone passim alibi. Nunc autem cùm isthæc παρασκευὴ ad Ægyptium Nepenthes: & hanc ipsam ab Ægypti Regum disciplina manare, quando id ita sit, haud alienum erit breuiter admonere. at quis ambiget luxũ iis, & deliciarum studium detestatum? Mensæ siquidem ipsorum nihil præter vitulum & anserem inferri solitum. Neochabis ac Bocchoris reges tamquam è præscripto Medici, atque adeò ex lege, & consuetudine vitæ non regiæ, sed priuatæ rationem instituisse dicuntur. Columnam Thebis in templo positam perhibetur; in qua diræ imprecationes in Meinin Regem inscriptæ: qui primus Ægyptios auctore Plutarcho, τοῦ ἀπλοῦ, καὶ ἀχρημάτου, καὶ λιτῆς ἀπήλλαξε διαίτης: *à tenui, & opum pecuniæq; non indigente victus ratione*, deduxisset. Illud certè memorabile est, quod in condiendis nobiliũ funeribus obseruatur. Nam apud Deum se à peccatis excusantes, in cibum, & potum culpam reiiciunt: orationem autem, quâ id exprimitur, habes apud Porphyrium; quæ Græcè, vt Euphantus ex propria locutione est interpretatus: hæc

C. Rhod. lect. antiq: lib. 9. c. 13.

Plutarc. de Isid. & Osirid.

Porphy. de abst. lib. 4.

est. Ὦ δέσποτα ἥλιε, καὶ θεοὶ πάντες, οἱ τὴν ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις δόντες, προσδέξασθέ με, καὶ παράδοτε τοῖς ἀιδίοις θεοῖς σύνοικον. ἐγὼ γὰρ τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ γονεῖς μοι παρέδειξαν, εὐσεβῶν διετέλουν, ὅσον χρόνον ἐν τῷ ἐκείνῳ αἰῶνι τὸν βίον εἶχον. τούς τε τὸ σῶμά μου γεννήσαντας, ἐτίμων ἀεί. τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων οὔτε ἀπέκτεινα: οὔτε παρακαταθήκην ἀπεστέρησα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀνήκεστον διεπραξάμην. εἰ δέ τι ἄρα κατὰ τὸν ἐμαυτοῦ βίον ἥμαρτον, ἢ φαγὼν, ἢ πιὼν ὧν μὴ θεμιτὸν ἦν, οὐ δι' ἐμαυτὸν ἥμαρτον, ἀλλὰ διὰ ταῦτα, hoc est. *Sol omnibus imperans, vosq́; reliqua potentia, qua vitam hominibus largimini, accipite me, atque sempiternis Dijs contubernalem offerte. Ego enim Deos à genitoribus mihi demonstratos, quandiu in hoc sæculo vixi, religiosè perseuerando colui. Parentes, qui meum corpus genuerunt semper honoraui. Reliquorum hominum occidi neminem. Depositum cuiquam neque defraudaui, neque aliud atrox facinus commisi. Si verò dum viuebam, aliquid de ijs, quorum fas non est, bibendo aut comedendo à me gestum fuerit, non per me peccaui sed per illa* (indicans ventrem in arca quadam repositum) quæ his dictis in flumen deiiciunt: & reliquum corpus vt purum medicamine condiunt. Sacerdotes verò,

Porph.ibi. vt idem Porphyrius testatur, cum & omnibus

nibus sint exemplo ἤσκον δὲ δίψαν, καὶ πεῖναν, καὶ ὀλιγοσιτίαν παρὰ πάντα τὸν βίον: *in siti, fame, & tenui victu per totam exercentur vitã.* Nec pisces probant in alimentum: abstinéntq; ab aqua Nili fluminis; vt quæ pota pinguedinem faceret. Nolunt enim, inquit Plutarchus animis grauia & obesa circundata esse corpora, ne diuina pars à mortali prematur, atque affligatur. Plutarc. de Isid. & Osirid. Itaque rem totam, vt summatim complectamur. quidquid hactenus diximus: Petronianis his carminibus, mirum in eo stercore fœditatis, tam purum, putúmque aurum colligi, & vno hoc absoluitur documento. Petron. in satyr.

Artis seueræ, si quis amat effectus,
Mentemq; magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege palleat exacta.

An non seueræ artis summum specimen: non lugere, nec tristari in coniunctissimorum obitu? quod operis nostri, & ex Homeri doctrina scopus est: frugalitate ergo ante omnia pallescere, aut pollere (vtraque lectio in Petronio) adhortatio valde necessaria, non solùm prisco more, id est, veterum Poëtarum vt pereruditus Scholiastes habet; sed ipsius Homeri, qui præambulo Batrachomyomachias, & Cercoparum, ad reliqua poëmata iter

Senec.epi-stol.17. parauit, nec alia promulside gustus rerum magnarum excitatur, & quod ait Seneca: *Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura:* rationem addit Iustinus, genitrix enim virtutum est frugalitas. Nunc, si libet ad Petrarcham, à quo longè digressi sumus, & ad sonuli difficultatem; vt finis huic tractationi imponatur: nostra tandem redeat oratio. Haud igitur probandum, aliquid relinquere in poëmate indictum, aliunde quod supplere opus sit, & ad leuiorem culpam, posse hoc vitari contendo; si ad instar epigrammatum, sumptione, & titulo explicetur; cum lemma, vel titulus, aliqua sit operis pars. Quo remedio vsus est idem Petrarcha, in eo tetradecastico: in quo, vt obseruauit Ludouicus Casteluetrius, *Tuberorum munus* inscripsit, præcauens, ne eiusdem criminis, cum insimularet primi ternionis endecasyllabum.

Iust. li. 20. hist.

Petrarch. carm. li. 1.

Castel[...]et. in Petrarc.

Onde tal frutto, o simile si colga.

Proinde non parum de Correctoribus sum admiratus, qui lemma illud, in libris impressis non collocarint. ratio autem quare in epigrammatibus recipiatur? Haud ea est, quam sibi Martialis confinxit:

Martialis epig. li. 14.

Lemmata si quæris cur sint adscripta docebo:
Vt si malueris, lemmata sola legas.

Sed & illa, vel certè notatu digna, & nescio si omnibus animaduersa; quæ ex nominis etymo colligitur. nam ἐπίγραμμα Latinè inscriptionem dixeris. Refert enim se πρὸς τὸ ἐπιγεγραμμένον: id autem, ad quod inscribuntur, cum iam epigrammata in libris reponantur: nullatenus repugnat, quod hypothesi præmonstretur. Hoc remedium in suo de quo agimus tetradecastico, Petrarcham adhibuisse arbitror, omnino ei pernecessarium: & magis, ac magis, quàm illo Columniensi amatori, ad profligandum, quod aiunt, amoris pestem, vel vt rectiùs scriptor ille, quem refert Alexander Tassonus existimabat, Stephano seniori: ad temperandum luctum in obitu filiorum, haud erant auctoris, de Pæoniæ artis subsidiis præscriptæ sententiæ. quibus inter cætera mandat, vt herbæ cuiusdam succum hauriat. At quid hóc herbarum? silent Petrarchæi. Quod inuestigare, ad diligentiam nostram pertinere reputauimus, atque subtiliter & enucleatè describere, vt ex Homero sequentibus libris, σὺν θεῷ curabitur.

Lælius de Læliis in li. de Amicitij F. Petrarchæ.

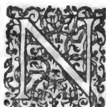
Alex. Tass. in annot. ad Petrar.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS HISTORICA, QVÆ ET DE MEDICAMENTIS.

ON defuêre vnquam præclara ingenia, quæ ab ipſa antiquitate Homero, vt ſcientiarum omnium parenti, impensè operam dederunt: vnus tamen omnibus dignitate, & ſtudiorum laude antecellit Ptolemæus Ægypti Rex, cognomento Philadelphus. Hic adeò poëtam hunc eſt admiratus, ac ſolemniter ſectatus, vt non ſolùm eius acerrimus propugnator, ſed & doctiſſimus commentator euaſerit. Zoilum enim illum ὁμυρομάςιγα, quod Homeri ſe caſtigatorem profiteri foret auſus, deluſum prius

prius aliquandiu, extremo tandem supplicio cruciatum necasse: ac præter alia volumina τὰ ζητήματα ὁμηρικὰ, id est, *Quæstiones de locis quibusdam in poësi Homerica* composuisse traditum est. Quarum in numero, & hanc illustrem περὶ νηπένθους cōtrouersiam admisisse proculdubio existimandum foret. Cum Nepenthes hoc Ægyptium fuerit pharmacum, & donum, ex eiusdem Regni Regibus: vi sua, suisque circunstantiis admirandum. Materia proinde tanto scriptore dignissima, *& argutia* (vt loquitur Apuleius) *Nilotici calami* explicanda. Nec deest coniecturæ sufficiens auctoritas; si iste ille sit Ptolemeus, quem Didimus in scholiis ad Homeri locum citat. Hos libros, si æui longinqua vetustas non inuidisset: plerisque veterum, & nobis amplius, de ea re disserendi, è medio sublata esset occasio. Nūc alter Philadelphus (absit verbo iactantia) non ingenio, non ingenti bibliotheca, quibus omnibus sum destitutus; sed ob sororiam pietatem, (ea enim de causâ Philadelphi hoc inditum cognomentum) ipsâ pertractare coactus, quamuis ἰσοπτολεμαϊκὰ docere nullatenus confido: subtiliter tamen pro meo captu de iis dicam: quæ nisi admira-

In procem. Græc. Grā. editæ Liliæ anno 1552.

Apul. met. lib. 1.

Didimus li. 4. odys.

tione

tione prosequi; commendatione tamen digna videantur. Sed ne diutius præfationibus immoremur; à scripto Homeri loco, quo totam hanc de Nepenthe historiam, singulásque eius proprietates complectitur: ad rem ipsam aggrediar. inquit Homerus:

Homer. odyss. δ.

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.
ὃς τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη,
οὐκ ἂν ἐφημέριός γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν,
οὐδ' εἴ οἱ κατατεθναίη, μήτηρ τε, πατήρ τε,
οὐδ' εἴ οἱ προπάροιθεν ἀδελφεὸν, ἢ φίλον υἱὸν
χαλκῷ δηϊόωεν ὁ δ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῷτο:
τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
ἐσθλά τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Ad l. qui venenum, ff. de verb. signific.

Quæ carmina elegantissimè Gulielmus Budæus in suis annotationibus in Pandectas, ita vertit:

Hic Helenæ subijt vino miscere venenum
Soluere quod luctus, iras sopire minaces,

Quod

Quod memori fertur resides abstergere sensus
Sortis acerbæ animo, atque obliuia ferre malorum,
Qui semel id patera mistũ nepenthes iaccho
Hauserit, hinc lachrymam, non si suauissima proles
Si germanus ei charus, matérve, patérve,
Oppetat ante oculos, ferro confossus atroci.
Tyndaris hæc habuit summo Ioue nata venena,
Quæ Polydamna dedit coniux Aegyptia Thonis
Commoda consultè medica cõposta sub arte,
Ipsa etenim Pharia solers tellure venena
Noxia multa legit, mixtímque salubria multa.

Quæ autem dissertationis est methodus, pauca aliqua de nomiue præmonere necessum habeo: & primum quid Nepenthes significet, & num substantiuum, an epitheton sit? Quãtum ad significationem attinet, dicitur ἀπὸ τοῦ μὴ, particula priuatiua, & πένθος, quæ vt ab initio monuimus *luctum tristitiamq́* significat: & non solùm τὸ ἐστερημένον πένθους, *quod luctu caret*, ἀλλὰ, καὶ στέλισκον, hoc est vt cùm Plinio dicam, *obliuionem tristitiæ, veniámque afferens,*

Eust. in comm ad odyss. δ.

Plin. li. 25. cap. 2.

afferens. per translationem verò clarum, serenum, lætúmque significabit. Si quidem ita apud epigrammatarium exponitur νηπενθέα ἀπόλλωνα, quod inibi legitur.

Anthol. lib. 1. c. 36.

Reliqua difficultas maior. Nam plerique volunt, vt adiectiuè sumatur; hoc est, φάρμακον νηπενθὲς, medicamentum, quod lætificum, vel exhilarans Medici dicunt: quemadmodum, & alia huic eidem pharmaco adiecta vocabula, ἄχολον, *iram depellens*, ἐπίληθον, *obliuionem inducens*. Cui opinioni non inficias imus; sed in substantiuum etiam solui posse contendimus. Nam cum plura pharmaca; cum simplicia, tum mixta ab effectibus nomina sortiuntur; quid vetat apud Homerum φάρμακον νηπενθὲς, *medicamentum* quod est *Nepenthes* exponere? Sic consultò à doctissimo Budæo, vt propinquiora adducam, in sua versione factum est; qui cum illud Homeri transferret, οἳ τὸ καταβρόξειεν ἐπὴν κρητῆρι μιγείη, quod ita ad verbum diceretur, *qui illud medicamen deglutierit, postquam crateri fuerit immixtum.* τὸ nepenthes de suo adiiciens, sic habet: *Qui semel id patera mixtum nepenthes iaccho hauserit.* Ecquónam quæso alio nomine poterat tale medicamen insigniri; si hoc non barbarè,

barè, non ineleganter omnis vis,integráque eius virtus exprimitur? qua ratione, & nos huic opellæ titulum adoptauimus.

Sed hactenus de nomine: nunc rem ipſam agamus. Et primum omnium in diſceptationem adducimus; vtrum in hac parte, & in his verbis Homericis, aliquid fuerit hoc pharmacum? Facit dubitationi locum Oribaſij, imò Rufi antiquiſſimi Medici,in hac re ſententia,qui nihil aliud Nepenthes eſt arbitratus,quàm ipſum vinum: & niſi me fallit interpres, hæc ſunt Oribaſij verba: *Quippe cum vinum ſit mœroris medicamentum, atque Helena quidem mihi videtur hoc crateri infudiſſe,vt mœrorem ſedaret.* Orib. li. 5. collec. c. 7.

Si igitur ſolummodo vinum Helena miſcuit, nullo medicamine temperatum; iam verba Homeri eam recipiant, opus eſt interpretationem: vt illud *εἰς οἶνον βάλε φάρμακον νηπενθὲς*, à Poëta ſit dictum, tantum vt exprimeret: Helenam dediſſe merum bibere non imbecillum, &(quod aiunt) *ὀλιγόφορον*, ſed potens,fragrans, generoſum, & amara curarum eluere non efficax modò, vt inquit Horatius,ſed efficaciſſimum. Carm li. 4. ode 12.

Ad quem Horatij locum Lambinus; Lãb. Com. in Hort.

quaſi huius Oribaſij verbis aſtipulatus, hæc addit: *Hanc laudem omnibus propemodum vinis tribuunt Poëtæ: itaque vinum* λαθικηδέα, id eſt, *obliuionem mæroris afferens:* & παυσίλυπον, id eſt, *moleſtijs modum, & finem imponens*, & νηπενθές, id eſt, *luctum adimens*, ſeu *luctu liberans*; & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων (ſunt enim verba Homeri de quibus diſceptamus) id eſt, *malorum omnium obliuionem inducens, appellant Græci*.

Et ſanè conſtat apud Poëtam, non temetum, ſed Ægyptiacum quidpiam his epithetis decorari. Quod etiam, vt in hanc cauſam trahas, nec obſtaculum videatur, Helenam ab Ægyptiis huiuſmodi diſciplinam edoctam: ex Athenæo intelliges Hellanicum ſcribere, in Plinthine oppido Ægypti, primùm inuentam fuiſſe vitem; quâ de causâ Dion Academicus φιλοίνους, καὶ φιλοπότας, hoc eſt, *vini, & bibendi auidos, & amicos* Ægyptios fuiſſe inquit; ac quoniam ob egeſtatem vino multis carendum eſſet, excogitatum apud illos inopiæ ſolatium, vt vinum ex hordeo confectum biberent: cuius potu adeò lætati ſunt, vt canerent, ſaltarent, & quæ ſolent ebrij facerent omnia. Et addit ad maximum vinolentiæ argumentum, mo-

Ath. deip. noſ. lib. 1.

rem

rem esse apud ipsos; imò velut lege quadam receptum: brassicas coctas, tamquam ἀμέθυστον, & contra ebrietatem remedium ante omnes alios cibos comedere.

Itaque, vt summatim rem expediam, videtur ad diluendos mœrores Telemacho & Pisistrato, quos cõuiuio exceperat Menelaus, Ægyptiorum more Helenam propinasse: & hospites ipsos αἰγυπτιάζειν (ad hunc enim morem trãsfert Dalecampius) effecisse; quod nos Itali, cum largius, meraciusque poculis indulgemus: Teutonico ritu miscere dicimus. Dalec. in notis ad Athen.

Sed an hæc sufficiant funditus conuellere opinionem, iam omnium calculo receptissimam: Homerum scilicet aliquid aliud præter vinum indicasse, validissimum contra luctum medicamentũ, quod ex Ægyptiaco agro productum, & à Medicis illius regionis obseruatum, Polydamna Thonis Thebarum Regis vxor, Helenæ, vti magnum repostum & regale præbuit donum? Haud equidem ita credo: nec aliter sentiendum, cum valde indecora, & Homero pugnantia ista contineat assertio. nam præterquam quòd fœminas vel Principes minimè deceat φιλοινία, non est huiusmodi vini in ea regio- Alc. Aphr. li. 2. probl.

ne prouentus cum frigidum & prorsus Biblinon gignatur, nec ideò Biblinum dixi quod Guilandino assentiens βίβλινον οἶνον Ægyptium putem: sed quia cum omnibus sit infirmius, maximè ita appellari conueniat. Rursus & ex Homericis verbis vino pharmacum iniectum apertè liquet.

Guiland. in Papyro membr. 2. I. Scaliger. in Anim.

Vnde mirum videri possit, quomodo ex eo depromens Rufus, non id animaduerterit? sed fortasse annotabat quod eius decurtator Oribasius neglexit exprimere, ideo Nepenthes non alibi, quàm in vino dilutum; quia vinum itidem mœroris esset medicamentum, & hilaritatis, vt loquitur Varro, dulce seminarium. Qua ratione, & νηπενθὲς, & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, per translationem, & similitudinem dici potuisset: imò Galenus, quamuis Oenopiæ radicem Nepenthes assereret, addit tamen; nihil ea hoc loco opus esse, cum vinum ea quotidie facere videamus.

Gal. lib. 1. Quod animi mor. seq. &c.

Sed his minimè Lambinum excusatum velim. Nam ita à Poëtis appellatum inquiens, in huius Homeri carminis intelligentia deceptum, proculdubio iudicandum, nec verbum αἰγυπτιάζειν οἰνοφλυγίαν

γίαν exprimit, vt Dalecampio placuisse videtur, cum omnes Græci interpretes ad κακουργίαν, & ad Ægyptiorum vafritiem deflectant. Eustath. in Dio. Aphr. Aristoph. Schol. in Neph.

Re verâ autem habuisse Ægyptios huiusmodi medicamenta, Diodorus Siculus, quẽ & S. Iustinus Martyr citat, abundè testatur his verbis: τὸ γὰρ νηπενθὲς φάρμακον ὃ λαβεῖν φησὶ ὁ ποιητὴς τὴν Ἑλένην ἐκ τῶν αἰγυπτίων Θηβῶν παρὰ τῆς Πολυδάμνας τῆς Θῶνος γυναικὸς ἀκριβῶς ἐξητακὼς φαίνεται. ἔτι γὰρ, καὶ νῦν τὰς ἐν ταύτῃ γυναῖκας χρῆσθαι τῇ προειρημένῃ δυνάμει λέγουσι, καὶ παρὰ μόναις τῶν Διοσπολίτισιν ἐκ παλαιῶν χρόνων ὀργῆς, καὶ λύπης φάρμακον εὑρῆσθαι φασί. quod ex Poggij versione. *Nam potionem ad abolendum luctum quam Poëta Helenam habuisse scribit, in Thebis Ægyptijs à Polydamna Thonis vxore factam constat, vbi nunc quoque mulieres hoc medicamine vtuntur. Apud solos verò Heliopolitas, eadem enim Heliopolis & Thebæ sunt, priscis etiam temporibus inuentum fuisse tradunt, & iræ & doloris medicamentum.* Diod. Sicul. lib. 1. Biblioth. S. Iustin. in cohor. ad Græc.

Verum tamen quidnam fuerit hoc Nepenthes? planè non tradit Diodorus, neque forsan ei compertum. Nos, quod nostri est operis, id inuestigemus: cum sanè

constet pharmacum fuisse, & τ̃ φαρμάκων plura esse genera. Et vt comperi possit quale hoc Homericum fuerit, primùm per aliqua recurrendum, eáque examinanda, quibus Homeri verba, vel ratio, aut scriptorum auctoritas consentire videntur. Deinde paulatim ad certiorem Nepenthus indaginem, velut manu ducti feliciter descendemus.

C. Rhod. lib. 19. c. 5.

Eust. in 4. Iliad.

Sed quidem superuacaneum hoc fore existimabit aliquis, contentus, cum Cælio Rhodigino, viro docto, & multæ variæque lectionis auctore: hoc medicamentum in tertiò Eustathij diuisionis membro reponere: qui τ̃ φαρμάκων alia ἐπίπαστα dixit: quæ leuandis doloribus, vulneribúsque sanandis imponuntur; alia χριστὰ, quibus tela imbuuntur: reliqua πιστὰ, quæ ex Æschylo ποτὰ, vel πότιμα, Latinè potabilia diceres. Cuius iudicio nec nos aduersamur: sed rem propiùs attingere volentes, huic tam generali cognitioni acquiescere non est animus.

Cúmque hæc φαρμακοποσία ex simplici, item ex composito medicamento constare potuerit, meritò dubitare possumus, quodnam istorum fuerit? & quidem in vno solo, simplicíque pharmaco tantam

effica

efficaciam, quantam ei tribuit Homerus, non facilè debemus agnoſcere: ſed potius affirmare, collatis aliorum viribus, vt Deorum manus, quod dicebant veteres, hoc eſt, validiſſimum, & præſentaneum fuerit medicamentum. Siquidem ad triſtitiæ leuamen, cùm neceſſum ſit calidis cor fouere remediis, & ad iram ſedandam ſanguinis ſuccenſionem frigidis conſopire: non vnum, nec ſimplex eſſe poſſe, quod ad vtrumque curandum vires poſſideat. Idque Philoſtrati antiqui ſcriptoris confirmat auctoritas, qui in Sophiſtarum vitis, ad hunc Odyſſeæ locum reſpiciens, inquit, τὸ δὲ φρόντισμα τοῦτο ἄριστε ὑπάτων, καὶ τὰ ἄχθη σοι κουφιεῖ τῆς γνώμης, ὥσπερ ὁ κρατὴρ τῆς Ἑλένης τοῖς αἰγυπτίοις φαρμάκοις, *vt iſta lucubratio grauiſſimos animi labores, velut Helenæ crater medicamentis Aegyptijs tibi quandoque leuaret.* Nam πληθυντικῶς loquendo, videtur annuere: in hac Helenes patera, plura Ægyptia fuiſſe venena. Phil. epiſt. ad Anton.

Verum enim verò rem exactiùs rimando, hæc ab Homeri mente, verbíſque diſſidentia iudicabimus. Quandoquidem ſi ex pluribus confectum fuiſſet Nepẽthes: Pöëta noſter, cuius hæc præcipua virtus,

cum euidentia, & rerum quadam hypothiposi suas explere narrationes; imò potius sub legentium oculos subiicere: omnia proculdubio temperaturæ accidentia explicasset, vt in Nestoris poculo fecisse animaduertimus.

Homer. Iliad. λ.

ἐν τῷ σφι κύκησε γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν
οἴνῳ πραμνείῳ, ἐπὶ δ' αἴγειον κνῆ τυρὸν
κνήστι χαλκείῃ, ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε.

In hoc ipsis potionem confecit mulier similis deabus ex vino pramnio, & super vinum caprinum rasit caseum cultro æreo, ad hæc verò farinas albas inspersit.

Homer. odyss. κ.

Et in Vlyssis historia, hæc eadem à Circe potionibus admixta, repetere non indignatur, quæ & si potius ad cibum, quàm ad medicinam spectant, nec nostrum Nepenthes extra mensam ab Helena propinatur: vt nihil minus, si quid in eo varium, multiplexque singulatim, prodere debuisset. Et quamuis pharmacum afferamus, crescit coniecturæ argumentum. cum profectò constet naturæ magis consona simplicia esse remedia, & antiquis temporibus propriora. Posteà enim, declamat Plinius, fraudes hominum, & ingeniorũ-capturæ officinas inuenere istas, & in medicinæ vsu exoleuerunt, quæ tum

Plin. li. 24. cap. 1.

parata

parata atque pertinentia erant: cum vera remedia pauperrimus quiſque cœnet, & ex horto petantur.

Nec credendum Poëtam noſtrum, qui coaceruatione ſaporum, variiſque condimentis minimè epulas inſtruit, vt Plato aduertit, & non abs re ſuprà obſeruauimus: mixturis, & inquinamentis huiuſmodi voluiſſe facere medicinam: ex vno incontinentię fonte, vtraque deriuata pernicies, *cum multos morbos, multa fercula fecerunt: & neceſſum eſt*, vt inquit Seneca, *tanto operoſiora eſſe munimenta, quanto valentiora ſunt quibus petimur.*

Plato dial. 3. de rep.

Senec. epiſtol. 95.

Nec me mouet diuerſa συμπτώματα, haud ſimplicem remediorum temperationem optare. Nam hac de causâ facilè in eam prolaberer ſententiam: vt illud ἄχολον in Homeri carmine, ex quo iſthæc orta dubitatio, non ἀόργητον, quod Euſtathio, & omnibus paſſim probatur exponerem; ſed, vel vt Langius apud Iuſtinum Philoſophum eſt interpretatus, *nihil de bili atra habens.* Itaque remedium Nepenthes dicimus, cuius ſorbitione luctus, melancholia, & omnium malorum memoria aboletur: vel quod minimùm vim vocis peruertit, pro ἄχολον, *quod non nauſeoſum,*

In cohort. ad Gręcos.

 nec

nec fastidium mouet. Nam χόλω, ex qua ἄχολ☉ fit: nauseæ indignationísque interpretationem recipere, Lexicographi annotarunt.

Et quidem Helenam consentaneum est est iudicare: non, vt Medici faciunt, qui πικρὴν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ, *amaro amaram pharmaco bilem eluunt.* ingratã potionem,& à conuiuio,in quo omnia ad gustum comparantur, alienam hospitibus propinasse. quod par est, hac vocis notatione ad Homero significatum, sed de hac re nonnullibi opportuniùs.

Ad Philostratum quod attinet: sua licentia id dixisse, & ab Homero,hoc est, à proprio Historiæ auctore longè aberrasse contendimus. Nam quamuis Helena plura pharmaca; velut ad plura vtilia à Polydamna acceperit: haud tamen hæc omnia vino diluisse probari potest. Sed forsan vsurpata aliquando dicendi abusione, numerum numero commutauit; aut ad aliud aliquid respexit, quod in vltima parte, & propè huius operis finem indicabitur.

Nunc igitur coagmentatione reiecta: vniforme quid, iuxta Poëtæ verba,& simplex pharmacum fuisse Nepenthes, quod alterum

alterum erat propositæ diuisionis caput, firmum remanere consequens est. Sed in tanta rerum medicarum copia, atque diuersitate (intra enim octingenta simpliciorum numerum finitum, si Narniensi credimus: quem multo maiorem, nunc temporis recensendum) quid certi statuere possumus? Vltra tamen pergere non diffidimus: & primum cum Apuleio affirmamus; *vt etiam vir egregiè doctus, & veterum æmulator meminerat: Homerum Poëtam multiscium, vel potius cunctarum rerum adprimè peritum, vim omnem medicaminum; non mari, sed terræ scripsisse.* Et quamuis marina curatione vsos Ægyptios constat, cum Euripidem, vnà cum Platone in Ægyptum profectum, καὶ αὐτόθι νοσήσαντα πρὸς τῶν ἱερέων ἀπολυθῆναι τῇ διὰ θαλάττης θεραπείᾳ, ὅθεν, καὶ εἰπεῖν.

Gal. Matt. de promiss. Doct. c. 3.

Apuleius in Apol.

Diogen. Laër. li. 3. de Plato.

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά.

Atque ibi morbo comprehensum, à sacerdotibus Thalassica medela fuisse ablutũ, qua ex re postea dixerit.

Mare vniuersa proluit hominum mala.

Nihilominus de hoc Ægyptio pharmaco expressè testatur Homerus, φέρει ζείδωρος ἄρουρα, *quod producit fertilis terra.* Itaque minimè liceat suspicari illud, quod alte

Homer. odys. δ.

alteram Helenam; Cleopatram inquam, & Ægypti Reginarum nouissimam, vt ait Plinius effecisse narratur: nimirum pretiosissimam margaritam, singulare, & vnicum naturæ opus ad cænam diluisse. Suaderique videbatur, cum hanc gemmam (si ita appellandam) cordis tremori, ac debilitati, cardiacæ affectioni, timori, & passioni cuique melancholicæ miro quodammodo conferre à Medicis sit comprobatum. *Non enim*, subdit Apuleius, *marino aliquo* (in mari, vnde & nomen, margaritas nasci, res est nota) *& pisculento medicauit, nec Protheus faciem, nec Vlysses scrobem, nec Aeolus folles, nec Helena crateram, nec Circe poculum, nec Venus cingulum.* Cum ergo huiusmodi pharmacum fuerit, vt terræ sit adscribendum: aut ad plantas, aut ad lapillos, ex eodem Apuleio pertinere dicendum erit: receptissimæ ex lapidibus medicinæ, nec nouum, aut absurdum vino commixtos ægrescentibus dari, vt de Saphiro, Hæmatide, aliisque Dioscorides obseruauit. Et quamuis Vnio ab hac consideratione reiectus, non proinde lapideum quid Nepenthes fuisse prorsus negatum; cum nec gemmis, nec lapillis, eũ cõtineri satis cõstitisse Sabinus I.C. ait.

Plin. lib. 9. cap. 35.

Io Baptist. Siluat. de Margar.

Apul. ibid.

l. & si non sunt, ff. de aur. & arg. leg.

Agno

Agnoſcimus ſanè ex antiquorum ſcriptis, nonnullas laudari in gemmis qualitates, quæ cum Ægyptio Nepenthe conferri poſſunt. Inuenitur, inquit Dioſcorides, ad Memphim in Ægypto Memphites lapis, calculorum magnitudine, pinguis, colore vario, qui in potu ſumptus: apathiam, quibus aliquod membrum ſecandum, aut vrendum ſit gignit, & ſine periculo omnem eius ſenſum extinguit. Ex Nilo Ægypti flumine, lapis producitur Galactides: quem & Letheum nominant; quia præcedentia mala ducit in obliuionem, & vino mulsóque liquatur. Cardanus ait, quod per ſomnum monitus Smaragdum, quē collo appenſum ferebat, dentibus ſtrictū, dolorem omnem, & mœrorem animi ſubitò, & totum leuare. Topazion nonne iram ſedare, & triſtitiam, ſunt qui aſſerant? plura ex Orpheo, Dioſcoride, Plinio, Marbodeo aliíſque ſcriptoribus adduci queunt: ſed cum omnis noſtra diſputatio, intra Homeri ſemitas progrediatur, iam non amplius in hac inueſtigatione immorandum: cum lapillos, gemmas, & gummi: vnde gemmæ denominationem ſortitæ, à ſuo pharmaco ſatis euidenter Homerus explodat. Et ex

Dioſcor. lib. 5. c. 10. Iſid. orig. lib. 16. c. 4.

Dioſc. l. 5.

Marbod. cap 43.

Iſid. orig. lib. 16. c. 6.

co

eo ita esse conuincitur, quod illud
ζείδωρον ἄρουραν afferat. Quamuis enim
dicendi modus frequens sit apud Poë
nihilominus, si hoc in loco vim eius
examinare: facilè comprehendemus
ραν, non τὴν γῆν simpliciter, sed cu
& ad sationem idoneam, & proprie
uum; παρὰ τὸ ἀρῶν, ἤ. παρὰ τὸ ἀροτε
significare: vox autem ζείδωρος, siue
Plin.li.16. cap.8. τῆς ζείας, vt Plinius, siue ἀπὸ τοῦ ζῆν, vt
stathius voluit, vel aliter, vt Ioanni pla
Vide C. Rhod. lib. 15. c. 18. lec. antiq. Grammatico deriuetur. Hoc certè d
tat, quod Hebræis, Thebel, & in He
scorum disciplina, *vola*. dicebatur.
vernaculè exprimimus *il campo proa*
delle vittuaglie.

Homer. odys.li.10. Itaque necessariò fatendum est,
merum pro pharmaco plantarum al
hic intelligere, quemadmodum de
herba: quam Mercurius ad Circe
conferenti dedit, verba faciens, sim
inquit,

ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργει
ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδ
ῥίζῃ μὲν μέλαν, ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελ
ϑος.

Quæ ita eleganter sunt reddita.

Sic Deus effatus, cæso cui nomen ab Ar

De terra euulsum mihi dat medicamen, & addit

Naturam, radix nigra erat, flos lacteus illi.

Ergo & Nepenthes herbam fuisse pro comperto habebimus: quod etiam Theophrastus, vtramque tangens historiam his verbis confirmat. Φαρμακώδεις δὲ δοκοῦσιν εἶναι τό ποι μάλιστα μὲν ἔξω τῆς ἑλλάδος, οἱ περὶ τυῤῥηνίαν καὶ τὴν λατίνην ἐν ᾗ καὶ τὴν κίρκην εἶναι λέγουσα, καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς ὅμηρος φησὶ περὶ αἴγυπτον. ἐκεῖθεν γὰρ τὴν Ἑλένην λαβεῖν. Theophr. hist. Plat. lib. 9, c. 15.

ἐσθλὰ τὰ οἱ πολύδαμνα πόρε θῶνος παράκοιτις
αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐν οἷς δὴ, καὶ τὸ νηπενθὲς ἐκεῖνό φησιν εἶναι καὶ ἄχολον. ὥστε λήθην ποιεῖν, καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν, hoc est, vt Theodorus vertit. *Tractus medicamentorum fertiles potissimum tradunt extra Graeciam, Etruriam, & Latinum agrum, quem Circem habuisse affirmant, atque etiam magis Aegyptum auctore Homero. Hinc enim Helenam inde accepisse inquit.*

Prospera quae quondam Thonis dulcissima coniux

Aegypti Polydāna dedit, quae plurima gignit

No-ia

Noxia terra ferax, & multa probat
nena.

Inter quæ vel illud medicamen luctus, &
roris esse autumant, omnium ita vt ma
obliuionem, atque indolentiam facere pos

Sed clariùs ex eodem Theoph
Plin.li.25. cap.1. Plinius. *Homerus*, inquit, *primus doct*
rum, & antiquitatis parens, multus a
admiratione Circes, gloriam herbarum
pto tribuit, tum etiam cum rigaretur Aeg
illa, non autem esset postea fluminis limo
cta. harbas certè Aegyptias à Regis v
traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac
illud Nepenthes obliuionem tristitiæ ven
afferens. hactenus Plinius.

Sed frequens hæc, & molesta Ægy
rum herbarum mentio, cogit me di
siuncula, & quidem non insuaui, qua
laxamentum. Nam quamuis feraci
plantarum fuerit Ægyptus, & ve
Theocr. idil.17. Theocritus ait, ἀλλ' ὅτις τόσα φύη ὅσα
μαλὸς Αἴγυπτος, *nulla tamen terra tam*
ta gignit quàm humilis Aegyptus. & pl
apud Botanistas eo cognomine insig
tur, vt inde ortas esse demonstrent
quando tamen tralatitia significatior
Demetr. Phalar. de elocutio. huic satis diuersa obseruamus adiec
vt in Clematide, de qua Demetrius

la

lareus. χρήσονται τε τῶν τοιαύταις εἰκασίαις, ὡς αἰγύπτια κληματὶς; μακρὸν, καὶ μέλαμα, id est, *vtuntur etiam talibus imaginibus, vt Aegyptia clematis; de longo & nigro homine.* Hoc scommate notatus fuit Zenon Cyticus, vt in eius vita Laërtius scribit, cum gracili fuisset corpore, statu procero, & atra cute. Diog. li. 8. in Zenon.

Itaque colligi datur, non alia ratione Clematidem in hoc dicterio Ægyptiam dictam, nisi vt fuscum, atrumque colorem exprimeret, qualis, vt cum Manilio dicam, Ægyptiorum infuscat corpora, ac proinde αἰγυπτιάζειν, pro adurere, καὶ μελανίζειν sit factum, quemadmodum in hoc carmine, Manilius astro. li. 4.

> χροὸν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρῶν φλογὶ αἰ-
> γυπτιάσει.
>
> *Tuum colorem phæbus ardens, igneis flammis aduret.*

Petronius Arbiter apud Terentianum, elegantissima periphrasi, Terent. de metris.

> *tinctus colore noctis*
> *manu puer loquaci.*

Ægyptiacum tibicinen descripsit. Hinc etiam Dodonæi, apud Herodotum, Ægyptiam fœminam denotantes: μέλαιναν πελειάδα, *nigram columbam* dixere: & viduam Herod. in Euterpe.

E apud

apud ipsos in hyerogliphicis signifi
Orus admonuit.

Hanc igitur vocis μεταφορὰν mi
Petr. Vict. in Demet. vidit Petrus Victorius in commen
Erasm. in Chil. ad Demetrium, & Erasmus qui ho
ctum inter adagia transtulit. Nam ad
tilem solummodo, propriámque
notationem, & ad Plinij historiam
spicientes: non animo aduerterunt
matidem πρὸς τ̀ μακρὸν. & Ægyptiam
τ̀ μέλανα esse referendam. nam gr
tantum, & longurio, vt ita dicam, cl
tis, solum vocaretur, cum omnes,
Ægyptiæ solum, sed cuiuscumque re
nis huiusmodi sint clematides. Hos
Terent. in Eunucho. mines *iunceos*, cum Terentio Latin
ceres: nos vulgò *Paleas longas* appella

Aristoph. in Vespis. Aristophanes autem, ducta à serp
bus similitudine: Cleonymum quen
θηρίον vocat, itidem quia μακρὸς era
Tranquil. in Vespas. ἀῤῥυθμὸς, vt doctissimus eius Scholi
notauit, ad quod Vespasianus Imper
torsit Homeri carmen,

μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγ
Et longum incedens, quassans inge
hastam.

Gyrald. de Poët. hist. dialog. 7. Fuit etiam Poëta Samyrion, qui cum
cilentus ac tenui corpore esset, ea ca
Stra

Sγrattide Comico cannabus vocabatur, vt Pollux ſcribit : eſt enim cannabus lignum gracile, circum quòd, dum fiunt imagines cera primùm adhibetur, & ab eo exiles homines & macilenti *κάνναβοι* à Græcis vocabantur.

Sed recipio me in gradu, & ad ea quæ dicebamus redeundo : cum iam probatum ſit Nepenthes herbam fuiſſe, reliquũ eſt videre, quomodo vino iniectam ; nam quænam fuerit poſtremò examinabitur. Et triplici modo à medicamentariis potuiſſet id fieri, vel integram herbam immittendo, vel puluerem, vel ſuccũ ipſius. Et primo Helenam herbam ipſam crateri inſeruiſſe, veterũ opinione fulcitur, vt ex Plutarcho licet perſpicere, inquit enim. οἱ μὲν ἔνιοι βούγλωσσα καταμιγνύντες εἰς τὸν οἶνον, ἢ τοῖς ἀποβρέγμασι τῆς περιστερεώνος, καὶ ἀδιαύτων τὰ ἐδάφη ῥαίνοντες, ὡς τούτων τινὰ τοῖς ἑστιωμένοις εὐθυμίαν, καὶ φιλοφροσύνην ἐνδιδόντων ἀπομιμούμενοι τὴν ὁμηρικὴν Ἑλένην ὑποφαρμάττουσαν τὸν ἄκρατον. *Nonnulli quidem bugloſſam vino admiſcent, aut ſolum rigant verbenarum adiantorumq́; diluto, quod hæc conuiuijs hilaritatem aliquam, & comitatem parare opinantur : imitantes Homericam Helenam quæ vino medicamentum iniecerit.*

Plutarc. in ſympoſ. lib. 1. c. 1.

Si enim ad Helenæ exemplum id vete
faciebant: profectò existimabant & h
bam Helenam adhibuisse. nam ita bug
sæ vsus, quemadmodum, & pimpine
ad animi lætitiam, & iucunditatem p
batur.

Sed hoc ex eodem Plutarcho, ne d
ex Homero refellitur, ille alteram su
ciens Nepenthus interpretationem
quâ nos alibi, hic non iniectionem t
tum, sed commixtionem, & confusion
alicuius rei cum vino apertè memora
vt sorbitione in stomachum immitte
tur. Potius itaque puluerem inspersi
rationi videretur consentaneum. Nat
Nepenthes Helenam habuisse à muli
Ægyptia, ex Homericis verbis nece
riò fatendum: cum magnum tempo
spatium intercesserit ab ipsius in Ægy
peregrinatione, ad vsque Menelai in G
ciam reditum, & Telemachi Pisistr
que aduentum; nam ὀγδοάτῳ ἔτει octau
Strabo geogr. li. 1. Homer. odyss. li. 4. scilicet post annum rediisse ab Homo
& Strabone conuincitur. Siccum iam
arefactum medicamentum, quomodo
vim suam magis cõmunicaret, aptius
mitti potuisset, quàm in puluisculum
in diaspamatum speciem redactum?
ma

magis quod doctorum virorum obseruatione compertum habemus: veteres diapasmatum aspergines potui ad luxum, & fragrantiam adhibuisse. Itaque quod effertur vinum vnguentis condire solitos, si ad tempus, quo in amphoris reponebatur respicias: conditurâ de quâ Dioscorides & alij, curatum existimo: si autem in compotatione ipsa factum, vt fieri Turnebus obseruauit, vnguinis materia, ita vt vnguentorum exoticum redoleret: hoc est, vt vno verbo dicam diapasmate; non liquidis pinguibúsque re verâ odoribus medicatum. Had. iun. c. de med. Diosc. li. 5. Turn. Aduers. lib. 2. cap. 29.

Sed nec huiusmodi mihi probatur sententia, cum minimè credendum sit Nepenthes hoc illud esse, quod Thebis à Polydamna acceperat, & licet Homerus dicat:

τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα
ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν. Homer. odyss. δ.

Talia Iouis filia habebat pharmaca, quæ illi Polydamna præbuit; haud alio modo intelligendum est, quàm iuxta Athenæi explicationem. ἡ δ' Ἑλένη, inquit Athenæus, Διὸς οὖσα θυγάτηρ καὶ παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ σοφῶν μεμαθηκυῖα πολλοὺς λόγους, ἐς τὸν οἶνον ἐμβάλλει παύσασα τῷ ὄντι φάρμακον. *Helena verò Iouis* Athe. deipnos. li. 4.

gnata oratione commercioq; ſapientum A
ptiorum multum edocta: Panaces re verà p
macum inÿcit vino.

Igitur priuato ſtudio, Helenam in i
ginariis, vel penſilibus hortis, ad delc
tionem coluiſſe dicendum eſt: & pro
ad rem præſentaneam; non vt inſp
le quoddam adhibuiſſe πάλιν, vt in
ſtoris poculo, vel alio quopiam vocal
Homer. iliad. λ. propriùs ſignificaſſet Homerus, ſed
cùm vino permiſcuiſſe. Quod nobis
pereſt affirmare, & affirmare Poëtam
tendimus. Inquit enim poſt locum à
bis ſupra laudatum.

αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἐνέηκε κέλευσέ τε οἰνοχο

Cæterum poſtquam ſanè infudit iuſſi
num propinari: ita enim verti debet. N
verbum ἐνίημι, ex quo illud ἐνέηκε, quo
dem in Circes potione vtitur, propri
gnificatione apud pharmacopœos in
dere valet.

Adde dubitatiunculam, & ex illiu
ſolutione, id euidentius apparebit. S
Homer. odyſſ. κ. dixerat Homerus, εἰς οἶνον βάλε φάρμ
ἔνθεν ἔπινον. Liquet etenim ex his ve
primò vinum effuſum, deinde pharm
medicatum. at contrarium ſubdit, ca
ne iam à nobis citato, in quo habes pr
me

medicamen iniectum, deinde vinum propinatum. Quæ responsio? facilis. Nam dicimus: Helenam haud in minutis calicibus potionē procurasse, sed in maiori lagena, & congiario commixtionem hanc perfecisse; qua perfecta, ex eo iussit *οἰνοχοεῖν*, id est, vini liquorem in poculis effundere. Quibus sanè Nepenthes arguitur, cum vino concorporatum, & liquidi cum liquido perfecta commixtio. cui subobscurè, eleganter tamen Plinius annuit: *Cum nobile illud Nepenthes*, inquit, *ab Helena cunctis mortalibus propinandum*. Remanet ergo iam satis sufficienter probatum succum Helenam effudisse (succi nomine quod decoctum Medici vocant non excludo) vt meritò à Petrarcha nostro sit dictum, quod & illustrare erat intentio.

Plin. li. 25. cap. 2.

Petrarch. Rhyt. p. 1. sonul. 44.

e col terzo beuete, vn succo d'herba.

Vltima occurrit disputatio, & quæ plātarum hoc Nepenthes proponit: & num prata nobis hoc germen herbescant, vel desit naturæ inuidia, aut deos effosores cum moly exposcat. Ardua sanè quæstio, in qua, & veteres hæsitarunt: & præter eorum opiniones recenseri vix quidquam potest. Sed, vt moras præfationum recidamus: sciendum est plerosque vete-

 rum,

rum, Buglossum Nepenthes existimasse, vt suprà ex Plutarchi loco testatum fecimus. Deiecta siquidem in vinum buglossi folia, voluptates animi, & lætitiam augere Dioscorides, & Paulus Ægineta scripserunt. Neque vltra hunc vsum buglosso, aliud multi faciendũ ab antiquis scriptoribus tribui, rectè notat Marcellus Virgilius, cuius causâ, & euphrosynon, cognata ferè Nepenthus voce, vt Plinius memorat nominatum.

Plut. sympos.l.1.c.1.
Diosc li 4. cap.123.
Ægin.li.6. c. de bugl.
Virgil. in Dios. li.4. cap.123.
Plin.li.25. cap.8.

Accedit Galeni auctoritas, cui astipulatus Cęlius Rhodiginus, totam hanc sententiam firmat his verbis. *Porrò sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius cuiusnam modi foret pharmacum id, ex quibusq́; concinnaretur, suspicati sunt esse buglossum. propterea quod de ea sic prodiderit Galenus,* (ἣ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνης αἴτιον γίνετ), id est, *vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt Medicorum scientißimi euentus mirabilis eam censeri, ratione quod sanguis inde clarior fiat, expurgatiorq́; porrò & cor confoueatur, à quo mox & hepar. id autem sic affectum laudabilem sanguinem producere vnde cooriatur lætitia.* hactenus Cælius. At nos qui leuiculam buglossi εὐφροσύνην pluries, & præsertim in hac animi consternatione experti

C. Rhod. lib.19.c.3.
Io.Baptist. persona noct. solit. colloq.13.

perti ſumus: ſimplicitati ducimus, vt & alij arbitrantur, hanc ſingularem, maximarúmque virium herbam, Ægyptiæ Principis hoſpitale munuſculum, ad tam vulgare olus, tardis tenuibúſque facultatibus præditam accommodare.

Cæterum, haud liquet ex Plutarcho bugloſſum veteres Nepenthes Homericum reputaſſe, ſed tantummodo exemplo Helenes illud vino inieciſſe: ad quem vſum, non liquor, vt diximus de Nepenthe, ſed folia, præſertim verò floſculorum caliculi adhibentur: & proinde neſcio quid ſibi velit Aloyſius Anguillara, noſtri ſæculi auctor non aſpernendus, qui & medicinam profeſſus, ad hoc Homeri pharmacon reſpiciens, bugloſſi radicem oggranniat.

Anguil. de ſimpl. cap. de Enopia.

Sed age, an meliora alij dixerint? & ſanè ita videtur. Sunt enim qui Helenium, id eſſe affirment, quorum iudicio, vel ipſius herbæ nomen argumentum facit. Natam quippe in Cranae, quæ vna eſt Sporadum inſula, Helena poſtmodo ab illa vocata, & ex ipſius fœminæ lacrymis, à Poëtis effertur. Hanc Romani, inquit Dioſcorides, enulam campanam dixere; agro nimirum Nolano celebrem, vt Ambroſius

I. Gorræus de ſi. med. lib. 13.

Strab. li. 9. & lib. 10.

Amb. Leo in Nol histor. brosius Leo notauit. Nectariō itidem
ctam, ipse Dioscorides affirmat: vnd
Dioscor. lib.5.c.40. num nectarite confectum. De quo i
his verbis, ὁ ἢ νεκταρίτης σκευάζεται ἐκ
ἑλενίε, *conficitur & nectarite dictum vi*
ex Helenio herba,&c deinceps, *quam al*
ctarion appellant. Credo hanc ei nom
claturam fecisse, haud diuinitatem in
mendis curis, atque hominum molesti
Io.Baptist. persona coll.15. vt ineptè in libro Noctium solitaria
scribitur: sed succi dulcedinem, q
Plin.li.21. cap.21. Plinius de Helenio fatetur. Integrum
rò Plinij locum subiiciamus, qui in ha
probanda iudicatur eximius, inquit en
Helenium ab Helena lacrymis, hac verio
ctio, vt diximus natum, fauere creditur
mæ, cutem mulierum in facie reliquoq́ cor
nutrire incorruptam. Præterea putant vsu
quandam gratiam eis venerem conciliari
tribuunt hilaritatis effectum eidem potæ in
no eumq́ quem habuerint Nepenthes illud
dicatum ab Homero, quod tristitia omnis
leatur. Est autem succi perdulcis. Sed vt o
mè obseruat auctor, qui emblemata
lib.1.c.27. Dioscoridem scripsit: Plinius hoc lo
haud voluit idem Helenium, & Nep
thes esse: ea tantum virtute & facult
assimilat. Cæterum distinctas, diuersás

plan

plantas fuisse demonstrat. Accedit,quod neque Poëtarum figmentis recipit fidem, cum non lacrymis ortum, sed ab Ægypto Homerus facit aduectum.

Sunt propterea ad hoc forsan intuentes, qui verum Nepenthes,non hoc Helenium, sed illud Crateuæ quod Ægyption Dioscorides nominat, & Enopiam Galenus, si A. Anquillaræ credimus. constat sanè Galenum in eo libro,quo animi mores sequi corporis temperamentum scribit: Enopiæ radicem Ægyptiæ Hospitæ pharmacum reputasse. Idem verò ac Helenium istud fuisse, ex quo de vno Helenio mentionem faciat, & quę de Enopia affirmat, cum Crateuæ Helenio consentiant, voluit Anquillara,hísque opinantibus meo iudicio Æliani fauet historia, quæ cum maximè ad hanc partem conducat: eam cum Eustathio referre, haud grauabor.

Anquill.c. de Enop. Gal.cap.3.

Anquil. li. suar. opin. c.de Enop. Ælian. de hist. anim. lib.9.c.21.

Thonis Ægyptiorum Rex, Helenam Iouis filiam custodiendam cum accepisset, Menelao per superiora Africæ circa Ægyptum,& Æthiopiam oberrante,inque eius amorem incidisset, & vim illi inferre conaretur: famam esse illam vxori Thonidis Polydamnæ rem omnem aperuisse.

Polydamna verò, & metuens ne propter formam ſibi aliquando præferretur Helena, & ſimul miſerata in Pharum eam expoſuiſſe, & donauiſſe herbam ſerpentibus illic abundantibus aduerſariam. cuius ſenſus quàm primum perceptus eſt à ſerpentibus, illi paſſim in terram ſe abdiderunt. Sed operæpretiũ eſt reliquum ipſius Æliani verbis concludere. τὴν δὲ ταύτην, ait, καταφυτεῦσαι, καὶ χρόνῳ ἀναθῆλαι καὶ ἀφιέναι σπέρμα ἐχθρὸν ὄφεσι. καὶ μήν τοι καὶ ἐν τῇ Φάρῳ θηειόν τριόν δὲ φυέσθαι. κληθῆναι δὲ τὴν πόαν ἑλένιον λέγουσιν, οἱ ταῦτα εἰδέναι δεινοί, & vt Gillius & Geſnerus interpretantur. *Helena verò herbam plantauit, quæ cum comprehendiſſet ſuo tempore ſemen ſerpentibus inimicum protulit. & Helenium, vt harum rerum periti aſſerunt, appellata eſt, & in Pharo peruenit.* Locus hic mendoſiſſimus. Vidit interpres, putauítque pro θηειόν φυτὸμ reponendum: & hanc lectionem interturbatis verbis in ſua verſione retinuit. ego θηειόμ repono, ſed ex τριόν δὲ leui mutatione ἁδρὸν facimus: locúſque ſuæ lectioni proculdubio reſtituitur. Itaque hæc ſit verſio: *Ipſa*, Helena, *herbam plantauit, quæ ſuo tempore vegeta, ſemen ſerpentibus protulit inimicum. itaque in Pharo ſerpentem*

nullum

nullum gigni: vocari autem hanc herbam Helenium, harum rerum periti asserunt. Et hanc meam coniecturam, vel ipse Ælianus in principio capitis abundè confirmat. φάρ☉, inquiens, ἡ νῆσ☉ πάλαι, λέγουσι ᾗ Αἰγύπτιοι οἷα μέλλω λέγειν, πεπλήρωτο ὄφεων πολλῶν τε, καὶ διαφόρων. Latinè autem. *Pharus insula, olim (aiunt autem Aegyptij quæ & ego dicturus sum) multis diuersisq́; serpentibus plena erat.* Helenæ igitur, Heleniíque beneficio insulam à tam malis incolis liberatam, illis verbis dictam voluit Aelianus; cum modũ, quo id euenerit, hoc capite narrare ex Aegyptiorum memoriis proposuisset.

Sed nihil lætificum, vt ad nos redeamus, & ad Nepenthes simile, nec Crateuas, nec Aelianus, quem modo recensuimus, huic Helenio tribuunt; præterquam quod serpentes arcere, & θηριοδήκτοις βοηθεῖν, *contra venenatorum morsus remedium esse.*

Itaque haud parum errasse in Noctis solitariis eius libri auctorem dicendum est; qui, cum Aegyptium Crateuæ Helenium Nepẽthes fuisse intrepidè assereret, minimè has, quæ solæ tribui possunt qualitates, examinat, sed distincta quædam d. coll. 13.

Plinij

Plinij loca, in vnum confundens: calorem, dulcedinem,& vires omnes Dioscoridis Helenij, quod iam constanter negauerat, in argumentum Nepenthus trahit. Quod quidem nec cum isto, nec cum Ægyptio conuenit, nisi quis amet dicere; nullum esse pestilentius virus, & venenum animo atrocius, quàm tristitiam, & mœrorem.

Sed nunc naturæ fines trāsilimus: quod non est propositum in hac parte: licet magnopere allubescat digressio. Nam Poëtæ, haud sese intra hos limites distringunt, vt fideli rerum naturaliū historia detineantur, sed vt quid maius doceant, ampliandi, augendi, transferendi, distorquendi, largam ad eorum libitum retinent facultatem: vt re verâ potuerit Homerus ad hoc Helenium respicere; quamuis Medicorum, & Philosophorum obseruatione, eandem vim, virtutémque parem, quam de eo prædicat, possidere non dignoscatur. Et pro hac re firmanda, haud omittenda Apulei sententia: qui *Chironium panaces*, siue *Centaurion*, ait vocari *Helenium:* de quo Panace, non est veneno præsentius antidotum; si Nicandro antiquo Poëtæ, & Medico fidem non denegamus,

Apul. de Plant.

Nicandr. in Ther.

mus, quem & meritò ſubiicimus, inquit enim in Theriacis:

πρώτην μὲν Χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι
κενταύρου κρονίδαο φερώνυμον. ἥν ποτε χείρων
πηλίῳ ἐν νιφόεντο κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ,
τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη
ἄνθεα δὲ χρύσεια φαείνεται, ἡ δ' ὑπὲρ αἴης
ῥίζα, καὶ οὐ βυθόωσα πελεθρόνιον νάπος ἴσχει.
ἣν σὺ καὶ ἀζαλέην ὁτὲ δ' ἔγχλοον ὅλμῳ ἀράξας
φυρσάμενος κοτύλην πιέειν μεθυοινέος οἴνης
πάντη γὰρ ἄρκιος ἐστί.

Quæ in Latinum carmẽ ita ſunt reddita.

Ergo ſalutarem primùm tibi conuenit herbã
Vellere, idem cum Centauro cognomen habentem,
Quam gelido Chirõ in Peli vertice quondã
Prendit: amaracino folio ſimilis coma ſurgit,
Aureus eſt flori cultus, non altaq; radix,
Vult ſilueſtre ſolum, quo plurima naſcitur herba.
Hanc tu vel viridem, vel ſiccam contere, deinde
Nobilis hemina permiſce atque accipe vini,
Cuilibet hæc homini menſura ſat eſſe videtur.

At quamuis decipi potuerit hoc dicto Apuleius, cum omnes herbarij de Helenio, & de Panace; tanquam de diuerſis planta

plantarum speciebus fuerint locuti.
Diosc.l.3. cap.52. hilominus,cum nec ipse Dioscorides
uerit, nisi Nicandri supra citatum lo
ἄμετρον,& ad verbum infarcire : Apu
nam coniecturam non aspernabimur
quatenus ad Homerum, & nostram
Ath. i-pnos.l..4. disquisitionē pertinet : magnopere A
næum vulgata, receptaque lectione f
re intelligimus. Siquidem, vt supr
alium finem laudauimus, ita habet,
οἶνον ἐμβάλλει πάνακες τῷ ὄντι φάρμα
hoc est, vt rectè Dalecampius vertit,
potius paraphrasi illustrauit. *Panaces*
cax r vera mæroris auxilium inijcit
Dicta autem est hæc herba πάνακες,ic
tota bona, & salubris. inde nomen so
quod magnarum virium sit,in propul
dis morbis. Chironium autem à Ch
ne cognomentū accepit, proptereа q
hic Centaurus Saturni, & Phillirae fi
eam in Pelio monte inuenerit. Fuit
rò Chiron insignis suo tempore Med
& Aesculapio medendi artem, He
verò astrorum scientiam ostendit:de
infra amplius erit sermo. Nunc ad
progrediamur.

Macr.li.7. Sat.c.1[illegible]. Sed illud intereà haud prætereund
quod in Macrobio aliquantulum
mora

moratur. Et quidem animaduersione est dignum, an sint qui arbitrati nostrum pharmacum ex India aduectum? *cum non herba fuit, non ex India succus.* de ea verba faciens, ita scribat. Verum enim verò, eâ de causâ, hoc à Macrobio dictum puto: quod cum omnia admiranda, & supra fidem in his regionibus oriri persuasum habeant homines; vt nullibi gentium eam inueniri assereret, & ipsam in India etiam gigni pernegat.

Sed curiosulus alioquin inuestigator, ne quid videretur prætermissum, harum regionum historias perlustraui: nec occidentalis, quam vocant negletta, in qua reperiri, & eam offendisse læti aliquando iudicabamus. Contigit enim principium operis videre, quod *rerum medicarum nouæ Hispaniæ* inscribitur: & Cæsij Mecænatis illustrissimæ Lynceorum Academię Principis liberalitate, & industria Romæ typis euulgatur. quo loco auctor N. Antonius Recchus, de Peruanorum simplicium etymo, & nominum ratione disserit: *qualancapatli* vocem, & herbæ nomen exponens, hæc habet, *irati hominis medicina dicta, quia hilaritatem inducit, & iram mulcet.* Curauimus sedulò, quidquid reliquum Recchus lib. 1. c. 5.

esset impressi operis videre, & cum
opera id datum esset: Thesaurum ca
nes, vt dici solet; quandoquidem he
describat frigidæ, & humidæ quali
saporis, & odoris prope nullius: cui
lia tunsa, atque resoluta ex aqua, ho
qui ob iram acceptámve iniuriam
habet, facere medicinam, vnde & no
Liquet porrò Indicum hoc pharma
minimùm cum Nepenthe conuenir
ad hilaritatis effectum, lubricitate
dam dicendi, causâ dante, forsan hac
meri, repetitáque per varios auctores
ratione: certè haud satis pensiculat
flexum.

Est verò apud Sinas, Iappones,
finitimas gentes frutex quidam, cuiu
liis celebris potio, quam *Ciam* vocant
ficitur. Eius vsus, apud Sinas omnino
Trigauf. lib. 1. c. 3. non potest antiquissimus, inquit Tr
sius, nam in vetustis eorum volumin
nullus ad eam significandam Hier
phicus character (quales sunt omn
narum litteræ) reperitur. Vnde fo
nostros etiam hac fronde saltus mi
carere licet suspicari, cuius suspicion
alteram nescio, an æquè plausibilet
dere amicus quidam, non verebatur

ex Cia Aegei maris insula, quæ Zia nunc vulgò dicitur, ducto ab huius scriptoris verbis, & nominis similitudine argumento, eo importatam affirmaret. de qua re fides sit apud ipsum.

Obseruat autē Trigausius huius frondes ab his gentibus verno cælo legi, easque in vmbra exiccari, & ad quotidianam decoctionem asseruari, & in conuiuiis, & quoties ædes hospes amicum visurus ingreditur (hospitibus enim, & in conuiuio Helena suum poculum miscet) salubriter, hilaritérque hac potione inuitari.

Nec prætereundum in hac narratione folium, quod & Indum cognomen habet, Græcis μαλόβαθρον, quando id ita sit, de qua re meritò dubitatur. Eius enim hæc vis est, vt mirum in modum hominem exhilaret, & ferè alterum Nepenthes, à Cardano extollitur. Similiter ad eius vires accedit, quod Paulus Iouius de Selimo Imperatore agens, scribit: illam scilicet vesci semine quodam solitum, quod rerum feriarum, ac molestarum memoriam hominibus adimit, eósque liberos ac iucundos, per aliquot horas facit. Et additum ad libri oram, *forsan Nepenthes fuit.* Qualc autem id semen, videtur Iouius

Iul. C. Scalig. exercit in Card. 146.

Card. de subtil. li. 8.

Paul. Iou. in Turch. hist.

ignoraſſe,cum ſolum referat,quæ à Gritti Venetiarum duce acceperat. At Petrus Belo qui Iouij locum memorat, ſuique muneris, & facultatis erat quidquid in his regionibus admirabile oriretur, diligenter inueſtigare, nec illud quiuit; ſaltem per nomen exprimere.

Petr. Belo apud Eluſ. Obſeruat. lib.3.c.15.

Minimè igitur tanti faciendum puto, quod de Horatio quodam Patinio refert Io. Baptiſta Perſona, vt in omnibus ei fides ſit adhibenda. Cum enim μελαγχολικῶς degeret,amici cuiuſdam hortatu pauxillum pulueris ex radicula quadam ait vino ebibiſſe, eóque poto adeo lætum in viam erupiſſe, vt vel ebrius fuerit reputatus. Nam amici illius teſtimonium, quod his verbis expreſſit: *dicebatq́; Helenij genus quoddam eſſe quod ex Aegypto delatum fuerat.* ex confictò additum proculdubio iudicandum, & cuilibet colloquium attentè perlegenti,& ex his quæ ſuprà diximus innoteſcet.

d. coll.13.

Sed quid diutiùs in his immoramur? quinimò Fabij Columnæ viri vndequaq; doctiſſimi, in hac re iudiciũ non interponimus:qui, vt interroganti mihi obſequeretur, ex tempore, vt eſt herbarum columen, & omnis Naturæ hiſtoriæ peritiſſimus:

mus: se inter narcotica pharmaca, hoc Nepenthes reponendum, existimare respondit: quod nec Eustathius scriptor sanè eruditissimus ignorauit. cum κατ' ἱστορίαν ἐκδεκτέον historicè iuxta hanc partem, quam agimus putet exponendum. ὡς, καὶ γνωστῶν ὄντων παρ' αἰγυπτίοις ναρκωτικῶν τινῶν ἢ θελκτηρίων φαρμάκων. *quod huiusmodi fuerint apud Aegyptios stupefacientia, vel demulcentia medicamenta.* Eustath. in 4. odyss.

Verùm, cum à nobis sint explicata, quæ delinire, & animos exhilarare creduntur, nunc de his quæ ex stupore, & obliuione vim suam patefaciunt. Quemadmodum de opio, hoc est, de papaueris succo asseritur. Calefacere enim pectus, contra Clinicorum vulgus doctiores obseruant, & ex fumis, qui inde in caput euehuntur, cerebrum temulentia quadam perturbari. Illius esu Turcæ, animosiores fiunt, miniméque belli periculum expauescunt. Vocant autem huiusmodi medicamentum *Maslac*, vt scribit Quercetanus, & vt legitur apud Anquillaram *Mazluc*. Nec apud eos tantum in vsu, vt Petrus Belo refert, sed apud Persas, Indos, aliásque quamplurimas nationes, inter quas, Ægyptiorum gentem notat Pro- Quercet. phar. c. 24. P Belo obseru. lib. 3. cap. 15.

F 3 sper

Alpin. de med. Ægypt. li.4. cap.1.

ſper Alpinus, inſignis inter Medicos ſcriptor, qui diù in Ægypto verſatus, peculiari obſeruatione cognouit: eos pharmaca quædam animi gratia frequentare, quæ hilaritatem, deinde ſtuporem aduocant, & viſiones concitant admodum iucundas, ipſiſque optatas. Præter enim cannabi folium quod per excellentiam aſſis, id eſt herbam vocant: & alia quædam, cum in ipſa regione prouenientia, tum aliunde importata, meconium, noſtrúmue opium ipſis præcipuè in vſu, quod *Affion* dicunt: additque illud, quo omnes vtuntur, ex locis Saieth, vbi olim Thebarũ vrbs erat præclariſſima, deferri; ibi etenim nigra papauera copioſiſſimè proueniunt, cæteríſque omnibus facultate præſtant, ex quorum capitibus ſuccum exprimunt, quem ſolo ſiccant, atque ad vſum ſeruant.

Nuper inter rerum monſtra, Neapoli ſub Oſſunio Prorege huius regionis purpuratum viſimus (heu quanto cum detrimento, & graui Sypontinæ vrbis fato, quæ & huius interuentu, vt nobis indicatum, capta, direptáque à Thracibus) huic Barbaro frequenti in vſu opium, & patrium ſolummodò probatum, vt Marius Schipanus, vir ne dum Medicorum, ſed omnium

hium consensu doctrina, & eruditione præcellens, mihi affirmauit, qui proinde facilè assentitur, herbam Polydamnæ, & Thebarum opium idem fuisse. Quæ quidem περὶ νεπένθους opinio, mirum in modum Poëtæ congruit. haud enim de eo narrat, quod cor lætificet, & animi hilaritudinem inducat, vt qui ad buglossum respexere, aut ad Theophrasti œnotheram (nec desunt, qui hanc herbam illud esse affirment, & breuitati consulens omitto expendere) vel ex hoc à vero aberrasse demonstrari posset, sed tantummodo luctus, iræ, & malorum omnium obliuionem inferre, vt rectè Lucianus ληθεδανὸν φάρμακον absolutè dixerit, id est, *obliuionem pariens inducensque medicamentum.* Plena enim obliuionis papauera sunt. vnde Seruius ad illud Maronis carmen, Theophr. lib. 9. c. 21. Lucia dialog. de sal.

Vrunt lethæo perfusa papauera somno. Seru. in 4. Georg.

eruditissimè annotat: Cererem ab Ioue commonefactam, papauere (Cereale apud eundem Virgilium vocatur) orbitatis oblitam, cum iam Proserpinam raptã à Plutone ex inferno recipere non potuisset. Qua de re, nonnulla in Virgutis nostris. Et hoc modo dubitationi occurritur, ne temerè à receptis excidamus, quæ ἄχολον Virgil. 1. Georg. Virg 15.

 illud

illud Nepenthes epitheton, vt aliter interpretaremur allexit. Haud enim diffidet iram, & mœrorem delere, cum per soporiferam vim id contingere affirmemus.

Soporiferum autem Nepenthes fuisse, & Poëta etiam indicat, cum paulò post ipsius haustum facit Telemachum dicentem :

Odyss. δ.

ἀλλ' ἄγετε εἰς εὐνὴν τρέπεσθ' ἡμέας ὄφρα καὶ ἤδη
ὕπνῳ ὑπογλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.

Sed agite ad cubile ducite nos, vt iam
Somno à dulci delectemur dormientes.

Quercet. phar. c. 24. & de prisc. philosop. med. mat.

In cuius rei testimonium vnum Quercetanũ sufficere visum est: nam Theodorum Zuiglium, qui primus anodyna opiata huiusmodi medicamenta Nepenthus nomine insigniuit, haud mihi fas nominatim proferre: hic quidem, & hanc nomenclaturam sequitur, suáque auctoritate commendat. Sed quoniam Plutarchus in problematis conuiualibus, τῶν ὑπνωτικῶν φαρμάκων duas species recenset: μηκώνιον, id est, *opium*, & μανδραγόραν, *& mandragoram*. cumq; ea, quæ iam dudum de papauere relata sunt, ab Homeri narratione non aliena iudicauimus: fortasse etiam ad eum mandragora pertinebit. Visum est ergo

Plut. lib. 1. q. 5.

ergo aliqua de ea dicere, non vt bonus Luciani Scholiastes, qui in Timone Adagiorum scriptorem in prouerbio *mandragoram bibere* verbatim compilare, suppresso auctoris nomine, haud erubescit: quem in minutioribus citare solet. Sed non sum ego κορύχου, vt dici solet, μωρότερος, qui hæc curo.

Redeo ad Mandragoram. Genus enim plantæ est soporiferum, sed à veteribus superstitione veneratum, à Magis religione obseruatum, & in amoris philtron, à Circe, vnde Circæam dictam, vt Dioscorides inquit, curatum. Cuius effodiendi ritus, sanè haud prætermittendus, quem Theophrastus, & Plinius referre operæ pretium iudicarunt. περιγράφειν δὲ, καὶ τὴν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα· τὸ δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. quorum sensus. *Circumscribunt, & mandragoram gladio ter, secantque ad occasum spectantes. iubent, & alium saltantem tripudio circumagi, multaque de veneris vsu, & re dicere.* Plinius insuper addit: *cauent fossuri contrarium ventum, &c.* Quibus cæremoniis nobilitata mandragora, velut insigne quoddam miraculum, facilè meruerat Helenes

Dioscor. lib.4.c.74.

Plin.li.25. cap.11. Theophr. plant.hist. lib.6.c.2.

fieri donum, & ab eadem, propter narcoticam facultatem mœstis hospitibus vino miscui. celebre siquidem cum vino, eius est temperamentum. vnde *μανδραγορίτην οἶνον*, cuius duplicem modum, id est

Diosc. li. 4. cap. 74.

coctura, & secus Dioscorides proponit.

Plutarc. de audiendis Poëtæ.

Tertium est omnium delicatissimum, quod ex Plutarcho colligitur, inquit enim, *ὥσπερ γὰρ ὁ μανδραγόρας ταῖς ἀμπέλοις παραφυόμενος, καὶ διαδοὺς τὴν δύναμιν εἰς τὸν οἶνον μαλακωτέραν ποιεῖ τὴν καταφορὰν τοῖς πίνουσιν. Vt enim mandragora prope vites nascens, virtutem ministrans vino, leniorem efficit illius in potatores vim soporandi.* Veteres enim, quibus mandragoræ in cibo, potúque maximus vsus; eam prope vites plantabant, vt inde cõtracta in vinum virtute, lenius soporarentur. Sic etiam brassicis, vt exilius vinum haberent, idem factitasse retulit Athenæus. quod eo libentiùs dixi, vt antiquorum industria, diligentiáque in ea curanda patesceret. Cui addendum, quod Pythagoras *ἀνθρωπόμορφον* vocarit; ex semi hominis forma: de qua Columella, & verum esse: sunt qui mordicus sustinent. Alij in pomis hanc generis diuersitatem fieri agnoscunt. Nos ideò sic dictam putamus, quia formam homini restituit,

Ath. lib. 1. deipnos.

Columell. libr. 10. de re rust.

restituit; stigmata enim citra exulcerationem delent, quod Dioscorides fatetur. Dios. l. 4. cap. 74.

Sed abstrusiorem ex mysteriis, & religione, cuius vbique magnus ille auctor erat, causam id nomen habuisse: rectè forsan opinatur Marcellus Virgilius; quamuis contra eum satis inconsultè genuinum stringat Pierius Valerianus. cum experientia compertum sit, bifidam eius radicem in viri, fœminæque sexum artificiosè ab impostoribus conformari. Virgil. ad Dios. li. 4. cap. 74. Pier. hierogl. l. 58.

Sed Pierij alteram oscitantiam silentio occulere haud possum. ponit enim mandragoram lætitiæ hieroglyphicum, & Xenophontis testimonio eam pro lætitiæ argumento citari confirmat. Quod quantum à vero sit alienum, Xenophontis locus indicabit: quem subiiciemus. Inquit hic lepidissimus & suauissimus scriptor; (sic de eo loquitur Athenæus, hunc eundem locum describens) imò potiùs hæc Socratem loquentem inducit. Xenoph. in sympo. ἀλλὰ πίνειν μὲν ὦ ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάνυ δοκεῖ τῷ γὰρ ὄντι ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς τὰς μὲν λύπας ὥσπερ ὁ μανδραγόρας ἀνθρώπους κοιμίζη τὰς δὲ φιλοφροσύνας ὥσπερ ἔλαιον φλόγα ἐγείρει. *Bibendum sanè ô præclari viri admodum censeo, quandoquidem re verâ nostros animos vinum*

rigans

rigans curas, & molestias sopit, vt homines mandragora; hilaritatem verò excitat, vt oleum flammam. Lætitiam quippe, & hilaritudinem ex vino oriri, haud ex mandragora hoc loco Xenophon ait: illúdque sedare curas affirmans, pari modo ac mandragoram sensus hominum corripere. & sic τὴν ἀναισθησίαν illius exemplo, & non iucunditatem exprimit, vt Pierius voluit.

Diosc. ibi. Sensu autem priuare mandragoram, ex Dioscoride habes. Nam eius radicis decoctum contra vigilias datur: & his, quos sine doloris sensu secare, aut vrere voluerint. Sed nunquid Deo illo, quo vates incalescunt percitus, fatidicè Homericum hoc mysterium diuinauit? & sicut per metalepsim ex vno significatu, alius colligitur, & gradatim itur ad id quod ostenditur; sic ex mandragora Helenæ poculum, & ex hoc lætitiam, ad quam denotandam prouerbio effertur, vt infra dicemus, subobscurè indicauit. Quemadmodum à Petro Ronsardo, Poëtarum ab omnibus seculis secundum Maronem (teste Sceuola Sammarthano) facilè principi: similiter factum animaduertimus, ait enim in suis amoribus, quos Gallicè, vt cætera sua poëmata scripsit.

Pet. Ronf. li. 1. amor.

Sceuol. in elog. clar. vir.

O de

O de Nepenthe, & de liesse pleine
Chambrette heureuse.

Quibus verbis ædem compellat Nepenthis, & lætitiæ plenam: eámque beatam significat; & ad lætitiæ synonymon Nepenthus deflexit vocabulum. Ad quam significationem, aliter, quàm per gradum Helenæ potionis, eiúsque subintellecta cognitione non peruenitur. Quod quidem iudicio meo, si fas est in medium afferre, dictum contenderem periculosa quadam audacia: eâ certè haud raró peccat summus hic auctor; licet nonnulla eius auctoritate, libenter sint concedenda.

De Pierio aliter sentimus, cum propius clariúsque Nepenthes quàm mandragora ad Helenæ poculum significandum accedit; cætera curiosus Lector apud Medicos, & Botanistas inquirat: & si φιλολογίαν amet, plura, vel ad vsque fastidium in libris antiquitatum conuiualiũ, in vnum congesta ab eius auctore reperiet.

Est, & alia somniferi species, cuius fortasse habenda ratio: nec omnes huic considerationi subiiciuntur. Hanc *Solanum,* Græci στρύχνον μανικὸν vocant: in quo describendo, delineando, & Dioscoridis textum restituendo, egregiam, vt in omnibus

Colúmn. in Phiob. Cluſeus in Schol. ad Chriſt. à Cóſta.cap. 53.

nibus ſibi laudem meruit Fabius Columna Lynceus, vel Cluſij doctiſſimi hominis teſtimonio: eandémque eſſe ait, quam Chriſtophorus Coſta *daturam* appellat, Medicíque legitimam nucem Methel Arabum eſſe cenſent. Vim habet pota in vino radix drachmæ vnius pondere, inquit Dioſcorides, φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς, *imaginationes efficiendi nō iniucundas.* Sumi autem à Turcis, & eſſe apud eos frequenti in vſu, ex Belonis obſeruationibus; ſiue mauis Petri Gillij, cui opus vendicatur, & ex Cluſij ad eum notis colligitur.

Dioſ. li.4. cap.72.

lib. 3. obſeru. c. 50.

Venit ergo in mentem, ad hoc illam Aloyſij Anquillaræ referre opinionem: cum Nepenthes, aut Enopiam eſſe, quam eandem cum Helenio facit addubitat, aut quandam aliam Italiæ notam, quam conſultò ait tacere; cauſatus Chriſtianam religionem, cum inde multa mala confici poſſint. Sic Plinius, ne omnia de Solano diceret, cauſas prætexuit, *minimè,* inquiēs, *diligenter demonſtranda remedia, non venena tractanti.* Liquet ſanè ad furta, ad res venereas, & ad inſaniam inferendam abuti.

Garſ. ab hort. aro. lib.2.c.24. Chriſt. à Coſta cap. de datura.

Sed nuper cum de hac re Echimum

quen

quendam ex Aphricana gente captiuum, & Offanenfium Ducis triremibus mancipatum, confuluiffem; is me docuit *Mazluc* etiam apud Arabes herbam effe inter frumenta nafcentem, hoc eft, *Lolium* fignificare: ac rerum medicarum commentariolo, quod fecum fua lingua exaratum circumferebat, conatus eft comprobare. Et porrò haud à veritate alienum videtur, cum lolium tenebricofas vertigines, & mentis aberrationem, atque temulentiam efficiat; imò αἶραν à Græcis volunt plerique, παρὰ τοῦ αἴρεσθαι dictum. Rapitur quippe in cerebrum lolij vapida, & nocua aura. Quâ etiam ratione in foporiferis medicamentis, eius farina immifcetur: quod Mathias Lobel peritiffimus, & diligentiffimus Botanicus in ftirpium obferuationibus, & in aduerfariis notat. Relatu fanè dignum eft, quod illuftris vir ex loliacei panis comeftione, fibi contigiffe commemorat. Dum enim in fratris caftello degeret, die quodam Dominico ex facris, quibus interfuerat, poft longiufculam ambulationem domum reuerfus: panem cuiufdam ex municipibus lolio haud expurgatum: oritur enim abundè in illis agris, fimúlque cum tritico molitur, & fic panem

Lobel cap. de Lolio.

panem conficiunt vulgarem : quem fortè cum offendiſſet, velut famelicus comedit. Poſt paululum ſomno correptus, in lectum ſe recepit. Deinde expergefactus, ita mente alienatur, vt conſtantiſſimè crederet longam dormiſſe noctem, & aduocatis ſeruis cœpit eos obiurgare, quod veſpere feneſtras in ſalutis ſuę damnum minimè obſeraſſent, nec dormiturientem dominum veſtibus exuiſſent. Et quamuis ij, & domeſtici omnes, rem vt eſſet ei demonſtrare contenderent : nunquam id percipere potuit, ſed magis ac magis ea imaginatione deceptus, in iurgiis perſeuerabat : & vix nunc mentis deſipuiſſe exiſtimat. Quid ſi ex loliacea farina tantum fuiſſet panis? formant ex ea Ægyptij, adiecto cannabi ſeminibus medicamentum, quod *Boſa*, eorum lingua nuncupatur. idque ea omnia præſtat, & valentius vt ſcribit Alpinus, quæ meconio ſuperiùs aſcripta ſunt. Vino autem farinas immiſcere : non eſt à moribus veternm alienum ; cum ex Homero in Neſtoris & Circes poculo albam farinam inſperſam ; imò, & caprinum caſeum adraſum, ſupra iam ſit probatum.

P. Alp. lib. 4. de Med. ægyp. c. 2.

Sed his, licet plenè videatur exhauſta materies,

materies; cum ferè omnes de hac re sententiæ in medium productæ: insuper aliquid addere excogitauimus, quod, & propositum attingit finem: & scire haud modicum delectabit, siquidem an medicamentum Nepenthes, ex chemia officina conflatum sit, superest considerare? Et sanè, ex Marco Tullio sciri potest, *Vulcanum*, quem Ægyptij *Opam* nuncupant, in Nilo natum, & Nili filium, nec custodem tantum esse Ægypti quæ & ab eo ἡφαιστία dicta; sed, vt Diogenes Laërtius narrat, ὃν ἄρξαι φιλοσοφίας, *qui primùm Aegyptijs philosophiæ aperuit principia.* Inuenit autem Vulcanus, inquit Zezzes:

Cic. lib. 3. de natur. Deor.
Eustath. in Dio. Aphr.
Laërt. in procem.
Zezzes in Chiliad.

πῦρ, καὶ τέχνας ὅσαι ἐκ πυρὸς ὁπόσας.

Ignem, & artes ex igne quot sunt.

Eius ergo Philosophia in ignis inuento habuisse originem consonum est: & ab eo chemiam artem repertam, eíque nomen, si articulum demas, Ægyptium. Si quidem Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ: Chemiam vocari scribit Plutarchus.

Plutarc. de Isid. & Osid.

Chemmi Octauus Ægypti Rex, vt Diodorus habet: & Chemmi oppidum grande esse Thebaicæ prouinciæ, refert Herodotus.

Diod. Sic. de antiqu. gest. lib. 2.

Herodot. in Euterp. Suidas in Dioclet.

dotus. Floruisse tamen apud eos, & ex hoc Opa, opes quàm maximas, Suidas expressè testatur: cum narrat, Diocletianum Imperatorem, ne Ægyptij ex chemia arte diuitias compararent, atque opū abundantia freti, arma mouere Romanis auderent in posterum: libros omnes de chemia, ab antiquis Ægyptiis conscriptos diligenter conquisitos, igne absumpsisse. Vetustissimi autem Græcorum Ægyptios secuti, huiusmodi doctrinam literis commendarunt. ídque manifestè conuincit, quod de aureo vellere Orpheus, & Apollonius cecinêre. Quamobrem liber fuisse dicitur ex membranis, siue Arietis pellis, in qua contineretur, vt scribit Suidas, auri faciendi ratio. Et ab Apollonij Scholiaste μέθοδος χρυσοπράξιος, ἢ χρυσογράφης aureum vellus exponitur. Imò ipse idem Orpheus videtur id apertissimè demonstrasse: auream ouem, pendentem inter varia plantarum genera, describens:

Vide Ioan. Lang. epistol. 53.

In Argon.

Suidas in ver. δέρας. libr. 2. in Apoll. vide Guilád. in Papy. mēb. 6. Orpheus Argon.

ἐν δ' ἄρα πόοι ῥίζῃσι κατηφερέες χθαμαλῆσιν
ἀσφόδελος κλύμενός τε, καὶ εὐειδὴς ἀδιάν-
τος,
καὶ θρύον, ἠδ' ἄρα κύπειρον, ἀγρερέων τ', ἀμβλυνὰ
ὅρμινον τε καὶ εἰρύσιμον, κύκλαμίς τε θεουδής.
στοιχὰς παιονίη τε, καλτηρύς τε πολύκνημον.

μανδρα-

μανδραγόρης, πόλιον τ' ἐπὶ δὲ ἐλαφρὸν δίκ-
ταμον
εὔοδμός τε κρόκος, ἰδὲ κάρδαμον, ἐν δ' ἄρα κῆμος
σμῖλαξ, ἠδὲ χαμαίμηλον μήκων τε μέλαινα
ἄλκυα, καὶ πάνακες, καὶ καπασὸν ἠδ' ἀκόνιτον.

Id est.

Hic etiam paruis tecta radicibus herba
Asphodelus, Clymenusq́; & pulchrior his Adiantus,
Et Thryon imbellis, Aristereonq́;, Cypironq́;
Hormion, Trysimon, deuotaq́; Cyclamos aris,
Stœchas, Pæoniaq́; & ramo diuite crescens
Mandragora, & Polion subtilisq́; Dictamus vnà.
Hic, & odora Crocus, hic Cardamon, hic quoque Cemus
Cumq́; Chamaemelo Smilax, Mecon quoque nigra,
Alcyaq́; & Panaces, & Capason atque Aconitum.

Quæ ad fixationem, quod aiunt Mercurij, & reliqua huius opificis pertinere Iacobus Massonus notauit: respuisse autem de chemia Homerum dicere, haud fortasse negabit: cui Helenam ex ouo nasci, aliquid chemicum subolebit. *Non enim,* (scribit Meicrus) *in ouo homines vt pulli naturali*

Mass. li. 3. cap. 41. in Danthem.

Michaël Meicr. de volucr. arbor. cap. 4.

turali

turaliter, per artificium generantur: quamuis Helena, illa mulierum formosissima, belli Troiani, hoc est, opificij chemici causa, vna cum Polluce ex vno ouo prodijsse fingatur. Qui etiam Græcos, ex Ægyptiorum doctrina, non aliud adumbrasse contendit in Herculis laboribus, Vlyssis erroribus, Iasonis periculis, Thesæi facinoribus, & aliis plerisque eorum fabulis.

Itaque modesta satis, atque admodum simul amplectenda, nostra hæc apparebit conclusio: Poëtam, videlicet pro Ægyptiaco Helenæ pharmaco, ex chemia arte quæsitum medicamentum aliquod indicare: vt factum sit, quod plerique Medicorum filij, qui eam profiteri, meritò gloriantur: nonnulla huius generis, & tanquam in hanc sententiam euntes, sub Nepenthus nomine tradere conati sunt. inter ipsa autem medicamenta, & quæ ex dictarum aliarúmque plantarum substantiis erui possunt: nihil auro præstare existimo. Contusum enim, & in foliis redactum ad vires cordis reparandas, vulgatum remedium. Quod autem optimum, si absolutè potabile, chemicorum industria efficiatur, vt experientia viris doctissimis obseruatum. Hoc etiam ab Regibus parari,

parari, miniſtrari, ob ſuúmque pretium regale effici donum, & omnia cum Homericis verbis congruere, facilè concedendum. Nec opus, exhilarandi aureæ potionis eximiam facultatem in dubium reuocare, atque ad horum omnium ſingularem probationem deſcendere.

Itaque pauculis, ad prouerbium, quod aiunt Helenæ Crateris adiectis verbis: finem huic parti, ne modum excedat imponamus. Haud enim frugi exiſtimo tempus terere, vt inueſtigemus fortè an hæc Helenæ potio μαγικῶς huiuſmodi curationis efficaciam retinuerit? Scio etenim ὅτι ἀρχαία ἦν, ἡ δι᾽ ἐπαοιδῆς ἰατρικὴ, vt Pindari inquit Scholiaſtes, & Pindarus ipſe, ac etiam Homerus, quę idem citat Scholiographus probant: nimirum incantationibus medicinam facere rem eſſe antiquiſſimam. Plinius tantum operis ex Magia in Vlyſſis erroribus ſcribit, vt totum opus non aliunde conſtet. Siquidem, vt ipſe addit, *Protea, & Syrenum cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe vtique & inferorum euocatione hoc ſolum agi.* Sed quod ſanè in admirationem rapit, & ipſa Homeri carmina, ſub hoc curationis genere vſurpata. Quandoquidem ad quar-

Pind. Pyt. ode 3. Porphy. de vita Pyth. & ibi Cōradus Rittershuſ.

Plin. li. 30. cap. 50.

Q. Ser. de med. c. 50. tanæ mox grassaturæ remedium, apud Q. Serenum Sammonicum præcipitur.

Mæoniæ Iliados, quartum suppone timenti.

Plato in Charmid. Socrates apud Platonem, τὴν ἐπῳδὴν in castris à Thrace quodam, didicisse memorat, quam idem à Zamolxide didicerat: & cum nobis alibi deseruiet, hoc impulsu sub calamum veniet. Est enim hæc Thracica incantatio. ὥσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς, οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι, οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς.

Oculum sine toto capite,
Caput sine toto corpore,
Corpus sine anima sanari non posse.

Magicis autem artibus operatos Ægyptios, constat ex sacra Scriptura, & in illis

Orig. li. 1. cōtra Celsum. σεμνύνεσθαι Origenes docuit, vnde ansa pessimæ blasphemiæ aduersus Christū, quod

Arnobius lib. 1. aduers. gent. Ægyptiorum ex adytis, vt inquit Arnobius, angelorum potentium nomina, & remotas furatus sit disciplinas. Has αἰγυπτίαν σοφίαν, hoc est, *Aegyptiæ sapientiæ* nomine

Helio. Æthiop. lib. 2. designauit Heliodorus, & apud eiusdem notæ scriptorem cum apicula manum Clionis pupugisset: puella Leucippe statim dolorem excantauit: additque doctrinæ rationem

Tat. lib. 2. Tatius, quod ab Ægyptia muliere didicerat, & suboluisse quid Magicum

gicum in hac nostra curatione, iam Plutarchi locus admonuit, quo ad Helenes imitationem factum apud veteres indicauit; pauimenta, vt hilaritas excitaretur, verbenacarum diluto irrorasse. Siquidem ad Magos referendum: qui *aiunt*, vt Plinius testatur*: *Si aqua spargatur triclinium qua manduerit, lætiores conuictus fieri.* quod Plutarchus dicebat. Itaque si in hoc genere studium Helenæ: profectò non caruit Ægyptiorum superstitione, ϰ ταύταις τ ἐπῳδαῖς. Verùm cum hæc medicamenta, deliramenta potius sint existimanda, ad nullam curationem vtilia: quod non semel ab eodem Plinio, aliisque auctoribus comprobatum: nec huiusmodi imitationem cum Helenæ pharmaco asserimus, quandoquidem nec in buglosso eam subesse sit demonstratum: rursúmque ab his vanitatibus Nepenthes distare, ipsius descriptione sit clarum, vt meritò eas prętermittere iudicemus.

Plin.li.25. cap.9.

Plin.li.26. cap.4. Frác. Vall. de sacr. phil.c.2.

Quanquam id non omittendum, quod doctrinæ conclusionem respicit. Quid enim magis in hac parte arrideat, verisimile est à me Lectorem meum exquirere; in cuius gratiam id enuncio: me scilicet, nihil certi definire; sed si μυθολογίαν

considero, cuius maxima in poëmatibus habenda ratio: placet, quod de Chironio panace, siue de Helenio dictum est, vt quarta & vltima parte euidentiùs apparebit. Ad φυσιολογίαν verò Poëtam examinare? quod de Nepenthe narrat, etiam citra hyperbolem (nam ὑπερβολικῶς dictum Eustathius voluit) nisi narcotico pharmaco, posse sustineri non video. Quale autem horum fuerit, vel aliud determinare, cuiusuis erit facultas & iudicium. Sufficiat nobis ad perfectam tractationem, vel in hac parte curiosis ingeniis non defuisse. Quantum ad adagionem spectat sic de eo Cælius. *Craterem Helenæ apud Philostratum prouerbij forma enuntiatum animaduertimus, de ijs, quæ nobis æstuationem mentis leniunt, solicitudinem sedant, molliuntque, & diserenato animo, ac fronte erugato, exporrectoque curarum obliuionem inducunt.* Hactenus Cælius, & ab eo desumentes Erasmus, & Iunius, eadem verborum formula proponunt. in qua re (modestè dico) consideratiores expetiissem. Haud enim vnus est crater, qui propter Helenam à veteribus celebratur: pluráque vascula apud scriptores insignia, ad Helenam referuntur, inter quæ illud satis

C. Rhod. lect. antiq. lib. 19. c. 3.

Iun. Cent. 6. Adag. 25.

decan

decantatum τρίποις, à tribus quibus fulciebatur pedibus nominatum, Coi, & Miletij illustrissimarū Ciuitatum certamen, Thaletis sapientiæ præmium, Delphici Apollinis insigne donarium.

Hunc tripodem, inquit Diogenes in Thalete à Vulcano fabrefactum, ac pro munere Pelopi à Deo datum, cum ille vxorem duceret, demum ad Menelaum peruenisse: raptúmque cum Helena ab Alexandro, & Troiam nauigantibus fertur eam iussu Oraculi, vt Plutarchus memorat, in Coo mare ad rixarum causam deposuisse. At tripodem crateram fuisse, & ad vini vsum (ne quid lecythum cum strophio) Athenæus docet. nam, etsi plura tripodum genera apud priscos, vnum tamen poculum fuit, de quo Homerus, Laërt. li. 1. Plutarc. in Solon. Ath. deip. lib. 2. Homer. iliad. li. 9.

ἐπτ' ἀπύρους τρίποδας.

ἐν τούτοις ἢ (inquit Athenæus) τὸ οἶνον ἐκέρνον, *in his tripodibus vinum miscebatur.* Ex hoc enim crateris orta denominatio, quod nec ipse omisit. Vtrumque verò ἀναθηματικὸν, hoc est, ad ædium, templorúmque ornatum solitum consecrari, vt hoc Helenæ vas: quod Thales Didymæo deuouit Apollini. Constat sanè ex Diogene, qui varias de tripode veterum opinio- Ath. deip. lib. 3. Diogen. in Thalete.

nes recenſet, non aliter ab illis reputatum, cum vel phialam, vel poculum nominet.

Huc etiam pertinet, Crater ille Temeſius, quem Menelaus per regionem Iapygiorum veniens, Palladi Scyletriæ, cum eius clypeo, ac pulchris Helenæ vxoris calceis, dona appendit. de qua re tenebri-

Lycoph. in Caſſand. coſus vates Lycophron cecinit:

ἥξη δ' ἀλήτης εἰς ἰαπύγων στρατὸν
καὶ δῶρ' ἀνάψει παρθένῳ σκυλητρίᾳ
ταμάσιον κρατῆρα, καὶ βοάγριον,
καὶ τὰς δάμαρτος ἀσκέρας εὐμαρίδας.

Et ex Ioſepho Scaligero, ad priſtinæ antiquitatis dialectum.

Iapygumq; adibit erro exercitum
Ponetq; donum virgini Feretriæ
Ancile ſcutum, & hyrnaam Temeſiam,
Sponſæ nocentis, cernuoſq; mulleos.

Hunc *κρατῆρα* ad tripodem Thaletis

Io. Meurſ. in com in Caſſand. refert Io. Meurſius, & illum Vulcani Pelopi vxorem ducenti donatum affirmat; de quo iam diximus: at de eo, & iſto Temeſio Apuleium, & Philoſtratum intelligere locis, quos ad aliud reſpicientes, in hac parte laudauimus. cum hic ſuam lucubrationem, haud aliter, quàm Helenæ poculum Ægyptiis pharmacis imbutum,

tum, leuare dolorem posse: Antonio scribit; ille marino aliquo, & pisculento non Helenam suam crateram medicasse asseuerans. Et mea sententia allucinatur eruditissimus alioqui scriptor adeò, vt pudeat nunc illius errorem detegere. Nam quid cõmune potest habere aureus Vulcani tripos, (ex auro enim fuisse orta de eo contentio suadet, & Oraculi ad Coos responsum.

πρὶν τρίποδα χρύσεον ὃν ἥφαιστος βάλε πόντῳ

& reliqua, quæ in Diogene habes) cum Temesio isto vasculo? quod æreum dicimus, quia Temesium. Temesis namque Calabriæ ciuitas ἀριστόχαλκος, vt inquit Tzetzes, in qua optimum æs conflabatur: & in eam Pallas, apud Homerum in mentis Anchalai filij formam sese versã, ferrum splendidum ducere, vt inde æs asportaret: Telemacho commentum narrabat.

Diog. ibid.

Tzetzes in com. in Cassand.

Rursum si ante Troianum bellum tripos mari demersus, non nisi Thaletis tempore fuerat à piscatoribus Coi repertus, quem ortum primo anno tricesimæ quintæ Olympiadis, ex Apollodoro in Chronicis Laërtius refert, & sic annis ferè

Diogen. in Thalete.

rè quingentis quadraginta quinque post Troiam captam; qua igitur ratione, iterum in Menelai manus poterat peruenire haud video. Sed age peruenerit. quis quæso fatebitur de tripode, vel Temesiano cratere Philostratum, & Apuleium intelligere? tum (mitto rationem historiæ) quam euidenter Homerum respiciant, & notissima Hyppallage, non aurum, non electrum, non opus, non formam Crateris admirantes τὸ πότμ, & Ægyptium medicamentum in prouerbium traxere. euitata nihilominus locutionis amphibologia, vt mox dicam. Sed prius aliud etiam indicabo celebrari Helenæ vasculum, quod ad suæ mamillæ mensuram, ex electro confectum, apud Lyndum insulam Rhodiorum in Mineruæ templo consecrauit: quod Beroäldus ad Apuleium obseruauit: Raderus ad illud Martialis carmen de Phiala Ruffi.

Beroal. in Apul. li. 10. Epig. li. 8.

Vera minus flauo radiant electra metallo.

haud omisit, nos ad nostrum Syntagma de mamillis reiicimus.

Ex his sanè argui potest, haud illa dicendi formula paræmiam enunciandam fuisse, quod etiam Philostratus confirmat.

mat. Nam Helenæ Crater cum dixiſſet, neceſſariam fecit additionem : τῶν αἰγυπτίων φαρμάκων. Conſultò etiam Apuleius, ne in hunc lapidem tranſuerſum daret, verbo medicauit, omnem abſtulit dubitationis ſcrupulum. Sed in hac parte hic finis eſto.

DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS ALLEGORICA, QVÆ ET DE CONSOLATIONE.

EXEGI superiori disceptatione, quæ ad Nepenthus historiam pertinere videbantur. Reliquum est vt hanc partẽ allegoria compleat. Materia æquè nobilis ac iucunda, certè ad Homeri propositam intelligentiam pernecessaria. Quidquid enim in eo, maximum & admiratione dignum. Id non in verborum cortice, & narrationum figmentis (quibus tamen sua laus) sed in sententiarum recessu, fabularúmque allusionibus latere à veteribus compertum est. Metrodorus Lampsacenus de quo Dioge

Diogenes,& Tatianus meminere, totum Homeri poëma ad allegorias traxit.idémque Heraclides Ponticus, Proclus, & Eustathius, aliísque quamplurimi sunt imitati. Strabo copiosus,& elegans auctor de Homeri fabulis aduersus Eratosthenẽ id conuincit:& prudentissimus scriptor Plutarchus, παρὰ δὲ ὁμήρῳ, inquit, σιωπώμενόν ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος τῆς διδασκαλίας ἔχον δὲ ἀναθεώρησιν ὠφέλιμον ἐπὶ τῶν διαβεβλημένων μάλιστα μύθων οὓς ταῖς πάλαι μὲν ὑπονοίαις ἀλληγορίαις δὲ νῦν λεγομέναις. *apud Homerum id mutum doctrinæ genus extat, considerationem habens utilẽ ijs in fabulis etiam quæ maximè vituperantur, quas nunc allegorias, antiqui hyponæas nominabant.*

Diogen.in Anaxora. Tatian. in orat.cõtra Græcos.

Strab. li.1. Georg.

Plutarc.de aud. Poët.

Quouis igitur istorum nomine dicas; siue *allusionem* Latino vocabulo vt Scaliger opinatur, vel *alieniloquium*, vt Isidorus, appelles; si quid fructus in huius poëseos hortis colligere est in animo, summo studio súmmóque ingenio inuestigabimus. Et in proposita de Nepenthe disceptatione, eò magis consequi niti debemus, quod quæ à nobis iam suprà sunt exposita; quamuis luculenter pro viribus absoluerimus: minimè rem totam exhauriunt, neque sedulæ perscrutantium curiositati

Iul.Scalig. Poët. li.3. cap.84.

Isid. orig. lib.1.

riositati satis vndiq; facere possunt. quippe qui (mitto opinionum varietatem, & abditam seclusámque medicamentorum cognitionem) si diligenter volumus, quos Homerus huic pharmaco tribuat effectus perpendere: cogimur proculdubio affirmare nulla medicamina, siue simplicia, siue composita, vel etiam θεῶν χεῖρας illas à veteribus decantatas tantam vim tantámque efficaciam retinere, vt tam grande miraculum in natura produci possit. Nam qua ratione id confici potuisset, nisi vt ex Eustathio iam suprà monuimus, vel oblectando & exhilarationem inducendo, vel per stuporem sensuúmque priuationem? Sed ex nullius quantumuis in suo genere efficacissimi, præsentissimíque remedij vsu accidere potest, vt quæ ab Homero narrantur eueniant. Esto enim, si placet, Nepenthes lętificum quid potentissimum & admirandũ? quo pacto parẽtes, qui filiũ trucidari videant, à lacrymis & commiseratione cohibeat? si Eutiali mater apud Virgilium, non oculis nati internicionem conspectans, sed fama quæ in malis nonnunquam veridica, auribus perculsa: illicò in lacrymas effunditur.

Eusṭath. in 4 odyss.

Virg. Æn. lib. 10.

Ac subitus miseræ color ossa reliquit,

Excussi

Excussi manibus radij reuolutaq; pensa
Euolat infelix, & fœmineo vlulatu
Scissa comam, &c.

en porrige lugenti huic fœminæ buglossum, propina nectarite, medica quibusuis herbulis generosa phalerna, non cessabit misera pectus plangere, capillos scindere, & oculos ad vsque calamitatem difflere. Quid igitur hæ φαρμακοποσίαι? nisi medicorum ineptiæ & vt Comicus inquit Aristoph. in ranis.

ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ, καὶ στωμύλματα.
Epiphyllides hæ sunt, & argutæ nugæ.

Nam re verâ sicut amor, qui eos quos concupimus desiderium est possidendi, ita & luctus ægritudo ex eius, qui carus fuerit interitu acerbo, *nullis*, vt cum Ouidio dicam, *est medicabilis herbis.*

· Nec rectiùs de narcotico pharmaco inuentum, quandoquidem disertis verbis canat Homerus, οἳ τὸ καταβρόξειεν, &c. *qui illud deglutierit*, si postmodum ei mater patérue mortui fuerint, vel fratrem, aut filium necari conspexerit lacrymas non profundere. Sed si vis est opij atque μανδραγορίτου οἴνου sensu priuare; profectò nec funus senserit, nec oculis potis erit comprehendere, vt Poëtæ verba se habent. Vtrumque igitur affirmare ἀπροσδιόνυσον,

διόνυσον, & absurdissimum. imò re exactiùs pensiculata, Goropij eruditissimi hominis verba, quæ de *Moly* protulit vsurpare in hac quæstione fas erit. *Vereor*, inquit hic auctor, *ne tota hæc medicorum disputatio, ad lanam caprinam referenda sit, eo quod Nepenthes in Homeri & antiquorum potiùs fabulis, quàm in vllis montibus natum sit.* Quid ergo reiiciamus Homerum καὶ ἀποσκορακίζομεν? non. si quidem τὴν τοῦ λόγου, ait Eustathius, αὐτόνομον ἀτοπίαν ἀλληγορία ἐθεράπευσεν ἢ ἀναγωγικὴ ἢ ἱστορικὴ, id est, *licentiosa sermonis absurditas ab allegoria remedium capit, vel anagogica vel historica*, καὶ συμβολικώτερον ἐκληπτέον idem auctor Nepenthus hoc pharmacum speciatim ad hunc locum asseruit. Quam explicandi rationem cum quis rectè nouerit, tunc profectò intelliget Homeri figmenta non inaniter, neque ad risum aut delectationem tantum efferendum esse conficta, sed rerum cognitione dignissimarum vmbras, atque integumenta quædam esse; quæ si quis rectè explicuerit, quanta sit in eis quámque recondita scientia perspiciet: nec aliud in his tenebris lumen, vel tutius Ariadnæ filum in his difficultatum laberynthis. Nam quid semota hac exponendi

Io. Gorop. hermat. lib. 9.

Eustath. in 1. Iliad.

idem in 4. Odyss.

di ratione Homerum diceres? nisi vt Heraclides Ponticus acutè admonet Salmoneum Tantalúmque alterum ἀκόλαστον γλῶσσαν ἔχων αἰσχίστην νόσον; *habentem linguam intemperantem, & morbum pessimum.* Quam rectè licet aliquantulum subobscurè ad Poëtam nostrum, & ad hanc opposita soluendi necessitatem respiciens Aristoteles τὸ ἀδύνατον πρὸς τὴν ποίησιν, id est, *quod fieri nequit, ad ipsam poësim esse referendum* docuit. Quoniam, vt Tzetzes apud Hesiodum docet, ὁ ἀλληγορικὸς μῦθος τὸ κυριώτατόν ἐστιν τῆς ποιήσεως χαρακτήρισμα, *proprium est poëtices character allegoria.*

Heraclid. in Homer. alleg.

Aristot. in Poëtice.

Tzetzes in operib. Hesiod.

Rem igitur quod bene vertat exordiendo cum veteres in hoc Homeri pharmaco τὸ ἀδύνατον comperissent: statim aliqua alia Poëtam docere voluisse,& sub putaminum scabritie ruditatéq; nucleũ doctrinæ abditum suauissimum existimarunt: nec certè eos fefellit opinio. Latere enim in hac scrobe thesaurum, & claudere hanc concam margaritam verissimum est. Quod autem perscrutati nobisque proponere conati sunt, illud est quod Plutarchus scribit: nimirum suauem Helenes eloquentiam, & pulchram

pulcherrimæ fœminæ orationem efficacissimũ verúmque Nepenthes fuisse. ἡ γὰρ Ἑλένη, addit loco iam in superiori parte à nobis laudato, πίνουσιν αὐτοῖς διηγεῖται περὶ τοῦ Ὀδυσσέως.

Plutarch. Symp. li. 1.

ἀλλ' οἷον ἔρεξε, καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνήρ.
αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας.

τοῦτο γὰρ ἦν (ὡς ἔοικε) τὸ νηπενθὲς φάρμακον καὶ ἀνώδυνον, λόγος ἔχων καιρὸν ἁρμόζοντα τοῖς ὑποκειμένοις πάθεσι καὶ πράγμασιν, id est, *Bibentibus enim narrat Helena de Vlysse.*

Infracta quantum tolerarit mente laborem,
Cum se verberibus fœdè multasset acerbis.

hoc enim fuit opinor illud mærorem abolens Nepenthes medicamentum, omnemq; amoliens dolorem, oratio præsenti rei, & affectibus accommodata. Hanc Plutarchi sententiam repetit firmátque Macrobius Aurelius, cuius hæc sunt verba: *Nam si Homeri latentem prudentiam inscruteris altius, delinimentum illud quod Helena vino miscuit*

Macrob. Satur. li. 7.

νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν τ' ἐπίληθον ἁπάντων

non herba fuit; non ex India succus: sed narrandi opportunitas, quæ hospitem mæroris oblitum flexit ad gaudium. Vlyßis enim præclara facinora, filio præsente narrabat.

πάντα μὲν οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι, οὐδ' ὀνομήνω
ὅσσοι

ὅσοι ὀδυσσῆος ταλασίφρονες εἰσὶν ἄεθλοι,
ἀλλ' οἷον τὸ δ' ἔρεξε, καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ
δήμῳ ἐνὶ τρώων ὅθι πάσχετε πήματ' ἀχαιοί.

ergo paternam gloriam, & singula eius fortia facta dicendo, animum filij fecit alacriorem: & ita credita est contra mærorem vino remedium miscuisse. Quandoquidem summa in leuandis doloribus sermoni tribuatur facultas. vnde apud Græcos παραμυθεῖσθαι, καὶ παρηγορεῖν quod apud nos sonat *alloqui* absolutè pro *delinire & solatium afferre* vsurpatur. idem παραμυθία καὶ παραμύθιον, id est, *allocutio & alloquium* exprimunt, vt doctè & eleganter docuit Moretus. Mor. li. 2. var. lect. cap. 4.

Probat hâc etiam opinionem decus illud Christianæ pietatis, & Demosthenicæ facundiæ S. Gregorius Nazianzenus, ita ad Nicobulum scribens, vt in Heruagiana habetur editione, nec enim possumus Græcè, cum & Morellius has orationes haud impresserit. Gregor. orat. ad Nicob. *Quin illud quoque perspectum habeo nihil aliud quàm disertam quandam, & elegantem orationem fuisse medicamentum illud, quod Mercurius Vlyssi ad Circem se conferenti porrexit, tum vt socijs suis in porcos mutatis opem ferret, tum ne ipse quoque in porcum mutaretur. Nam quid aliud fuisse dicam Nepenthes illud malorum omnium ob-*

liuionem inducens, quod Polydamna Aegyptia Thonis uxor tēperauit, Helenæ verò hoſpitalis cuiuſdam muneris loco dedit, quàm facundam orationem egregieq́; perpolitam?

Non abs re paulo altiùs exorſi ſumus hunc locum. Cupio Lector iam olfacere incipias huius opinionis dubietatem. vides enim apud hoſce auctores Nepenthes eloquentiam, & Moly ſimiliter eloquentiam ſignificare? quaſi Homerus nil nobis aliud obtruſiſſet in ſuis carminibus, quàm eloquentiam: & vnus fuerit è Sophiſtarum numero myſtes, qui oratoriam olerum hieroglyphicis inſtituerit. Nec deſunt qui herbam aliam *Lirion* videlicet, apud Homerum dicant eloquentiæ ſymbolum, cum fingat Troianorum Concionatores cicadarum inſtar locutos, liliaceam vocem emittentium: & obſeruatio haud vulgaris eſt hominis, ſed Luciani, cuius verba cum ſummā prodant cuiuſdam ſcriptoris inſcitiam, libet hoc in loco congerere. Inquit enim, ὅπου γέ τοι, καὶ τοῦ Νέστορος ὑμῖν ἀποῤῥεῖ ἐκ τῆς γλώττης τὸ μέλι, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν τρώων τὴν ὄπα τὴν λειριόεσσαν ἀφιᾶσιν, δ᾽ ἀνθῆ τινα. λείρια γὰρ καλεῖται, εἴ γε μέμνημαι τὰ ἄνθη. Eraſmus vertit: *Hinc videlicet apud vos, & Neſtoris lingua melle profluit,*

Lucian. in Ne. gal.

proſtuit, & Troianorum concionatores lirioëſſam edunt, videlicet floridam quandam vocẽ: nam liria ſi ſatis commemini flores appellantur. Hanc verſionem Lucianeam, ad vſque ferè dimidium illius opuſculi exſcripſit Cælius Auguſtinus Curio auctor, qui duobus libris Pierij Valeriani hieroglyphica auxit; imò potiùs onerauit, vt Herculem eloquentiam in ſacris notis denotaſſe demonſtraret. rurſúſque ad poſterioris libri calcem, hæc de Iride ex eodem Luciano recitat, *iridem herbam eloquentiæ ſymbolum, cum Homerus fingat Troianorum oratores, vt qui diſertiſſimi eſſent lirioëſſam,* id eſt, *Iridem herbam floridam comediſſe, quod eloquentiæ præcepta illos hauſiſſe ſignificat.* Pauca ſunt verba, ſed copioſa errorum ſeges. inſcitia enim Græcæ linguæ Luciani interpretis decipitur verbis: & quod ille dixerat: *Troianorum concionatores lirioëſſam edunt,* hic *Troianorum Oratores,* nec propriè Oratores, cum hac notione legati potiùs deſignentur, & non conſultores, & in concione diſſerentes, vt ij erant. *Lirioëſſam* exſcribit Curio, id eſt, *iridem herbam.* Lirioëſſa enim adiectiuum eſt nomen, vocíque iniunctum: & haud iridem herbam, ſed ex lirio diſſimili plantæ floríſque genere

Cæl. Aug. Curio in hieroglyphic. li. vl.

nere deriuatum quidpiam exprimit. Tandem pro *edunt:* quod est ἀφιᾶσιν Luciani, & ἱεῖσι Homeri, *comedisse* bellus hic auctor expressit, totóque cœlo ab ipso Poëta dissentit, vt ex hoc eius loco ad maiorem lucem erit conspicere.

Homer. iliad. 3.

εἰάτο δημογέροντες ἐπὶ σκαιῇσι πύλῃσι
γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι ἀλλ' ἀγο-
ρηταὶ
ἐσθλοὶ τεττίγεσσιν ἐοικότες οἵ τε καθ' ὕλην
δένδρεῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

Sedebant populi seniores in scæis portis
Ob senectutem, iam ab bello cessantes, sed concionatores
Boni Cicadis similes, quæ in sylua
Arbori insidentes vocem liliaceam emittunt.

Sed quâ ratione Iris apud Cælium Curionem eloquentiæ symbolum? pudet eiusdem dicta referre. propterea quod vires possideat eloquentiæ similes, vt nimirum prauum halitum corrigat, gratúmq; & suauem spiritum reddat, & venena repellat. Nam ex iis de causis aptius sexcentas alias liceret efferre, ego quando id ita esset, aliunde deducerem. *Floret enim iris diuersi coloris specie sicut arcus cælestis, vnde & nomen,* Plinius ait. Nomen autem arcui com

Plin. li. 21. cap. 7.

communi Grammaticorum suffragio imò & Philosophorum principis calculo, ἀπὸ τοῦ εἴρω. εἴρειν autem *dicere* & *nunciare* significat. Sic apud Homerum, quidam Sthacę mendicus *Irus* vocatur.

Plato in Cratylo.

Homer. odyss. li. 18.

οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιὼν ὅτε πού τις ἀνώγοι.

Quoniam nuncia deferebat profectus quando aliquis iubebat.

Nullum igitur absurdum, vt & planta cognominis ad dicendi symbolum proponatur. Ab eodem etymo lirion deriuare fortasse plausibiliter, vt ἀπὸ τοῦ λέιν, non ad Iridem, sed ad τὴν ἥραν, id est, *Iunonem* referens, nam & suo lacte prognatum, eóque ἥδεσθαι τὴν ἥραν φασὶ, *delectari Iunonem scribunt*. Sed non liquet pronuncio.

Cle. Alex. lib. 2. pædag. cap. 8. Caroll. Pasc. Coron. lib. 3. cap. 8. Dioscor. lib. 3. c. 8.

Elegantior inde tamen Comici iocus, quo Penia Iouem perstringit, λήροις ἀναδῶν τοὺς νικῶντας, τὸν πλοῦτον ἐᾷ παρ' ἑαυτῷ. videlicet λειρίοις, *lileis*, & quod ferè idem, λήροις *nugis* victores ornans seruat sibi diuitias. Negari vtique non potest, in diuinis libris symbolum hoc retineri: legimus enim labia sponsi, κρίνα (κρίνον autem & λείριον idem esse docuit Athenæus) στάζοντα σμύρνην πλήρη, *lilia stillantia myrram*, & pro his ipsos quos dicimus prædicatores Christi sanctus Gregorius intelligit. Itaque

Aristoph. in Plut.

Ath. lib. 5. deipnos. Diosc. ibi. Cant 7. S. Gregor. li. 24. mor. cap. 10.

que etsi luce clarius mihi constet, λείρια τὰ ἄνθη, id est, *flores*, & λειριόεσσαν ἄνθεια, id est, *floridam* significare: cuius rei plura testimonia habes apud doctissimum Carolum Pascalium, quæ & huc transferre superuacuum est: haud tamen in hoc Homeri carmine λειριόεσσαν pro florida & suaui accipiendam contendo, sed pro acri potius, & acuta vt apud Oppianum;

Oppian. li. 3. ali.

ὀδμὴ δ' αἶψα θάλασσαν ἐπέδραμε λειριόεσσα.

Odor verò statim mare incurrit vt lilij.

Hesiod. in Theog.

Et fortasse etiam apud Hesiodum, ibi θεῶν ὀπὶ λειριοέσσῃ σκιδναμένῃ, qua vegetam, & sonoram Musarum vocem extollit. Cum certum sit ipsius cicadæ stridentem molestúmque auribus esse cantum, quod dici non potest: quantum ad mei genium accommodatè, & ad Homeri imitationem expressit Ariostus:

Ariost in Orland. can. 8.

Sol la Cicala col noioso metro
Fra idensi rami del fronzuto stelo
Le valli e i monti assorda e il mare el cielo.

Vt quamuis isthæc comparatio ad eloquentiæ laudem multum momenti non habeat, haud tamen ad loquacitatem traducenda: quæ vitium est in dicendo, vt Io. Spondano placuit; sed ad argutam facundam, miniméque intermissam dicendi venam:

Io. Spond. in 3. Iliad.

venam: quam alibi in Vlysse cōmendans νιφάδεσσι χειμερίῃσιν, *niuibus hibernis* æquiparat. Oratio videlicet, non hyeme frigidior; sed, vt ait Seneca, concitata, & sine intermissione, in morem niuis superueniens. Homer. iliad. 3. Seneca epist. 40.

Sed ne longius euehamur contra hanc Nepenthus allusionem, audiamus eundem cuius modo commeminimus Ioannem Spondanum differentem. Io. Spond. in com. ad 4. odyss. Putat iste auctor non bene Poëtæ conuenire, & tres videtur adducere rationes. Prima est, quòd expresse Homerus narrationem Helenæ ab hoc pharmaco distinguat. Secunda, quòd si Homerus ad tempestiuam narrationem annuisset, non hoc Helenæ pharmacum à Polydamna Thonis vxore datum obseruasset, neque eo nomine Ægyptum pharmaca omnigena ferentem laudasset. Sed leuia sunt hæc, & ipso scriptore indigna. Nam quod dicitur de sermonis opportunitate: planè allegoricum est, & aliud ipsam literam docere, vel cæco quidem, ne dum his scriptoribus per quam notissimum. Viderunt enim Poëtam re vera de herba loqui, & herba Ægyptia, sed plantam tanta diuinitate (vt sic dicam) præditam ἀδυνατον existimantes,

ad

ad hoc genus defensionis, velut ad ſacram quandam anchoram confugerunt.

Sed vltimam Spondani rationem attendamus, quæ certè magni ponderis eſt, & prorſus horum ſcriptorum opinionem euertit. *An*, inquit, *illa de Vlyſſe narratio adeò potens, & efficax erit, vt lacrymas ſiſtendi vires poſſideat, è pectore mœrorem eliminet, & omnem malorum nebulam diſcutiens, vdam ſerenamq́; animo tranquillitatem inducat?* Et ſecus eſſe, breuiter rem ipſam examinando demonſtrabitur.

Conſolationum officia ad quinq; principalia capita reducuntur, quæ à Romano Philoſopho, & Oratore M. Tullio in Tuſculanis Quæſtionibus numerantur. Nos pro re præſenti, iuxta propoſitam pharmacωn diuiſionem in duas ſpecies diſtinguimus. Vna eſt, quæ ſententiis exemplíſque ad firmandum animum vtitur, ad ídque apertè, & ex propoſito contendit, vel malum illud omnino non eſſe demonſtrando, vt Cleanti placuit, vel non magnum malum, vt Peripateticis, vel abducendo à malis ad bona, vt Epicuro, vel oſtendendo nihil noui, & inopinati accidiſſe vt Cyrenaicis, aut tandem, ex Chryſippi ſententia, detrahendo illam opinionem

Cic. Tuſc. lib. 3.

nem

nem mœrenti. Altera species est, quæ lepore & suauitate narrationis, miniméque à philosophia petitis argumentis, sed ad diuersa iucundáque deflectens, mentem leuiter seducendo, mœroris aberrationem producit. Græci propriè τέρψιν dixere, quasi τρέψειν deductionem animæ à re tristi ad bonam, hanc tempestiuam, alteram admonitoriam dicimus: quæ si ita mihi concedantur, reliquum est videre cuiusmodi Helenes oratio fuerit, & ad quod caput huius diuisionis sit referenda. In quo Plutarchi, aliorúmque scriptorum allusio sustineri possit. Verùm enim verò cum ex Homero conspicuum sit, Helenæ fuisse mentem, corda mœstissimorum hospitum demulcere, inquit enim Telemachum, & Pisistratum alloquens,

Iul. Cæs. Scal. exer. in Card. 299.

Homer. 4 odyss.

Ἐ μύθοις τέρπεσθε, ἐοικότα γὰρ καταλέξω.

Et sermonibus delectamini, decentia enim ordine dicam.

Videtur sine dubio ex his verbis, eo dicendi genere vsum fuisse, quod nos tempestiuum appellauimus: cui & scriptores suprà laudati consentiunt.

Sed, vt nihil omittatur, duo etiam supersunt consideranda, quibus hic sermo connecti potest. Scurrilitas videlicet, &

dicterio

dicteriorum festiuitas. ita eni n Iambe(ex eâ Imbicum carmen, & ἰαμβίζειν) Tressa
Proclus in Chrestom. Helichius in Iambe. quædam mulier, vt auctores sunt Proclus, & Apollodorus, Cererem deam, vel ad risum concitauit, cum ob raptam filiam
Apoll. li. 1. biblioth. tristitia affecta, Eleusinem venisset. Item compotatio, hoc est, ἡ ἐν συμποσίοις φιλικὴ
Eustath. com. ad 4. odyss. ὁμιλία, nec aliter Eustathius Nepenthes interpretatur. ἧς enim inquit, ἀνακιρναμένης τῷ φιλοτησίῳ κρατῆρι, καὶ εἴτε σπουδαῖα, εἴτε, καὶ ἄλλως ἡδέα, καὶ ἀστεῖα ζητήματα ὑποκινούσης οὐκ ἔστι τὸν συμποσιάζοντα μνησθῆναί τινος τῶν ἔμπροσθεν κακῶν, οἷα χανδὸν ἐμπιπλάμενον οὐκ οὕτω τοῦ περιοσοῦντος κρατῆρος, ὅσον τῆς τῆς ὁμιλίας γλυκύτητος. *Propinato,* videlicet, *amicitiæ poculo, & insimul serijs suauis, & vrbanis quæstionibus permistis: nequit conuiuator aliquem præsentium malorum recordari, velut affatim non tantum circumducti calicis, quam dulci confabulationis latice repletus.*
Cæl. li. 26. c. 25. ant. lect. Et Cælius Rhodiginus in hac etiam permansit sententia. *Quod si iucunda,* ait, *confabulatio, quam epycilicon rectè dixeris, veluti poculis coaptatam, & (vt Macrobij verbum repetam) appetibilis adhibeatur venustas, fiet illud Homericum Nepenthes, quod is intelligi voluit pharmacum ἀνώδυνον, quia mæstitiam exigeret, & euthymiam pararet, ac*

tran

tranquillitatem. Sed an re vera ita ſit videamus. Etenim ne in aliquam harum opinionum partem eamus, plura nos retinent. hic tria tantummodo indicabimus, applicationem ſcilicet, efficaciam, & firmitatem. Singula vt commodius expendemus. Et primò minus efficax eſſe remedium opportunæ narrationis ad luctum ſedandum, quàm Homericum Nepenthes, ex eo docemur, quia hoc ſtatim, & incontinenti, illud ſenſim & temporis interuallo medicinam facit. Haud enim qui filium viderit corporatum, vt veteri dicam verbo, lacrymas potuerit effundere, at Helena non verbo, ſed narratione hoſpites oblectabat. Itaque ſecius exhilaraſſe Plutarchus etiã cogitur affirmare. οὐ συνορῶσι, inquit, ὅτι κἀκεῖνος ὁ μῦθος ἐκ περιηγηθεὶς ἀπ' αἰγύπτου, μακρὰν ὁδὸν εἰς λόγους ἐπιεικεῖς, καὶ πρέποντας ἐτελεύτησεν, hoc eſt, *non conſiderant illam fabulam longo itinere ex Aegypto vſque circumuagantem in ſermones euaſiſſe vrbanos, & congruos.* Longum iter temporis ſpatium arguit. Et Euſtachius de ſua epycilicia oratione, τὴν ἀκμὴν τῆς λύπης ἐκκρουσαμένη ἀπήμβλυνε, *mœroris aciem pertundens hebetauit.* Non igitur potentiſſimum vt Nepenthes medicamentum?

Plutarc. in conſol. ad Apoll.

tum? & licet ex iocis, dicteriis, mimicáque scurrilitate, repentina & violenta nonnunquam exhauriatur hilaritas: quâ de causa summis principibus in publica commoda occupatissimis, vt facilè à seriis ad iucunda animos reuocent, huiusmodi relaxamenta, nonnullis approbantibus indulgentur: haud tamen fieri posse iudico, vt in grauissimis afflictionibus, ita lenis ingeñij vir comperiatur, qui scurrarum mimis arrideat. Et quamuis contingeret, illud certè negari non potest: & illicò ad pristinas passiones relabi, vt curationis habilitas, quæ secundo nobis proponitur consideranda, nec inefficacia solum contrarium prorsus euincat. Animus quippe æger suaui, & tempestiua eloquentia detentus, veluti sequestro quodam deponit ægritudinem suam, statim integram, vel leuiter imminutam recuperaturus: vt desultorius ex alio in aliud resiliens, mœroribus se denuo, & lacrymis transuersum tradat. Quod verè extulit Boëthus. *Speciosa quidem ista sunt inquam oblitaq́, rethoricæ ac musicæ melle dulcedinis: tunc tantum cum audiuntur oblectant. Sed miseris malorum altior sensus est: itaque cum hæc auribus insonare desierint insitus animum*

Boët. lib. 2. de consol. phil.

mum mœror prægrauat. At Nepenthes *κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων*, *malorum omnium obliuionem inducit.* & *ab eo*, inquit Plinius, *tristitia omnis aboletur.* Plin. li. 21. cap. 21.

Sed hic aliquantisper hærendum, vt Eustathij verba perpendamus, quæ toti huic lucubrationi facessunt negotium. Oritur enim difficultas ex Homeri verbo, ἐφημέριος. Vt rem probè intelligas, operæpretium est Eustathij locum perspicere. Eustath. in com. ad 4. odyss. Inquit enim hic Græcorum eruditissimus. Σημείωσαι δὲ καὶ ὅτι διὰ μὲν τοῦ τῆς Ἑλένης τούτου κρατῆρος οὐκ ἂν ἐφημέριος (carmen est Homeri) τὶς βάλοι δάκρυ κατὰ παρειῶν. οἱ δὲ ὕστερον ῥήτορες τῇ τῶν παραμυθητικῶν μεθόδων εὑρέσει παντελῶς ἐξαιροῦνται τὸ πάθος, ὡς διὰ βίου μὴ δακρύειν τὸν τοῦ παραμυθητικοῦ λόγου δεόντως ἐπαΐοντα. quæ ita vertimus. *Nota autem quod per hanc Helenæ potionem, non vtique eo die perfundat quis lacrymas à palpebris. Posterioris autem seculi Rhetores adinuentis consolandi methodis, radicitus passionem euellunt. itaque per totam vitam plorare nequeat, auribus vt par est, eorum exhortationes admittens.*

Nimium sibi arrogasse Sophistas, qui ad miserias extirpandas perpetuum medicamentum suis ascripsere orationibus,

cum leuidense admodum sit, & exiguum: iam id ferè est quod tetigimus. Sed quod voluit vnius dieculæ remedium Nepenthes esse, quamuis hoc etiam Didymus affirmet, & sciam omnes hactenus indubitanter esse secutos, haud facilè mihi probatur. Negari vtique non potest ab Homero, quod sæpius iam dixi, hoc pharmacum ἐπίληθον dictum; licet in aliquo codice ἐπίλιπον mendosè irrepserit; quæ vox, siue neutrum sit nomen, & antepenacutum, vt Aristarchus voluit, siue participium vt Ascalonites contendebat: hoc certè significat, *obliuiosum, & obliuia gignens*, sicut & Lucianus asseruit ληθεδανὸν φάρμακον vocans.

Didym. in 4. odyss.
ex Eustat. comm.
Lucian. dialog. de saltat.

Sed quænam dolorum obliuio hæc est, si pauculis transactis horis pertinacius eorum memoria recrudescit? ineptè Plinius abolendi verbo est vsus, si rediuiua rursus, & subitaria emergit afflictio. Fuit igitur vt cogitarem aliter apud Homerum ἐφημέριον exponendum. Siquidem Plutarchus, vt Lexicographi aduertunt, ἐφήμερον φάρμακον dixit, id est, *ephemeron venenum*. quod statim celeritérque ne die quidem interiecta occideret, quâ etiam ratione cicutam ephemeron de mortis præ

Plutarc. in Themist.

præceleri ratione itidem dictam, ex veteribus C. Rhodiginus annotauit: quemadmodum apud Latinos præsentaneum venenum, & presentaneum remedium quod confestim illud offenderet, hoc opem ferret expositum. Quæ si ad Homeri intelligentiã trahamus, erit Poëtæ sensus. *Quicunque illud deglutierit statim, vel in ipsa die lacrymas non potuerit è palpebris effundere.* τοῦ μὲν θανόντος, statuebat Simonides, οὐκ ἂν ἐνθυμοίμεθα, C. Rhod. antiq. lect. li. 28. c. 31. Sim. apud Stobeum serm. 278.

εἴ τι φρονοῖμεν πλεῖον ἡμέρας μιᾶς.
De homine defuncto non cogitabimus
Si quid sapiamus, amplius vno die.

Idem ius flẽdi Homerus dederat in Iliade. Homer. iliad. 19.

ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσι
νηλέα θυμὸν ἔχοντας ἐπ' ἤματι δακρύσαντας.
Sed sepelire decet defunctum pectore forti
Constantes, vnamq; diem fletu indulgentes.

Sed bruta animalia, inquit Niphus noster, haud pluribus vno die tristantur ob filiorum mortem, itaque vt quid propriùs virum deceret, sapientem ostenderet in Odyssea, cuius id principale propositum, vt inferiùs paulò dicemus; neque hoc die, neque in posterum suo pharmaco lugendum esse, Homerus voluit. Quam exponendi rationem Isaacius Tzetzes confir- Aug. Niphus de misericor. cap. vlt. Tzetzes in Chil. 6. num. 70.

mat, cuius verba qualiacumque ſint, apponemus.

ὅμηρος τὴν πολύδαμναν φησὶ τὴν αἰγυπτίαν εἶναι γυναῖκα θῶνος μὲν αἰγύπτου βασιλέως, οἵ τινες ὑποδέξαντα μενέλαον ἑλένην ἀνέμοις πρὸς τὴν αἴγυπτον βιαίως ἐκριφέντας καὶ δωρεοῖς ἠμείψατο τούτους ἀξιοχρέοις θῶν μὲν τὸν μενέλαον, πολύδαμνα δ' ἑλένην καὶ φάρμακον ληθεδανὸν τῶν ὀδυνῶν. δωρεῖται ὃς βάλλουσα πρὸς οἶνον μὲν, ἄν τις ἐκ τούτου πίνοι ἐτήρει τούτων θλίψεων αὐθημερὸν μακρόθεν, ὡς μὴ δακρύσαι μηδαμῶς, κἂν φίλον παῖδα τοὺς μετ' οἶνον λόγους πρὶν ἑλένης θελκτηρίους ἐν ὀδυσσείᾳ φάρμακον ληθεδανὸν εἴρηκεν, &c.

ait enim iniectum in vino Polydamnæ pharmacum, quod in Odyſſea ſermones Helenæ illecebroſos interpretatus erat, eodem die, quo quis bibiſſet, longè ærumnas & anguſtias abegiſſe.

Huic expoſitioni alteram adiungebat Elias Palaganus, vir artis medicinæ conſultiſſimus, & cui me plurimum debere profiteor. Is cum dubitationi meæ annuiſſet, vt eſt Græcè apprimè peritus: ex quo ἐφήμερος abſolutè mortalem, & hominem denotat; quod ſcilicet in diem ſit, & de craſtino quid certi ſtatuere nequeat: hoc modo, hácque notione à Poëta voluit

luit vſurpatum. Itaque huius loci, hæc ſit ad verbum Latina Metaphraſis. *Quod ſi quis mortalium in potu (mirum cur in cibo dicat Valaterranus) ſumpſerit, nunquam lacrymas fuderit à palpebris.* Et ne ad incitas videamur redacti, illud inſuper addi poteſt, vt ſi ἐφημέριος antecedenti orationis particulæ ſubſeruire dicamus: amphibolia ad ſyntaxin iuxta Ariſtotelicam ſoluendi rationem referatur. eliciatúrque ſenſus *qui ſemel,* ita Budeus, *vel per diem ſumpſerit haud deinde, &c.* Verùm enim verò, neque ex his Didymi, & Euſtathij ſententiam, quâ ἐφημέριος, id eſt, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἔπιεν interpretatur, explodendam contendo. Quandoquidem ea ſit receptiſſima vocis in hac materia ſignificatio, vt ex Theognide:

Volater. in hom. verſ.

Ariſtot. in Poët.

Theogn. ſent.

σύν σοι Κύρνε παθόντι κακῶς ἀνιώμεθα πάντες
ἀλλά τοι ἀλλότριον κῆδος ἐφημέριον.
Tecum Cirne affectò male, mœremus omnes:
Sed ſanè alienus dolor, diem vnum durat tantum.

Conſtat etiam, ex Apollonio Rhodio in eo medicamine, quod Medeam Iaſoni dediſſe commemorat (imitatur enim Horum) aitque

Apol. Argon. lib. 3.

ἤριδ' ὃ μυδῆνας τό δὲ φάρμακον, ἤ ὑτ' ἀλοιφῇ

γυμνωθεὶς φαίδρυνε τεὸν δέμας. ἐν δέ οἱ ἀλκὴ
ἔσσεται ἀπειρεσίη, μέγα τε σθένος. οὐδέ κε
φαίης
ἀνδράσιν ἀλλὰ θεοῖσιν ἰσαζέμεν ἀθανάτοισιν
πρὸς δὲ καὶ αὐτῷ δουρὶ σάκος πεπαλαγμένον
ἔστω,
καὶ ξίφος, ἔνθ' οὐκ ἄν σε διατμήξειαν ἀκωκαὶ
γηγενέων ἀνδρῶν. οὐδ' ἄσχετος ἀΐσσουσα
φλὸξ ὀλοῶν ταύρων. τοῖός γε μὲν οὐκ ἐπὶ δη-
ρὸν
ἔσσεαι, ἀλλ' αὐτῆμαρ.

Mane verò vbi distillaueris pharmacum
tanquam adipe
Nudatus vnge tuum corpus. robur autem
inerit immensum,
Validaq; vis, neque dici poteris
Viris sed dijs similis esse immortalibus.
Ad ipsam verò etiam hastam scutum ob-
litum sit,
Ensisq;, tunc non te vulnerauerint cuspides
Terrigenarum, neque sæua irruens
Flamma terribilium Taurorum. talis qui-
dem non diu
Eris, sed vno die.

Aliter enim ad suum opus, & quod sibi commodius transtulit Ariostus: apud quem Isabella Rhodomonti Sarsiæ Regi inquit:

Ariost. in Orland. cant. 29.

Io dico se tre volte se n'immolla
vn mese inuulnerabile si troua.
Oprar conuiensi ogni mese l'ampolla,
Che sua virtu piu termine non gioua.

Indubitatum autem est apud Apollonium, Medeæ pharmacum, præter diem vnum vires non habuisse, quod Apollodorus etiam notat. οὕτω τοῦ φαρμάκου χρισθέντα, ἔφη πρὸς μίαν ἡμέραν μήτ᾽ ἂν ὑπὸ πυρὸς ἀδικηθήσεσθαι, μήτε ὑπὸ σιδήρου. videlicet. *Hoc enim delibutum vnum dumtaxat inquit illa diem, nulla neque ignis, neque ferri violentia læsum iri asserebat.* Dion Chrysostomus allegoricè hoc pharmacum, velut alterum Nepenthes, contra mœrorem, luctúmque remedium interpretatur. itaque hic eius verba referre maximum operæpretium fuerit. αὖ γὰρ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῇς ὅτι μηδείς ἐστιν ὅλως τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι, καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες εἶναι τεθνήκασι. καί σοι πάρεστιν ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἔλθῃς τοῦ βίου, πολλὴν λήψῃ ῥᾳστώνην καὶ μεγάλην εὐπάθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τί δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστὸν, διάγαγε ἑνὸς, τοῦ χωρὶς λύπης, καὶ φόβου, καὶ τῶν τοιούτων παθῶν. μίαν γοῦν ἡμέραν διαγαγεῖν. τὸν Ἰάσονα φασὶ, δυνάμει τινὶ χρησάμενον λαβόντα παρὰ τῆς Μηδείας. ἔπειτα οἶμαι, μήτε παρὰ

Apoll. Bibliot. li. 1.

Dion orat. 16.

τοῦ δράκοντος, μηδὲν παθεῖν, μήτε ὑπὸ τῶν ταύρων τῶν τὸ πῦρ ἀναπνεόντων. Hunc locum Isaacus Causabonus vir citra omnem cõtrouersiam eruditissimus, Diatriba in Dionem percurrens, Naogeorgij versionem haud probat, existimátque fraudi ei fuisse vitiosam istorum sub finem interpunctionem: proinde desinere periodum, non in παθῶν; sed ei appingit sequentia verba, μίαν γοῦν ἡμέραν διαγαγεῖν. deinde ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς sequi: non τὸν ἰάσονα, verum addita particula comparationis, quam omnino putat necessariam, καθάπερ τὸν ἰάσονα, &c. Sed minimè mihi probatur, & ad interpunctionem quod attinet, μίαν γοῦν ἡμέραν, ex his quæ diximus, euidenter apparet ad Iasonis τὴν δύναμιν pertinere: & propterea malè antecedentibus, ferrumine istorum verborum, *non dico ætatem longam, sed vel, &c.* agglutinari, quod vel ipse Causabonus demonstrat, qui eadem verba repetere, & de suo adiicere necessarium reputauit. Rectiùs actum cum Dione credo, si transpositis verbis hoc modo lectio discriminetur. τῶν τοιούτων παθῶν διαγαγεῖν. deinde nulla adiecta particula, μίαν γοῦν ἡμέραν τὸν ἰάσονα, &c. itaque hic totius loci sit sensus. *Si verò illud consideraueris, quod nullum*

nullum ſit omnino (expungo illud *certum* quod Naogeorgius addit, cum nec in Dione, nec ad eius mentem) *vitæ tempus, ſed omnes beati, quiq; nimis felices ſunt habiti, defuncti ſint, & tibi iam adſit ille vitæ terminus, etiam ſi diutiſſimè viuas, magnas putabis eſſe nugas, magnamq; ſtoliditatem exiſtimare quidquam ex vniuerſis quæ fiunt graue eſſe, aut magnum, aut admirabile præter vnũ, quod eſt ſine mæſtitia & timore, & ſimilibus perturbationibus vitam tranſegiſſe. Vnum duntaxat diem Iaſonem aiunt virtute quadam vſum accepta à Medea; deinde, opinor, neque à dracone, neque à tauris ignem efflantibus quidquam paſſus eſt.*

Demus igitur cum Chryſoſtomo, eaſdem vires tam Helenæ potionem, quàm Medeæ vnctionem habuiſſe. illud etiam aſſerere conſequens erit, quod ſicut eo vnguine delibutus Iaſon, ignis atque ferri pericula euaſit: ita hauſto Nepenthe, quo die coniunctorum funera conſpici oporteret, euitatæ tunc temporis ob eam cauſam lacrymæ non amplius ex noſtris oculis erupturæ. Quamuis in alia, ſi quæ poſtea acciderit orbitas, denuò medicamine opus ſit. Vtcumque tamen res ſe habeât, non poteſt ex hoc capite Nepenthes ad tempeſtiuam orationem congrue-

Boët. li. 2. de consol. phil.

re, cum hæc vt ex Boëtho firmauimus, vix cum exaudiatur oblectat: & dolor, vel voluptatibus delusus, vel occupationibus abductus, ipsa quiete, vt ait Seneca, impetum ad sæuiendum colligit: itaque tantum abest vt ἐφημέριον φάρμακον sit, vt nec ὡριαῖον, imò non magis remedium, quàm impedimentum esse dicendum erit. Et fortasse in eandem Chrysostomi sententiam, circa hoc pharmacum eundum sit; quam de illo Medeæ post verba quæ modo attulimus profert. ταύτην οὖν δεῖ κτήσασθαι τὴν δύναμιν παρὰ τῆς Μηδείας, τουτέστι τῆς φρονήσεως λαβόντα, καὶ τὸ λοιπὸν ἁπάντων καταφρονεῖν. *Hæc igitur virtus acquirenda est à Medea, hoc est, à prudentia, vt in posterum omnia contemnantur.* Verum vltimam, præcipuámque harum quas proposuimus differentiam ne obliuiscamur: & in applicatione consistit. Homero enim licet mœstis hospitibus medicatum vinum ab Helena propinetur, eius tamen legitima & vera sorbitio malorum euentum præcedit. *qui illud deglutierit*, inquit, *inlacrymabilis fiet, quamuis charorum virorum funera conspiciet.* at delinimentum orationis, ante infelicitatis casum nequit adhiberi: vulnera vnguentis egent; nec qui caret vlceri

Senec. in consol. ad Hel. c. 16.

Dio. orat. 16.

vlceribus emplastrum quærit, cum sanis corporibus frustra Medicus aduocetur.

ψυχῆς νοσούσης, ita enim vulgo circumfertur, licet ὀργῆς etiam legatur, εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. Æschil. in Prom. vinct.

Animæ ægrotantis Medicus est oratio.

Quod carmen idem eruditissimus scriptor Causabonus vt verbum ἀλεξίλογα apud Athenæum in versibus Critiæ interpretaretur, magis vt aliquid diceret, quàm quod boni aliquid, in medium protulit. Est Critiæ carmen, Causab. cum Ath. lib. 1. c. 26. Crit. apud Ath. lib. 1.

Φοίνικες δ' εὗρον γράμματα ἀλεξίλογα.

Phœnices inuenere literas alexilogus.

At quis est qui non videat quantum indecorè, ne dicam insulsè literarum characteribus hoc iungeretur epitheton, si re verâ literas ἀλεξιλόγους diceres propter vim orationis in sanandis animi perturbationibus, vel quia per literas absentiæ malis medeatur? An si Deo placet hæ Phœnicum literæ velut illę Ephesiorum notulæ, certam promittentes felicitatem, vt qui eas secum habuisset, vt Græci nugantur, quidquid optaret suo arbitrio assecutus fuisset? An characteres erant quos malachim cœlo descriptos nugiuenduli geomantes efficaciores, quàm physica- Suidas in Ephes.

rum

rum commixtionum proprietates oblaterant? vel ad illud Athenodori reuocabimus, qui miſſionem conſecutus ab Auguſto, vt aliquod Philoſopho dignum monumentum relinqueret, ne quid iratus monuit faceret priuſquam nomina literarum recenſuiſſet? Et quoniam huc vſque ſermonẽ produximus, illud etiam addi poteſt, fuiſſe in ea ſuperſtitione nonnullos veterum, vt ſeptem Græcorum vocales literas putarent ad ſtomachi remedium prodeſſe, vt Ammianus ait, eas enim variatis ſedibus in laminis collocabant, cuius thema ex Elia Vineto Clauerius ad Claudianum repræſentat, & Ioannes Kirchmannus aliter rem interpretatus in ſuo de Funeribus Romanorum libro. Verùm enim verò in huius vocis explicatione, nec Euſtathius à Cauſabono relatus mihi probari poteſt. Inquit enim in Commentariis in Odyſſeã quemadmodum ἀλεξάνεμος χιτὼν ab Homero, & νειὸς ἀλεξιάρη, ab Heſiodo, ſic ἀλεξίλογον à Critia dictum, & proinde γράμματα ἀλεξίλογα exponit ἢ τὰ ἀλέγοντα ἤγουν βοηθοῦντα εἰς λόγον, hoc eſt vt Iſaacus vertit, *quibus vtimur in ſermone*, vel δι᾽ ὧν ἀποσοβεῖται τὸ πλεῖο λέγειν, *quarum ope longiorum ſermonum fit*

Am. li. 29.
Stephan. Clauer. ad Claud. cap. 19.
Kirc. li. 7. cap. 23.
Euſt. odyſ. lib. 14.
Homer. odyſſ. 14.
Heſiod. in Erg.

ſit compendium. Vtrumque enim reſpuo, nam nemo characteres loquitur, & analphabeti adhuc verba diſtinguunt. Imò ſi ad ſcripturam referantur, etiã dubium facit illud τὸ πλεῖο λέγειν, quaſi non elementa ſed notas, & abbreuiationes Phœnices inueniſſent. Nónne rectiùs doctiſſimus vir Conſtantinus Iophia, quem honoris & obſeruantiæ cauſa nomino, γράμματα, inquit, ἀλεξίλογα, quæ remedium efficaciſſimum ſermoni afferunt? Quandoquidem verba quæ ab ore emiſſa irremeabiliter fugiunt, literis velut retinaculis quibuſdam continentur, & longum conſeruantur in æuum. Quod & Lucano videtur placuiſſe, quamuis non nemo de Hieroglyphicis notis inſcitè meo iudicio intelligat.

Luc. Pharſ. lib. 3. Vlyſſ. Alobrand. ornith. lib. 1. de aquila in hierog. Io. Bellon. de Ninph. antro.

Phoenices primi, famæ ſi creditur, auſi,
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.

Quæ forſan Euſtathij fuit mens; ne nimis audaculè eruditiſſimum Grammaticum obdormiſſe dicamus. Sed ſi ita eſt, malè Iſaacus illud *βοηθοῦντα εἰς λόγον, quibus vtimur in ſermone* expreſſit. Sed an licet mihi ſymbolum dare? certè hæc eſt calami auctoritas, dicam quod ſentio, aliter retenta verò hac lectione venit in mentem

H. Iunius λεξίλογα legit.

mentem exponere. Dixit enim Critias γράμματα ἀλεξίλογα, quia literis ſermo euitatur, hoc eſt quibus poteſt quis cum non morari: nam vt cum Nyſſæ dicam Antiſtite, valent homines per literas loqui, ac propè modo quodam manibus inter ſe diſſerere, literarum notis voces ipſas comprehendentibus, quod familiare eſt admodum, & apud Chinenſes in vſu; cũ vna in vrbe, & in vicinia exiſtentes literis epiſtoliſque negotia expediunt, compléntque officia. Sed vt exemplo aliquo expoſitionem, & cum Euſtathio ipſo confirmem, ἀλεξιάρη dicitur γῆ, id eſt frugifer & copioſus ager, nam qui eum colit agricola, non cogitur ad iram & deprecationem prorumpere: ſic qui literas norunt, non neceſſe habent effari. Nihil ergo ad Critiam propoſitum carmen, ſed ad rem noſtram ſatis. Nam vt Medicus ante morbum non adciſcitur, ſic oratio iam ægrotanti animo medicinam facit. cui dicto, & aliqua alia poſtremò adiiciemus.

Gregor. Nyſſ. li. de Hom. opific cap. 8.

Trigau. de Chriſt. exped. apud ſinas.

Nunc locus eſt videre an aliud orationis genus in hac Helenæ narratione Homerus expreſſerit, & videtur ſuſtinẽdum. Nam cùm Telemachus de morte patris ſui angeretur, Vlyſſem enim obiiſſe extimeſcebat.

mescebat. Igitur eius præclara facinora, & gloriam quam ex gestis sibi compararat filio ipsi narrando, quid quæso aliud, & Chrysippea quadam methodo concludere videbatur euidẽtius, quàm eum satis supérq; vixisse; vt inde tacitè innueret, si re vera fatis concessisset, non esse lugendum: nec ita sese oportere facere rectè Telemachum iudicare? prudenti sanè consilio, vt cum de obitus certitudine non constaret, ambiguum & subobscurum consolationis argumentum proponeretur. Huius autem nostræ vitæ exitus, quamquam immaturus, gloria nominis, laudísque celebritate pensatur, & quod mors eripit, fama ipsa restituit. Sapientissimè noster Ennius, quem citat Marcus Tullius, admonebat. Cic. Tusc. lib. 1.

Nemo me lacrumeis decoret, neque Funera fletom

Facsit (ita enim Scaliger emendat) *quon volito viuo per ora virom.* Io. Scalig. de vers. à Gaza versis.

Hinc etiam illud scurrilis Poëtæ serium carmen, Mart. epigram. libr. 10. epigr. 51.

Dum numerat palmas, credidit esse senem.

Et Ouidius ad Liuiam de Drusa scribens rectè habet,

Quid numeras annos? vixi maturior annis,

Acta

Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi.
ita obiisse Alexandrum aiunt, qui cum ad XXXIII. annos ætatem produxerit, multitudine tamen ac magnitudine rerum gestarum inclaruit.

Si igitur vim facit hæc coniectura, alterius cessant opinionis difficultates. nam si aliquo aut syllogismo, aut enthymemate bonus orator non esse lugendum extorserit: opus est credere, vt qui huiusmodi oratione fuerit persuasus, efficaci & firma conclusione à lacrymis temperandum animo suo proponat: nec horum sermonum vsus præsumptionem recusat, imò hæc illi congruentior applicatio, quod Plutarchus Xenophontis exemplo elegantissimè testatur. Quemadmodum ait, in felicitate positi deorum præcipuè memores esse debemus, eósque venerari, vt cum in necessitate fuerimus, confidenter inuocemus iam beneuolos, & amicos. οὕτω καὶ τῶν λόγων ὅσοι πρὸς τὰ πάθη βοηθοῦσι, δεῖ πρὸ τῶν παθῶν ἐπιμελεῖσθαι τοὺς νοῦς ἔχοντας, ἵν' ἐκ πολλοῦ παρεσκευασμένοι μᾶλλον ὠφελῶσιν. *ita & cordatis viris eorum sermonum cura est habenda, quibus in afflictione iuuantur, & priusquam ipsa obueniat, vt iam diu meditati magis proficiant.* Sic etiam velut fatuos au-

Plutarch. de tranqu. anim.

Dion. Chrysost. orat. 32.

rea

rea Prusiensis auctoris lingua eos esse ait, qui post domesticorum funus, ἀξιοῦσι ἀφικνεῖσθαι τὸν φιλόσοφον καὶ παρηγορεῖν, *rogant vt veniat Philosophus, & hortetur cum alio quidem tempore nulli illis curæ sit.* Rectè igitur apud Euripidem sibi Theseus consulebat. Galen. de Decretis, lib. 4. c. 7.

ἐγὼ ἢ παρὰ σοφοῦ τινός μαθὼν
εἰς φροντίδας νοῦν συμφορὰς τ' ἐβαλλόμην
φυγάς δ' ἐμαυτὸν προστιθεὶς πάτρης ἐμῆς
θανάτους τ' ἀώρους, καὶ κακὰς ἄλλας ὁδοὺς
ὥς' εἴπι πάσχοιμι, ὧν ἐδόξαζον ποτὲ
νή μοι νεοραῖς. προσπεσόν ψυχὴν δάκοι.

Quæ carmina ita in Latinum conuertit Cicero: Cic. lib. 3. Tusc. Qu.

Nam qui hæc audita à docto meminissem viro
Futuras mecum commentabar miserias,
Aut mortem acerbam, aut exilij mœstam fugam,
Aut semper aliquam molem meditabar mali:
Vt si qua inuecta diritas casu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens.

At neque hanc exponendi rationem probare possum, & facilè nisi me animi fallit, quispiam id ita esse mecum existimabit; si libuerit rem ipsam introspicere. Nam, vt cætera omittam, verissima sunt

Plinius in epist. verba Plinij : *vt crudum vulnus medentium manus reformidat, sic recens animi dolor consolationes reijcit, ac refugit.* Proinde rectè vetarit Chrysippus teste Cicerone ad recentes quasi tumores animi remedium adhibere : & vt suprà docuimus vana esse ad solatium matris in recenti orbitate filij medicata venena, sic huiusmodi consolationes, nihil prodesse, & prorsus inanes Ouidius demonstrauit. Cic. Tusc. lib. 3.

Quis matrem nisi mentis inops in funere nati
Flere vetat? non hoc illa monenda loco est.

Et cum tempus aliquid de doloris intensione remiserit, deferbueritq; vehemens illa animi agitatio, vt maturitatem quandam ægritudo videatur habere : tunc ex Medicorum præcepto τὰ πέπονα φαρμακεύειν, atque huiusmodi consolationis officium ab viro amico & eloquenti præstari oportere fatentur omnes, & idem Plutarchus ad Apollonium testatur. Hippocr. aphor. 22. lib. 1. Senec. de consf. ad Hel. cap. 1.

Cúmque ita sit, machinas, vt dici solet post bellum afferre videtur hoc adiumentum, ficulneum sanè si cum Nepenthe diligentiùs conferatur. quando, & post infelices casus quidquid opis præstare festinatum consilium potest, serum admodum sit,

ſit. Hoſtem enim qui ſemel admiſit mœnibus, etiam cum excluſerit nocens eſt. Nec illa prodeſt anticipatio, quam cum Plutarcho docuimus, cum non ad ſermonem, & ad oratoris prudentiam, ſed ad præcepta, & meditationem philoſophiæ pertineat.

Itaque potiùs hinc colligi datur Nepenthes noſtrum à philoſophiæ documentis pendere, quã à Suadæ linguæ conſolantis, & opportunè diſſerentis elegantia. οὐκ ἐπαΐει γὰρ ὁ νοῦς, inquit Plato in Axioco, ſiue quis alius ſit auctor, ἀποπλανώμενος εἰς εὐεπείας λόγων, οὐδὲ ἅπτεται ταῦτα τῆς ὁμοχροίας. ἀλλ' εἰς τὴν πομπὴν, καὶ ῥημάτων ἀγλαϊσμὸν αὐλεῖ. τῆς δὲ ἀληθείας ἀποδεῖ τὰ δὲ παθήματα σοφισμάτων οὐκ ἀνέχεται. μόνοις δὲ ἀρκεῖται τοῖς δυναμένοις καθικέσθαι τῆς ψυχῆς. *animus enim cum ad elegantias verborum traducitur, non acquieſcit, neque hæc vel extremam cutem attingunt. ad pompam quidem & ſplendorem verborum faciunt ſanè aliquid, ſed remota ſunt à veritate. nec affectiones animorum ferunt argutias, ſed ea ſola quæ ad mentem penetrare queant admittunt.* At quamuis omni dicendi arte Philoſophorum ſententiæ ornari poſſunt, & præcipuè quæ ad ſubleuandos mœrentium animos

Plato in Axioco.

adiuuant, vt Antiphontem fecisse legimus, qui ἀλυπίας, hoc est *indolentiæ* artem est professus, habuítque in clarissimis vrbibus, vt Philostratus nominat νηπενθεῖς ἀκροάσεις disputationes, veluti quædam amuleta luctus, quibus homines mœrore afflictos oratione solabatur. id quoniam incredibili suauitate efficiebat, Nestor est appellatus. Idem Cicero omni Nestore suauior egit in consolatione ad se ipsum, quam summo studio, & lucubratione explicasse in Tusculanis, & alibi meminit: non est proinde quod inuicem distingui haud debeant & diuersimodè iudicari. Propriè igitur hæc anticipatio non ad oratoriam (nulla enim est in felicitate consolatio) sed ad philosophiam spectat, ex cuius præceptis omnia ad animorum salutem comparantur.

Philost. in Antiph.

Cic. Tusc. quæst. li 4. & li. 2. diu.

Sed cum duplex sit orationis genus ἔμμετρον & ἄμετρον, *musicum & pedestre*; cum quid vnum ad luctum exigendum vim habeat sufficienter sit disputatum: iucunda sanè erit accessio, si quid alterum possit breuiter disquiramus. ad Nepenthes namque haustum pertinere, meritóque cum eloquentia consociari summus auctor Boëthus indicauit, *Sed tempus est*, inquiens,

Boët. li. 1. de consol. phil.

inquiens, *haurire te aliquid ac degustare, molle atque iucundum, quod ad interiora trāsmissum validioribus haustibus viam fecerit. Adsit igitur Rhetoricæ suadela dulcedinis, quæ tunc tantum recto calle procedit cum nostra instituta non deserit : cumq; hac Musica laris nostri vernula, nunc leuiores, nunc grauiores modos succinat.* Sed quid indicasse Boëthum aio ? si id longè clarius apud Valerium Flaccum, & Antiquissimus & Doctissimus Theologus Clemens Alexandrinus aliud hoc pharmacum non fuisse expresè videtur sentire. Est Valerij Poëtæ locus: Val. argen. lib. 4.

Thracius at summa: sociosè puppe Sacerdos
Fata deū: & miseræ solans incōmoda vitæ.
Securum Minyis agit, & medicabile carmen
Quo simul assūpta pulsus fide luctus & iræ
Et labor & dulces cedūnt è pectore nati.

Ad quem locū Io. Baptista Pius Bononiēsis, *Tale fuit Nepenthes Helenæ.* Sed & Clementem audiamus. inquit enim ᾄδει δέ γε ὁ Εὔνομος ὁ ἐμὸς οὐ τὸν Τερπάνδρου νόμον, οὐδὲ τὸν Καπίτωνος, οὐδὲ μὴν Φρύγιον, ἢ Λύδιον, ἢ Δώριον, ἀλλὰ τῆς καινῆς ἁρμονίας τὸν ἀΐδιον νόμον τὸν φερώνυμον τοῦ θεοῦ τὸ ᾆσμα τὸ καινὸν τὸ Λευιτικὸν νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάντων. Io. Baptist. Pius in com. Valer. Flac. Cle. Alex. in Protre.

γλυκύτι καὶ ἀληθινὸν φάρμακον πειθοῦς ἐγκέκραται τῷ ἄσματι. *Canit autem meus quidem certè Eunomus non Terpandri modum neque modum Capitonis, sed neque Phrygium, vel Lydium, vel Dorium: Sed nouæ harmoniæ æternum modum, quia à Deo accipit denominationem canticum nouum leuiticum.*

Luctu iraq; carens, grauiumq; obliuia ducens
Cunctorum.

iucundum quoddam, & verum persuasionis medicamentum est cantio temperatum. In his Theologi verbis offert sese obiter considerandum quod de Capitone legitur. Lectio enim mihi suspectissima semper visa. Quod etiam Gentiano Herueto suboluisse cognoui, cum ad hunc locum ita scribat: *Terpandrum Lesbium constat fuisse suauissimum Musicum. Capitonem autem ne relatum quidem fuisse in Musicorum numerum vsquam legi.* Puto tamē ex Plutarcho emendandum, & pro Capitone Cepionem reponendum. Cepio enim insignis Musicus, & Terpandri discipulus: quo auctore nomos siue modus κηπίων denominatus. Nec de alio Clementem intellexisse Plutarchus manifestè conuincit.

Gét. Heru. in Clem.

Plutarc. de Musica.

Quod autem ad Musicam, & Nepenthes

thes pertinet in hac harum artium collatione præpotentem ipsam Musicam non dubitandum. *Quid enim illa præstantius;* non ineleganter magnus inquit Cassiodorus, *quæ cæli machinam sonora dulcedine modulatur, & naturæ conuenientiam vbique dispersam virtutis suæ gratia comprehendit?* Et ne omnia exscribam, pauca hic subnectam, quæ idem Auctor ad vim Musices explicandã addit: *Hæc cum de secreto naturæ, tamquam sensuum Regina, tropis suis ornata processerit, reliquæ cogitationes exiliunt: omniaq; facit eici, vt ipsam solummodo delectet audiri. tristitiam noxiam iucundat, tumidos furores attenuat: cruentam sæuitiam efficit blandam: excitat ignauiam, soporantemq; languorem: vigilantibus reddit saluberrimam quietem: vitiatam turpi amore, ad honestum studium reuocat castitatem: sanat mentis tædium, bonis cogitationibus semper aduersum: perniciosa odia conuertit ad auxiliatricem gratiam: & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones. Incorpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult deducit: quam tenere non præualet verbo, tacito manibus clamat, sine ore loquitur, & per insensibilium obsequium præualet sensuum exercere dominatum.* Hæc

Cassiod. var. lib. 2.

Cassiod. ibid.

ex Cassiodoro, plura alia atque similia ex Athenæo, Plutarcho, Boëtho, Martiano Capella, aliisque vetustis auctoribus huc transferri possent: sed nobis ea seligenda tantum quæ propiùs rem nostram respiciunt. Tale est Hesiodi antiquissimi Poëtæ carmen,

Hesiod. in Theog.

———ὁ δ' ὄλβιος ὅν τινα Μοῦσαι
φιλεῦνται. γλυκερὴ οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδὴ,
εἰ γὰρ τις πένθος ἔχων νεοκηδέϊ θυμῷ
ἄζεται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς
μουσάων θεράπων κλεῖα προτέρων ἀνθρώπων
ὑμνήσῃ, μάκαράς τε θεοὺς, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
αἶψ' ὅγε δυσφρονέων ἐπιλήθεται οὐδέ τι κηδέων
μέμνηται. ταχέως δὲ παρέτραπε δῶρα θεάων.

Latinè autem,& ad verbum

———Beatus quemcumque Musæ
Amant: suauis ei ab ore fluit vox
Quod si enim quis luctum habens recenti dolore saucio animo
Tristetur,animo dolens,cæterum Poëta
Musarũ famulus res claras priscorũ hominũ
Laudibus celebrauerit, beatosq; deos, qui Olympum incolunt;
Statim hic sollicitudinum obliuiscitur, nec quisquam dolorum
Meminit: citò enim deflexerunt eum aliò dona Dearum.

Hesiodi

Hesiodi sententiam paucis venustè tamen expressit Horatius, Hor.lib.1. ode 26.

Musis amicus tristitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis.

Pindarus iactanter, sed eleganter de suis hymnis, Pindarus Nem. ode 8.

——ἐπ' ἀοι--
δαῖς δ' ἀνὴρ νώδυνον καί τις κάματον
θῆκεν.
Per carmina autem laborē efficit aliquis esse
expertem doloris.

hoc est, vt Scholiastes exponit, hymno Schol. ibi. tamquam per incantationem leuabo molestiam laborantium: & velut ab experimento testatur Marinus, cum de Proclo Mar.in vita Procli. inquit eum in grauissimis cruciatibus omnem remissionem atque sedationem doloris λεγομένων τ̃ ὕμνων fuisse consecutum. Vis enim carminis, inquit Gorgias, Gorg. ora. in Helen. cum animi opinione coniuncta fascino eum demulcet, quoque vult transfert. Sed maiora apud Maximum Tyrium de Max. Tyr. dissert. 21. Musica leguntur, & ad rem nostram apposite magis. δεινὴ μὲν γὰρ ἐπαγλαφρῦναι οἶκτον, δεινὴ δὲ ἀμβλῦναι ὀργήν, δεινὴ δὲ ἐπισχεῖν θυμῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμίαν σωφρονίσαι, καὶ λύπην ἰάσασθαι, καὶ ἔρωτα παραμυθήσασθαι καὶ συμφορὰν

κουφίσαι. *hæc est quæ facillimè luctum leuat, facillimè iram cohibet (optimè cupiditates temperat, dolores mitigat, amores solatur, aduersam* Censor. de die nat. *fortunam subleuat.* Censorinus de nouenario loquens Musis ait attributum, quia morbos animi; *quos appellant pathe, Musicâ lenire, ac sanare consueuerit.* Huius autẽ minimè expertem fuisse Helenam, vt non alio quam huiusmodi pharmaco medicinam fecisse consonum videatur; Theocrit. idill. 18. Theocritus Bucolicorum Poëtarum Princeps celebri firmat encomio.

οὐ μὰν οὐ κιθάραν τις ἐπίσταται ὧδε κροτῆσαι
Ἄρτεμιν ἀείδοισα, καὶ εὐρύστερνον Ἀθάναν
ὡς Ἑλένα.

Nulla etiam nouit citharam sic pulsare
Dianam cantu celebrans, & amplo pectore
Mineruam
Sicut Helena.

Nec dissentire ipse videtur Homerus, cum ἄχολον φάρμακον Nepenthes dicat. Musicam autem iram delinire, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς καταπραΰνειν Athenæus docet, & idem Poëta demonstrauit cum Achillem Plutarc. de Music. fingat vt Plutarchi vtar verbis τὴν ὀργὴν πέπτοντα τὴν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, διὰ μουσικῆς, ἧς ἔμαθε παρὰ τοῦ σοφωτάτου Χείρωνος. *iram quam aduersus Agamemnonem conceperat,*

rat, Musica quam ex sapientissimo Chirone hauserat concoquere.

τὸν δ' εὗρον (inquit Homerus) φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ Homer. iliad. 9.
καλῇ δαιδαλέῃ περὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας
τῇ ὅ γε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

Illum pulsantem citharam inuenere sonorã,
Quæ formosa fuit multum fabricata per aurum
Quam tulit ex spolijs capta Eëtionis ab vrbe.
Hac animum oblectans heroum facta canebat
Fortia, &c.

Ad hunc Homeri locum multa cum Plutarcho, Dion, Chrysostomus, Ælianus, Sextus Empiricus, Valerius Maximus, aliique veterum. Nos solum Athenæi verba pensiculabimus, & quia magis ad rem, eisque interpretandis doctissimus alioquin & diligentissimus interpres fœdissimè labitur. Est Athenæi locus. καὶ ὁ ὁμηρικὸς δ' Ἀχιλλεὺς τῇ κιθάρᾳ κατεπραΰνετο ἣν αὐτῷ ἐκ τῶν Ἠετίωνος λαφύρων μόνην Ὅμηρος χαρίζεται, καταστέλλειν τὸ πυρῶδες αὐτοῦ δυναμένην, μόνος γοῦν ἐν Ἰλιάδι ταύτῃ χρῆται τῇ μουσικῇ.

Dio. orat. 2. de regn. Ælian. de var. hist. Sext. Emp. aduers. Math. c. 22. Valer. li. 8. cap. 8. Ath. deip. lib. 14.

Dale

Dalecāp.vertit. *Homericus Achilles mulcebatur cithara, illā ex Eëtionis spolijs Homerus solā tribuit, quæ igneā eius vehemētiā cohiberet. Solus igitur apud Homerum in Iliade Achilles Musica illa vtitur.* In hac versione aliqua demit, nōnulla additq; interpres: in vtrisq; vitium. Et vt alterum omittam, quid magis præter rationem, quàm annotare quod Achilles in Iliade solum vtatur Musica, si de Achille velut strenuo ad Troiam bellatore, & cum ipso vrbis excidio interempto, haud aliqua apud Homerum, præterquam in eo poëmate fiat mentio? pauca enim illa verba, quæ ad Vlyssem apud Cimerios, cum de Neoptolemo filio sciscitaretur habuit, & quæ cum Agamemnonis defuncti vmbra de ipsius funere loquitur: *mortualia sunt glossaria*, vt illud Catonis vsurpem, & ad Achillem tamquam ad mortuum pertinere. Aliter igitur Athenæi mens, aliter etiam verbum. Quorum sensus; *μόνως γοῦν ἐν Ἰλιάδι ταύτῃ χρῆται*, hoc est, *solum in Iliade eam vsurpat* Homerus, videlicet quod in Odyssea nihil Musicum Heroi attribuit, quem ornandum in eo opere suscepit. imo nec gestum dictúmve aliquod quod summopere & ex proposito ad Musices commenda

mendationem respiciat, nisi amet quis sub hac consideratione extollere, quod Alcinoo Demodicũ à cantus celebritate laudauit: quem etiam oblatis è mensa munusculis honorauit; vel quod in Procorum occisione ferus immitísque cum versaretur, Phemio Cantori vitam condonauit, Sed vtrumque aliis diuersísque rationibus actum. Cum enim apud Phæacas esset, audiuissétque ex Alcinoo, Odyss. l. 1. Odys. l. 22.

αἰεὶ δ᾽ ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χόρετε. Homer. odys. lib. 1.

tempori inseruire opus suum existimabat; quemadmodum Megaclides ait, quem laudat Athenæus, ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν ὁμοηθὴς τοῖς Φαίαξιν εἶναι, *vt videretur eisdem esse moribus ac Phæacas*. Pepercit verò Phemio, nõ quia canendi artem, velut rem præclarissimam sciret; nec quia in conuiuiis Procorum canendo, eorum petulantiam, & insolentiam (qua ratione inquit Atheneus velut lege quadam Musica in compotationibus adhibetur) & tamquam alter Clitemnestræ Agamemnonis vxoris ἀοιδὸς, ne quid parum honestum in Penelopem auderent cantus concinnitate, & modulatione cohiberet: sed quia Telemachus dilectus filius pro eo intercederet, Megaclid. apud Ath. deip. li. 12. Ath. li. 14. Homer. odyss. 3. Strab. li. 1. Geograp.

ret, & quæ potior, quod ἀνάγκη, id eſt vi, & neceſſitate coactum ſe inter Procorum turbam detentum deprecaretur, quod ab ipſo poëmatis initio Homerus ex induſtria præmonuerat. Cum verò Vlyſſis imperio nuptiale, & ſaltatorium canit, ne quid forinſecus de Procorum nece innoteſceret ex conficto præcepiſſe idem Poëta demonſtrat. Verùm enim verò quodnam arcanum repoſitúmque myſterium, in Iliade ſolum Muſicam recipere, ſecus autem in Odyſſea? magnum profectò, & Homero hoc eſt omniũ Poëtarum Philoſophorúmque principe dignum. Nimirum vt Politianus ſeu Plutarchus aduertit; quia in Iliade virtutem corporis; in Odyſſea fortitudinem nobis animi repræſentat: vel vt dicas rectiùs, quia in Iliade iram canit perniciosam; hoc eſt de iis, quæ in ea animæ parte inſidunt, quæ ratione vacat: & cum proximè ad ſenſum accedat, modulamine cantionum demulceri, vel temperari, ac etiam impelli queunt. Et hic præſtat Poſſidonij vetuſtiſſimi Philoſophi, quæ apud Galenum extant, verba ſubnectere, quo loci de Damonis tibicinis muſica agens, qui cum Phrygium modum mutaſſet in Dorium temulentis iu-

Homer. odyſſ. 1.

Homer. odyſſ. 17.

Polit. præf. in Hom. Plutarc. de aud. Poët.

Galen. de decr. li. 5. cap. 5.

uenibus furoris impetum coërcuit: hunc in modum causam reddens in Chrysippeos inuehitur. οὐ γὰρ δήπου τὰς δόξας τοῦ λογιστικοῦ, μεταδιδάσκονται πρὸς τῶν αὐλημάτων, ἀλλὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἄλογον ὑπάρχον ἐπεγείρεται, τε καὶ πραΰνονται διὰ κινήσεων ἀλόγων ἥτε ὠφέλεια καὶ ἡ βλάβη τῷ λογικῷ ἡ δι' ἐπιστήμης τε καὶ ἀμαθίας. *Non enim rationalis facultatis opiniones dedocere, ac mutare cantilenis valemus: sed affectibus obnoxia animæ pars cum sit irrationalis, ipsa sanè motibus quibusdam irrationalibus, & excitari & sedari potest: ita enim natura comparatum est, vt irrationale ab irrationalibus, rationale à scientia, & inscitia, & vtilitatem, & detrimentum adipiscatur.* Odysseę verò Poëma haud otiosorum hominum vitam, vt alibi inquit Athenæus; sed ea continet, quæ rationem respiciunt, *quid virtus, quid sapientia posit.* Ratio enim, vt Plato docet, cum scientia, tum potissimum prudentia perficiatur, scientia per doctrinam philosophiæ, prudentia doctrina simul, & longo vsu rerum aduenìat, hinc in eius initio habetur, quod πολύτροπος Vlysses Ath. deip. lib. 1. Horat. epist. 2. l. 1. Homer. 1. odyss.

πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Multorum hominum vidit vrbes, & mentem nouit.

Non

Non hoc autem Musicę datum, vt sapientia prudentiáque animum ornet, vt non immeritò ab Homero ad aliud poëma reiiciatur. Ex his ni fallor lucem aliquā accipiunt, quæ de Epico cyclo Proclus in Crestomathia edocuit, cum terminari inquiat μέχρι τῆς εἰς Ἰθάκην ἀποβάσεως ὀδυσσέως, *ad reditum vsque Vlyßis in Ithaca.* Et iam quod attinet ad Homeri poëmata & ad virtutem: ex his meis lucubrationibus habes, in Batrachomyomachia pueros educatione iuuari. Ilias corripit iuuentutis affectus, & in Odyssea ipsa hominis ratio perficitur. quæ ideo dicta volui, vt acutiora ingenia in hac re excitarem, cum summæ vtilitatis esset hoc Epicum cyclum exactiùs comprehendere. Sed ne aliò referamus orationem: quod de Musica diximus, ab aurea illa Dionis lingua edoceri oportet, vt proposita magis assequamur. Timotheus ergo Tibicen alter, Alexandro regi cum primum artis suæ specimen exhiberet, & ex cantu Musices, atque modulatione tibiæ adeo eius animum incitasse fertur, vt confestim exiliierit ad arma. Hic ergo Timotheus addit Chrysostomus, si quemadmodum bellicum nouerat nomum percurrere quendam,

Proc. apud Phoc.

Vide Ioseph. Scal. in Catull.

Dio. Chry. orat. 1. de Regno.

dam, sic etiam nouisset iustam cantionem animum prudentem atque temperatum humanúmque reddere valentem, neque solum ad arma ruentem, sed etiam ad pacem atque concordiam, deorúmque honores, ac hominum curas: omnino dignus erat qui versatus esset apud Alexandrum, eíque occinuisset, non solum sacrificanti, sed etiam alias quando se luctibus præter dignitatem, ac decorum mancipasset, aut puniuisset acerbiùs quàm leges, aut æquitas ferret, aut suis indignatus esset amicis atque sodalibus, aut mortales verósque parentes despexisset. ἀλλὰ γὰρ οὐ πᾶσαν, inquit, ἴασιν, οὐδὲ ὠφέλειαν ὁλόκληρον ἠθῶν, ἱκανὴ παρέχειν, ἡ μουσικῆς ἐπιστήμη τε καὶ ἕξις, οὐ γὰρ οὖν ὡς φησιν ὁ ποιητής.

οὐδ' Ἀσκληπιάδαις τοῦτό γε ἔδωκε θεός. Theognis in sent.

At enim non omnem medelam, neque solidam moribus vtilitatem adferre potest Musices scientia, atque habitus.

Haud Medicis numen munera tanta dedit.

vt ait Poëta. Luctui verò malum, quod altiùs animum penetrat, quia nimirum ex nō recta opinione deprauatáque ratione vires assumit: Musica ipsa prorsus intempestiua, quod aiunt, narratio, & pharmacum proinde minimè opportunum.

L Nec

Nec apud veteres vnquam repertus eſt, qui hac arte inſtructus huiuſmodi medi- cinam facere ſit aſſecutus. teſtis Euripides apud quem Medeæ nutrix.

Euripid. in Med.

Στυγίους δὲ βροτῶν οὐδεὶς λύπας
εὕρετο μούσῃ καὶ πολυχόρδοις
ᾠδαῖς παυεῖν ἐξ ὧν θάνατοι
δειναί τε τύχαι σφάλλουσι δόμους,
καί τι τά δε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι
μολπαῖσι βροτούς.

Sed nemo hominum horribiles mærores
Inuenit quomodo Muſica & vario neruorũ
Cantu ſedare poßimus, ex quibus cædes
Et graues caſus euertunt domos;
Atque his maxima vtilitas eſſet mederi
Hominibus cantu.

Plutarc. in præcept. coniug.

Plutarchus notans hunc locum rectè Euripidem ait damnare quod Muſica in- ter pocula adhibeatur, cum ſanè oporte- ret ἐπὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τὴν μουσικὴν παρακαλεῖν, *iris & luctibus potius leniendis, Muſicam aduocare.* Sed non eo vi- res ſuas extendit, vt ἀπενθὲς καὶ ἄχολον dicatur medicamentum. Conſtat namque ex Homero nec Vlyſſem, nec Penelopem, aliquam ex ea conſolationem hauſiſſe. Cum enim Phemius reditum Achiuo- rum ex Troia canere eſſet exorſus, exau-

Homer. odyſſ. 1.

diuiſ

diuisſétq; eum Penelope, confeſtim auerſata cantione graui luctu corripitur. Vlyſſes verò in Alcynoi conuiuio cum præclara eius facinora Demodocus ad lyram memoraret, obtecto capite in lacrymas erumpit: & cum rurſus eundem Muſicum rogaſſet, vt de Durateo equo accineret, cuius cauſa & carnibus ex menſa donauerat: quod ſuprà omiſimus adducere, iterum, vel vt anſam præberet de ſeipſo ſiſcitandi, vel qua alia ratione, ad lacrymas conuertitur. Homer. odyſſ. li. 3.

ὡς γυνὴ κλαίησι φίλον πόσιν. Hom. ibi.

Vt fœmina flet dilectum virum plorans, & ingemiſcens.

Nullo igitur pacto Nepenthes noſtrum ad Muſicam pertinebit: cum nec ex Ægyptiorum more commendabilis, quandoquidem τὴν μουσικὴν νομίζουσιν, οὐ μόνον ἄχρηστον ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ βλαβεράν, *Muſicam non ſolum inutilem, ſed nocuam ducant* Ægyptij, vt Diodorus ſcriptum reliquit. At Nepenthes omnem laudem ſecum ab Ægypto aduexit. itaque nec in ea parte, quæ ad iram ſedandam attinet, aliquid commune retinebit. Quoniam vt ex eodem Homero edocemur, ſubita Achillis ira, non quid leue eſt, vt faciliter ei obſiſti Diod. Sic. lib. 2.

possit: animus enim prius occupatur ab iracundia, quàm ratio sese componere possit ad resistendum. itaque vt eam Poëta cohiberet, ad diuinam virgulam coactus confugere, è cælo Mineruam aduocauit. inquit enim in Iliade:

Homer. iliad α.

ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τεὸν μένος, αἴ κε πίθηαι οὐρανόθεν.

Vide Heracl. Pont. in alleg.

Veni ergo sedatura tuam iram, nec id assequi confisa, *si modo persuadearis*, addit: & cum ad Palladem, hoc est, ad ipsam sapientiam hoc reiecerit Homerus: meritò ad hanc æquanimitatem hominibus inducendam, nec Musicam, nec minus multo Eloquentiam valere dicendum est.

Dio. orat. de reg.

Itaque rursus cum Dione, verbis immediatè post ea, quæ supra adducta sunt, affirmabimus. μόνος δὲ ὁ τῶν φρονίμων τε, καὶ σοφῶν λόγος οἷοι γεγόνασιν οἱ παλλοὶ τῶν προγόνων ἀνενδεὴς, καὶ τέλειος ἡγεμὼν καὶ βοηθὸς εὐπειθοῦς καὶ ἀγαθῆς φύσεως, πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν παραμυθούμενός τε καὶ ἄγων ἐπιμελῶς. *Sola autem prudentium sapientiumq́ oratio, quales multa habitæ sunt à maioribus, sufficiens atque perfecta dux est, adiutrixq́ tractabilis* (haud enim simpliciter pharmacum) *& bona natura ad omnem dans consilia virtutem ducensq́ diligenter.* Ex quibus verbis non

non ſolum ad Nepenthes definiendum, vt ſuo loco tentabimus, nobis ſemita aperitur, ſed Heſiodi aliorúmque de Muſica opinionem ad nobilem, verúmque ſenſum reducemus.

Itaque ex Plutarcho duplicem Muſicam obſeruandum, θεατρικὴν, καὶ παιδευτικήν. Serò apud Græcos theatricam muſam receptã, totam autem canendi ſcientiam olim veteres ad deorum cultum, & iuuenum inſtitutionem promouiſſe: nec aliter probandus vſus. εἰ οὖν, (inquit Plutarchus) βούλεται μουσικῇ καλῶς, καὶ κεκριμένως χρῆσθαι τὸ ἀρχαῖον ἀπομιμείσθω τρόπον, ἀλλὰ μὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὴν μαθήμασιν ἀναπληρούτω, καὶ φιλοσοφίαν ἐπιστησάτω παιδαγωγόν. αὕτη γὰρ ἱκανὴ κρῖναι τὸ μουσικῇ πρέπον μέτρον καὶ τὸ χρήσιμον. *Si quis autem rectè, & prudenter Muſica uti voluerit, meminerit antiquum modum: & quidem alijs eruditionibus perficiat, & philoſophiam ei ſtatuat magiſtram. ipſa enim ſufficiens Muſicæ decus modum, & utilitatem impertire.* Non immeritò apud Boëthum Muſicam laris ſui vernulam philoſophia commendat, theatricam & profanam auertit. *Quis*, inquit, *has ſcenicas meretriculas ad hunc ægrum permiſit accedere, quæ dolores eius non modo nullis*

Plutarc. de Muſica.

Boëth. de conſ. phil. lib. 1.

nullis fouerent remedijs, verum dulcibus insuper alerent venenis. Hæ sunt quæ infructuosis affectuum spinis vberem fructibus rationis segetem necant, hominumq; mentes assuefaciunt morbo, non liberant. & paulò post: *Sed abite potius Sirenes vsque in exitium dulces, meisq; eum musis curandum sanandumq; relinquite.*

Huc spectat quod in veterum fabulis effertur, Musas in certamen cantus à Sirenibus prouocatas: quibus victis Musæ alas, quas prius habebant auulserunt. hanc enim Musices differentiam explicat, ad quam, & Homerus, & Apollonius annuere; hic cum Sirenum cantus periculum subiisse canat Argonautas, & Orpheum pulsando citharam, ne exaudirentur impediuisse; ille cum prudentissimum Vlyssem fingat nauis malo constrictis nexibus illigatum, perniciem dulcisonæ vocis euasisse. Vt rectè, & in hanc sententiam Pythagoram admonuisse appareat ὡς χρὴ τ̃ Σειρήνων προτιθέναι τὰς μούσας, vt apud Clementem, & Theodoritum habetur: *quod Musas Sirenibus anteferre oportat.*

Homer. odyss. l. 12. Apollon. Rhod. arg.

Theodor. l. 8. de cur. Græc. aff.

Luc. dial. de saltat.

Hinc Craton apud Lucianum saltationes, & cantilenas, quæ in theatris aures oculósque

oculósque spectantium detinebant, his Sirenibus, atque Lotophagorum cibo æquiparat; & quamuis ex vtrisque apud Homerum obliuio inducatur, nihil tamen cum nostro pharmaco. Etenim τοῖς μὲν τῶν λωτοῦ γευσαμένοις, καὶ τῶν σειρήνων ἀκούσασιν ὄλεθρος ἦν τό τε ἐδωδῆς, καὶ τῆς ἀκροάσεως τοὐπιτίμιον, *ijs qui lotum degustauerant, ac Sirenas cantillantes audierant, exitio fuit manducationis, & auditionis prolubium.* Obliuionem siquidem rerum domesticarum, & negotiorum præsentium inagnitionem inducebant; sicut in Iliade, sub Latonæ fabula aliam nocuæ obliuionis speciem, vt auctor est Heraclides, indicauerat. At Nepenthes malis atque doloribus obliuium facit, vt tantum hoc commendatione dignum, quantum ea vituperationi obnoxia: nec ex his minus verum esse apparet, quod supra cum Athenæo annotauimus Musicam in Odyssea minimè receptam, nec approbatam. Sed his Sirenis atque huiusmodi modulationibus consultò prętermissis, quænam hæc Musica πεπαιδευτικὴ nobis considerandum. Et quidem non ea est, dicam cum Maximo Tyrio, quæ tibiis aut cantiunculis, aut pedum motibus, aut sola vocis inflexione, sine

Homer. iliad.

Her. Pont. in alleg. Hom.

Max. Tyr. disser. [illegible]

verbis animum penetrat. hæc enim modulatio, vt idem alibi inquit, voluptatem quidem aliquam ab ipsa arte mutuatur, quia tamen sine significatione vlla, sine verbis est & vocibus, nihil dignum animæ delectatione adfert. Si quis enim pulchra comparatione addit, eam quæ ex sola modulatione constat voluptatem, cum altera illa quæ ex oratione verbísque hauritur, velit conferre: hanc cibo, illam odori similem videbit: quorum illi quidem validissimè nutriunt: odor verò, quâ odor est, res est vilissima, & ad nutriendum nihil confert, aut parum. Ciborum autem genera duo sunt, alia quidem ad gustum tantum comparantur, alia ad salubritatem apponuntur. ἐγὼ δὲ, inquit Tyrius Maximus, ποθῶ πρὸς τὴν εὐωχίαν, τροφὴν λόγων ὑγιεινῶν, καὶ αὐτὸς τοιούτου δέομαι σιτίου, ἀφ᾽ οὗ ὁ Σωκράτης ὑγίαινε, καὶ Πλάτων, ὁ Ξενοφῶν, καὶ Αἰσχίνης. *Ego vt plenam voluptatem consequar, sanis pasci volo sermonibus, sanum requiro cibum, quali Socrates, aut Plato, aut Xenophon, aut Aeschines in curanda valetudine vsi sunt.* & deinde dissertationem concludit: *Mihi verò vel* Homerus, *vel Hesiodus, aut si quis alius Poëta diuinus est, Deum canat, qui mederi possit morbis animi.* Hancque veram,

Idem dissert. 12.

ram, legitimámque esse Musices rationem, & alibi docuit: cuius verba, nec audire pigebit. καὶ εἰδώλῳ τινὶ μουσικῆς ξύνοντες λανθάνομεν οἰόμενοι αὐτὴν ὁμήρου φίλην, καὶ Ἡσιόδου διδάσκαλον ἢ τὴν Ὀρφέως μητέρα. *nescimus enim solam Musicæ vmbram esse quam retinuimus, veramq́; illam Heliconiam musam habere falsò nos arbitramur, quæ amica Homeri, magistra Hesiodi, Orphei mater fuit.* idem dissert.21.

Ex quibus eam Musicam laudari, celebraríq; facilè constat, quę idem cum Poëtica dici potest. Nec ignotum Musicum studium, & artem Musicam appellari: atque ad duo hæc pariter intendat τὴν μελοποιίαν, καὶ τὴν παιδείαν, hoc est, *ad rithmum & doctrinam* respiciat, ista ad vitæ institutionem; numeri verò cantionum κατὰ τὰ ἐν ᾠδαῖς ἐμφερόμενα διηγήματα (vt cum sancto Iustino dicam) ἐμμελῶς * ἐγίνοντο ἄγοντες τὰς ψυχὰς εἰς τὴν πρέπουσαν τοῖς ᾀδομένοις αἵρεσιν. *Concinnè iuxta rerum in carmen relatarum commemorationem sunt facti, animos prout conuenit ad ea quæ canuntur complectenda inducentes*: huiusmodi autem Poëtatarum διδασκαλίας, hoc principale propositum, *viuere, & scire*; hoc est vt Doctissimus Daniel Heinsius ex veteribus obseruauit, ὠφελεῖν πρὸς τὸν βίον, καὶ εἰπεῖν πρὸς ζωὴν

Terent. in prolog. Heaut. & in prolog. Hecyræ.

Iust. Mart. q. 107.

Daniel Heins. in Hesio. c. 6.

χρήσιμα, ad vitam, vitæq́; institutum vtilia & conducibilia dicere. quæ pars diutius Poëtarum fuit, adeóque vt Philosophorum sententiæ, in quibus de moribus, de Deo, de virtute egerunt, quæ ad hanc doctrinam spectabant ἄσματα, & ἀδόμενα dictæ fuerint; vnde Thaletis ἄσματα Chilonis, & aliorum, hæc *carmina* à veteribus Latinis

Heinſ. ibi. dicta Heinsius scribit. Hinc apud Dionysium Catonem,

Si Deus est animus nobis vt carmina dicunt.

Carmina, id est dicta Philosophorum exponit: & causam esse, quia dicta illa breuia, quibus sententias suas de Deo déque reliquis includebant, ἀδόμενα dicebant. Quod licet eruditissimè, atque elegantissimè dictum, non vndique tamen mihi satisfacit. Omnino autem eam reiicio in-

Ioſeph. in Græc. opu. telligentiam quam illustris Scaliger ei attribuit, qui Græcè Catonem exprimens, *vt carmina dicunt*, ὡς θέσφατα φησὶ παλαιῶν, *vt oracula pandunt, & vaticinia antiquorum* transfert. Siquidem illud pro comperto habeo, quod doctissimis viris haud fortasse in mentem venit, eo versu Menan-

S. Iuſt. de Mon. Dei. dri locum in Adelphis, quem Iustinus Martyr seruat, Catonem respexisse. Solitus

tus enim hic Poëta sententias ad omnia vtiles poëmatibus immiscere, ἄτε φιλοσοφίας, vt Dion notat Chrysostomus οὐκ ἄπειρος, *vt qui philosophiæ non fuerit inexpertus.* cuius hæc sunt verba:

Dio. Chrysost. orat. 18.

Menand. in Adelp.

θεός ἐστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
ὁ νοῦς γάρ, ὡς ἔοικεν οἱ σοφώτατοι.
Deus est bonis semper
Animus, nimirum vt videtur sapientissimis.

Vox autem σοφὸς Poëtis conuenire, vel est clara; imò tamquam propria eis attributa, idem Heinsius docuit. Hanc igitur de Deo sententiam, cur potiùs in Philosophorum δόγμασι, quàm in Poëtarum ὑποθήκαις repertam dicendum sit, non video? re vera si tale fuit harum artium discrimen, quale Tyrius narrat, καὶ γὰρ ποιητικὴ τί ἄλλο ἢ φιλοσοφία τῷ μὲν χρόνῳ παλαιά, τῇ δὲ ἁρμονία ἔμμετρος, τῇ δὲ γνώμῃ μυθολογική; *quid enim aliud poëtice est, quàm philosophia tempore vetustior, harmonia metrica, sententia fabulis inuoluta?* profectò magis Poëtarum monita; cum ex his, tum propria vocis notione Dionysium intellexisse dicendum erit. Fuit enim his poëmatibus abundè veteribus consultum, cum omnium, qui antiquissimi Poëtę ὑποθῆκαι, vt

Strab li. 1. Geogr. Heins. ibi.

Tyr. dyssert. 29. Vid. Strab. aduersus Eratosth. li. 1. Geog.

Iſocrat. in Euagora.

vt inquit Iſocrates, ὡς χρὴ ζῆν καταλελοίπασι. tale vetuſtiſſimum illud Chironis poëma(haud enim malis auibus ſæpius in hunc Chironem incidimus)in quo Achillem puerum inſtruebat: ob vetuſtatem

Schol. in Pyth. 6.

Heſiodo, vt Pindari inquit Scholiaſtes, attributum, in quibus hypotheſis, primum omnium præceptorum à cultu Deorum

Pindar. in Pyth.

incipiebat, vt Pindarus canit, eiúſque principium, licet ſententia diminutum, ſeruat Scholiaſtes: ſupplet verò, atque

Io. Scal. in diſtic. Catonis.

hunc in modum concipit illuſtris Scaliger:

Εὖ νῦν τοι τάδ᾽ ἕκαστα μεταλλᾷ Πηλέος υἱὲ,
Εὔχου μὲν πρώτιστα θεοῖς αἰειγενέτῃσι.
Rectè hæc ſingula ſcrutare Pelei fili,
Supplica primũ quidem Dijs immortalibus:

Et ab hoc præcepto omnis parænetica poëſis incipit, vt Pythagorea, Phocilidis, & horum exemplo hæc Catonis, híſque omnibus non inferior quam Græcè Moretus, & altera, quã Vidus Faber tetraſticis Gallicè edidit, floridè ſatis, ac nitidè à Florente Chriſtiano Græcis, & Latinis verſibus expreſſam; ac etiam heroïcis ab Auguſtino Preuotio redditam: & nos Italicam facere aliquãdo auſi ſumus. Itaque ne alio deflectamur, illud neceſſariò ex diſcuſſis

Vid. Fabri Tetraſt.

discussis oriri videtur: quod sicut, cùm de eloquentiæ viribus disserebamus, Nepenthes ex philosophiæ præceptis oriri arguebatur: ita in hac disceptatione vltrò sese offert concludendum; eatenùs Musicam, atque Poëticam ad Nepenthes pertinere, quatenus Musica παιδευτικὴ, καὶ ἡ ποίησις φιλοσοφοῦσα, vt Themistius loquitur, & non alia potissimum ratione, nisi vt ad παιδείαν se habet, circa animum nostrum vtiliter, atque efficaciter versari, nec aliter Musis amicus, & Poëtarum auditor tristitiam ablegabit: quod Horatius, & Hesiodus dicebant. Nec quia antiquorum cantiones laudes Heroum, Deorúmque continerent, vnde pietas, fortitudo & bonorum, vt inquit Sextus, æmulatio: diuinitus hanc Nepenthus vim recepisse credendum est, vt cum Homero dicamus: S.Empiricus c.12. Homer. odyss.lib.1.

——οὔ νύ τ' ἀοιδοὶ
αἴτιοι ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος.—
non sanè cantores
In causa sunt: sed interdum Iuppiter in causa est.

Quemadmodum de sacris hymnis, vero & omnipotenti Deo dicatis verissimè asserimus, sicut *de illo lapso è cœlo psalterio* dicimus *quod vir*, inquit Cassiodorus, *toto* Cassiod. var.libr.1.
orbe

orbe cantabilis ita modulatum pro anima sospitate composuit; vt his hymnis mentis vulnera sanentur, & diuinitatis singularis gratia conquiratur. Iust.Mart. q.107. ῥῆμα γάρ ἐστι θεοῦ, καὶ ἐνθυμούμενον, καὶ ᾀδόμενον, καὶ ἀνακρουόμενον. *verbum namque Dei est quod animi cogitatione, quod carminis praeludio, quod carmine ipso celebratur:* vt non immeritò omnium rerum, quæ in hac vita tristes, & luctuosæ accidunt, piis afferat medicinam. itaque si boni illi Petrarchei ad amoris remedium, Ecclesiasticum Breuiarium dono missum autumantes, ad hoc respexere, non omnino mehercle aberrarũt. Nam si Theocrito teste Theocr. idill.11. Gentilium Musis hoc datum:

οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο
Νικία οὔτ' ἔγχριστον ἐμοὶ δοκεῖ οὐδ' ἐπίπασον
ἢ ταὶ πιερίδες.

Nullum contra amorem est remedium aliud
O Nicia, quod aut inungi meo quidem iudicio aut aspergi possit,
Quàm Pierides.

Bapt. Guarinus in sonulo ad I.B. Marinũ Poetarũ omniũ hac ætate principẽ.

sine vllo prorsus dubio, Dauidicam lyram, & Dei, Diuorúmque laudes continentia carmina, passionis huius nequitiam retundere, & repellere possunt. Rectè proinde sibi consuluit summus ille Italicorum leporum artifex, & non mi-

nus

nus amicè, quam venustè amatori, & Poëtæ alteri extulit.

Hor per altro Helicona, onde al ciel vassi,
Mi detta i carmi il gran Cantor Hebreo.

Quamuis igitur nec Musicā, nec Eloquentiam Nepenthes asseramus; verum à Pœdia, & Philosophia pendere; non ita tamen ab eo illas artes seiungimus, vt in totum explodamus. de qua re nonnulla posterius dicemus.

Nunc cum nostrum hoc pharmacum vino ab Helena misceatur: συμβολικῶς hoc vinum, quo dulcius, atque suauius orationem, vel musico, vel pedestri numero concinnam denotabit. Quodcumq; enim ad vitam pertineat documentum, ex sapientum dictis haurire necessum est. at vinum magnus Poëtarum equus, vt Nice- ratus dicebat, hoc suo calore, ac vi spirituum peculiare sibi vendicat, vt loquentiam bibentibus faciat. Nicer. in epigr. li. 1. cap. 59.

Fœcundi calices quem non fecere disertum? Prosper lib. 2.

Et cum mollis quidam suauis, & in venas permeans sit liquor; factum est, vt hac etiā similitudine ad καλλιέπειαν, & vt Nonius ait ad sensilocum illecebrum deriuetur. nónne de vino canit Horatius? Hor. lib. 1. epist. 15.

Quod curas abigat, quod cū spe diuite manet

In

In venas animumq́; meum quod verba ministret.

Sed quomodo vinum in animum manare poſſit, quod in Poëta dubitationem facit, ſatis accommodatè Ficinus edocuit: quatuor inquiens eſſe elementa, quibus ſpiritus alatur, vino, eius odore, & cantu ſimiliter atque lumine: *vinum enim eſt pro terra,* inquit nobiliſſimus hic Philoſophus, *odor ipſe vini vicem gerit aquæ, cantus rurſum, & ſonus agit äërem, lumen autem præfert igneum elemētum.* Hinc igitur apud Plautum blanda, & flexanimis meretricularum oratio; ducto à vino ὑποκοριστικῶς vocabulo, *vinula* appellatur.

Ficinus de triplici vita.

Plaut. in aſinar.

Bene ſalutando conſueſcunt compellando blanditer
Oſculando oratione vinula venuſtula.

Et quandoquidem Martinalia inſtant, tertio Idus Nouēbris contingit hæc ſcribere: libet altero Plauti loco, partem hāc claudere. Is eſt in Pſeudulo: vbi adoleſcens amator, Adelphatis, quam deperibat, verba admiratur, & ad Milphionem ſeruum conuerſus, eloquitur:

Obſecro hercle vt mulſa loquitur.

Mulſum enim ex vino confici, addito melle, ſatis eſt notum. Reſpondet ſeruus:

Nil

Nil nisi laterculos
Sesamum papaueremq́; triticum, & frictas nuces.

In his verbis explicandis, quam se deridendum tradit Lambinus, cum contraria loqui Milphionem affirmat, quam Adelphasium herus dicebat: nempe dura, & iniucūda. *Laterculi* apud eum sunt lateres lapidei, & non mustacea: quæ nunc etiam ad laterum formam conficiūtur. *Sesamum papaueremq́; triticum*, quod stomachum lædat: & formicis videatur obiiciendum; & non quæ maximè ad gustum appetebantur. Vnde apud Petronium in hac etiam comparatione veniunt. *Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaq́; quasi papauere, & sesamo sparsa.* Nos vulgò, pristinæ græcitatis vestigium, inter dulciarios panes σησαμίλι aliquos appellamus. Sesamum verò in placentis adhibitum laudatúmque, & Homerus testatur, Athenæus in Itrio, & Sesamide demonstrauit: nec Marcellus Virgilius eruditissimus auctor, in Dioscoridem omisit, *frictas nuces* ad palatum iniucundæ putat Lambinus; at non ego, qui ex Athenæo didici, *coptam* placentæ genus, quod frictis auellanis nucibus, cum papaueris semine, item sesamo-

Lambinus in com. ad Plaut.

Pet. Arbit. in sat.

Homer. in Batrach.
Ath. li. 14.
M. Virgil. de Sesam.

Ath. ibid.

melle aliísque nonnullis componebatur: quæ ex Chrysippo Pemmatum scriptore enarrat: nos coptas vernaculè, epsilon vna tantum littera inter duas illas consonantes interiecta, adhuc retinemus: qua voce libum illud exprimimus, quod à cæna Dionysiacis his festis solemni ritu apponi solet. Sed satis pro tempore, & ad Plautini Ioci explicationē, & multo magis ad hanc partem: quam à viribus eloquentiæ exorsis, per suauitatem Musices eductam, his tragemmatum delitiis meritò terminauimus.

***

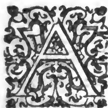
DE

DE HOMERI NEPENTHE

PARS ANAGOGICA,

QVÆ ET DE VIRTVTE.

NAGOGICAM hanc partem inſcripſimus : & quidem , ſi nominis reddenda ratio, quod conſentaneum viſum iri nonnullis credo: quæ ex Euſtathio in proximæ ſuperioris partis veſtibulo indicauimus, paulò nunc vberiùs repetenda. Cum enim id edoceremus, quod allegoria , ἡ διὰ ἱστοριῶν , vt ipſe inquit Euſtathius , θεραπεία τῶν μύθων Euſtath.in
εἶναι δοκεῖ τοῖς παλαιοῖς , hoc eſt, *veteres,velut* prin.Iliad.
medelam ad fabularum hiſtorias allegorias reputaſſe : duas ipſarum ſpecies memorauimus ; vnam *hiſtoricam* , alteram *anagogi-*

cam. Interpretatio etenim fabularum, quæ narrationis seriem intra ipsius figmenti terminos sequitur, καθ' ἱστορίαν dicitur: vt, si Chironem, de quo inferiùs agenda mentio, Centaurum fuisse dicamus; id est media parte, & sublimi hominem; media, & inferiori equum. Atque in hoc genere tota nostra consummatur tractatio: quam hac de causa historicam nominauimus. Cùm verò demptis fabellarum inuolucris, eiusdem facti, quod narratur, veritas explicatur; allegoria est historica, quam πραγματικὴν Tzetzes apud Hesiodum vocauit; velut circa rem ipsam, factum, atque negotium se versantem, vt si Centarum, haud monstrum affirmemus equina, humanáque mixtura deformem: sed vnum ex illa Thessaliæ gente, quę prima equos, vt dorso ferrent edomuit, & equi sessor pugnare cœpit. Hanc in suo libro, quem Palephatus, περὶ ἀπίστων inscripsit, ab ipsis Centauris initium sumens, & ἱστορήσας, vt ipse ait, prosequitur. Nos simpliciter allegoricam nũcupauimus, & tertiæ parti nomen fecit.

Tzetzes in Hesiod.

Alia interpretationis species, dicta est *anagogica*, quod ad altiora ingenium subuehat, & ab his remota exquirat. idque duplici

duplici via, vel στοιχειακῶς, vt loquitur Tzetzes, videlicet elementa, & naturas rerum vniuersi considerans: ac si pro Centauro cōiunctionem illam intelligas, omni admiratione prosequendam, quâ diuinæ auræ particula, humanis adiungitur corporibus. Intellectus enim nunquam trahetur ad corpus, à quo longissimè distat; corpus autem ad motum per se inefficax; verum, si interponatur anima, ἡ μέσον τι ἐστι, *quæ media quadam natura*, vt inquit Porphyrius, inter substantiam diuiduam, & indiuiduam, & ex se mobilis: his conciliatur extremis. Quod antiquis Mythologis puto in mentem venisse, cùm illud in fabula, sicut in Palæphato legimus, adderetur: ὡς ἐκ τῆς νεφέλης ἵππος τε καὶ ἀνὴρ ἐγγυνήθη, *quòd ex Nephele equus, & vir congeniti essent.* νεφέλην *nubes* interpretatur. Nubes autem est, quæ media inter ætherea, & terrena obuolitat. Si hoc solum ageremus, pluribus hęc ἱπανοια comprobari posset. Nunc de altera anagogia, tamquam alio properantes tractandum: & ea est, quæ ψυχικῶς, inquit Tzetzes, hoc est ad animum, & mores spectat. Cuius ratione Centaurus ipse commodè etiã in hac specie nobis potest esse exemplo:

Porphy.

Palæph. de Fab.

plo;munia scilicet rationis,sẽsuúmq; gnauiter,& expeditè obedire significabit. Ad quod de amore loquens grauis & eruditus auctor Speron Speronus deflexit. quo in genere pars ista versabitur. Itaque ad sublimiora, & vtiliora pariter inuitatus:libens mecum progredere, amice Lector. Et primùm ex eo carmine sumamus exordium, quod ex Æschilis Tragœdia suprà retulimus.

Speron dialog. 1.

Æschyl. in Promet.

ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

Præstat enim, illud rectè intelligere, cum non parum nobis afferat adiumenti. Itaque præmonendum est: tria ad ægrotantium sanitatem necessaria. Naturam primò, & pro natura, facultatem intelligimus, & interiorem quandam vim: quæ etsi morbo deiecta, potens tamen est ope, auxilióque remediorum conualescere, ac contra omnem malorum impetum dimicare. Secundò peritissimum Medicum requirimus, id est, virum arte,& experimentis insignem: qui curationi, ex proposito, & diligenter inuigilet. Vltimò validissima addo medicamenta. Frustrà enim,quæ sanitatem conciliãt,à Medicis edoceremur, nisi eís obtemperando, cum spe bona, & patientia, quæ salubria præscribuntur,experire

Hyppocr. in Epid.

periremur. Et quia corporis, & animi valetudines id habent commune, quod sanitas in vtraque vno modo attingitur. Virtus: quæ animi ὑγεία, καὶ κάλλος, καὶ εὐεξία, vt inquit Plato, & sanitas corporis, in quadam temperie; hæc humorum, & partium sita est; illa in passionum, & facultatum congruentia, & æquabilitate, ab eodē diuino Philosopho collocatur. Itaque & in hac animorum curatione, his quæ diximus: tria aliqua respondere, ac singulatim congruere consonum est. Et primum, quæ natura, vel naturalis vis est in corporibus: aptitudo quædam est animæ rationalis ad bonum. εὐφυΐαν Græci dicunt. Cicero *facilitatem* appellat, vt in malis *proclinitatem*: quam etiam συμπάθειαν, καὶ εὐκλινησίαν εἰς ἀρετῆς κόσμον Maximus Tyrius descripsit, hoc est, *animæ congruentiam, habilitatemq́ vt virtutem admittat.* & breuiter in eadem dissertatione, φύσιν χρηστήν, simpliciter naturā bonā dixit. Non, quod naturalis sit hominibus virtus; cū nec naturâ, nec sorte nobis obueniat, alioquin nulla esset laude digna: sed quia ex impulsione quadam feruida, generosa nascitur, ac stabili: quæ haud omnibus eadem natura contingit. Miratur quippe apud

Plat. dial. 4. de rep.

Plato in Sophista.

Cic. Tusc. lib. 4.

Max. Tyr. diss. 17.

Euripidem Hecuba, non idem euenire in hominum moribus, quod in prouentu segetum, & agros animatos nostros animos vocari notum est. Aliquando enim ex terra non bona fruges haud malæ prouenuīt; si imbres serenitatésque accidant opportunæ: quibus è contrario destitutus bonus ager, infelices producit.

Cle. Alex. in Pædag.

Eurip. in Hecuba.

ἀνθρώποις δ' ἀεὶ (inquiens) ὁ μὲ πονηρὸς
οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακός.
ὁ δ' ἐσθλὸς ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί.

At mortalibus quisquis malus,
Nil potest aliud esse, quàm semper malus,
Frugi vsque frugi. Sors nec ingenium viri
Aduersa vitiat, sed probus semper manet.

Itaque tantum τῇ φύσῃ tribuere videtur, vt parum proficere educationem, & institutionem velit. Quod an rectè, vel secus dictum: non est hic locus differendi: id tantùm ex Philosophorum placitis aio, & ad rem præsentem attinet: haud omnes, vt ad scientiam, ita nec ad virtutem idoneos. non nemo, iuxta illud Hesiodi ἄχρηος ἀνὴρ & *terra inutile pondus*. Igitur, vt ad viriditatem, & surculorum incrementum radix, & in excitando pariete fundamentum: sic se ad virtutem habet

insita

insita hæc, de qua loquimur, ad bonum propensio. Et sub proposita ista medendi consideratione eleganter ad eam Boëthus Seuerinus respexit; dum attollenti sese ad consolationem. *Rectè*, inquit Philosophia, *percurris, idq́; vt Medici sperare solent, indicium est erectæ resistentisq́; naturæ.*

Boëth. de cõsol. li. 1.

Sed quænam ars medendi? ecquis animis medicinã facere potest? Rectè Chrysippus apud Galenum. ὥσπερ γὰρ περί τι νοσοῦν, σῶμά ἐστι τις τέχνη, ἣν προσαγορεύομεν ἰατρικὴν, οὐχὶ ἢ καὶ περὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχὴν ἐστι τις τέχνη. *Sicut enim ad ægrum corpus est quædam ars, quam medicinam nuncupamus, eodem pacto quoque ad ægrum animum ars quædam esse debet*. Hanc si libet inuestigare, ex Platone, & Aristotele annotabimus: ὀρθὴν παιδείαν, id est, *rectam disciplinam*, ad virtutem comparandam maximum esse momentum: imò nec aliter ad eius fastigium tutò peruenire, nisi priusquam malè, vel prosequendi, vel fugiendi procliuitas, in habitum inolescat: ab ipsa ineunte ætate pueris, velut auriga imponatur.

Chrysipp. in libr. do perturbat. apud Gal. de H. & P. dogm. l. 5. Cic. lib. 3. Tuscul.

Hæc recta autem institutio, est, ita per alienam rationem dirigi, vt voluptas, & amor, dolórque & odium rectè in animos influant, & quibus rebus oportet, iis re-

bus lætemur & doleamus, & quæ odisse oportet, oderimus, & amemus quæ amanda sunt. Ex hac enim disciplina oritur nobis prudentia, ὁ ὀρθὸς λόγος, id est, *& recta ratio*: quæ cum nobis expergefacta, & per superiorem morum consuetudinem confirmata fuerit: tunc propriæ rationi consentiendo, αὕτη ἡ ξυμφωνία ξύμπασα μὲν ἀρετή, *hæc ipsa consensio*, vt inquit Plato, *vniuersa quidem virtus est*.

Plat. ibid.

Probi igitur viri, & rectè admonentis auscultatio: magnum vitæ moralis fundamentum. Quod Hesiodus, celebratissimis illis versibus docuit:

Hesiod. ergon α.

οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ,
φρασσάμενος τὰ κ' ἔπειτα εἰς τέλος ᾖσιν
ἀμείνω.
ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ille quidem optimus est, qui sibi ipsi per omnia sapit,
Cogitans quæcumque dein postremò sint meliora.
Rursus, & ille bonus est, qui bene monenti paruerit.

Ad quem locum Proclus, Zenonem Stoicum refert, huiusmodi carmina immutasse: ita, vt primum faceret ab Hesiodo laudatum, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται, *qui bene monenti*

Proclus in comm. ad Hesiod.

monenti paruerit: deinde ſecundo loco, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, *qui ſe nouit cuncta magiſtro*. Quod ſi ad examen ingeniorum; profectò abſque iudicio, & longè verius Epicurus, & cum eo eſt Seneca, & ipſa ratio. *Quoſdam*, ait Epicurus, *ad veritatem ſine vllius adiutorio contendere, ex ijs ſe feciſſe ſibi ipſi viam. hos maximè laudat, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſe ipſos protulerunt, quoſdam indigere ope aliena, non ituros ſi nemo præceſſerit, ſed bene ſecuturos. ex his Metrodorum ait eſſe. Egregium hoc quoque, ſed ſecundæ ſortis ingenium.* Nec ratio hos verſus immutandi, quæ apud Diogenem legitur ſatis proba. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνεῖναι: τῷ δὲ εὖ πειθέντι προσεῖναι, καὶ τὴν πρᾶξιν, *huic ſcilicet ſolum adeſſe intelligentiam: qui verò obtemperet inſuper eſſe, & effectum.* Quandoquidem Heſiodus haud nudam extollat intelligentiam. Si quid autem in eo mutandum, potius id foret, vt ordo, quo ab recta diſciplina, ad rectam rationem peruenitur; diſtinctè, clariúſque exprimeretur. Cum primùm, quis alterius ratione ad bonum cõformatur, deinde ex ſe ipſo omnia ſapit. Quod vix per longam ætatem, & aſſiduum perfectionis ſtudium homines adipiſcuntur. φρόνησιν δὲ,

Senec. epiſtol. 52.

Diogen. in Zenone.

καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίους εὐτυχὲς ὅτῳ, καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο. τέλεος δ᾽ οὖν ἐστιν ἄνθρωπος ταῦτα, καὶ τὰ ἐν τούτοις πάντα κεκτημένος ἀγαθά. *Beatus est,* ait Plato, *cui in senectute contigerit, vt sapientiam, verasq́ opiniones assequi poßit. Perfectus porrò vir est, qui hæc, & quæ in his sunt omnia poßidet bona.* Qui proculdubio, & Hesiodi, & Aristippi Socratici, & omnium iudicio πανάρετος cunctisque hominibus anteferendus, vt aliter affirmasse Zenonem, prorsùs incredibile videatur.

Plato de iust. & Cicer. de fin.

Ad quem autem isthæc spectet admonitiò? vt altera particula non omittatur; Plato virtutes, minimè doceri posse, in Menone statuit. De iis autem intelligendum, inquit Alcinous, quæ in parte animi affectibus obnoxia sunt: quæ nec artes, nec scientiæ; sed, vel facultates, vel potentiæ appellantur. Licet Euripidi ἡ δ᾽ εὐανδρία διδακτὸς, *& fortitudo ex ijs quæ docentur:* quæ tantum in rationali parte consistunt. cuius, vel vnam; vt Aristochius, quam & sanitatem vocabat, siue plures virtutes facias, rectè doceri queunt, & Plutarchus peculiari opusculo demonstrauit. Eos autem, qui doceant, Aristophanes voluit in διδασκάλους, καὶ ποιητὰς distin

Plato in Menone. Isocrates orat. cõtra Sophist.

Euripid. in Supplic. Gal. lib. 5. cap. 5. de dogmat. Plutarc. de vit. moral. Plutarc. in opusc. virtutem doceri posse.

diſtingui, ab alteris pueros, ab alteris prouectiores doceri.

τοῖς μὲν γὰρ, inquit, παιδαρίοισιν
ἐστὶν διδάσκαλος, ὅστις φράζει, τοῖς δ' ἡβῶσι
ποιηταί. Ariſtoph. in Ranis.

nam pueris ſolet æqua
Dictare magiſter: adultis inſtillant præcepta Poëtæ.

Vtrumque tamen confunditur.

Illud porrò haud ambigẽdum Poëtas, & præſentia ſua, & poſtea ſcriptis temperantiæ, & iuſtitiæ magiſtros publicos fuiſſe: quibus ἐπ' ἀρετῇ maximi quíque, nobiliſſimíque committebantur. Sed iam ſuprà, & in proximè antecedenti parte probauimus Philoſophiam in eodem templo cum Poëtica venerari, & nihil aliud eſſe, quàm Poëticam tempore recentiorem, harmonia expeditiorem, argumento apertiorem. Itaque, cum Cicerone dicimus, *quod omnium artium, quæ ad rectam viuendi viam pertinerent, ratio, & diſciplina ſtudio ſapientiæ, quæ Philoſophia dicitur, continetur.* Cic. lib. 1 Tuſcu.

Ad virtutem igitur norma Philoſophia, & mores inſtituere ad Philoſophum, & Poëtã, & quoſcumq; qui Philoſophiam profitentur, pertinere. *Animi autem*, eodem

Cic. lib. 3. Tuscul.

dem Cicerone attestante, *qui sanari voluerint, præceptisq. sapientium paruerint, sine vlla dubitatione sanentur; est profectò animi medicina Philosophia, &c.* Si ergo laborantis animi sermones, Medicos esse fatemur; non omnes, sed qui de moribus sunt, eos esse necessariò concludendum.

Aristot. 2. mor. c. 2. Vid. Plut. de audit. Themist. orat. 2.

Cúmque hoc ita sit, reliquum est medicinæ vsus accedat. Omnis autem doctrina, ad rectam animorũ institutionem pertinens, οὐ θεωρίας ἕνεκα, *haud speculationis causa*, vt inquit Aristoteles, suscipienda. Non enim quid sit virtus quærimus, vt cognoscamus; sed, vt per eius adeptionem boni, & beatitudinis participes efficiamur. Adipiscimur autem actionibus, & exercitiis, quibus iteratis, ac identidem repetitis, habitus conformatur.

Themist. orat. 2.

Rectè igitur dicitur, vt rem omnem Aristoteleis verbis concludam, *iustis ac temperatis actionibus, iustos, ac temperantes effici, his autem neglectis, neminem vnquam virum futurum. Sed plerique omnes, cum hæc agere non curent, ad verba confugientes, philosophari se arbitrantur. Itaque sperant futurum, vt boni sint, non multum ab ægris differentes, qui Medicos studiosè illi quidem, ac diligenter audiunt; sed nihil eorum, quæ ab illis præcipiuntur,*

tur, facere volunt. Quemadmodum igitur illis, nunquam corpus erit bene constitutum, dum ita curatur, sic nec his animus dum hoc modo philosophatur.

Ex his sanè liquet, quibus animæ sanitas constet. Constat enim virtute, vt diximus; quæ ex bona natura, per præcepta philosophiæ, & longa exercitatione nobis instillatur. Quod egregiè etiam Galenus docuit, proprio libello de cognoscendis, curandísque animi morbis. Cúmque prudentum orationem Medico comparari, adhibito carmine proposuerimus: de qua oratione, & quomodo sit intelligendum, itidem clarum. Absque enim illo virtutis principio, & absque repetitis actionibus: quamuis ab optimo viro profectus sermo, nihil ad animorum curationem. Non est ergo oratio, vel etiam si in hoc sensu accipias Homerícum nostrum Nepenthes, cum sub eo perfecta salus concipiatur; nec tale aliquid, quod ad Medicum solum referatur. Sed quamuis magna sit languentibus, Medici aduentus consolatio; cuius præsentia, veluti spe quadam salutis, subquiescere ægritudinis molestia, & moderari videtur: & plerisque fides quam Medico habuerunt, in

Galen. de cog. anim. mor.

certam

certam ſalutis cauſam aſcribatur, vt aliquando concedamus ſermonem animi angoribus medicinam feciſſe. Quod alio verſiculo docemur, cui auctor Menander:

Menād. in Fragm.

λόγος γὰρ ἐστὶ λύπης φάρμακον μόνος.
Mæroris vnica medicina oratio.

Cum ſola, propriàque orationis vis, nulli melius aſſimiletur, quàm Medico: cuius tantum officium, ſalubria perſuadere, & ab noxiis rebus dehortari, iuxta aliud Menandri:

λύπην γὰρ οὐδεὶς οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.

Quo ſenſu (niſi λόγος haud ſermo, ſed ratio ſit) & paulò ante laudatum rectiùs exponemus, vt pharmacum concedamus; quatenus οἶδεν ſermo ἰᾶσθαι, vel θεραπεύειν τὴν λύπην, id eſt, ſcit curare, & docet pharmacis triſtitiæ mederi. Itaque, vt ſuprà iam probatum eſt; ſi duo diſſocientur, ἡ χρηστὴ φύσις, καὶ τὸ ἐπίζευξις, nulla eſt περὶ τοῦ λόγου conſideratio.

Igitur ſi quid mancum, & imperfectum non eſt Nepenthes, aut his omnibus complectitur; cum ſecus non concedatur perfectio, aut his omnibus contradicit. Cúmque orationi par eſſe nonnullis videbatur, quomodo poterit repugnare virtuti? quæ ſi animum noſtrum reſpiciamus: proprium

prium & necessarium decus : si Homeri poësim, tota huius viret præceptis, & Odysseam, Ethicam, Scriptor Ponticus appellauit, quod Poëta ibi Vlyssem, vt idem ait, πάσης ἀρετῆς καλὸν ὄργανον, velut organum quoddam omnium virtutum sibi proponens, philosophatus sit. Haud dissimile, atque diuersum erit de *moly* pharmaco iudicium : neque hoc ipsi fingimus, sed Maximum sequimur, αὐτὸν γὰρ μὴν τὸν ὀδυσσέα, inquit, οὐχ ὁρᾷς ὡς παντοίαις συμφοραῖς ἀντιτεχνόμενος ἀρετῇ ἐσώζει, καὶ τὸ δι' ἐκείνην θάρσος. τοῦτο αὐτῷ τὸ ἐκ κίρκης μῶλυ. *Ipsum verò Vlyssem nónne vides, quo pacto dum omnibus virtutem molestijs opponit, etiam animum ab ea sumat & fiduciam. Hoc est illud Circes moly.* Idem disertè habet Themistius, & pluribus auctoritatibus, & rationibus comprobari posset. Sed sufficiat ex his, velut plausibiliorem magis redditam nostram, de compari pharmaco opinionem : quam vt etiam magis, ac magis confirmemus, ad propriora quædam, & quæ rem ipsam articulatim demonstrent, Musis fauentibus progrediemur.

Heraclid. Pôt. in all. Hom.

Max. Tyr. diss. 17.

Themist. orat. 19.

Et primùm, quid sibi velit Horatius, expendamus, cum de Homero loquens : eum, & Chrysippo, & Crantori philosophis

Hor. epist. 2. lib. 1.

phis anteponat. Prælucet namque ad iter, quò tendimus, & ductu horum philosophorum, ne ob antiquitatis tenebras, & difficultatis impedimentum à recta semita aberremus, efficiet. inquit enim

Troiani belli scriptorem, maxime Lolli
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi.
Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid non,
Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

Quæ autem vt intelligamus: interpretum vices subeundæ, nec facilè aliorum dictis adhærebimus; siquidem, & in ipso, quod aiunt limite, Lambinus impegit. dum ait: *Troiani belli scriptorem, &c. Iliadem Homeri relegi.* Ne dum enim Iliadem; sed ipsam Odysseam Præneste relegebat Horatius, quòd etiam illis verbis, voluit dictum. nam cum Lollio περὶ τ' ἀναγνώσεως rationem explicaret: fructum ex Odyssea perceptum commemorat.

Lambin. in comm.

Rursus quid virtus, quid sapientia possit:
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem,
Qui domitor Troiæ (pertinet enim ad rem Troianam) *multorum prouidus vrbes,*
Et mores hominum inspexit, &c.

Quid

Quid pulchrum? vt apud Græcos καλὸν, *honestum* interpretabitur. Itaque innuit Horatius: planius ab Homero doceri, quod honestum, & quod ei contrarium: itémque quod vtile, & quod non; quàm Chrysippus, & Crantor Philosophi faciant. Et hos duos nominat, ex eo quod alter Stoicus, alter Academicus esset: & συνεκδοχικῶς voluit asserere: Principes sectas, Poëtę Philosophorum omnium principi submittere fasces, & primas concedere. Sed rectiùs, duos proponit Philosophos; cum duo capita protulisset, ad Philosophiam pertinentia *honestum*, & *vtile*. Etenim contrariorum cum eadem sit doctrina, & huic quod non vtile, alteri quod turpe est opponitur. Horum igitur Chrysippum, & Crantorem auctores faciens: necesse erit vnum vni tribuere, & reliquo reliquum. Et si Poëtæ verba attentè inspiciamus: quod honestum Chrysippo, & quod vtile, Crãtori pertinebit: nec immeritò: nam, vt priùs de Chrysippo dicam, hic Philosophus, quem solum sapere dictum est, & fulcire porticum Stoicorum: quinque & septingentos ferè libros, de rebus philosophicis scripsit: & quamuis eos singulatim Diogenes enumeret, plurimos Diogen. in Chrysipp.

in eo deesse, ex Sambuco obseruat Gesnerus. Plutarchus tamen placuisse, inquit, Chrysippo tria esse genera θεωρημάτων, vt primum Logica, deinde Ethica, tertiò Physica sint edocenda, καὶ τῶν φυσικῶν, nouissimus sermo sit de Diis. Itaque & in libris propriis, licet quam multi fuerint de rebus ad Dialecticam spectantibus, hûc tamen ordinem seruasse credendum est. inter autem ἠθικὰ, præcipuum locum obtinuere libri decem, quos περὶ τοῦ καλοῦ, καὶ ἡδονῆς, *de honesto, & voluptate*, ad Aristocreontem scripsit: quos, & grauissimi plerique auctores citant. Et tamen in hac sua doctrina, ab Homero superari, ait Horatius. Sed hæc satis ad Chrysippum.

Plutarc. de stoic. rep.

Nunc de Crantore, & quid sibi cum Homero intercedat videamus. Pro qua re, similiter ad Diogenem recurrendum, vt in quo excelluerit hic Philosophus, cognoscamus. Recensentur autem huius auctoris commentaria, ad triginta versuum millia; sed quædam ex eis Arcesilao tribuuntur. Poëmata quoque scripsisse dicitur, sed nec de eis aliquid certum. hoc vnum tantum pro indubitato constat: librum de luctu edidisse. de quo Diogenes ait: θαυμάζεται δὲ αὐτοῦ μάλιστα βιβλίον τὸ περὶ

Diogen. in Crant.

περὶ πένθους, *laudatur eius maximè liber de luctu.*

Nec desunt, qui pro hoc nobis fidem interponunt suam: inter quos Cicero, *Legimus*, inquit, *omnes, Crantoris veteris Academici de luctu. Est enim non magnus, verum aureolus, & vt Panetius Tuberoni præcipit, ad verbum ediscendus libellus.* alibi huius libri locum proferens, qui Græcè apud Plutarchum legitur: de eo dicere non veretur: *Nec absurdè Crantor ille, qui in nostra Academia, vel in primis fuit nobilis.* Hunc etiam præcipuum imitatum fuisse in Consolatione ad se ipsum, vt in libris de Republica Platonem, in de Officiis Panetium, Plinius memorat. Diuus item Hieronymus, id confirmat, & ex aliorũ numero Crantorẽ seligens, ait: *Legimus Crantorem, cuius volumen ad confouendũ dolorem suũ secutus est Cicero, Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Posidonij ad sedandos luctus opuscula percurrimus: qui diuersis ætatibus, diuersorum luctum, vel libris, vel epistolis minuere sunt conati, vt etiam si nostrum areret ingenium, de illorum possit fontibus irrigari.*

Cicer. in Lucull.

idẽ Tusc. 1.

Pli. in præfat. histor. nat.

D. Hier. in epitaph. Nepotian.

Scripsit autem Crantor, vt ex Plutarcho colligitur, ad Hippoclem: consolans eum, in morte filiorum. Et nulli dubium, quid

Plutarc. in consol. ad Apoll.

quidquid artis, & disciplinæ possidebat: in hoc opus contulisse. Haud tamen, vt Medicorum filius, aliqua concinnauit, indixítque catapotia, non ad delinimenta sermonis, vt argutulus Sophista suam consolationem deflexit; sed Philosophum, præceptis ex Philosophia petitis, suam absoluisse tractationem dicendum est, vt ex his, quæ supersunt clarissimè apparet. Verùm tamen plenius, ac melius hoc idem Homerum dicere, Horatius asserit. itaque illud necessariò emergit in admiranda Homeri poësi, vtilissimum hoc documentum, & ex ipso Philosophiæ myrothecio depromptum, contineri. Quod si ita est, iam locum offendimus, iam in manibus habemus. cum in eo, velut peculiari episodio, & sumpta vltrò occasione: de remedio aduersus luctum, Poëta loquitur; eóque non solum in obitu filiorum; sed, vel etiam in eorum internicione, ante parentum oculos, ad sedandum mœrórem, sistendásque lacrymas efficacissimo.

Diog. ibi. Sed cum de Crantore, in eius vita legatur. ἐθαύμαζε δ' ὁ κράντωρ πάντων δὴ μάλλον ὅμηρον, *admirabatur Crantor præ cæteris Homerum.* Licet profectò coniectari: intimam eius medullam pergustasse, recon-

dita

dita perscrutatum esse, symbolorúmque angustiam vberiori discursu, in suum opus produxisse, vt ea ratione tantoperè fuerit admiratus. Quod si temporis iniuria nobis non ademisset: facilior aditus, ad Homeri mentem penetrandam, concederetur, vel potius, iam patefactam admiraremur.

Verùm enim verò, antequam ad vlteriora progrediamur; quædam remouenda difficultas. Et si Philosophi sustinuisse partes Homerum dicimus, cur non hoc Nepenthes à Philosophis, à Poëtis; vt ex his quæ docuimus videretur dicendum, vel ab Ægyptiorum sacerdotibus, quàm potiùs à Medicis illius regionis prodiisse dixerit? Et quidem, illud in promptu occurrit, quod cum Poëta sub pharmaci allegoria virtutem hanc indicet: τὴν μεταφορὰν producendo, eius auctores, quales quales ij sint medendi arte præditos describit. Sed altius, ex Maximo Tyrio; imò ex ipsa antiquitate: duas has artes corpus, animámque curandi, haud seiunctas inuicem reputabimus; cum olim vetustissimi Poëtarum, vni soli vtramque attribuerint. Vixisse enim in Pelio monte ferunt hominem, cui Chiron nomen: de quo variis in

Orpheus in Argon.

Heraclid. in Alleg. Homer.

in locis opportunè egimus. Hic Chiron, cum optimus Medicus, itidémque iustissimus esset: artem quæ vtrumque ageret possidendo, quoscumque in disciplinam suam receperat, (Æsculapium, Herculem, Achillem, & Iasonem recepisse aiunt) omni laborum genere, venationibus, montanis itineribus, cursibus, humi decumbendo, cibis ferinis, fluuiali potu, ad summam perducebat sanitatem. Rursus hoc agebat, ne anima, vlla in parte corpori cederet, nec minus celeriter mentis aciem intenderet, minus fortiter affectibus resisteret. εἰ δὲ ἐν τῷ διαφόροντι διέστησέ γε πρὸς ἑαυτὴν ἡ τέχνη, μὴ πάνυ τοι τοῦτο θαυμαστὸν φανῇ, *quod si hoc tempore distingui ars cœperit, quid mirandum?* cum & ipsa medicinæ ars, iam per partes corporis diuidatur: hæc enim oculos curat, illa tergum, & alia aliud. Lapis est Stabiæ, & à Capacio nostro refertur.

Max. Tyr. disser. 18.

Cap in histor. Neap. lib. 2.

CN. HELVIVS. CN. L. IOLLA
MEDICVS OCVLARIVS.

Herodotus in Ægypto, hanc etiam artis distributionem confirmat. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστι πλέα. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι οἱ δὲ κεφαλῆς,

Herod. in Euterpe.

φαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων, hoc eſt, *medicina apud eos huncin modum diſtributa, vt ſingulorum morborum ſint Medici, non plurium. itaque omnia referta ſunt Medicis. alij enim ſunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij alui partium, ſiue morborum occultorum.* Quod præſentiens Homerus, ne diſtracta hæc per partes ab Ægyptiis medicina, fictionis ſuæ *ὑπόνοιαν* diſſiparet: conſultò licet, vt ait Euſtathius, *τὸ παράδοξον*, poſt carmina de Nepenthe, quæ in ſecunda parte laudauimus, ſtatim ſubdit: Euſt. ad 4. odyſſ.

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων Homer.
ἀνθρώπων, ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης. odyſſ. 4.

Medicus verò vnuſquiſque peritus ſuper omnes
Homines. Sanè enim Paionis ſunt ex generatione.

Itaque nec ex Homeri verbis, aliqua inſurgit dubitatio; quinimò ad Medicum, quo ſenſu huiuſmodi medicamentū pertineat: iam manifeſtum apparet. Quod, ſcilicet, non niſi Chironis arte conſequatur, & vt per ſalutem animæ, corpori etiā cum adhibeatur; ſecūdum Thracicam illam excantationem, quam Socrates *ἐρωτικῶς* ad Zamolſidem referens, Charmidi Plato in Charmi.

dicebat, & suprà adduximus. Qua ratione in παρασκευῇ huius tractationis, hoc vnum tandem statuimus: corpus frugalitate, & temperantia decorandum: temperatis enim humoribus, nunquam ad aliquod violentum animí affectiones prorumpent.

Pertinere autem Nepenthes ad Chironem, imò, vt Medicinæ artis; ita & huius pharmaci auctorem fuisse: non solum ex Maximo Tyrio didicimus, sed luculento testimonio confirmauit Horatius, cum ad amicos scribens, eos diris sollicitudinibus leuare pectora suadet.

Hor. epod. ode 13.

Nobilis, vt grãdi cecinit Centaurus alumno.

Quem locum, non est interpretum, quos viderim, qui rectè exponat. cum ex Pindaro: quem in hac ode Horatius imitatur, ipsa petenda sit expositio, & ex his quæ suprà ex Pindari Scholiaste docuimus. Siquidem, cum circumferrentur antiquitus χείρωνος ὑποθῆκαι, hoc est carmina quædam celeberrima, in quibus Chiron Achillem de omnibus, quæ ad rectè viuendi institutionem pertinent, instruebat: volens Pindarus Thrasibulum, Xenocratis filium ad cultum deorum, & parentum venerationem excitare: sumpsit ex

Pyth. ode 6.

Pind. ibid.

ex hoc poëmate argumentum, & Chironis exemplo, ad Thrasibulum conuersus canit:

σύ τοι σχεθῶν νιν ἐπιδέξια χειρὸς ὀρθὰν
ἄγεις ἐφημοσύναν τάν ποτ᾽ ἐν ὄρεσι
φαντὶ μεγαλοσθενεῖ Φιλύ-
ρα υἱὸν ὀρφανιζομένῳ Πηλεΐδᾳ πα-
ραινεῖν μάλιστα μὲν Κρονίδαν
βαρυόπαν στεροπᾶν κεραυνῶν τε πρύτανιν
θεῶν σέβεσθαι
ταύτας δὲ μή ποτε τιμᾶς
ἀμείρειν γονέων βίον πεπρωμένον.

Tu vtiq; tenēs eum(patrem)*dextera manu*
Rectam refers admonitionem, quam olim in montibus
Aiunt Philyra
Filium robustissimo Pelidæ orbato parentibus
Consuluisse, videlicet potissimum quidem Saturnium
Grauisonum, fulgurum fulminumq; dominum,
Inter deos venerari:
Hoc vero nunquam honore
Priuare parentum vitam fatis datam.

Ex eodem Chironis poëmate, Horatius noster seligens: quod ad tristitiæ leuamen Chiron alumno cecinit, id est, in his hypo-

hypothecis suis docuit carminibus, captánsque ex illius persona dictis suis auctoritatem: illum per prosopopœiam, ad Pindari imitationem, hæc dicentem inducit:

Horat. ibi.

Inuicte mortalis dea
Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus: quã frigida parui
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus & Simois,
Vnde tibi reditum certa subtemine Parcæ
Rupere: nec mater domum
Cærula te reuehet,
Illic omne malum vino, cantuq; leuato
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquijs.

Quod autem pro vino, & musica intelligendum, quamuis Horatius more lyricorum. *Nos conuiuia, nos prælia virginum, cantamus vacui,* iucundè, elegantérque ad solatium ex conuictu, & musica detorserit: haud tamen digna Chironis seueritate interpretatio; neque Achillis educationi conformis indulgentia. cum huic vni maior, quàm cæteris Heroibus adhibita à Chirone disciplina, vt qui in eo virtute, & viribus decorando, μᾶλλον, vt Theon ait, ἐφιλοτιμήθη *magis fuerit ambitiosus:* & summa

Hor. lib. 1. ode 6.

Theõ Sophista in Achill. encomiũ & Chironis prosop.

ma ipsius indignatio, quidquid ille, vel leuiter in hac institutione deliquerit. Sed in hac re explicanda, commodiorem locum expectamus.

Nunc, cum iam sufficienter sit demonstratum: Nepenthes philosophicum esse remedium, & ab iis prodiisse, quorum munus ad virtutem instituere: in virtute quadam consistere dicendum est. quod Petrarcha noster indicabat. Pet. Rhyt. p. 1. sonul. 45.

E col terzo beuete vn succo d'herba,
Che purghi ogni pensier, chel cor affligge.
Dolce à la fine, & al principio acerba.

Nam hæc peculiaris, & genuina virtutis nota: fructus habere dulces, radicem verò insuauem. Quænam igitur virtutis species sit, modò inquirendum. Hesiod. oper. lib. 1. Virgil. de litt. Pyth.

Et primùm, quod notissimũ est in Philosophia morum, imò ex Homeri sapientia deductum: ita se habere animi constitutionem dicimus, vt vna sit eius pars ratio, altera rationis expers, qua iracundia continetur & cupiditas. Cúmque diuersa harum partium sit natura: necesse est diuersam esse perfectionem. Virtutum ergo quædam in parte rationali; quædam in rationis experte collocantur: illas principes cum τὸ ἡγεμονικῆς occupent locum; Vid. Heraclid. in all. Hom. Plutarc. de virt. mor.

has

has comites aiunt. Siquidem à superiori perficiuntur, nec aliquid honestum faciunt, secundum rationem, quæ in eis est. ab altera enim mutuantur: à qua, velut iugales, ab auriga dirigantur, moderantúrque.

Huius prærogatiuæ esse Helenæ pharmacum, constat euidentissimè: cum pari modo ab eo modus, & regula reliquis partibus præscribatur. Quod Homerus expressit: νηπενθὲς τε ἄχολον vocans. Nam ecquis est, qui non videat ἄχολον ad irascibilem pertinere, sicut νηπενθὲς concupiscibilem respicit? luctus enim in hac animi parte insidet, cum ex Cicerone, non aliud sit, quàm ægritudo ex personæ, quam concupimus interitu. Horatius manifestè desiderium vocauit: mortem Quintilij Vari flens.

Cicer. 4. Tuscul.

Hor. lib. 1. ode 24.

Quis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis?

Arist. li. 3. mor. c. 13.

Et licet Aristoteles, neget eos, qui amicorum obitu maiorem dolorem capiunt, intemperantes dici: quæ intemperantia in hac animi parte collocatur, non est proinde, vt huic affectioni alia designari possit sedes. Et hinc rectiùs omnis diluitur dubitatio, quæ de vocis ἄχολον interpretatione,

tatione, in ſecunda parte nos morabatur.

Si igitur, per hoc medicamentum, habitum rationis Homerus intelligit, age, videamus quiſnam ſit? & nulli dubium eſt, vt Theages inquit Pythagoreus, rationalem hominis partẽ cognitione perfici. Cognitio aut ſcientia eſt, vt geometria, & dialectica: aut ars, velut nauigandi, ſerendi; aut prudentia, qua quis cuncta tuetur agenda, ac diſponit: aut ſapientia, qua Deum agnoſcit, religionem colit. Ariſtoteles etiam τ̃ νȣ̃ν, id eſt, *mentem*, ſiue *intelligentiam* conſiderat: quæ eſt principiorum, vt *totum ſua parte maius*. Et aliquem iſtorum eſſe, neceſſariò fatendum eſt. Sed in arte quadam conſiſtere, ſuadetur ex Antiphontis auctoritate, qui, vt inquit Plutarchus, & nos ſuprà docuimus: librum ſcripſit περὶ τ̃ ἀλυπίας τέχνης, nec ſcientiam ſimpliciter eſſe repugnat, ſi Tacitum attendamus, de Agrippina loquens, *illic paucos dies componendo animo inſumpſit, violenta luctu, & neſcia tolerandi.*

Theag. in li. de virt.

Plutarc. in Rhet. vit.

Tacit. 3. annal.

Nos breuiter habitum prudentiæ ſtatuimus: neque exinde artem, vel ſcientiam eſſe reiicitur, cum vtrumque nomen virtuti conueniat, vt Maximus Tyrius elegantiſſimè docuit: & eo magis pruden- Max. Tyr. diſſert. 17.

tiæ,

Alcinous de Doct. Plat. c. 29. tiæ, quæ ex Platonicorum doctrina, *scientia* describitur *bonorum malorumq́, & quæ media inter vtrumque sunt animæ affectionibus quæ cuique sunt propria præscribens.* Et Homer. 4. odyss. dici haud potest quam rectè Homero aptetur.

> τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα ἐσθλά.
>
> *Talia Iouis filia habebat pharmaca.*

μητιόεντα, si quidem hæc vox ἀπὸ τῆς μήτιος deriuatur. μῆτις autem consilium, & vt ait Galen. de Dogm. lib. 3. c. 8. Chrysippus apud Galenum. ὡσανεὶ τὶς φρόνησις, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον τέχνη, &c. *quasi quædam prudētia, & rerum quæ in vita actionem veniunt, ars.*

Est igitur Homeri sensus, non, vt ex Plutarcho refert Budæus, κατὰ τὴν θεωρητικὴν τέχνην ἐσκευασμένα, vel, vt ait Eustathius, βουλῆς δηλώματα εἰς ἀποφυγήν, sed quemadmodum Volat. in Hom. ver. F. Florid. Sabinus in Apologia. Volaterranus exponit, qui & si in Græcis vertendis F. Floridi censura puerilitér persæpè labitur, hunc tamen locum meo iudicio ita vertit, vt quam rectissimè explicasse appareat, cum ait: *Tale igitur pharmacum Helena Iouis filia bonum admodum, & ad mentem consiliumve faciens habebat.* Et Iouis filiam, hoc in loco Helenam appellari, non est abs re: & ex Athe

Athenæi verbis colligitur, quæ ſupra retulimus. qui quidem & vnam, & alteram conditionem notat: primò Helenam Iouis extitiſſe gnatam. Quod allegoricè, & ad rem noſtram ſi intelligas: quid aliud eſt Helena, quàm διάνοια, hoc eſt, vt ita hic mihi dicere concedatur, διὸς νοῦς, velut ex Ioue orta ſapientia? Altera conditio ab Ægyptiorum ſapientibus edocta; inquit Athenæus; quatenus à pædia, & longa exercitatione, prudentia nobis acquiratur. Dependet autem à varia inſtitutione: vt diuerſimodè inſtitutus, iuxta varios hominum mores, & Philoſophorum ſectas, diuerſimodè quis prudenter agerè iudicetur. Sed de pædia, quæ ſpecialiter ad hanc prudentiam, de qua loquimur, pertineat: mox aliquid dicemus. nunc rem ipſam, ſuóque peculiari nomine definiamus.

Proficiſcitur, inquit Alcinous, à prudentia recta ratio, & à recta ratione, rectus animorum ſtatus conſtituitur. Siquidem virtus, (exemplo vtar Maximi Tyrij) vt Lacedæmoniorum reſpublica ſe habet: in qua populus ſub tali imperio viuit, vt minor pars, eáque optima imperet, altera obediat. Indiget autem altera pars

Alcin. de doct. Plat. cap. 28.

Tyr. diſſ. 17.

altera; tam quæ imperat, ea quæ paret, quàm quæ paret conseruationi eius, & tutela quæ imperat. Et ita in animis nostris, qui conseruantur, & præsidio, & moderatione egent, sunt affectus. Ratio est quæ conseruat, tuetur, & moderatur. Vt autem ad imperantis normam, tota componitur ciuitas: pari modo ab ipsa ratione, hic, vel ille status inducitur. Siquidē à praua imperandi dispositione, turbæ, seditiones, seruitutes, & affectuum tyrannides oriuntur: rectam autem rationem pax, tranquillitas, felicitas, & ipsamet beatitudo consequitur. Quem animi statum, vno verbo μετριοπάθειαν Græci dicunt: & mediocritatem quandam, & temperationem affectuum explicat, quam probarunt Platonici; & eos secuti Peripatetici. Stoici verò exorsi ab eadem prudentia, in hac re concludunt: *qui prudens est, & temperans est: qui temperans est, & constans: qui constans est, & imperturbatus est: qui imperturbatus est, sine tristitia est.* Reiiciunt hi enim affectus omnes, & cupiditate, lætitia, & metu, ægritudine, & dolore velut malis, seditiosisque incolis expulsis: receptisque pro aliquibus eorum voluntate, gaudio, cautione, non modo quietam; sed

Senec. epistol. 85.

omnino

omnino imperturbabilem politiam constituunt: & hanc animi firmitatem, & constantiam ἀπάθειαν dixere, Latinè *impatientiam*. Sed ambiguè, inquit Seneca: poterit enim contrarium eius, quod significare volumus, intelligi clariùs imperturbatio. Siquidem Cicero, vt notat D. Augustinus, quos Græci πάθη, *perturbationes* ferè semper appellat: quarum vacuitatem, siue carentiam, imperturbationem; siue mauis imperturbabilitatem, vtcumque appellabimus. Ad huius ἀπαθείας instar: constitutionem animi, haud ad omnes; sed tantummodo ad hanc specialem turbationem; quæ luctus dicitur, inconcussa stabilitate resistentis: ἀπένθειαν nominamus. Nec vocem ipsi cudimus, sed à doctissimo Budæo habemus: qui apud Theophrastum, loco quem in secunda parte adduximus, in illis verbis λήθην ποιεῖν, καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν: ex quo Plinius ea exprimens, *obliuionem tristitiæ veniamq́ afferens habet. Fortasse autem Plinius* (inquit Budęus) *non ἀπάθειαν, quasi indolentiam, & impatibilitatem malorum, sed ἀπένθειαν legit, quasi luctus veniam, quod verbum alludit ad νηπενθής, vt suspicari subeat Plinium scripsisse obliuionem tristitiæ, veniamq́ luctus afferre.* Qua

Senec. epistol. 9.

S. Aug. de Ciuit. Dei lib. 9. c. 4.

Budæ. in l. qui venenum, ff de verb. sign.

Plin. li. 25. cap. 2.

coniectura, alia certè ratione nos iuuat: nam hac voce mirum in modum constantia aduersus luctum exprimitur, *quæ illuencositas* nouo vocabulo Latinè diceretur. Et ita definiri potest tenor animi ad eam firmitatem, & duritiam producti, vt nullam ex obitu, vel internicione quorumcumque charissimorum capitum, solicitudinem, & tristitiam contrahat. *Et hæc est sola illa Helena*, ait literarum columen Lipsius, *quæ verum illud, legitimumq́ Nepenthes propinet, in quo oblitio curarum & dolorum.*

Lipsius de Const. lib. 1. cap. 6.

Sed quid paradoxon hoc Stoicorum inuentum: quod vix in scholis, vt ait Tullius, Stoici probant, & oppugnatam, exagitatam, atque adeò derisam, horum hominum sententiam, rursus excitare, & probare audebimus? an non, cum isthac apathia, quam ratio, atque religio abstulit, & stolones huiusmodi ἀπαθείας similiter excidendi, cum eadem ab istis, quàm ab illa nascantur absurda, & mala proueniant? Siquidem probatum est, humanam naturam negare alicuius animum immunem esse tristitia: sapientem non vinci mœrore, cæterum tangi: & affectus omnes naturales esse, non voluntarios omnium

nium viuentium ratio demonſtrauit.

Fructus autem, ſi qui ex hac arbore, ſtupor, & inhumanitas. Nam, & miſericordiam, inquit Auguſtinus, Stoicorum eſt ſolere culpare; & in homine præclarum, & excellens bonum eſt miſericordia. addit Lactantius, vtrumque rectiſſimè à Plutarcho inculcatum, cuius verba præſtat audire. τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν, καὶ δάκνεσθαι τελευτήσαντος υἱοῦ φυσικὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς λύπης, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι τοῖς τὴν ἄγριον ὑμνοῦσι, καὶ σκληρὰν ἀπάθειαν ἔξω, καὶ τοῦ δυνατοῦ συμφέροντος οὖσαν. ἀφαιρήσεται γὰρ ἡμῶν αὕτη τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι, καὶ φιλεῖν εὔνοιαν: ἣν παντὸς μᾶλλον διασῴζειν ἀναγκαῖον: & vt Xilander vertit: *iam ex morte filij dolorem, ægritudinemq́; animi concipere res eſt talis, quæ à naturali profecta principio non ſit in noſtra voluntatis ſita libertate. Non enim eos probo, qui feram quandam laudibus ferunt duramq́; indolentiam, quæ neque contingere nobis poteſt, neque vt poſſe fingas commodatura nobis eſſet. abolitura enim erat quam conſeruari maximè oportet, quæ ex amore vltro citroq́; exiſtit beneuolentia.*

S. Aug. l. 9. c. 5. de Ciuit. Dei.

Lact. lib. 6.

Plutarc. in conſol. ad Apoll.

Itaque ex his (ſi rectè colligo) duo obiiciũtur: ἀπάθειαν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, hoc eſt, ex iis eſſe, quæ non ſunt in noſtra poteſtate.

Alterum mutuam inter homines beneuolentiam labefactare. Vtrisque occurrendum, & longè aliud esse facili negotio demonstrabitur. Et primùm nullum ex apenthia oriri malum: quandoquidem, & amor inter homines conseruatur, fouetúrque misericordia. Nec idem iudicium arbores omnes Thracica quadam agriculatione indiscriminatim præcidere, & rubos euellere, stolonésque in pomis, aut in oleis proceros amputare, hoc est, passiones, & adfectus omnes ab animis nostris auferre: & luctum eradicare. Hunc velut inutilem damnosúmque reiicimus, reliquos affectus, nec extirpandos cum Stoicis, nec compescendos, cum Peripateticis existimamus. Quamobrem sacra doctrina nos doceat, his etiam laxari fræna debere, si vnde fuerint, & cuius causa probauerimus. *Nec in disciplina nostra*, inquit S. Augustinus, *quæritur vtrum pius animus irascatur, sed quare irascatur, nec vtrum sit tristis, sed vnde sit tristis; nec vtrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccanti vt corrigatur, contristari cum afflicto vt liberetur, timeri periclitanti, ne pereat, nescio vtrum quisquam sana consideratione reprehendat.*

Cóparatio Herodis Attici apud A-gel. lib. 19. cap. 13.

S. Aug. l. 9. de Ciuit. Dei cap. 5.

Luctus verò nec lugenti, nec ei qui decessit,

eeffit, nec erga Deum, nec erga homines aliquid boni, & vtilitatis in ſe habet: an ergo eo carere iuſtè quis imputabit? Si lugentem conſideras, magna quidem amentia eſt, pœnas à ſe infelicitatis exigere, mala ſua augere, & ſe mortuo quem deplorat adiicere. Quod ſi iucundam præreptam nobis, ob neceſſariorum funus conſuetudinem dolemus, nec alia cauſa eſt, quâ eos deſiderare contingat; ſi tanti iucunditatem facimus, cur eam ſi aliunde liceat, non potius aliquo modo nobis comparare, quàm voluntario mœrore affligi volumus? qui ſi torquet, non adiuuat, primo quoque tempore deponendus eſt, & ab inanibus ſolatiis, atq; amara quadam libidine dolendi animus recipiendus. Si ad eos qui obierunt reſpexeris,

Id cinerem, aut manes credis curare ſepultos?

Nullis planctibus defuncta reuocantur, ſors immota, & in æternum fixa nulla miſeria mutatur, & mors tenet quidquid abſtulit, deſinat ergo dolor qui perit: & ab Homero animum ſume, & ab his quibus Priamum Achilles alloquitur, vtramque hanc cauſam complexus. Homer. Iliad. 24.

ἄνσχεο, μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.
οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος,

οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πά-
θησθα.

Aequo animo tolera, aßiduo nec te ipse dolore
Conſice. proficies etenim nihil inde, nec ipsũ
Sic poteris nati lacrymando excire cadauer,
Sed grauiora tibi potius tormenta parabis.

Et cum animos noſtros æternum viuere indubitater credamus: eos mortali corpore exutos, aut cœlum conſcendere, aut in inferna demergi: nec cum Seneca dicimus: *illa, quæ nobis inferos faciunt terribiles, fabulam eſſe.* Itaque poſt huius vitæ vſuram, quicumque iſtorum contigerit locus, iam non amplius lugendum. Nam aut beatus, & diuorum conſortio potitur, aut damnatus eſt. Beatum flere inuidia eſt, monet Seneca, cum tantum nolis illi eſſe beneficij; ſed ob exiguũ tui commodum, iam vltra in huius vitæ miſeriis optares damnatum dementia. indignus quippe is omni affectu eſt, qui Deo inuiſus, capitali ſcelere reus, perpetuis cruciatibus deſtinatus occubuit. Si autem media loca petierit, vt tandiu ibi diuertat, donicũ omni labe expurgatus, cœleſtem vnde demiſſus eſt ſubeat patriam: iam remediis, non luctu indigebit, cum amare,

Vide Plat. in Menex.

&

& bene velle ei qui mortuus eſt, non in hoc poſitum ſit, vt tibi ipſi dolorẽ inferas, ſed vt dilecto aliqua commodes ratione: quod omni animi tranquillitate, ſacris operati, ex religionis inſtituto præſtabimus. Nec alia in his caſibus erga Deum pietas, quàm in ipſa æquanimitate, patientia, & gratiarum actione. Siquidem libet cum Horatio dicere: Horat. carm. li. 1. ode 24.

Tu fruſtrà pius, heu non ita creditum,
Poſcis Quintilium deos.

Et cum mors præcipuum Dei donum, & ſemper ex eius dependeat prouidentia: qui eam damnat, tacitè de diuino iudicio conqueritur. vt & illi præterea, qui acerbitate funerum tacti, deteſtabili impietate palam ſuperis iraſcuntur, & maledicunt. O quam rectè, & ad exemplũ, Maſſilienſes huiuſmodi vſurpant diſciplinam: vt apud eos ſine lamentatione, ſine planctu, luctus funeris die domeſtico ſacrificio, adiectóque neceſſariorum conuiuio finiatur. Etenim ſubdit Valerius Maximus: Val. Max. lib. 2 c. 6. *Quid attinet, aut humano dolori indulgeri, aut diuino numini inuidiam fieri, quod immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit?* An non & ipſi Romani luctum diis inuiſum teſtati ſunt, & religionis cæremoniis ad-

uersari, cum eum in voti solutione, in ædis dedicatione deponerent: & *Feriarum die,* vt inquit Petronius, *etiam lugentes ridebant?* Sed de hac re, ne sim prolixior: vide Ioannem Kirchmannum, scriptorem huius materiæ luculentissimum. Nec sunt cuiuscumque generis homines, quibus hic luctus probari debeat: nam si

Petron. in Satyr.

Io. Kirch. de fun. Ro. cap. 12.

ἄφρονες ἄνθρωποι, καὶ νήπιοι οἱ τοὺς θανόντας
κλαίουσι. vt ait Theognis.

Theogn. in sent.

Dementes homines, & stulti qui mortuos
lugent.

nónne dementiores, stolidioresq; qui hoc ab aliis exigant?

Plato de leg. lib. 12.

Celebratissimus Plato in sua Republica, nihil in hac re à legumlatoribus lege statuendum iudicauit, quippe, vt arbitror, lacrymas in funeribus prohibere: *ἄμορφον*, inquit, tanquam ad aliquorum hominum imbecillitatem, quod fateor, nimis seuerum. ad eas autem adigere itidem absurdum, cum ex recta institutione non sit. Si enim sapientibus, non vulgo leges conderentur, vtique omnem prohibere oportuisset, vt Soloni placuit: quamuis & ei immodicus pro filio luctus obiiciatur. Sed cum popularis stultitiæ aliqua sit habenda ratio, si quid lessus permittatur: Lycurgus

Cic. lib. 3. Tuscul.

gus intra dies vndecim coërcuit, ipse Plato intra domesticos parietes sepeliendum statuit: cum inde scilicet nullum ad suos ciues honestatis, atque virtutis exemplar. & verè, vt inquit Homerus: Homer. Iliad. l. 24.

οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

Nulla est vtilitas frigidi luctus.

Nec profusum, insanúmque lugendi morē in Patrocli funere probasse Poëtam dicendum est, si quidem, id eo artificio canit, vt manifestum faciat, cōtrarium commendasse, & ita affectibus indulgere Achillem permittat: vt eorum moderationem, correctionémque solummodò extollat. Et huc spectant Thetidis admonitiones, Vlyssis consilia, & ipsius Patrocli verba in somnis ad Achillem.

θάπτε με ὅττι τάχιστα πύλας ἀΐδαο περήσω, Homer.
τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων. Iliad. ψ.

Sepeli me quam citissimè, portas Plutonis vt intrem

Longè me abigunt animæ, vmbræ defunctorum.

Quod Tertullianus vidit, & acutissimè his verbis admonuit. *Nouimus autem præter Poëtica iura, pietatis quoque Homericæ industriam. Tanto magis enim curam sepulturæ collocauit, quanto etiam moram eius iniuriosam* Ter. lib de ani. c. 56.

animabus incusauit, simul & nequis defunctum domi detinens ipse amplius cum illo materetur enormitate solatij dolore nutriti. Ita querelas animæ insepultæ ad vtrumque confinxit, vt instantia funeris, & honor corporum seruetur, & mæror adfectuum temperetur. Et Iouis lacrymas ob Sarpedonis mortem, aliud annuere, quam ad luctus commendationem pertineat, vetus scriptor Heraclides indicauit.

Homer. Iliad. 16. Plat. lib. 3. de rep. Heracl. in all. Hom.

Non est igitur in hac lugendi consuetudine bonum, nec quidpiam in eius abrogatione: quod minimè decens videatur, & meritò cum Germanico, velut lege statuendum: NON DECET DEFVNCTVM IGNAVO QVESTV PROSEQVI. Quod verò ait Plutarchus: auferri τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι, καὶ φιλεῖν εὔνοιαν: quasi eos, quos post mortem lugendos negamus: viuentes, nobísque coniunctos amare prohibeamus. cum sine dolore amittatur quicquid sine amore possidetur. constantissimè negamus. Ament sese inuicem mutuáque concertent affectione parentes, filij, fratres, consanguinei, affines, conciues, & ipsi amici, qui & nomine dilectionem profitentur: hoc vnum tantum indicimus, vt salutariter ament.* Neque hic

Tacit. li. 4. ann.

hic Epicureos insector: qui amicitias proprio commodo, atque voluptate metiebantur, sed cum Epicteti cautione. ἐφ' ἑκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας παρεχόντων, ἢ στεργομένων μέμνησο ἐπιλέγειν ὁποῖόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρχόμενος, ἂν χύτραν στέργῃς, ὅτι χύτραν στέργεις. κατεαγείσης γὰρ αὐτῆς οὐ ταραχθήσῃ ἂν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς. ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ οὐ ταραχθήσῃ. *Singulis in rebus, quæ vel delectant, vel vsui seruiunt, vel diliguntur, memento considerare cuiusmodi sint, exorsus à minutissimis. Si ollam diligis te ollam diligere, nam ea confracta non perturbaberis.* Id ipsum præcipit Seneca, *in procinctu semper stet animus, & id quod necesse est, nunquam timeat, & quod incertum est semper exspectet.* Hoc etiam à Philosophia sumptum, Terentius ita commodè expressit.

Laërt. in vit. Epicu. Plutarc. de amot. in lib. Epict. in Ench. c. 8.

Senec. cõs. ad Polyb. cap. 30.

Terent. in Adelph.

Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maximè, tum maximè meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferat, pericla, damna, exilia. Peregrè rediens semper cogitet aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ: communia esse hæc, fieri posse, vt ne ne quid animo sit nouum, quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Socra

Socrates tali exercitatione ſapientiſſimus, vel cum ſemetipſum efferret, & iam hauſtu vnico à morte abeſſet: mira animi tranquillitate, iocis cantileníſque delectabatur. Semper quidem mori didicerat, dum viueret: & cum mori iuberetur, ſemper ſe victurum putabat. Quid enim magnum, aut inſolens eſt, ſi quod mortale eſt emoritur? Nec aliter, quàm diutina huiuſmodi contemplatione profecerat Anaxagoras: qui nunciata filij morte, ſciebam iam illum genuiſſe mortalem reſpondit: nulliſque datis triſtitiæ, ac fracti animi indiciis, diſputationem, quam fortè inter familiares de natura rerum habebat, ad finem vſque conſtantiſſimè produxit. Meritò igitur, hęc laudatiſſima carmina, & ipſe Cicero laudibus celebrat.

Plutarc. in conſol. ad Apoll.
Cic. lib. 3. Tuſcul.
Hieron. in epit. Nep.
Cic. lib. 3. Tuſcul.

Ego cum genui tunc morituros ſciui, & ei rei ſuſtuli:
Præterea ad Troiam cum miſi ad defendendam Græciam,
Sciebam me in mortiferum bellum non in epulas mittere.

Ad alteram ex Plutarcho difficultatem, dolorem ſcilicet ob neceſſariorum interitum, φυσικὴν ἔχειν τὴν ἀρχὴν, *naturale habere principium.* vltrò id à nobis aſſeritur,

ritur, sed tamen ἐφ' ἡμῖν, in nostra esse potestate secus, ac ille dicebat contendimus. Neque hoc portentum Stoicorum, nam ita esse, vel ipsa tandem fatebitur Academia. Nam cum luctus animi quædam affectio, si de affectibus cum Stoicis sentiendum: nulla nos vrgeret difficultas. Siquidem, aut cum Chrysippo, cuius opinio magis apud Stoicos obtinuit, diceremus: affectus omnes κρίσεις τινὰς εἶναι, *iudicia quadam esse*; aut Zenonis amplecteremur sententiam: qui, vt ait Galenus, non iudicia affectus esse censebat. ἀλλὰ τὰς ἐπιγινομένας αὐταῖς συστολὰς, καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς. *Sed iudiciis supervenientes contractiones, & solutiones, elationes, item & deiectiones animæ.* Et ita semper concluderemus: *perturbationes*, vt Ciceronis verba vsurpem, *voluntarias esse* * *opinionisq. iudicio suscipi, & omnium perturbationum* * *esse matrem immoderatam quandam intemperantiam.* Chrysip. in 1. de affec. apud Gal. de Decr. Hippoc. & Plat. lib. 4. cap. 8. Zen. apud Gal. ibid. Cic. Acad. 1.

Sed patiar in contrariam sententiam duci: cuius ratio, vel omnium maximum Stoicorum Possidoniũ mouit, vt ab vtrisque his opinionibus alienus: neque iudicia, neque iudiciis succedentia esse affectus putaret, sed oriri eos ex irascibili, & Possidon. apud Gal. ibid.

concu

concupiſcibili facultate. Quod communiter inter Philoſophos receptum eſt. Inter eorum tamen exortum, & progreſſum, diſtinguendum cum ſapientiſſimo Epicteto. Quam diſtinctionem profert Agellius, & ex Agellio S. Auguſtinus in re præſenti notatu, atque relatu ſatis dignam. *Viſiones animi*, inquit Epictetus, *quas* φαντασίας Philoſophi appellant, *quibus mens hominis, prima ſtatim ſpecie accidentis ad animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitrij, ſed vi quadam ſua inferunt ſeſe hominibus noſcitandæ: Probationes autem, quas* συγκαταθέσεις *vocant, quibus eadem viſa noſcuntur, ac dijudicantur, voluntaria ſunt, fiuntq; hominum arbitratu.* Exemplo, ſi lubet hæc doctrina illuſtrari poteſt. Si quidem in amore tria obſeruãtur conſpicuè. Primum enim, animi motus, cum pulchrum obiicitur. fertur namque ad ipſum naturali propenſione animus: & amorem dici, & non eſſe in noſtra poteſtate conſtat. Cùm verò facta ſit conſequendi ſpes: emergit conſenſu, & deliberatione appetitus. Deinde ad ſpeciem viſam exardeſcens, & vehementiori impetu ad fructum properans: fit ſtabilis, & voluntaria libido: quam magis propriè amorem

Agellius noct. Att. lib. 19. ca. 1. S. Auguſt. l. 9. de ciu. Dei cap. 4.

rem nuncupamus, nec est Philosophorum, qui illum haud esse in nostra potestate autumet, cum desiderium definiant pulchritudinis. Nam quod à natura est, illico in ipso ortu occideret: nisi consensu, approbatione, voluptate, vel in monstrum adolesceret. Idem in genere de affectibus, Seneca: *Est primus motus non voluntarius, quasi præparatio affectus, & quædam comminatio. Alter cum voluntate non contumaci. Tertius motus est iam impotens, qui rationem euicit.* Sed de his aliqua alia apud clarissimum Stoicæ doctrinæ adsertorē Lipsium: quem vtiliter in hac re consuluimus. Cúmque ita se habeat: *Aut nihil*, inquit S. Augustinus, *aut penè nihil distat inter Stoicorum aliorumq́; Philosophorum opinionem de passionibus, & perturbationibus animorum.* Quod ante eum Cicero dixerat: & idem notat: cum *Stoicos verbis magis, quàm rebus aduersus Platonicos, seu Peripateticos certare conuincit.*

Aristot. in rh. c. prop.

Senec. l. 2. de ira, c. 4.

S. Aug. l. 9. c. 4. de ciu. Dei.

Vt amor ergo naturale habet principium, & est in nostra potestate: ita & natura insitum in funeribus coniunctorum obtristari. Lugere autem, ne dum περὶ τὸ μέτρον παραφέρεσθαι, καὶ συναύξειν τὰ πένθη, *supra modum differri, luctumq́; adaugere,*

Plutarch. in consol. ad Apoll. quod etiam dicebat Plutarchus: haud hominibus naturale, sed ex falsa quadam opinione est: itaque & voluntarium, καὶ ἐφ' ἡμῖν. Quamobrem non inconcinnè hac super re, huiusmodi ab Æsopo narratur Apologus. quod scilicet, cum genitis à se Diis honores, & munia singulis ascriberet Iuppiter: accessissétque ad eum cum aliis, etiam luctus, sibíq; huiusmodi quidpiam expostulasset: Iouem dixisse, hoc se illi concedere munus, vt solis scilicet iis, qui voluissent, & illum elegissent, semper adesset. Ad eos igitur ingruit, qui eum colunt: & si ab initio repuleris, neque animum permittas sauciari, quam longè semper à te aberit. Sed homines cum naturali ægritudini suapte natura modicæ & exili præter fas decénsque opinionum fomenta falsarum subministrent, illique vano quodam erroris consensu agrestes, etiam sæpiùs, & immanes misceant affectiones: ad immodicos postea luctus, turpésque interdum, & fœmineos eiulatus, & inexplebilia lacrymarum studia, non immeritò deuoluuntur. Ex quibus etiam clarè perspici potest: immodicas istas animorum ægritudines ex corruptis peruersísque opinionum fallaciis, & non ex re-

Æsop. in Fab.

Cic. lib. 3. Tuscul.

rum

rum natura temerè esse susceptas. Itaque satis appositè, apud Philemonem Comicum, seruus quidam dicebat: Philem. in fragm.

μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ δέσποτα·
αὐτοὶ δι' αὑτοὺς ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
οἷον τέθνηκεν υἱὸς ἢ μήτηρ τινί,
ἢ νὴ Δί' ἄλλων τῶν ἀναγκαίων γέ τις,
εἰ μὴ λάβῃ τοῦτ'. Ἀπέθανεν ἄνθρωπος γὰρ ἦν.
τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν ἡλίκον περ ἦν
ἐὰν δ' Ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκέτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν. ἐν γ' αὐτῷ τοῦτ' ἐὰν σκοπῇ
πρὸς τοῖς κακοῖς σοι ἕτερα συλλέγει κακά.
ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν
τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.

Id est:

Grauiora quàm suapte natura forent,
O Here, sibimet plurimi reddunt mala.
Si namq; mortuus sit alicui filius,
Materve sit prærepta morte cuipiam,
Aut aliquis eius ex propinquorum grege,
Et cogitet ita, Mortem obijt, homo quippe erat:
Tantum est malum quantum quod antè iam fuit.
At verò, Acerba vita de hinc futura mihi est,
Non hunc videbo postmodum: Perijt enim:
Hæc cogitare si quis intra se velit,

 Adiun

Adiungit ille noua prioribus mala;
Sin cuncta cum ratione quis perpenderit,
Malum quod inerat detrahens, bonum capit.

Homerus etiam, qua eius est in obumbrandis rebus diuinitas: idem, latiúsque sub Ates fabula, meo iudicio designauit. Nam

Homer. Iliad. 19.

τῆς μὲν, ait, θ' ἁπαλοὶ πόδες· οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει
πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἥγε κατ' ἀνδρῶν κράατα
βαίνει,
βλάπτουσ' ἀνθρώπους.

huius quidem molles pedes, non enim ad terram
Appropinquat, sed hæc per virorum capita incedit,
Lædens homines, &c.

ἄτη, doctis viris *noxa* interpretatur: ἀβουλία, & φρενοβλάβεια, & luctus etiam exponitur. Omne enim detrimentum est, quod homines offendit: per eorum capita mollibus incedens pedibus. quod, quid aliud denotat, quàm ex opinionibus: quæ sensim in hominum mentes illabuntur, id fieri? Quamobrem, si rectè intelligatur: verissimum, atque omnium assensu celebrandum optimi & moderatissimi senis acroama. ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα

Epict. in Enchirid.

ματα ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. cui concinunt verba Stoici Corduben- Senec.epistol.42. sis. *Quæ cum lacrymis amittimus, scies non damnum in his molestum esse, sed opinionem damni.* Et hac turbatione is solum immunis, qui Homeri pharmacum ad mentem animi, consiliúmve proficiens ebibat: & eam assequatur prudentiam, quam huius æquanimitatis causam esse probauimus.

Sed vt ad hanc prudentiam tandem referamus orationem: dependere eam ἀπὸ τῆς παιδείας monuimus, quod etiam Epictetus noster edocuit; cum post verba paulò ante adducta, & in eodem capite: diffe- Epict.ibid. rentias ἀπαιδεύτου, καὶ ἠργμένου παιδεύεσθαι, καὶ πεπαιδευμένου exponit: & solius eruditi esse sine peccato, & sine querela ob rationis perfectionem, vt Simplicius notat, & brutę partis cum ea consensionem, & obedientiam. Nam ea propriè est eruditio, cum puer qui in nobis à Pædagogo, qui & ipse in nobis est, castigatur: &, vt dicebamus cum Achilles à Chirone instruitur, & pars illa: quæ rationis expers est, à recta ratione moderatur, dirigitúrque secundum Homeri doctrinam, hoc illud est, quod ipse inquit: Nepenthes Ægyptium esse pharmacum, & ab Regibus il-

lius regionis curatum. Nec enim absque allegoria prætereundum, cum sanè indecens videretur, ei genti remedium aduersus luctum tribuere: quæ omnium in hac re indulgentissima iudicatur, φιλόθρηνοι siquidem Ægyptij dicti, καὶ φιλοπενθεῖς, id est, eiulatores, ac lugendi amantes. Licet temerè à magno Scaligero pro φιλόθρηνοι, apud Ptolemæum φιλόθρησκοι reponatur. Constat etiam & lugendi aliis fuisse exemplo. nam hæc Seruius, apud Virgilium scribit: *Morem lugendi quidam dicunt Aegyptios inuenisse: eos enim primos Liberum, quem Osirim appellant, à fratre Tyfone per insidias interemptum, atra veste luxisse, inde cæteris gentibus traditum, vt post interitum proximorum suorum, veste mutata lugerent.*

Scalig. in Man. sphe. Ptolem. quadr. l. 2. cap. 3. Vide Plut. in conf. ad Apoll. Seruius ad lib. 11. Æn.

Est igitur Ægyptium hoc pharmacum, quia secundum Ægyptiorum pædiam côcinnatum. quod in duplicem sensum, apposité ad hanc partem, capi potest: videlicet, propter doctrinam medicinę, & propter Philosophiam: sorores quippe has artes vocat Tertullianus: & eandem patriam sibi vendicare par est. Sed pro medicina, haud vulgarem illam intelligimus, cuius & ex Ægypto origo, & hominum corpora

Tert. li. de anim. c. 2.

corpora curat; vel distributim per eorum partes, vt supra indicauimus: vel quomodocumq; id sit. Nec enim ambigitur medicinã huiusmodi, primũ Ægyptios ostendisse: vt luculenter Hieronymus Mercurialis probauit. Verum cum nobilissimum sit Homeri medicamentum, & quid maius quod solum Medicorum filij nouerint: non ad homines, sed ad Deos referendum. ita vt apenthias beneficium, diuina curatione obtineamus: qualis Serapidis est medicina: ad quam annuisse Homerum, cum ex Ægypto prodiisse narrat; si coniecturas nostras libuerit perpendere: facilè quis iudicabit. Præstat igitur aliquanto copiosius explicare. Fuit autem Serapis, vt ait S. Augustinus omnium maximus Ægyptiorum Deus, non solùm per totam Ægyptum, sed vt erat gentium stultitia, in Græcia, & Romæ summa veneratione cultus. *Et Deum hunc*, inquit Tacitus, *multi Aesculapium, quod medeatur ægris corporibus, quidam Osirim antiquissimum illius gentis numen, plerique Iouem, vt rerum omnium potentem, plurimi Ditem patrem, insignibus, quæ in ipso manifestè, aut per ambages coniectant.* Cuius tam variæ nomenclaturæ rationes, nullibi meliùs

Merc. vari lect. cap.

S. August. libr. 18. de ciuit. Dei, cap. 5.

Tacit. histor. lib. 4.

Arist. orat. in Serap.

quàm apud Ariſtidem indicantur: cum huius numinis opera commemorat, cuius locum, non poſſum quin huc adſcribam. Haud tamen Græcè, ignoſcant φιλέλληνες, ſed vt latinitate donatum ab Gulielmo Cantero. *Tria*, inquit, *in quouis homine conſiderentur, quæ vitam eius continent, animus, corpus, & quæ de exteris ad vſum pertinent: his omnibus Deus hic præeſt, qui & initio nos in lucem atque imperium ſuum perducit, & iam natis neceſſaria procurat omnia, animum quidem noſtrum ſapientia exornans, quæ ſola deorum cum hominibus cognationem demonſtrat, quamq; alijs, tum hominibus, tum animalibus præſtamus, & quæ deorum naturam ſacra myſteria, & opificiorum genera omnia docuit, & conſtituit, veri & falſi diſcrimen eruit, vitam denique totam informauit: animum ergo ſapientia purgans, corpus verò ſanitatis beeneficio, ſine quo nec animi dotibus, nec alia commoditate vlla frui liceat, conſeruans.* Et paulò poſt. *Tanta eſt eius erga nos per omnem vitam benignitas, cum nullus ab eo locus intactus ſit relictus, quin omnia quæcumque ad hominem requiruntur inueſtigaret, & per eam beneficentiam ſuam diffunderet, ab animo exorſus, & in externis commoditatibus deſinens. Itaque pro harmonia vitam noſtram*

ſtram habet, quam donis ſuis conglutinet ſapientiæ quidem amorem, per ſanitatem adferendo, ſanitatem verò opum additamento condiendo, extrema denique medio, tamquam clauo animi bona videlicet ac diuitiarum fructum ſanitate connectendo, & confirmando. Hactenus Orator, & hanc admirabilem medicinam, animo atque oratione, vt notat Petrus Victorius Serapim feciſſe: hi Varronis ex Eumenidibus verſus, explicare videntur. Petr. Vict. var. lect. li. 25. c. 11.

Hoſpes, quid miras animo curare Serapim?
Quid, quaſi non curet tantidem Ariſtoteles?
Aut ambos mira, aut noli mirare de eodem.

Quamuis ſciam aliud Turnebo placuiſſe: *numo*, pro *animo* ſubſtituenti, & hanc lectionem Gaſpard Hosfmannus doctiſſimus auctor probauerit. Huius etiam numinis auſpicio, Veſpaſianus Romanus imperator Alexandriæ dum eſſet, duos ex ea gente; quorum alter tabe oculorum, alter manu æger, vel debili crure, vt ait Tranquillus, priſtinæ ſanitati reſtituit; hunc iuxta Serapidis monitum veſtigio calcans, cæcum oris excremento reſpergens, vt Tacitus, & Suetonius memoriæ Turneb. aduer. li. 4. cap. 11. Hosfman. var. lect. lib. 4. c. 42. Tacit. hiſtor. lib. 4. Tranquil. in Veſp.

prodiderunt. Idem elegantissimus auctor humanitatis Varro apud Nonium, ex magni Scaligeri emendatione: vsum se hac medicina, & quænam fuerit indicat. *Ego medicina, inquit, Serapi vtor. Quotidie Præcantor. intelligo rectè scriptum esse Delphis. Theon era.* Ex istis enim Varronis verbis, infert idem Hosfmannus. indubitatè colligitur in Serapis parietibus præceptum illud scriptum fuisse, *quotidie præcantor:* ea erat medicina Serapis, quæ homines cultui deorum, & pietati assuescere instituebat.

Nonius in voce præcantor.

Hosfman. ibid.

Vide Lector, quàm rectè hęc cum Chironis medicina conueniant: cuius ὑποθήκας, si ad Homeri pharmacum pertinere mecum probasti, & huiuscemodi Serapidis præcepta, ab eo haud aliena esse, nunc necessariò existimabis. Verùm enim verò cum quæ amplius in his parietibus legerentur, non est qui memoriæ prodiderit: illud non omittendum, quod Suidas retulit: hoc est, dum Theodosij principatu templa gentilium euerterentur, in Serapidis fano hieroglyphicas litteras inuentas fuisse, in quibus Crucis figura cerneretur: quam Hieroglyphicorum periti dicerent, futuræ vitæ habere notationem.

Socrat. lib. 9. hist. tripat.

Quid

Quid eſt Crucis ſignum, niſi ὑγείας character, ſalutis, & ſoſpitatis ſignaculum? Neque mirum eam in Serapidis templo inuentam; ſi dictu maiora, & quamplurima digna admiratione, ex eius oraculo prodiiſſe idem meminerit. Nam conſulenti cuidam Ægypti Regi: quiſnam ſe eſſet beatior? ita reſpondiſſe fertur: Suidas in Thulis.

πρῶτα θεὸς μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα
σὺν αὐτοῖς,
σύμφυτα δὴ τρία πάντα, καὶ εἰς ἓν ἰόντα.

Principio Deus eſt, tum Verbum, his Spiritus
vna eſt.
Congenita hac tria ſunt cuncta hæc tendentia in vnum.

Et ſi licet Ægyptiorum ſpoliis locupletari, quid admirandum magis, quàm ſanctiſſimum Trinitatis myſterium, huius dæmonis reſponſo Gentilium auribus inlatum? Nec in alio veram felicitatem, & beatitudinem eſſe, ſupra omnium regum fortunas, quàm in hac auguſtiſſima Triade indicatum? Cui igitur magis, quàm huic numini exhilarans conueniet Homeri pharmacum? Quod ſi ab medicina Ægyptiorum manauit: ex nulla alia, quàm ab hac Serapidis fluxiſſe dicendum erit. Et vt libentiùs affirmes, ſciendum eſt multum

tum in huius Serapidis vocis etymo, siue Sarapidis, ita etiam scribitur, à veteribus insudatum. Philarchus apud Plutarchum, παρὰ τὸ σαίρειν; quod est *comere & ornare*. Aliqui *Sarapis* interpretatur, velut *Sorosapis*, vel *Sorapis*, id est, ἄπιδος σορὸν, *Apis*, vel *Bouis*, vt aiunt, vel *Regis arcam*, & *sepulcralem cistam*. Cuius opinionis Varro, vt refert S. Augustinus. Alij παρὰ τὸ σοῦσθαι, καὶ τὸ σοῦσθαι τὴν τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιν: *quod Deus ipse sit vniuersi motus auctor*. Quas opiniones damnat Plutarchus, velut maximum absurdum: Ægyptiorum nomen Græcè interpretari. Nam hac ratione, si Deo placet, ad vocem illam æquè proximius referri posset: qua Alceus Pictacum Philosophum notabat: cum σαράποδα, vt ait Laërtius, καὶ σάραπον vocans, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι, καὶ ἐπισύρειν τὼ πόδε, *quod latos, ipsosque traheret pedes*. Et consentiret cum Ægyptiorum fabulis, quas de Ioue celebrant. cum, vt ex Eudoxo, ibidem refert Plutarchus, ineptum ad ambulationem perhibent; ὡς τῶν σκελῶν συμπεφυκότων αὐτοῦ, velut *connatis inter se pedibus*. τὸ σαράποδα exprimit *vox sarapolla*, quâ vulgus Neapolitanum pristinæ Græcitatis vestigium, adhuc vtitur: cum τοῖς μονάχοις aliquando

Plutarc. de Isid. & Osirid.

Cle. Alex. adh. ad g.

S. Aug. de Ciuit. Dei, lib. 18. c. 5.

Plut. ibid.

Diogen. in Pictaco.

Plutarc. de Isid. & Osirid.

quando pueriliter iocatur. Credo eodem ſenſu,quo Maſſenſem gentem pipulo differt.niſi ex reliquo cæpis conuicio,vtrumque fortaſſe ad Ægyptios ſit referendum: qui Dictyn Iſidis alumnum cæpe captantem, in aquam, & propterea in mortem incidiſſe commemorant; cum id ipſum ſit, quod blaterat.

Sed his iocis relictis, quid de Sarapide ſcribat Plutarchus audiamus. ἐγὼ δέ, inquit, εἰ μὲν Αἰγύπτιόν ἐστι τοὔνομα τοῦ Σαράπιδος, εὐφροσύνην αὐτὸ δηλοῦν οἴομαι, καὶ χαρμοσύνην, τεκμαιρόμενος ὅτε τὴν ἑορτὴν Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα σαίρει καλοῦσιν. *At ego cum Sarapidis Aegyptium ſit nomen, lætitiam,& hilaritatem ſignificare autumo,inde coniecturam ducens, quod* τὰ χαρμόσυνα, id eſt,*hilaria feſta Aegyptij appellant* σαίρει,&c. Plut.ibid. Hoc etiam etymon, in ſua, quam tanti vēditat, Cymmeria lingua Goropius amplectitur: & ex iis particulis hoc nomen componit, ex quibus ſenſus; vt *Serapis* ſit, *qui dolores*, vt ipſe ait, *noſtros, & ſcabiem abſtergit*, & alia huiuſmodi quæ apud ipſum erit videre. Et ſi ita eſt, quid quæſo dici, aut cogitari poteſt accommodatius ad rem noſtram? Nam ſi hic Deus lætitia,& hilaritas interpretatur:Homeri Nepenthes, Gorop. hierogl. lib.16.

penthes, re verâ ex Serapidis erit medicina, cum lætificum, & exhilarans sit medicamentum, eo magis cum à Thone Rege prodierit, quem ex Strabone habes propè Vrbem dominatum: cui Canobus nauis Menelai gubernator nomen reliquit: vbi Serapidis templum religiosè cultum, in quo inquit auctor grauissimus, συγγράφουσι δέ τινες καὶ τὰς θεραπείας, ἄλλοι δὲ ἀρετὰς τῶν ἐνταῦθα λογίων, *sunt qui curationes conscribant, quidam virtutes ibi editorum oraculorum.* Ægyptium ergo Nepenthes, quia Serapidis curatione assequitur, & ex his quæ diximus: consistere eam in sapientia animi, cultu deorum, & spe futuræ beatitudinis, est manifestum.

Strabo geogr. lib. 10.

Sed cum nihil aliud de huiusmodi medicina ad rem nostram suppetat, transeo ad Philosophiam: quam sibi vendicare Ægyptum, & inde in varias gentes, & ipsam Græciam translatam libri omnes fatentur. Et licet Ægyptiis antiquiores Magos, & ipsos sapientiæ antistites Aristoteles dicat: negari tamen non potest, aliunde quàm à Memphiticis Sacerdotibus, Philosophiam ad Græcos homines haud deriuasse. Siquidem Thales ipse, qui Ionicam inchoauit, à qua omnes aliæ Philoso-

Arist. li. de Philosop. apud Diogen. Laërt. in prohe.

sopho

ſophorum ſectæ in Græcia manarunt:nullo præceptore vſus eſt; ſed, vt ait Stromateus, ſolum cum Prophetis Ægyptiorum congreſſum habuit. Pythagoras alter Philoſophiæ auctor, quam Italicam dixere: in Ægypto ad eam ſibi comparandam peregrinatus eſt, vbi Oenyphim Heliopolitam audiuit, vel, vt ait Plutarchus, Sonchedum archiprophetam. Sed vt cæteros omittam;quos ſi enumerarem, prolixior eſſem: Plato ille magnus, piè, ſanctéque ſapiens: nónne Sechnuphidis Heliopolitani diſcipulus fuit? ipſe certè ſuis ſcriptis, ſapientiſſimum quendam totius Ægypti Regem memorat;quem Triſmegiſtum fuiſſe Hermetem,& ab eo plurima hauſiſſe, cum Clemente Alexandrino, Tertullianus conſentit. Homerum verò, doctrina huius gentis imbutum:ſuperfluum eſt affirmare, cum non deſint, qui in Ægypto ortum eſſe contendant. Eius igitur pharmacum Nepenthes, ſi Ægyptiorum Regum induſtria concinnatur: iam planè liquere exiſtimo, ſtudio Philoſophiæ comparari: ídque Poëtam docere voluiſſe, ad eam gentem referens, vnde bonæ artes in Græciam prouenere, nec aliena, iis regibus attribuit. in cuius fidem

Diogen.in Thalete. Cle. Alex. ſtrom.li.1.

Plutarc.de Iſid. & Oſirid.

Cle. Alex. ſtrom.li.1. Tert.li.de anim.

Amasis apud Stob. serm. 278.

fidem Amasis, qui vniuersam Ægyptum dominatus est; cum epistolam scriberet ad quendam, qui filium amiserat: εἰ ὅτε μηδέπω ἦν, dixit, οὐκ ἐλύπει μηδὲ νῦν λυπηθῇς, ὅτι οὐκ ἔτ' ἔστιν. *Si non tristatus es cum nondum esset, nec nunc quidem dolere debes, cum non amplius sit.* Quod si huiusmodi coniectura arrideat, cum iam in varias partes diuulsa Philosophia, pluresque Philosophorum sectæ: cuius studio ad ἀπάθειαν, & hunc tranquillitatis statum perueniemus?

Suidas in verbo, ἱερατική. Herod. in Euterpe.

Si Pythagoreorum dogmata considero, eorum ἀθανασία, & μετεμψύχωσις: quæ, & ab ipsis Ægyptiis, teste Suida, huius Philosophiæ primis auctoribus deriuatur, aliquod nostræ opinionis fulcrum. Non vtique lugeretur mortuus: qui viuere, vel etiam mutato corpore crederetur.

Plutarc. in consol. ad Apoll.

Plutarchus de iis, illud præceptum extollit.

ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς, ταύτην ἔχε, μηδ' ἀγανάκτει.

Iniungent diuina tibi, quos fata dolores,
Hos, vt eueniant, animo fer leniter æquo.

Plura equidem habent, ad moderandos affectus vtiliter excogitata: quorum frequenti

quenti meditatione, atque obſeruantia, non ſolum ad optimum rationis ſtatum peruenies, ſed ſummam felicitatem adeptus: tandem, vt eorum Dux, aureis pollicetur carminibus. Pythag. in aur. carm.

ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Eris immortalis Deus incorruptibilis, nec amplius mortalis.

Plato quoque & ab eo Academici dicti, ducunt nos leui greſſu ad eam prudentiam: quam ad arcendum luctum neceſſariam demonſtrauimus. Sed hís, aliiſque omnibus Stoicorum Philoſophia antecedit; vtpotè, quæ ſeuerè magis, robuſtè, viriliterque nos exerceat, & valentior ſit, ac alter Alcides (Alcidi enim Stoicorum ſapientem rectè comparant) hæc ſiue opinionum, ſiue naturalium paſſionum monſtra conterere, eáque firmitate, ac conſtantia animum munit, & in illa virtutis arce reponit, vt tutum ſeuerúmque ſuper omnes humanæ vitæ tempeſtates reddat. Id eo cōſilio affirmare audeo: quod ſciam magis ad Homeri mentem, qui licet omnium doctrinarum fons, & cuiuſuis ſectæ Philoſophorum pater: in Odyſſea tamen magis Stoicorum ſapientiam repræſen-

Lipsius in manual. l.1.diss.17. Heinsius orat. 9. de Stoic.phil.

tat, quod duo Leidensis scholæ numina Lipsius, & Heinsius optimis argumentis demonstrarunt. vtrisque Vlysses Stoici sapientis exemplar, vel cum nudus in littore sine amicis, sine opibus, sine externo vllo apparatu introducitur; vel cum ad vxorem peruentus, ab annis viginti non visam, & semper suspiratam, nullis tangitur affectibus.

Homer. odyss. 18.

ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος.

Atque oculi stabant, vt cornu, vel quasi ferrum.

Nunquam eum versum legi, inquit Lipsius, *quin Stoici illius veri, immoti, & ἀπαθοῦς, imago mihi subueniret.* & addit: *Iam reliqua Vlysseis tota, quid nisi virtutis, constantiæ fidei schola est? &c.* Nec repugnat, quod dicebamus: Cratorem veteris Academiæ Philosophum (quintus enim à Platone docuit) & summum Homeri poëseos admiratorem, conditam in hoc pharmaco Philosophiam, ad Poëtæ mentem, & animorum profectum in medium protulisse: quem sanè constat, ex quibusdam, quæ apud Ciceronem, & Plutarchum supersunt verbis, in contrariam iuisse sententiam; *Minimè*, inquit, *assen-*

Cic. Tusc. quæst. li. 3. Plutarc. in consol. ad Appoll.

tior

tior his, qui iſtam neſcio quam indolentiam magnopere laudant, quæ nec poteſt vlla eſſe, nec debet. Ne ægrotus ſim, inquit, *ſed ſi fuerim, ſenſus adſit, ſiue ſecetur quid, ſiue auellatur à corpore. Nam iſthuc nihil dolere, non ſine magna mercede contingit immanitatis in animo, ſtuporis in corpore.*

Sed in his dictis, alia ſubeſt conſideratio: & re vera, vt monet Cicero, aſſentatur noſtræ imbecillitati, & indulget mollitudini. Siquidem prudentiſſimus Philoſophus, cum Hippoclem conſolaretur, & hominem minimè ſapientem (haud enim conſolatione eget) noluit illam, quam Cleanti idem tribuit Cicero, intempeſtatiuitatis vituperationẽ ſubire, vt pro detrahendo luctu, ſtultitiam obiiceret; cum alienum valde tempus docendi id ſit. Quod etiam Plutarchum voluiſſe intelliges: qui indulgens Apollonio, lugendi neceſſitatem humanitati tribuit, vt non odioſo orationis occurſu, de abolendo luctu ſententiam magis ex animo ſuſciperet. Sed pondus doctrinæ, vt ſuperiùs eſt explicatum, à ſeueritate Stoica haud abhorret, nec aliud Crantori viſum, & in eo περὶ πένθους libro, ingreſſum Zenonis porticum, atque ad eius

Cicer. 4. Tuſcul.

Plutarc. in conſol. ad Apoll.

castra pertransisse : & credo, & asseuero. Quandoquidem summopere placuisse Panætio, Ciceto affirmet : & tamen *Panætius ipse*, vt idem ait, *Printeps meo quidem indicio propè Stoicorum.* Sic Teles Philosophus, quamuis inter Pythagoricos : librũ περὶ ἀπαθείας scripsit, cuius mentio apud Stobeum : & hoc, quod tantummodo Stoicorum dogma est, probare videtur. & minus esset in Crantore admirandum, cum ex Socratis disciplina Stoicorum sententiæ manarint.

Cicer. 4. Acad.

Teles apud Stob.

Quemadmodum ergo ij, qui τὰ διεστραμμένα τῶν ξύλων (vt eam vsurpem similitudinem, quâ Aristoteles cupiditates moderare nos docet) hoc est, ligna incurua conantur recta efficere, in contrariam partem deflectunt, vt tandem in medio, vnde figuræ æquabilitas est, cũ id ab extremis non extumescit, consistatur : sic pronitatem affectuũ optima ratione profligabimus, si vel ἀπαθεῖς fieri, summa animi contentione enitamur ; vt acerbitate præceptionis, augeatur in præcauendo industria.

Igitur, vt firmetur animus in virtute aduersus luctum : adhibendi sunt illi nerui, quos nullus delicatior cibus homini submi

ſubminiſtrat, ſed illæ Leonum medullæ, quibus Achilles altus à Chirone dicitur, & hac rigidiori diſciplina Laconicè occaleſcere opus eſt; non quod in omnibus Zenonem reſipere ſit laudi dandum, vt ſupra tetigimus. Sed in hac re, aliud etiam ſupereſt dicendum: quod cum iuſti ſit operis, in ſequentem, & poſtremam partem reiiciemus.

***

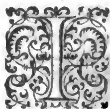

DE HOMERI NEPENTHE

PARS SYMPLEROTICA,

QVÆ ET DE AVOCAMENTIS.

IAM operi coronidem adiiciemus. Ne quid enim desit ad complementum: huiusmodi partis accessione librum producere visum est. Quod, & Homerus exposcit, & ad perfectam Nepenthus tractationem per quam necessarium. Vt tamen ἐπίσαγμα, quod aiunt, & oneris adsertura, maior thylaco non videatur: breuiter rem ipsam pertractabimus, & quâ alia ratione, Ægyptium dici hoc Homeri pharmacum possit, apposité ad præsentem disceptationem ex Philone Hebræo exponemus.

Philo. de cōgr. quęr. erud. grat.

mus. Interpretatur ſapientiſſimus ſcriptor hiſtoriam de Habramo, qui Saræ vxoris beneplacito cum Agare Ægyptia, prolis ſuſcipiendæ cauſa congreditur: & huiuſmodi connubium, ad congreſſum quærendæ eruditionis gratia trahit: eíque Habrahamus intellectus eſt, Sara virtus, Ægyptia ancilla liberales artes. Et de hac vltima comparatione, duo ſubdit argumenta: quorum alterum, genus Ægyptium. Quid autem Ægyptus ſignificet? ſuo more, id eſt, ſublimè, & elegantiſſimè explicat, his verbis: ἀνάγκη γὰρ τὸν ἐγχορεύοντα ταῖς ἐγκυκλίοις θεωρίαις, καὶ πολυμαθίαις ἑταῖρον. ὄντα τῷ γεώδει, καὶ αἰγύπτῳ προσκεκληρῶσθαι σώματι, χρῄζοντα, καὶ ὀφθαλμῶν, ὡς ἰδεῖν, καὶ ἀναγνῶναι καὶ ὤτων, ὡς προσέχειν τε καὶ ἀκοῦσαι καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ὡς ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν ἀναπτύξαι. δίχα γὰρ τοῦ κρίνοντος, τὸ κρινόμενον οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι· κρίνει δὲ τὸ αἰσθητὸν αἴσθησις. ὡς ἀκριβωθῆναι τι τῶν κατὰ τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐν οἷς ἡ πλείστη μοῖρα τοῦ φιλοσοφεῖν οὐκ ἐνῆν ἄνευ αἰσθήσεως. αἴσθησις δὲ τὸ σῶμα τὸ εἰδίστερον τῆς ψυχῆς μέρος τοῦ τῆς ὅλης ψυχῆς ἀγγείῳ προσερρείζωται· τὸ δὲ τῆς ψυχῆς ἀγγεῖον, Αἴγυπτος διὰ συμβόλου προσονομάζεται. Et ex Gelenij interpretatione hæc ſunt: *Neceſſe eſt enim vt qui*

choreas encyclicarum contemplationum frequentat, & multiplicem eruditionem sectatur, terreno Aegyptioq; sit adscriptus corpori, cum & oculis ad lectiones opus habeat, & auribus ad auscultandum, & reliquis sensibus ad tractanda sensibilia singula. nam sine iudicatiuo iudicari aliquid natura non patitur. Iudicatur autem per sensum sensibile, itaque sine sensu non potest quicquam percipi in hoc mundo sensibili, quæ magna ex parte est philosophandi materia. Sensus porrò est animæ pars magis corporea, radicata in totius animæ conceptaculo: quod vas Aegyptus figuratè nominatur. hactenus Philo. Et in hunc sensum fortasse illud cecinit Petrarcha noster:

Pet. Ryth. par. 1. son. 109.

I' da man manca, è tenne il camin dritto
I' tratto à forza, & é d'Amore scorto,
Egli in Gierusalemme, & io in Egitto.

Sinistrorsum, videlicet se per tramites sẽsuum oberrare coactum: istud certè, si Homero applicabimus: Nepenthes Aegyptium hac ratione dictum coniiciemus, quia nimirũ haud rationalem tantummodo animæ partem respiciat, sed vt sensus omnes similiter tangat, & ad huiusmodi animæ vasculum pertineat. Quod mirum, quam rectè ad Homeri mentem, imò id expresè indicasse, pluribus ex locis in-

frà

frà apparebit : quibus ſimul tota huius medicamenti perfectio abſoluetur. Nam quamuis firma hæc nobis adhæreſcat opinio : minimè lugendos mortuos, rémque vanam, & futilem eſſe macerari triſtitia, vbi naturæ lege, & numinis prouidentia præire alicui noſtrorum contingat, quo & vniuerſa caro incedit : fieri tamen haud poteſt, vt ſi filium quis viderit morientem (cum ſenſibus inuoluatur animus) vel erga mortuum ſeſe oculis, vel contemplatione vertat, quin deſiderio tactus, mœroris nubilo ſerenitatem mentis offuſcet.

Qvæ, vt clariùs conſtent : ſciendum eſt affectus omnes in tres claſſes diſtribui poſſe ; & quamuis multiplex eorum, apud Philoſophos diſtributio, ita tamen ad rem noſtram ſecernere conſonum erit. Alios magis quodammodo corpori, alios plus animo, reliquos vtriſque tribuimus. Attinet ad ſenſus dolor, & voluptas. haud enim nituntur opinionibus, vt ſpes, & metus, qui tantummodo animi ſunt: cum ſola mali opinio metum, vel boni ſpem afferat. Cruciatus autem nuda cogitatio, minimè dolorem acceſſit, nec deponenda cruciatus opinione, cruciatum ipſum ſuſtuleris. Tertij generis affectus, tam ad

 ſenſum,

ſenſum, quàm ad animum reſpiciunt, vt luctus, & amor. Siquidem amor procurſus animi eſt ad rem amatam. Concupiſcit autem complexus, deoſculationes, & ipſorum corporum conglutinationes. deſideratur verò in luctu demortui hominis perſona, vtpotè vnius præſentia, conſuetudine, vſúque iucundiſſimè vitam agere contingebat.

Harum affectionum, quæ propius ad mentis naturam accedunt: aptiores ſunt, vt rationis imperio corrigantur; ex eo quod vna cum opinione,atque cogitatione mentis ſumi, & deponi poſſunt; craſſiores verò rationis ſubducuntur imperio. Dedit enim nobis natura animos, vſque adeò corporibus congruentes, vt in poteſtate noſtra non ſit fodicante cruciatu, vel titillãte voluptate,diſſimulatio,vel obliuio. Reliquæ difficiliter moderantur, cum in eis tam ſenſus, quàm animus pares ſibi partes vendicent.

Et vt exemplis rem omnem aperiam: huc traham Chryſippi quandam comparationem, ſed ex doctrina Galeni, & in meliorem ſenſum. Itaque ea ratione ſpes, metúſque deponi poteſt, qua quis per accliuem locum concitans gradum,cum nihil

hil corporis mole ad motus velocitatem iuuetur,in promptu valet subsistere. Corpori verò, quâ grauitas est, in eius præcipitatione nulla ratione occurritur:& ita irrationalem sensuum molem indicat. at qui per decliuia currunt, stare confestim non possunt,quod propterea euenire constat, inquit Galenus, σύνθετος γὰρ αὐτῶν Galen. de Hipp. & Plat. dog. lib.4.
ἔνεστιν ἡ τῆς φορᾶς αἰτία. ἡ μὲν τις ὡς ζώων ὑφ' ὁρμῆς κινουμένων, ἡ δ' ὡς ἀψύχων σωμάτων τῷ βάρει ῥεπόντων. *Quia impetus ipsorum, & motus causa composita est, altera animalium, quæ ex appetitione mouetur, altera inanimatarum rerum, quæ pondere inclinantur, & grauant.*

Et cum luctus huiuscemodi sint affectiones, quæ ab duplici velut fonte scaturiunt: haud vnicum simpléxque remedium, ad eas extirpandas opus est. Quapropter,vt verum,efficax,& panchreston, vt ait Cicero, reddatur Homeri pharmacum:iam dictis aliud sibi poscit adiumen- Cic. Philipp.1.
tum; cuius ope integrè sanitas, serenitásque comparetur. Quod indicasse superius visi sumus, cum Chironis beneficio, hoc est,Chironis victu,cũ de Frugalitate, Chironio panace in Medicamentis, Chironis Hypothecis in Consolatione, &

Chiro

Chironis disciplina in proximè superiori parte ἀπένθειαν adipisci docuimus. Siquidem Chiron διφυὴς animal humana equináque forma componitur: & sensitiuam partem, mentémque hominis symbolicè depingit, vt nos supra tetigimus. Quod ex Homero est: qui Equorum lacrymis, & collocutione ipsum idem inumbrauit: & contineri non possum, quin his doctissimi & politissimi I. C. Iacobi Gutherij verbis confirmem. *Sapienter*, inquit, *Homerus cum Achillem fingit luctu perditum iactantius Patrocli casum deflere, inter Equos tandem collocutum collacrymantes. Equi certè illi partem hominis inferiorem designant à ratione sciunctam, ex qua dolor oritur, & voluptas. Animo enim immortali aliam animi speciem mortalem inesse sapientes tradunt, quæ varijs affectibus ducatur.* huc vsque Gutherius. Et in istam intemperanter Achillem sese conuersum, cum his figmentis Poëta designet: rursus id comprobatur, quod de eius mente in Patrocli funere, suprà cum grauissimo Tertulliano concludebamus.

Guther. in Chrartio.

Ter. lib. de ani. c. 56.

Sed ad Chironis medicinam referre hoc pharmacum: nollem ea notione accipi, quâ passim apud Medicos χειρώνιον

Paul Ægi. Med. li. 4.

ἕλκος

ἕλκος *insanabile vulnus* exponitur. Vnde & Virgilius, siue is sit auctor, siue Euphor- Virgil. in bius, vel vt nonnullis placet, Cælius Fir- append. mianus epigrammate ad inuidiam.

Viuit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuarit,
Nec Phœbus, sobolésue clara Phœbi.

Etenim si luctus & mœroris affectio, de qua nobis est sermo, non nisi Chironia arte curari potest: videtur proinde vt Telephia, quod aiunt plaga, & insanabilis æstimetur. & ita cum iis transuersum daremus: qui omnino necessariam in obitu charissimorum tristitiam voluerunt.

Sed ne huiusmodi velut præiudicio quodam nos morentur, qua ratione interpretari debeant, ex Maximo Tyrio exponemus. Sed prius illud fortasse non omittendum; quandoquidem sermo incidit de Chironis arte: eam satis diuersè aliquādo accipi. Isidorus Hispalensis veterinariam, Isid. orig. id est, iumentorum medicinam facit, & lib. 3. in hunc sensum eius picturam, & vocis etymon trahit: sed hic fortasse, vt sæpè aliàs nugatur. Nec mihi arridet, quod Thrax ille Claudius Verderius, κτηνιάτρους Verd. in Chironis Centauri sectatores dicat. Sed Censura, &c. de hoc auctore quid sentiam opportuniorem

rem hac, quæ leuissima est, dicendi occasionem optarem. Sidonius Apollinaris Chironis artem aliò transtulit, cum in Epistol. ad Agricolam scripsit. *Sanè contubernio nostro Iustus adhibebitur, quem si iocari licet in tristibus, facilè conuincerem Chironica magis institutum arte, quàm machaonica.* Cuius loci explicationem Rigaltius in Onosandrum, non minus scitè, quàm verè ad illud Diogenis reuocauit: qui duos Centauros pessimè pictos cum vidisset. Πότερ☉ τέτων, inquit, χείρων ἐστὶ; *vter istorum est Chiron?*

Sidonius li.2.ep.11.

Nic. Rig. in Onosã.

Itaque Sidonius vt Rigaltio & Sauaroni placet, inscitiam Medici ridens, ait: non Machaonem esse, aut Medicum, nec etiã Chironem; sed χείρονα, peiorem scilicet, & deteriore arte institutum, & quod in laudem dicebat Aristenætus, παράχιον τ̃ ὄντως ἐπώνυμον ἰατρὸν, *Medicum verè dignum suo nomine.* idem locus apud Aristidem, in quo legitur ex Canteri versione. *Nec enim ad Chironem itare oportebat eos qui domi præceptorem haberent, quo Chiron etiam secundum nomen multo erat inferior.*

Io. Sauaro in eruditissimis Comm. in Sidonium.

Aristen. epist.13.

Sed redeundum ad Maximum Tyrium; & his quæ de affectibus dicta sunt, huius auctoris considerationem adiiciamus.

Max. Tyr. disser. 18.

mus. Tantam enim animi, & corporis ait esse connexionem, & congruentiam vt nullus animi, qui non ad membrum aliquod pertineat, motus sit, nec sensus fieri in corpore, qui ipsius animæ non sit. Itaque malorum omnium, qui nos sauciant, duplex genus. Alterum ab animo incipit, & desinit in corpus. Alterum cum superiori directè pugnat: exorditur in corpore dolor ex vulneribus, conuulsionibus, exustione, & similibus. Sed hic dolor, non corporis sensus est, sed ipsius animæ, & contra illum nulla excogitari potest Stoicorum ἀναλγησία, & indolentia, vt re vera insensibilis efficiatur: & ad eum expellendum, à corpore incipienda curatio. Quoties verò tristatur anima, afficitur pariter cum ea corpus, & tabescit, hoc est, quod pallere solet, quod attenuari, vt in iis fieri videmus, quos amor excruciat, quos paupertas conficit, quos mœror squallore inficit. Hæc mala, haud ex se insanabilia sunt, sed tantum eo, quod non adsit, qui nos pharmaca ad id valentia condoceat, eáque applicet opportunè, vt & χειρώνιον τραῦμα, quod dixerunt veteres: vulnus scilicet haud absolutè immedicabile, sed quod ob sui malignitatem,

medicam vix recipiat curam, & Chironem aliquem respectare videatur. Poëticè ergo Virgilius inuidiæ vulnus extulit, vt neque Chironi medicabile diceret. Quâ de re Tyrius Maximus inquit. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀπορῶ εἴ τινα ἐξευρήσω δεινὸν τὴν τέχνην, κατὰ τὸν χείρωνα ἐκεῖνον, ἵνα μοι διπλᾶ τὰ ἀγαθὰ ἔλθῃ. *Ego quidem vehementer dubito an similem alibi Chironi inuenire poßim, cuius arte vtrumque simul bonum consequar, hanc animæ scilicet corporisque salutem.* Et Pindarus nec immeritò optat Chironem reuiuiscere:

Virg. epig. ad inuid.

Max. Tyr. ibid.

Pind. Pyt. ode 3.

ἤθελον χείρωνά κε Φιλλυρίδαν
εἰ χρεὼν τοῦθ' ἁμετέρας ἀπὸ γλώσ-
σας κοινὸν εὔξασθαι ἔπος
ζώειν τὸν ἀποιχόμενον
Οὐρανίδα γόνον εὐ-
ρυμέδοντα κρόνου
βάσσαισι τ' ἄρχειν Παλίου
φῆρ' ἀγρότερον,
νόον ἔχοντ' ἀνδρῶν φίλον οἷ-
ος ἐὼν ἔθρεψέ ποτε
τέκνον ἀνωδυνίας
ἅμερον γυιαρκέος Ἀσκλαπιόν
ἥρωα παντοδαπᾶν ἀλκτῆρα νούσων.
Velim Chyronem Phylliridem
Si fas hoc è noſtra lingua

Commu

Commune optare verbum,
Reuiuiſcere mortuum,
Prolem latè potentem
Vranide Saturni,
Vallibusq́; imperari Pelij
Feram agreſtem,
Mentem habentem hominum amicam:
Qualis exiſtens nutrijt olim
Filium Incolumitatis
Membris vegetæ ſuauem Aeſculapium,
Heroëm omnigenorum propulſatorem morborum.

Sed quid Chironem requirimus, ſi alterum habemus Æſculapium? & is eſt Homerus: qui vtramque medicinam, in ſua admirabili poëſi exactiſſimè demonſtrauit; & vt eſt omnis Philoſophiæ auctor, lenitatem Epicurei, Stoicorum miſcuit ſeueritati, & ſuo remedio velut Epicuroſtoico quodam temperamento, vt ita mihi fas ſit nominare, mentem inſtruit, & ſenſus ad voluptates conuertit. Quibus autem animum communire opus ſit, iam ſatis ſupra indicatum: reliqua breuiter adiiciemus. Et primum illud non ambigendum: ſola ſorbitione, haud abſolui Homeri pharmacum, cum ipſius pharmacopoſias nullum Poëta recenſeat effectum.

Sed statim ad Helenes narrationem descendat, & hanc Ægyptiam temperaturam

Homer. 4. odyss. ἐνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησ' Ἑλένη, Διὸς ἐκγεγαυῖα,
inter alia excogitasse Helenam, expresse inquit, vt plura superesse aduersus luctam præsidia, & suo carmine recensita huiusmodi documenta cõmonefaceret: ea autem vt vno verbo explicem, euocatio est. Nam cum omnis nostra, tum sensio, tum cogitatio fiat per rerum species, à rebus ad sensus, & mentem deriuatas, & ea omnia consultò tentanda sint, quæ nec minimum nos ad tristitiam conuertant: euocandus est ad ea obiecta animus, è quibus iucunditatem haurire, & lætitiam possit.

Inter autem euocamenta, tria præcipuè commemorat: cibos, Helenam, & somnum. quibus ea complector omnia: quæ in Historia, & Allegoria superiùs nobis sunt explicata. Nam etsi morbos non reuellunt ab animis, cui recta tantum ratione occurrendum: sanant tamen commotiunculas illas primas, quibus adolescunt affectus. Et cum inde maximum prouentum: haud duxit Homerus silentio prætereunda. Percurram autem singula,

gula, intérque illud potissimum me in admiratione rapit. Quid est quod faciat ad Telemachi, Pisistratique oblectamentum iam vndique Vlyssis memoria, & inculpati Antilochi excitatis lacrymis, denuo Regem Menelaum instruere mensas, ac reiterare conuiuium? Hom.ibi.

ἡμεῖς δὲ κλαυθμὸν μὲν ἐάσομεν, ὃς πρὶν ἐτύχθη

δόρπου δ' ἐξ αὖτις μνησώμεθα, &c.

Nos verò fletum relinquamus, qui prius incidit,

Cœnæ rursus memores simus, &c.

Nec à primis epulis, longiuscula temporis intercapedo, & famem, sitimque, ciborum, potúsque copia profligatam docet frequentato carmine:

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. Hom.ibi.

Quod Virgiliano isthoc exprimitur. Virgil.8. Æneid.

Postquam exempta fames, & amor compressus edendi.

Quis hoc obiter factum dicet, & non potius summo iudicio, & doctrinam haud despicabilem continere? an si superis placet, is erit crapularum & ingluuiei magister: qui temperantiæ, & frugalitatis præcepta frequentissimáq; exempla præstitit?

R 2 nec

nec sibi dissimilis in hoc Menelai conuiuio, vt notatum reliquit Suidas. *Nam Menelaus Hermiones nuptias celebrans*, ait, *& filij, & filiæ, & cum Telemachus ad eum venisset, assum Bonis tergum sustulit, quod ei ipsi appositum erat.*

Suidas in Homer.

Ath. deinos. lib. 1.

Vidit has repetitas epulas Athenæus, & singulariter esse: sed non potuit Poëtæ mentem isthac speculatione attingere. Primum scilicet symposium, hospitalitatis, & grati animi commune indicium. Alterum tantummodo ad luctus abuerruncationis documentum. Sed audiamus Athenæi verba, ἰδιάζων δὲ τὸ παρὰ Μενελάῳ εἰσάγει συμπόσιον. δειπνήσαντας γὰρ ποιεῖ ὁμιλοῦντας, εἶτ' ἀπονιψαμένους ποιεῖ πάλιν δειπνοῦντας, καὶ δόρπου ἐξαῦτις μεμνημένους, μετὰ τὸν κλαυθμόν. vertit Interpres, sed non absque lapsu, eóque grauissimo. *in Menelai conuiuio peculiare id est quod pransi confabulantur, deinde lotis pedibus rursum prandium instaurant, & de cœna postea cum gemitu atque lamentis sermonem habent.* Quandoquidem apud Homerum, denuò instauratum conuiuium: omnem ab oculis hospitum abstersit lacrymam, eóque peracto non ploratus, non gemitus, sed confestim post Helenæ sermocinationem abducuntur

tur

tur in lectum: liquet iſtud ex primoribus Homeri verſibus: quos modo adduximus, cuius verba, ſuis verbis Athenæus inſerſit. Itaque aliter, & ſi libet hunc in modum verti poteſt. *Peculiare autem*, Homerus, *apud Menelaum inducit conuiuium. Pranſos ſiquidem facit confabulari, & lotos iam rurſum poſt lacrymas conuiuari, & cœnæ memores fingit.* Idem Homerus haud indigna quæ ad hunc locum aſſuamus in Iliade cecinit: Homer. Iliad. 19. Palladas in Florileg. lib. 1. c. 63.

γαστέρι δ' οὔ πως ἔστι νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς.
Non licet inani deflere mortuum ventre.

Sed, *μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος.*

Meminiſſe potus & cibi.

Et alibi, adiecto exemplo, quod etiam Seneca aduertit: Senec. epiſtol. 63. Homer. iliad. 24.

καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου
τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο.
Nam & Niobe pulchricoma memor cibi fuit,
Cui duodecim liberi in ædibus obierunt.

Plinius addit rationem, & tamquam ad Homeri Scholium. *Nullius non ira luctuſque triſtitia, & omnis animi impetus cibo mollitur.* Quamobrem nec exquiſita edulia, & quæ ipſius Helenes cibi vocabantur (Ephippus enim apud Athenæum, ſuaues Plin. li. 22. cap. 24.

Erasm. in Adag. Ioui cerebrum. Heraclit. in Pont.

cibos τῆς ἑλένης βρώματα dictos indicat) & ipsæ Apicianæ artes malæ, si tantũ ad hoc remedium. nec immeritò apud Locros, quibus lessu mortuos prósequi interdictum : defunctum, ἐπειδὰν ἐκκομίσωσιν, εὐωχοῦνται, *postquam elatum funus est, conuiuia agitant*. Qua prudenti disciplina magnus vir, & Orator Pollio Asinius edoctus, ne dum intra quartum diem, quo Aterium filium amiserat, vehementius quam vnquam declamauit; sed eodem quo extulerat cœnauit. quod & D. Augusto respondisse refert Seneca, cum mortuo in Lycia Cæsare per codicillos quæstus esset : quod in magno & recenti luctu suo, homo charissimus pleno conuiuio cœnasset.

Senec. l.4. declam. in procem.

Itaque indignam boni Philosophi, illam Hieronymi Cardani sententiam iudicabis : quæ auxilia aduersus luctum pericula tria statuit, lacrymas, suspiria, & inediam: vt ita lugere aduersus luctum sit adiumento : vt contra ægritudinem ægrescere, & aduersus lethargiam indormire. quod nemo sanæ mentis ita esse existimabit. Nec culpet quispiam minus aptè ad has epulas referri exhilarãtia medicamenta. idque si ex vsitata medendi ratione argua

Cardan. de subt. li. 12.

arguatur, profectò bene? cum potiones frequententur scrupulatim confectæ, mille rebus mixtis coinquinatæ, quas nec olfacere tuto, & absque stomacho valemus.

Sed nos iuxta Homeri mentem, ex doctrina Ægyptiorum loquimur. Hi autem ἰατρικὴν ἐξεῦρον, vt clarè inquit Isocrates, Isocrat. in Busir. laudat. ἐπικουρίαν οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρωμένην, ἀλλὰ τοιούτοις, ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμίαν τῇ τροφῇ καθ᾽ ἡμέραν τὰς δ᾽ ὠφελείας τηλικαύτας, ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους, καὶ μακροβιοτάτους εἶναι. *Aegyptij medicinam inuenerunt, non eam quæ periculosis medicamentis vtitur: sed eiusmodi, quæ cum æquè tutò sumi possint, vt cibi quotidiani, tantas vtilitates habet, vt nemo neget, eos saluberrimis esse corporibus, & diutissimè viuere.* Adhibent tamen, vt superiùs diximus, Medicorum sapientissimi sub Nepenthus epigraphe, etiam Ægyptiorum, id est, spagyrica, vt aiunt, arte nonnulla medicamina, quæ haud in rem præsentem sperno, sed non mei iuris est ea vel recensere, vel approbare. Præstat tamen eorum obtemperari consiliis. Subsequitur ab Helena solatium, tum forma, tum interuentu, & allocutione. Et primum vt hinc exordiar,

tam illuſtris fœminæ, in ipſo triſtitiarum puncto articulóque aduentus, & præſentia, dilui luctum dulcedine ſocietatis demonſtrat. Nam cum miſero inſtrumentum mortis ſit ſolitudo, hic magnopere eam cauendam eſſe Poëta docuit, itémque alibi de Bellerophonte verba faciens, his verbis:

Homer. 6. iliad.

ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ Ἀλήιον οἶος ἀλᾶτο
ὃν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

Cic. lib. 3. Tuſcul.

Et vt Cicero vertit,

Qui miſer in campis mærens errabat Aleis
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans, &c.

Rut. Claudius itin. lib. 1.

Notauit iſtud idem Rutilius Claudius, cuius verſus:

Sic nimiæ bilis morbum aſſignauit Homerus
Bellerophontæis ſollicitudinibus:
Nam iuueni offenſo ſæui poſt tela doloris,
Dicitur humanum diſplicuiſſe genus.

Et quamuis, χρυσοῦν ἐστὶ χρῆμα ἐρημία, *aurea res ſolitudo*, eſt qui cum Antiphide aſſerat, & prudentes, ſapientéſque viri confirment; nam hoc ex Philoſophia lucrum, iuxta illud Antiſtenis: τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν, *poſſe cum ſemetipſo verſari:* Re vera tamẽ in ipſa ſolitudine, aut Deus,

aut

aut Bellua, vt dici solet, cum huiusmodi quidpiam sit, vt bonos secum viuere doceat: malis improba omnia persuadeat, & hinc vitiis obbrutescant suis. In luctus verò ægritudine, cum in tumore sit animus, haud tutum vitam degere solitariam. hinc illud Senecæ est: *Lugentem timentemq́, custodire solemus, ne solitudine malè vtatur.* Senec. epistol. 10. Haud igitur occurrit Hospitibus Helena, neque in primis interfuit epulis, sed post excitatas Vlyssis commemoratione lacrymas, in eorum conspectum venit: siquiquidem vt Philemon in Frag. Philem. Comicus dicebat,

——ἐπὰν τις τυγχάνῃ λυπούμενος
ἧττον ὀδυνᾶται, φίλον ἐὰν παρόντ' ἴδῃ.

---quando mæror quempiam occupauerit,
Adesse amicum si videt, mæret minus.

Nam dulce afflicto est εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέπειν, *in oculos amici luminis inspicere*, vt inquit Euripides. Nec cum adesset Helena, silentium continet, sed loquitur, & alloquitur.

Hinc narratio illa quam tantopere in delinimentum mœroris Macrobius, & Plutarchus sunt admirati: vt eam solam, aliúdque nihil Nepenthes esse contenderint. Et quidem præter hoc, quod superius

rius minimè verum esse probauimus: magnam vim, atque efficaciam volens, libénsque impertior. Illud insuper addo: huiusmodi narrationem, non solum ὅπως ἀναγκαῖον τῷ ποιητῇ ἐνταῦθα τὸ τῆς Ἑλένης ἐπεισόδιον, vt inquit Eustathius: velut necessarium episodium, ad quarundam rerum de Vlysse cognitionem, quæ aliunde sciri non possent: sed principaliter, & ex proposito ab Homero confictam in lugentium hospitum delectationem, & veri Nepenthus complementum. Quod ipsius Helenæ verba, per quam manifestè aperiunt.

Homer. 4. odyss.

ἦ τοι νῦν δαίνυσθε καθήμενοι ἐν μεγάροισι,
καὶ μύθοις τέρπεσθε· ἐοικότα γὰρ καταλέξω.

Quare nunc conuiuamini sedentes in domibus,
Et sermonibus delectamini. decentia enim ordine dicam.

Rursum, & in hac causa, illud minimè prætereundum quod huius Helenæ orationis efficaciam summopere exauget, vt desperandum sit vnquam ægrescenti alicui id contingere posse solatium, cuius ad exemplar, vtque Poëtam decet admirabile, hoc tale ab Homero proponitur, & illud est, vt iam monuimus: Helenæ pulchritu

chritudo, & ornatus. De qua formositate, si aliqua exordiri vellem: rem profectò superuacaneam agerem, cum satis Græcorum Historijs, Asiæ, atque Europæ contentione sit clara: & passim Poëtarum occurrant testimonia, nec desint optimi Oratores: qui peculiari sermone eius laudes celebrauerint: vt Gorgias, Isocrates, *Gorgias orat. de Helena.* eumque æmulatus Lucianus, siue quisquis ille fuerit: qui Charidemum, vel de *Isoc. Hel. laud.* pulchritudine dialogum scripserit, ad hãc respexit Homerus: Helenæ speciem Deæ *Lucian. in Charid.* simillimam faciens, cum ait:

> ἐκ δ' Ἑλένη θαλάμοιο θυώδεος ὑψορόφοιο *Hom. ibi.*
> ἤλυθεν, Ἀρτέμιδι χρυσηλακάτῳ εἰκυῖα.
> *Helena verò ex Thalamo odorifero excelso*
> *Egressa est, Dianæ aureum arcum tenenti similis.*

Et Athenæus notat, Telemachum, Pisi- *Ath. deip. lib. 5.* stratúmque adeò Helenes pulchritudine captos, vt propè eam taciti sederent. πρὸς τὸ περὶ βόητον ἐκκεκωφωμένοι κάλλος, velut celeberrima illius forma exurdati, & attoniti.

Pulchritudo verò eloquentiæ coniuncta, quantas ad alliciendos animos vires habeat: Phauorinus apud Stobæum, *Stob. serm. 159.* non indigno, quod huc transferatur elogio

gio demonstrauit. ἱκανὸν μὲν οὖν ἴσως, καὶ τὸ τῆς ὄψεως, μεῖζον δὲ ὁ καλὸς καὶ αἱμύλος ἢ καὶ λεκτικός, λέγε, ὦ νεανίσκε; λέγε Ἀντίλοχε, γλυκερώτερον Νέστορος ἐρεῖς. λέγε Τηλέμαχε, σφοδρότερον Ὀδυσσέως ἐρεῖς. λέγε Ἀλκιβιάδη· κἂν μεθύῃς, ἀκουσόμεθα τοῦ μεθύοντος ἡδέως. τοιοῦτόν ἐστι τὸ καλὸν εἶναι. εὐφραίνει μὲν βλεπόμενος, εὐφραίνει δὲ ἀκουόμενος. εἰ δὲ τὸ κατὰ Πλάτωνα τὸ θάῤῥος ἦν. εἶπον ἂν ὅτι καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις ὁ καλὸς εὐφραίνει, καὶ οὐκ ἂν ἔδεισα τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν καλῶν. *Satis forsan fuerit, vel sola facies, magis si simul formosus sit, facetus & affabilis. Dic igitur adolescens, dic Antiloche. Suauius Nestore loqueris. dic ô Telemache: vehementius Vlysse dices. dic Alcibiades, & si inebriatus sis, libenter ebrio tibi auscultabimus. Huiusmodi res est formosum esse, iucunda visu, delectabilis auditu. & vt cum Platone dicam, sensus omnes formosus delectat. quare pulchritudinis epulo frui non dubito.*

Itaque ad extulendum luctum, animíque iram, & furorem eliminãdum, in speciosissimis formis oblectationem aucupari, cum intuitione, tum alloquio, ac mutua consuetudine par est: & quidquid inde voluptatis haurire, quod minimè honestis moribus, & Christianæ religioni officiat.

Qua

Quapropter, dicam cum peruetuſto Poë- Cn. Maſi apud A-gel. lib. 15. cap. 25.
ta; illudq; libenter in his caſibus ſuadebo:

. edulcare conuenit vitam,
Curasq; acerbas ſenſibus gubernare.

Sed ſpontè haud ſubiiciam,

Sinuq; amicam recipere frigidam caldo
Columbatamq; labra conſerens labris.

Quamuis hoc voluptatis genere ad alleuandum curas, ait Cardanus, nihil ſit melius. Haud certè illud præteriit Epicurus, qui cum leuationem ægritudinis potiſſimum in reuocatione ad contemplandas voluptates poſuiſſet: inter eas, *Saporem*, numerat, inquit Cicero, *corporum complexum, & ludos atque cantus & formas eas, quibus oculi iucundè moueantur.* Plutarchus puellarum nomina recenſet, Leontium, Boidium, Hedieia, Nicedium circa hortum Epicuri frequentantia ſcorta.

Cardan. de ſub. lib. 12.

Cic. lib. 3. Tuſcul.

Plut. quod non poſſit ſuauiter viuere.

Galen. de dog. Hipp. & Plat. l. 4. cap. 12.

Nec ad ſedandam iram, imbecillis ipſa Helenes elegantia. Siquidem Chryſippus apud Galenum, & Clemens Alexandrinus notant ex Euripide: Menelaum, poſt Troiam captam, cum impetu ferretur ad occidendam Helenam, vt quæ tot fuiſſet cauſa malorum: ſtupore adeò ob pulchritudinem correptum, vt id non potuerit efficere. vnde illa exclamatio:

Cle. Alex. ſtrom. li. 2. Eurip. in Troad.

Ergo

Ergo hebetantur enſes pulchritudine.

Detinetur quippe tali obiecto animus, & ita eius rapitur admiratione, vt ad hoc vnum propriæ naturæ lenocinio intentus, cæteras omnes nedum moleſtas, ac triſtificas poſthabeat curas, ſed & eas quæ ad corporis ſubſidium, & ad vitæ inſtitutum ſunt neceſſariæ.

Dio. Chr. orat. 12. Quamobrem Dion Chryſoſtomus Homericæ doctrinæ ſtudioſiſſimus, ac eloquentia præcellens, Nepenthus vires expreſsè tranſtulit ad pulchritudinem; & quod mirandum, non ad humanam, corporis ſcilicet animæque gratificantis ei decus formam, membrorum vita, colorum lumine, oculorum irradiatione, motúſque concinnitate præſtantem; ſed ad immobilem, mutam, demortuámque, vt ita dicam Phidiæ Sculptoris ſtatuam. Aítque (nec enim à propriis verbis tam aurei ſcriptoris temperandum:) Ἀνθρώπων δ' ὃς ἂν ᾖ παντελῶς ἐπίπονος τὴν ψυχὴν, πόλλας ἀπαντλήσας συμφορὰς, καὶ λύπας ἐν τῷ βίῳ μηδὲ ὕπνον ἡδὺν ἐπιβαλλόμενος, καὶ ὃς δοκεῖ μοι καταντίον στὰς τῆσδε τῆς εἰκόνος ἐκλαθέσθαι πάντων, ὅσα ἀνθρωπίνῳ βίῳ δεινὰ καὶ χαλεπὰ οἴεται παθεῖν. οὕτω σύ γε ἀνεῦρες καὶ ἐμηχανήσω θέαμα ἀτεχνῶς.

Νηπενθὲς τ' ἄχολόμ τε κακῶμ ἐπίληθες ἁπάντωμ.

Τυσοῦτο φῶς, καὶ τοσαύτη χάρις ἔπεστιν ἀπὸ τῆς τέχνης.

Id eſt,

Ex hominibus verè etiam ſi quis fuerit omnino afflictus, animi multas exantlans calamitates, ægritudinesq́; in vita, neque ſomnum admittens dulcem, is mihi videtur è regione ſtans huius imaginis obliuiſci omnium poſſe, quæ humanæ vitæ atrocia, & diſſicilia accidere ſolent. tale tu quidem reperiſti, & machinatus es ſpectaculum, verè

Luctum adimens bilemq́; maliq́; obliuia præbens.

Tanta lux, tantaq́; illi gratia ex arte addita eſt. Et Damocharis Grammaticus non veritus eſt concinnitatem cuiuſdam lauacri, itidem expreſſa ad hunc Homeri locum illatione, laudibus celebrare, & eius carmina habes in Florilegio.

Ad huiuſmodi etiam auocamenta trahas oportet, quæ de ſplendida Menelai æde, & inſtructiſſima, ſumptuoſiſſimaque eius ſupellectile Homerus narrat; nec quidquam, me iudice, congruentius, magiſque ad rem. cum eorum pulchritudinem affectatè deſcribat: & Vlyſſis filium ita

Florileg. lib.4.c.19.

Homer. odyſſ.4.

ita admiratum eam dicat, vt ad Piſiſtratum in hunc modum ſit allocutus:

φράζεο Νεστορίδη τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ
χαλκοῦ τε στεροπὴν, καὶ δώματα ἠχήεντα.
χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε, καὶ ἀργύρου, ἠδ' ἐλέ-
φαντος.
Ζηνός που τοιήδε γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
ὅσσα τὰ δ' ἄσπετα πολλὰ σέβας μ' ἔχει εἰσο-
ρόωντα.

——Animo gratiſsime noſtro
Aſpice Neſtoride, Pyliorum gloria celſa,
Aeris fulgorem, & reſonantia tecta coruſco
Auro atque electro nitido, ſectoq́ elephanto
Argentoq́ ſimul, talis Iouis ardua ſedes,
Aulaq́ cœlicolum ſtellãs ſplendeſcit olympo.
Hæc immenſa adeò mirandaq́ tecta vidẽtes
Detinuere, ſtuporq́ inſignis fixit in arte.

Neque iſta Telemachi admiratio, ſtatim in primo ædium occurſu, velut rerum nouitate capti, viſiſque attoniti, quod naturaliter accidere ſolet: ſed poſtquam viſendi, obſeruandíque iam ſatias cœpiſ-
Hom. ibi. ſet fieri. Dixerat quippe paulò ante Homerus:

αὐτοὺς δ' εἰσῆγον θεῖον δόμον οἱ δὲ ἰδόντες
θαύμαζον κατὰ δῶμα Διοτρεφέος βασιλῆος.
ὥστε γὰρ ἠελίου αἴγλη πέλεν ἠὲ σελήνης
δῶμα καθ' ὑψερεφὲς Μενελάου κυδαλίμοιο

αὐτὰρ

αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ὁρώμενοι ὀφθαλμοῖσιν.

Id eſt:

Vt regis pariter domus eſt intrata Laconis,
Regali luxu mirantur regia tecta
Oebalij Atridæ iuuenes heroibus orti.
Qualis Phœbeus ſplendor, Phœbeſq; micãtis
Excelſa regis. ſic luſtrant ſingula tectis:
Miratur, facileſq; oculos fert omnia circum
Læſus, vterque ſuos, Ithacoq; & Neſtore natus:
Hoſpitio capitúrque domo: vt iam ſingula viſu
Percurrere ſatis velut oblectamina ſedis.

Et huiuſmodi iterationem, non ταυτολογίᾳ, & Poëtæ vitio dabimus: cuius ſi ingenium propè diuinum, ſi ætatem quã vixerit, ſi vatum antiquiſſimorum mores conſideres, & eius ſapientiæ celebratiſſima encomia: nihil vnquam ceciniſſe mecum fateberis, quod non prudenter excogitatum, ex induſtria diſpoſitum, & in alicuius rei vtile dixeris documentum.

Itaque vt in repetitis epulis rectè admonebamus: non abs re domus elegantia, auri, argenti, electri eboríſque elaborata artificia bis contemplantur, extolluntúrque: ſed vt intelligas iſthic Homerum naturam rerum ſecutũ eſſe, vt doce-

ret simpliciter quid in noua obiecta, eáque delectabilia perspicientibus accidere soleat, quod Regiam magnificentiam, & nuptiarum apparatum, quæ tunc temporis apud Menelaum celebrabantur conueniret. Rursus ceu inter alia excogitata ponderantur: quæ Helenæ pharmacum consequuntur. Quod si hoc modo non res se haberet, haud Crantore plenius, & melius aduersus luctum Poëtam nostrum concinnasse remedia dicendum foret. Sed modò in hac re plerique hominum perperam faciunt, cum tetris vestibus, atratísque aulæis sese, ac totam domum enigrantes, amotis pictorum tabulis, ac cæteris ornamentis: vnicè student, vt mœrores, & luctus sibi comparent, & asciscant. Cum prorsus in contraria studia incumbendum esset. *quodq; nunc facimus,* vt verbis Ciceronis dicam, *quum laxati curis sumus, vt spectare aliquid velimus, & visere:* id multò tunc faciendum accuratiùs, & signa, tabulas pictas, vasa celata mirari, & quodcumque vel ab arte, vel à natura commendatur inspicere, & contemplari debemus. Alibi etiam id docuit Homerus, nam clypeum miro artificio ab Vulcano fabrefactum, quem vniuersum cœlum

Homer. iliad. 19. Themist. orat. 3.

lum continere fingit, Solémque ac Lunam, & è regione Solis, mare, atque terram, arantésque insuper, & vxores ducentes, litigantes, ac bellum inter se gerentes, cum Thetis ad Achillem Patrocli necem lugentem attulisset: continuò eo spectaculo captus diluto mœrore inquit Poëta:

τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.

Oblectabatur, in manibus tenens Dei splendida dona.

Ecquis nisi planè μισόκαλος his non capitur oblectationibus, quibus detineri bonos, prudentes, & studiosos viros video? Io. Baptista Melior, iam inter caussarum Patronos eloquentissimus, nunc magni nominis Consiliarius: quandiu non laboriosissimæ dignitati, non familiæ, sed sibi viuere, quod per pauxillum licet, nihil dulcius habet, quam selectissima pictorum artificio delineamenta perspicere, ac veterum numismata, & quidquid ab arte, & vetustate laudem meretur expendere. Mattheo Hieronymo Massæ, non tam prodest ad sedandas curas πανσιλύπη lectus; quàm multiplex marmorũ, nummorum, gemmarúmque admiranda congeries. Franciscus Antonius Purpu-

ra I.C. & historiarum peritissimus, ceu alter Iouius, illustrium virorum præcipuè Regni Neapolitani æreas imagines, vt studiosè perquirit, ita in maximum ducit cogitationum leuamētum. Laudo etiam, ac cum iucundissimis hisce occupationibus flosculorum contemplationem annumero; si ij quidem, non ad hortorū pompam, quod ætate nostra commune magnatum faustum, sed tantum animorum causa Lypsiano studio colantur: & non immeritò inter eos sese oblectat Io. Andreas Fannettasius, vt flos est ipse ingeniorum, & literarum, virtutum odore præstantissimus.

Lypf. de Conf. li.2. cap.2.

Sed postquam odoris mentio, nec vnguentorum modestas delicias respuo, vel ipsius Poëtæ admonitu: qui Helenam ante Telemachi Pisistratiq; conspectum ἐκ θαλάμοιο θυώδεος, *ex Thalamo odorifero* prodiisse fingit, vt nullus sit sensus, cui ad tollendum luctum non aliqua paranda delectatio. Et ex Ægyptiorum moribus est: quibus odores in pretio habiti, & mixtura quædam sedecim rerum in vnum compositarum, quam κῦφι vocant. Hæc teste Plutarcho suauem emittit, vtilémque exhalationem: quâ aër mutatus spiritu

Vid. Leuiniū Lemnium de Nat. mira. lib.1.c.16.

Mercur. var. lect. lib.2.c.19.

Plutarc. de Isid. & Osirid.

ritu ſuo,etiam corpus afficit, temperiémque blandam adipiſcitur, & moleſtiam,ac vehementiam diurnarum curarum, quaſi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat, facultatémque animi imaginatricem, & ſomniorum capacem læuigat, inſtar ſpeculi puriorémque reddit; non minus id quidem efficaciter,quàm lyræ ſtrepitus, quibus ante ſomnum Pythagorei vtebantur.

Sed ſupereſt vt de hoc etiam aliquid dicamus: quod inter luctus auocamenta ſuprà commemorauimus. De eo autem primum,quid dicat Homerus notandum eſt, deinde quid ex Homeri loco Athenæus. Inquit autem Poëta: Homer. odyſſ. δ. Ath. lib. 5.

ἀλλ' ἄγετ' εἰς εὐνὴν τραπεθ' ἡμέας ὄφρα,
καὶ ἤδη
ὕπνῳ ὑπὸ γλυκερῷ ταρπώμεθα κοιμηθέντες.
Agite,dum in lectum nos abducite,ſomno
Vt blando iam dormientes recreemur.

Ex hoc loco colligit Athenæus, doceri nos ab Homero, eos, qui ad conuiuium accerſuntur: oportere conuiuatorem admonere, & rogare ſibi vt exurgere,& abire liceat.eius verba, *διδάσκει δ' ἡμᾶς Ὅμηρος: ὅτι δεῖ καὶ τοὺς κεκλημένους ἐφ' ἑστίασιν παρακαλεῖν ἀπανίστασθαι τοὺς κεκληκότας*: additque

 ad

ad id confirmandum alterum Homeri locum; quo Pallas, quæ ſe Mentorem eſſe aſſimulabat, Neſtorem compellat his verbis:

Homer. odyſſ. 3.

ἀλλ' ἄγε, τάμνετε μὲν γλώσσας, κεράσασθε δὲ οἶνον,
ὄφρα Ποσειδάωνι, καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισιν
σπείσαντες, κοίτοιο μεδώμεθα· τοῖο γὰρ ὥρη.

Agitè dum, ſcindite linguas, vinùm miſcete
Vt Neptuno, & alijs Dijs immortalibus
Cum libauerimus, de cubili nos curemus, id enim tempeſtiuum eſt.

Ego quidem multum vetuſtiſſimo ſcriptori defero, ſed in hac re aliter ſentio, neque id placuiſſe Homero, imò potiùs in via morum, quam maximè peccare illos exiſtimo: qui ad cœnam, & hoſpitium recepti fidei, beneuolentię, atque inuitantis moderationi non ſe totos committũt. Nam quid iſthæc compellatio? niſi diſcubitus, vt æquo longiores culpare; hoſpitem, vt improuidum arguere: eíque imponere modum? Quod ſi ſemper indecens, eo magis, cum quis inferior, vt Telemachus, apud Principem, vt Menelaum diuerſatur; quamuis non me fugiat liberum, ſed ſapienter, Omuli ad Antoninum Pium

Iulius Capitol.

Pium reſponſum. *Cum in domum alienam veneris,& mutus,& ſurdus eſto.* Si ad finem noſtra non properaret oratio: pluribus id conuincerem. nunc tantum cum Poëta res erit. Qui ſi ita conuenire iudicaſſet: nulli magis quàm Vlyſſi, qui prudentiæ, & ſapientiæ exemplar eſt in huiuſmodi documine proſpectum foret. at ipſe in Alcinoi conuiuio à Rege cum aliis cubitum ablegatur. nec vadit, priuſquam à ſeruo ſit aduocatus.

ὄρσο κέων ὦ ξεῖνε, πεποίηται δέ τοι εὐνή. Homer. odyſ. li. 7.

Surge dormiture Hoſpes, paratus eſt tibi lectus.

Sed qua ratione, dices, aliter in locis ab Athenæo propoſitis obſeruatum? tangam prætereunte manu. Apud Neſtorem perſonata deitas Mentorem fingit; ſed re vera Palladem agit, nec ſui muneris obliuiſcitur, ſumitque à diuinitate fiduciam. Proinde monet de ſacrificio, de libatione, de tempeſtiuitate dormiendi, cæteráque quibus paulatim ſe Deam indicans, Neſtorem in obſequium Telemachi, ſua auctoritate conciliat. Apud Menelaum verò, vt rem noſtram agamus, abſurdiuſculè factum; ſed proculdubio Nepenthus cauſa, vt inde intelligeres: curandum iis

esse de somno, quorum animos mœror inuasit, vt in Priamo luctuosissimo sene alibi euidentiùs demonstrauit. Quamobrem & soporifera tentanda. Cardanus ait se Solano vsum. Opium ex his, quæ diximus maximè excellit. Nolo tamen Turcarum mores, ob necessitatem repetendi hic exornare. Opportunius rigari vino sed Laconicè, & nonnunquam vt ait Seneca vsque ad ebrietatem, cum inde sopor, & lætitia. Nam rectè Critias huiusmodi potationem, inquit:

Homer. Iliad. l. 24.

Seneca de tranq. ani.

πῶς δ' ὕπνον ἥρμοσε τῶν καμάτων λιμένα.

Ad somnum conferre, qui laborum portus est.

Et Homerus noster,

οἶνόν τοι Μένελαε θεοὶ ποίησαν ἄριστον
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας.

O Menale Dij vinum fecere beati,
Vt curas animi pellat mortalibus acres.

Horat. l. 1. ode 6.

Sic tu SAPIENS FINIRE *memento*
Tristitiam vitaq́; labores
Molli Plance mero.

Et vrgente tristitia, vinum leniter mandragora, alióve pharmaco medicabimus: vt cum cessatione sensuum, quæ somnus est, reliqua luctus adminicula diluantur.

Hinc

Hinc Chironia illa admonitio, triſtem ægrimoniam vino çantúque alleuare, vt dignum ſapientiſſimi prudentiſſimíque auctoris conſilium reputetur: eo ſenſu concipienda eſt, vt muſica, vel intimam animorum compoſitionem deſignet, de qua nos egimus, vel ea, atque vino extima corporis, & principis pharmaci appendicula refectio comprehendatur, non ad ſolam voluptatem, ſed ſobriter ad virtutem, & hanc iucūditatem comparandam: quibus integrum Nepenthes ex Homeri doctrina perficitur. Sed quia flores, odores, cibi potúſque, & quæ alia ſenſuum ſunt illecbra permittitur: hanc Homeri doctrinam eodem naſo ſuſpendet aliquis, quo Cicero Epicurum irridet. *Ad hanccine igitur vitam,* inquit, *Telamonem illum reuocabis, vt leues ægritudinem? & ſi quem tuorum afflictum mærore videris, huic accipenſerē potiùs quàm aliquem Socraticum libellum dabis?* Cic. Tuſc. lib. 3.

αὐλῶν (vel ὑδραύλεως ita etiam legitur) *hortabere vt audiat voces, potiùs, quàm Platonis? expones quæ ſpectet florida & varia, faſciculū ad nares admouebis, incendens odores, & ſertis redimiri iubebis, & roſa?* Nec multo poſt. *Eripiamus huic ægritudinem. Quomodo? Collocemus in culcitra plumea, pſaltriam adducamus* Crit. apud Ath. li. 10.

mus, hedychrum incendamus, demus scutellam dulciculæ potionis, aliquid videamus etiã cibi. Sed quanto hic in errore versaretur, vel ipse Tullius edoceret. nam eatenus culpat Epicurum: quatenus pro Socratico libello accipenserem det, & hortetur potius ad hydraulicam symphoniam, quàm ad Platonis dogmata. Qui autem Socratico plenus grege, diuinæ Philosophiæ purissimos latices hauserit: huic & conquisitissimi cibi, atque omnis huiusmodi voluptatis contemplatio ad abstergendum luctum potissima, & necessaria medicamenta. nec frustra istud Homeri pharmacum Epicurostoica temperatura cõcinnari diximus. nam nec ἀπάθειαν, & stuporem animi cum Stoicis absolutè præcipit: nec eneruari voluptatibus, ac molli inertia diffundi permittit. Et hac ratione deuitatis alterutræ sectæ vitiis, super omne sapientiæ culmen eminentissimus Poëta: veram in his morbis, humanæque vitæ conuenientissimam medicinam adinuenit. Et quemadmodum Plato compotationes, & choræas Liberi patris, sub moderatione legis coërcuit: vt habita ratione temperantiæ, eas non modo commendabiles sed vtiles, & necessarias fecerit: ita si non effusè & teme

Plat. lib. 2. de legib.

temerariè, ſed ex huius pharmaci præſcripto ſenſuum voluptatibus quis vtatur, longè abeſt vt inſanientis Epicuri ſapientiæ inſimuletur, cum omnia ad virtutem, & rectam rationem dirigantur, neque in alia re maiora, & ſolidiora eius adminicula, vt planè iam ſuperiùs demonſtratum.

Hoc igitur medicamen, quotus quiſq; ſibi ſapit, repoſitum in mentis myrothecio ſummo ſtudio colere, & conſeruare debet: vt quandocunque opus, eſt ſanè perfrequenter, ex eius copi pectore promptet, atque præſentiſſimo ſubſidio ingruenti occurrat infelicitati, vt magis eluſiſſe videatur fortunæ ictum, quam vulneri medicinam feciſſe. Eſt equidem ita natura comparatum, vt hominibus nec perpetuæ adſint felicitates, nec perennent infortunia. Lacrymas conſolatione exiccari, extremáque gaudia luctibus dilui: cum Iuppiter vt eſt apud Homerum binis doliis quę promptim ad manus habet, bona, maláque diſtribuat. Homer. iliad.24.

Sed quid inter ſapientes, & cæteros homines conſtaret; ſi præter hanc vniuerſæ naturæ temperiem, ſuis conſiliis ſubducere ſeſe malis aliquo modo non valerent? Sub Ioue pluuio, vel frigido eos imber,

ber, frigúſque tangit : qui nec focum, quo caleſcant, nec operimẽtum quo muniantur habent. At prudens, & catus vir hæc omnia anteuertit. Denaſcuntur igitur, qui nobis peroptatè, & iucunditer nati ſunt : ſi ſapiens fuero illico exuerras non ædibus, ſed animo faciam : & ab huiuſmodi angoribus, hauſto Helenæ poculo ad mentem conſiliúmve facienti, purgatum, defæcatúmque reddam, & ſenſus ad diuerſa, eáque delectabilia deflectens, mihi ipſi ſuppetias feram. ſtultus verò, & infrugifer homo ſibi præſto eſſe nequit, & benignitatem naturæ opperitur : quæ dupliciter his malis mederi ſolet. Vno modo, propter maioris boni ſuperuenientiam : quod Pindarus more ſuo, nobiliſſimè expreſſit.

Pindarus olimp. ode 2.

πένθος
δὲ πίτνει βαρὺ
κρεασόνων πρὸς ἀγαθῶν.

Sed luctus opprimitur grauis à potioribus
bonis.

Feſtus in verbo, minuitur.

Quamobrem apud Romanos indicebatur priuato luctui finis, *cum liberi naſcerentur, cum honos in familia veniret, cum pater aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum rediret, cum puella deſponſaretur, cum propiore*

propiore quis cognatione, quàm is qui lugetur, natus esset. Alterum naturæ subsidium ab diuturnitate temporis est: cuius vicibus extenuatur mœror, atteritúrque, ac tandem penitus aboletur. *Finem enim dolendi, qui consilio non fecerit, tempore inuenit*; inquit Seneca. Qui alibi hoc ipso naturali remedio, maximas ærumnas componi scribit. Senec.epi- stol.63. vulgatum carmen:

χρόνος δ' ἀναιρεῖ πάντα, καὶ λήθην ἄγει.

Sed haud vulgò cognita ratio, quæ & Galenum aduersus Chrysippum exercuit. Galen. de Plat.dog. Nos consultò omittimus, illud denuò inculcantes: haud rectè sapientis esse, quæ alij aliunde consequuntur, non extemplò sibi propria virtute, & eruditione parare. An non sæpe sæpius contingere visum est: plerosque ægrotos Medicorum auxiliis destitutos, sine vllo pharmaco, sed naturæ indulgentia pristinam recepisse sanitatem? non est proinde, vt si quis se haud rectè valentem agnoscat, dilabíque in aliquot morbos, vt hac spe salutis, desinat consulere Medicorum optimos, & salubria admouere, eáque omnia acquirere medicamenta, quibus citiùs securiúsque eam adipiscatur. Quandoquidem aliter facere fatuorum esset, & non sani consilij homi

hominis. Itaque in afflictione animorum: quacumque de causa, ne dum ob charissimorum obitum ad nos ingruat : summa solertia enitendum est eam euomere, atque funditus extirpare, nec cum vesanis ingeniis temporis, & fortunæ beneficia expectare.

Recurrendum igitur ad Homerum, ex quo, me præuio, ac monitore hoc vtilissimum, & admirabile NEPENTHES haurito. Sed prius, & semper ad D. O. M. qui verus νηπενθὴς Ἀπόλλων, corporis, animæque incolumitatis auctor.

Ζεὺς πάντων αὐτὸς φάρμακα μοῦνος ἔχει.
Pharmaca cunctorum Iuppiter vnus habet.

Quod idem noster dixit Homerus.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A

Affe

Ἄρπυιαι

Colum

P

Picta

Pytha

Simpli

Topa

Victus

FINIS.